

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ปี ค.ศ.2000-2007

นางสาววิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

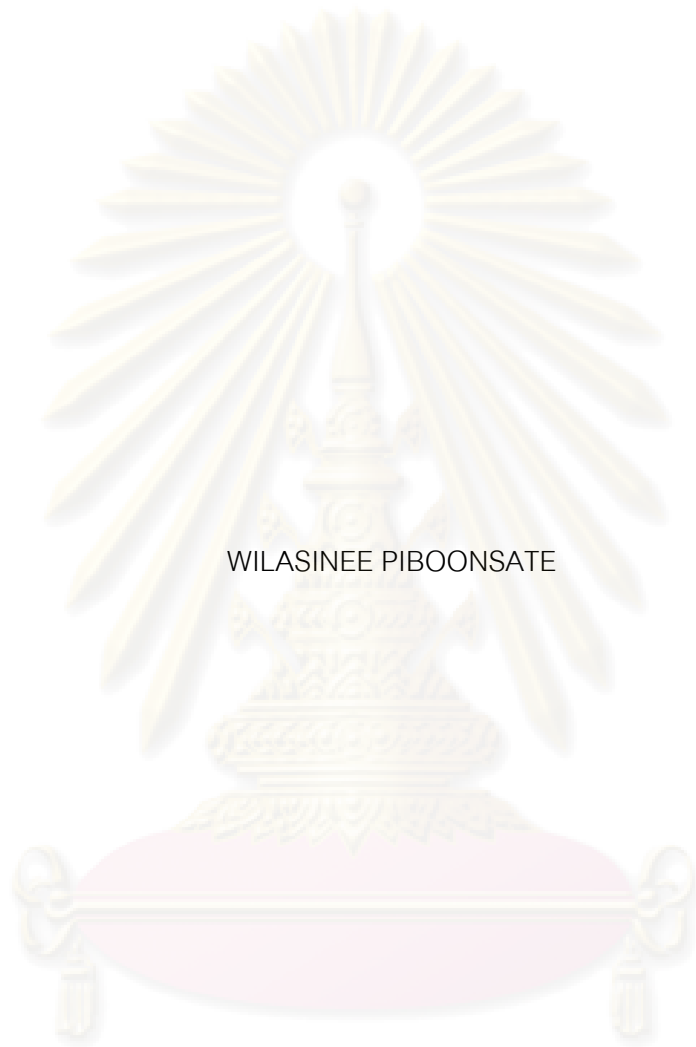
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARD AFRICA DURING 2000-2007

WILASINEE PIBOONSATE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ปี ค.ศ.2000-2007

โดย

นางสาววิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักษรศรี พานิชสาส์น)

ศูนย์วิทยุโทรพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์ : นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ปี ค.ศ.2000-2007 (CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARD AFRICA DURING 2000-2007) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศ.ดร.ไชยวัฒน์ คำชู, 316 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2000-2007 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายและรูปแบบการดำเนินนโยบายของจีนต่อแอฟริกาในช่วง ค.ศ.2000-2007 โดยผู้วิจัยได้นำแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงใน ค.ศ.1978 เป็นต้นมา ส่งผลให้จีนมีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ทั้งยุทธศาสตร์ภายในประเทศและต่างประเทศ โดยปรับนโยบายจากการเน้นอุดมการณ์ทางการเมือง (Ideology) ในสมัยเหมาเจ๋อตง มาเป็นแนวทางปฏิบัตินิยม (Pragmatic) และการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงต้องมีการปรับให้สอดคล้องด้วยเช่นกัน โดยปรับจากการเน้นเป้าหมายในทางอุดมการณ์การเมือง การสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชและการต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมในแอฟริกา มาสู่การเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน รวมถึงเริ่มมองแอฟริกาในฐานะแหล่งนำเข้พลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติแหล่งใหม่ของจีน

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จีนได้สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับแอฟริกามากขึ้น โดยนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาได้เน้นที่เป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ 1.การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2.การแสวงหาแหล่งพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบรับกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน จากการศึกษาพบว่า ในช่วง ค.ศ.2000-2007 นี้ จีนได้ดำเนินนโยบายและสร้างความร่วมมือกับแอฟริกา ใน 3 รูปแบบหลัก คือ 1.การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การประกาศเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงของจีน ความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศและความร่วมมือในด้านอื่นๆ 2.การสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน 3.การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกา

ภาควิชา ... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต.....วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์.....
สาขาวิชา ... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2552.....

4981143324 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS : CHINA/ FOREIGN POLICY/ AFRICA

WILASINEE PIBOONSATE : CHINA'S FOREIGN POLICY TOWARD AFRICA DURING 2000-2007. THESIS ADVISOR : PROF. CHAIWAT KAMCHOO, Ph.D., 316 pp.

This Thesis focuses on China's foreign policy toward Africa during 2000-2007. The objective is to examine factors and characteristics of China's foreign policy toward Africa during 2000-2007. It employs is the concept of national interest as conceptual framework.

The study found that after the third plenary session of the Communist Party of China's Eleventh National Congress in 1978, China undertook important changes in its domestic and foreign policy strategies under the leadership of Deng Xiaoping. It shifted its foreign policy approach to Africa. China's diplomacy in Africa (1949-1978) was heavily influenced by ideology and put strong emphasis by fully supporting the independence movements in Africa. However, since 1978 China's focus shifted to its expanding trade and investment, especially in the late 1990s. As China's dynamic economic growth fueled an increasing appetite for energy and other raw materials, Africa has become important region for China's oil and natural resources supplement.

At the turn of the century, new circumstances brought China and Africa closer together. China's policy toward Africa was concentrated on two aspects. First, China is deepening China-Africa cooperation in the economic field. Second, China's engagement in Africa is driven by its growing need for resources to ensure its own economic growth. This study showed that during 2000-2007, China enhanced friendship and cooperation with Africa and its new approach contributed to the expansion its relations with Africa in various ways, including a substantial increase in its economic consistence to many countries in Africa.

Department : International Relations
Field of Study : International Relations
Academic Year : .....2009.....

Student's Signature Wilasinee Piboonsate
Advisor's Signature Chaiwat Kamchoo

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำอันมีคุณค่า ตลอดจนตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ในฐานะประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัชพรศรี พานิชสาส์น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันดีและเป็นประโยชน์ รวมถึงบุคคลที่ข้าพเจ้าต้องกล่าวขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งในที่นี้ คือ อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบลผู้ให้ความรู้เรื่องเงินและคำแนะนำอันเป็นการจุดประกายหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์ที่ให้คำแนะนำและกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา นอกจากนี้ยังขอขอบคุณไปยังคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้า

ตลอดเส้นทางแห่งการศึกษาในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจบจนกระทั่งทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ข้าพเจ้าต้องขอขอบคุณมิตรไมตรีจากกัลยาณมิตรผู้ร่วมศึกษา คือ นางสาวอักษรภาค ชัยปะละ นายศิบดี นพประเสริฐ นายวีระพงษ์ ปัญญาธนาคุณ ที่ตลอดมาได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นพลังผลักดันแก่กันเพื่อมุ่งมั่นไปสู่จุดหมายแห่งความสำเร็จ รวมถึงกำลังใจที่มาจากผองเพื่อนมิตรสหาย โดยเฉพาะนางสาววิชชุพรรณ อิมแก้วมิตรผู้ร่วมศึกษาวิชาเอกภาษาจีนซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าหาหนังสือในห้องสมุดในช่วงที่เดินทางไปเก็บข้อมูลที่นครปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ยังแสดงความขอบคุณไปยังเจ้าหน้าที่และบุคคลต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าตลอดขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์นี้

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณบุคคลซึ่งสำคัญยิ่งสำหรับชีวิต คือ บิดาและมารดาที่ได้มอบความรักและความเข้าใจเสมอมา ตลอดจนให้การสนับสนุนทางการศึกษาและวางเส้นทางอนาคต ทั้งยังคอยมอบกำลังใจ ความห่วงใย คอยปลอบยามทุกข์และปลุกยามท้อใจ ให้ข้าพเจ้ามีพลังและความอุตสาหะที่จะศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
คำอธิบายคำย่อ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐาน.....	12
1.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	12
1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	16
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
1.6 ขอบเขตของการศึกษา.....	16
1.7 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
1.9 การนำเสนอ.....	24
1.10 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทวีปแอฟริกา.....	25
บทที่ 2 นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.1949-1978.....	27
2.1 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1949-1978.....	28
2.1.1 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1949-1959.....	31
2.1.2 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1960-1969.....	35
2.1.3 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1970-1978.....	36
2.2 นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.1949-1978.....	37
2.2.1 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา.....	39
2.2.1.1 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1955-1959.....	39
2.2.1.2 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1960-1969.....	42
2.2.1.3 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1970-1978.....	46

บทที่

หน้า

2.2.2 การสนับสนุนแอฟริกาในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช.....	49
2.2.3 การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา.....	53
2.2.3.1 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1949-1959.....	53
2.2.3.2 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1960-1969.....	54
2.2.3.3 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1970-1978.....	60
2.3 การดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978 และการปรับนโยบายต่างประเทศจีน.....	64
2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและภายในของจีน.....	64
2.3.1.1 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับภาคการเกษตร.....	66
2.3.1.2 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษ.....	66
2.3.1.3 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับภาคการเงิน.....	68
2.3.2 การปรับนโยบายต่างประเทศจีน.....	69
2.3.2.1 จุดเด่นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีนใหม่.....	70
2.3.2.2 องค์กรและกลไกที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ.....	72
บทที่ 3 นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาหลังการปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978....	77
3.1 ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาในมิติด้านเศรษฐกิจ.....	77
3.1.1 การเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ.1978... ..	77
3.1.1.1 การเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ.....	77
3.1.1.2 การดำเนินการทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ.....	79
3.1.2 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในแอฟริกา.....	86
3.2 ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาในมิติด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ.	90
3.2.1 การขยายตัวของความต้องการใช้พลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติของจีน.....	90
3.2.2 ผลประโยชน์ด้านพลังงานและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา....	101
3.3 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา.....	105
3.3.1 ความสัมพันธ์ทางการทูตในทศวรรษ 1980.....	105
3.3.2 ความสัมพันธ์ทางการทูตในทศวรรษ 1990.....	107

บทที่	หน้า
บทที่ 4 นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2000-2007.....	113
4.1 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต.....	115
4.1.1 การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา.....	116
4.1.1.1 การประชุมระดับรัฐมนตรีความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 1 (The First Ministerial Conference of the Forum for China- Africa Cooperation).....	117
4.1.1.2 การประชุมระดับรัฐมนตรีความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 (The Second Ministerial Meeting of the China-Africa Cooperation Forum).....	120
4.1.1.3 การประชุมสุดยอดและการประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 3 ใน ความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Beijing Summit & Third Ministerial Conference of Forum on China-Africa Cooperation).....	122
4.1.2 การประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African policy).....	124
4.1.3 การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงของจีน.....	126
4.1.4 ความร่วมมือระหว่างจีนกับแอฟริกา.....	129
4.1.4.1 องค์กรสำคัญที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง จีนและแอฟริกา.....	129
4.1.4.2 จีนกับสหภาพแอฟริกา (African Union).....	132
4.1.4.3 หุ่นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา (New Partnership for Africa's Development- NEPAD).....	135
4.1.4.4 ความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาในเวทีระหว่างประเทศ...	137
4.1.4.5 ความร่วมมือด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการเกษตร.....	139
4.1.5 ความร่วมมือด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ.....	144
4.2 การสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน.....	148
4.2.1 การค้า.....	149
4.2.1.1 การส่งออก.....	153
4.2.1.2 การนำเข้า.....	155
4.2.2 การลงทุน.....	159
4.3 การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา.....	171

บทที่	ญ หน้า
4.3.1 สถาบันหลักในการให้ความช่วยเหลือ.....	171
4.3.2 ประเภทของการให้ความช่วยเหลือ.....	173
4.3.3 การให้กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน.....	175
4.3.4 การให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries).....	178
บทที่ 5 บทสรุป.....	184
5.1 สรุปเนื้อหา.....	184
5.2 บทวิเคราะห์.....	194
5.2.1 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับจีนและแอฟริกา.....	194
5.2.1.1 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับจีน.....	194
5.2.1.2 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับแอฟริกา.....	196
5.2.2 ผลกระทบต่อการดำเนินนโยบาย.....	198
5.3 แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา.....	199
รายการอ้างอิง.....	200
ภาคผนวก.....	220
ภาคผนวก ก กาลานุกรมความสัมพันธ์จีน-แอฟริกา.....	221
ภาคผนวก ข China and Africa-Usher in the New Century Together Speech by President Jiang Zemin of The People's Republic of China At the Opening Ceremony of The Forum on China- Africa Cooperation-Ministerial Conference Beijing 2000.....	227
ภาคผนวก ค Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation.....	235
ภาคผนวก ง Speech by Mr. Sun Guangxiang on Follow-up Action of China-Africa Co-operation Forum at the Briefing Meeting with African Diplomatic Envoys.....	241
ภาคผนวก จ Speech by Chinese Foreign Minister Tang Jiaxuan At the High-level Plenary Meeting of the UN General Assembly To Consider How to Support The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) New York,16 September 2002.....	247

ภาคผนวก ฉ	Let Us Build on Our Past Achievements and Promote China-Africa Friendly Cooperation on All Fronts--Address by H.E. Mr. Wen Jiabao Premier of the State Council of the People's Republic of China At Opening Ceremony of the Second Ministerial Conference of the China-Africa Cooperation Forum Addis Ababa, 15 December 2003.....	251
ภาคผนวก ช	Speech by Li Zhaoxing to the Second Ministerial Conference of the China-Africa Cooperation Forum Report by H.E. Mr. Li Zhaoxing Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China to the Second Ministerial Conference of the China-Africa Cooperation Forum Addis Ababa, 15 December 2003.....	257
ภาคผนวก ซ	Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006).....	267
ภาคผนวก ฌ	Follow-Up Actions of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) Remarks by Assistant Minister of Foreign Affairs, Mr. He Yafei.....	282
ภาคผนวก ฉ	Full text of Hu Jintao's speech at Asian-African Business Summit reception.....	288
ภาคผนวก ฎ	China's African Policy January 2006.....	295
ภาคผนวก ฏ	Full text: Address By Hu Jintao President of the People's Republic of China At the Opening Ceremony of the Beijing Summit of The Forum on China-Africa Cooperation Beijing, 4 November 2006.....	309
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	316

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกา ใน ค.ศ.1960-1965.....	42
2.2	แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกา ใน ค.ศ.1970-1979.....	46
2.3	แสดงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี สาธารณูปโภคและการเกษตรแก่ แอฟริกา ระหว่าง ค.ศ.1960-1969.....	55
2.4	แสดงการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี สาธารณูปโภคและ พัฒนาการเกษตรแก่แอฟริกา ระหว่าง ค.ศ.1970-1978.....	60
2.5	แสดงการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศในแอฟริกา ระหว่าง ค.ศ.1970-1977.....	62
3.1	แสดงผลผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) และ ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นเฉลี่ยต่อประชากร (Per Capita GDP).....	85
3.2	แสดงยอดรวมการบริโภคพลังงานทั้งหมดของจีน.....	96
3.3	แสดงการบริโภคน้ำมันดิบเฉลี่ยต่อวันของจีน.....	97
3.4	แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา (แยกตามประเทศ).....	103
3.5	แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกาใน ค.ศ. 1980-1983.....	105
3.6	แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกาใน ค.ศ. 1990-1999.....	108
4.1	แสดงการเยี่ยมเยือนแอฟริกาโดยผู้นำระดับสูงของจีนระหว่าง ค.ศ.2000-2007.	126
4.2	ความร่วมมือทางการแพทย์ระหว่างมณฑลต่างๆ ของจีนกับประเทศในแอฟริกา	141
4.3	แสดงมูลค่าการส่งออกและนำเข้าระหว่างจีนกับแอฟริกา.....	151
4.4	แสดงมูลค่าการค้ารวมระหว่างจีนกับประเทศในแอฟริกา 5 อันดับแรก.....	152
4.5	แสดงมูลค่าการส่งออก (Export) จีนไปยังแอฟริกา 5 อันดับแรก.....	153
4.6	แสดงสินค้าหลักที่จีนส่งออกไปยังแอฟริกา.....	154
4.7	แสดงมูลค่าการนำเข้า (Import) ของจีนจากแอฟริกา 5 อันดับแรก.....	155
4.8	แสดงสินค้าหลักที่จีนนำเข้าจากแอฟริกา.....	156

4.9	แสดงการนำเข้าน้ำมันของจีนจากแอฟริกา.....	157
4.10	แสดงการนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติจากแอฟริกา.....	158
4.11	แสดงการลงทุนโดยตรง (FDI) ของจีนในแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007.....	160
4.12	แสดงประเทศในแอฟริกาที่จีนลงนามข้อตกลงปกป้องการลงทุนแบบทวิภาคี และลงนามข้อตกลงหลักเฉียงภาชีซ้ำซ้อน.....	161
4.13	แสดงบริษัทของจีนที่เข้าไปลงทุนในแอฟริกา (โครงการการผลิตน้ำ ทำอากาศ ยาน สะพาน ถนน ทางรถไฟ).....	163
4.14	แสดงการดำเนินการของบริษัทน้ำมันของจีนในแอฟริกา.....	166
4.15	แสดงการดำเนินงานของจีนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ในแอฟริกา.....	168
4.16	แสดงความตกลงการให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (Concessional Lending) โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (Exim bank).....	176
4.17	แสดงโครงการให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขภูมิภาคพื้นฐานแก่แอฟริกาโดย การจ่ายคืนด้วยทรัพยากรธรรมชาติ.....	177

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แผนที่แสดงประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกา.....	26

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายคำย่อ

APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AU	African Union
CCP	Communist Party of China
CDB	China Development Bank
CNOOC	Chinese National Offshore Oil Corporation
CNPC	Chinese National Petroleum Corporation
CPPCC	Chinese People's Political Consultative Committee
ECOWAS	Economic Community of West African States
FDI	Foreign Direct Investment
FOCAC	Forum on China-Africa Cooperation
FTA	Foreign Direct Investment
G-8	Group of Eight
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GDP	Gross Domestic Product
HIPC	Heavily Indebted Poor Country
IMF	International Monetary Fund
LDC	Least Development Country

MFA	Ministry of Foreign Affairs, China
MFN	Most Favored Nation
MOFCOM	Chinese Ministry of Commerce
MOU	Memorandum of Understanding
NEPAD	New Partnership for Africa's Development
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PRC	People's Republic of China
ROC	Republic of China (Taiwan)
SACU	Southern Africa Customs Union
SADC	Southern African Development Community
SEZ	Special Economic Zone
SSA	Sub-Saharan Africa
UN	United Nations
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDP	United Nations Development Programme
WTO	World Trade Organization

ศูนย์วิจัยทรัพย์สินทางปัญญา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ จีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของโลก จีนไม่เพียงมีบทบาทโดดเด่นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเท่านั้น หากแต่ยังมีฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในด้านการต่างประเทศ จีนได้ให้ความสำคัญต่อการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในและระหว่างประเทศ พร้อมทั้งขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ นโยบายต่างประเทศของจีนไม่เพียงมุ่งให้ความสนใจต่อประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย กลุ่มสหภาพยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจต่อประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญต่อประเทศในแอฟริกา¹

“แอฟริกา” เป็นทวีปที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสองรองจากทวีปเอเชีย อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลาย เป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมเก่าแก่ แต่แอฟริกาก็ยังไม่ได้เปิดกว้างออกสู่โลกภายนอกมากนักและยังคงตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกมาหลายร้อยปี จึงทำให้ประเทศในแอฟริกามีข้อจำกัดในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งยังต้องเผชิญกับความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาเรื่องดินแดนและความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ต่างๆ² ดังนั้นการศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อที่จะทำให้เข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จีนมีต่อแอฟริกา เนื่องจากนโยบายต่างประเทศเป็นแนวทางที่ประเทศใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศหรือตัวแสดง

¹ สรุปเนื้อหาจาก 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版《北京: 世界知识出版社, 2001》, pp.5-14.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2002 年版《北京: 世界知识出版社, 2002》, pp.5-11.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2003 年版《北京: 世界知识出版社, 2003》, pp.33-40.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2005 年版《北京: 世界知识出版社, 2006》, pp.25-29.; Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2004 (Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2004), pp.38-44.; Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2007 (Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2007), pp.38-44.

² การต่างประเทศ, กระทรวง, กองแอฟริกา, รวมบทความเกี่ยวกับแอฟริกา (กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2544), หน้า 6-9.

ต่างๆ³ โดยเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจะมีการปรับให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ภายในประเทศและต่างประเทศของจีนในแต่ละช่วงเวลาด้วยเช่นกัน

ในช่วงแรกของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ภารกิจสำคัญริบตัวของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ การสร้างเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐ การรวมประเทศภายใต้รัฐบาลกลาง การวางรากฐานระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลาที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ครอบครองประเทศจีนก็เป็นช่วงเวลาที่ยังสงครามเย็น (Cold War) กำลังแผ่ขยายครอบครองยุโรป การต่อสู้กันด้วยอาวุธในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง แต่ได้เกิดการต่อสู้รูปแบบใหม่เป็นสงครามทางอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยบรรดามหาอำนาจต่างพยายามแสวงหาพันธมิตรเพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างโลกเสรีกับโลกคอมมิวนิสต์ สถานการณ์เช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อจีนใหม่ซึ่งถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางสงคราม ดังนั้นการดำเนินนโยบายต่างประเทศจึงต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในและภายนอกประเทศและต้องคำนึงถึงเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศเป็นอันดับแรกสุด⁴

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะและได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ.1949 การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อการเมืองและยุทธศาสตร์โลกครั้งสำคัญ⁵ จีนตระหนักดีว่าสหรัฐอเมริกาผู้นำโลกเสรียอมไม่ปรารถนาให้จีนคอมมิวนิสต์ครองอำนาจ ถ้ามีโอกาสเหมาะยอมไม่รับรองที่จะขจัดอำนาจของพวกคอมมิวนิสต์⁶ เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของสงครามเย็นและท่าทีของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนรัฐบาลจีนใหม่ก็ยังมีอำนาจที่ไม่มั่นคงในประเทศ ทำให้จีนต้องแสวงหาชาติพันธมิตรซึ่งมีกำลังแสนยานุภาพมากพอและทัดเทียมสหรัฐอเมริกา ซึ่งในขณะนั้นมีเพียงประเทศเดียว คือ สหภาพโซเวียต ดังนั้นหลักนโยบายต่างประเทศที่จีนนำมาใช้ในช่วงเวลานี้ จึงเป็นนโยบายอิงไปข้างเดียว (Lean to One Side) โดยเฉพาะการลงนามสนธิสัญญาแห่งมิตรภาพ พันธมิตรและความช่วยเหลือร่วมกันกับโซเวียต (The Sino-Soviet

³ อภิญา รัตนมงคลมาศ, นโยบายต่างประเทศ แนวทางการศึกษา ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 32-34.

⁴ จันทร์ฉาย ภัคธิดคม, ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการโลก (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 319-321.

⁵ จีนคอมมิวนิสต์กับสหรัฐอเมริกาเป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาตั้งแต่สมัยที่จีนคอมมิวนิสต์ต่อสู้กับจีนก๊กมินตั๋งในสงครามกลางเมือง เนื่องจากในเวลานั้นสหรัฐอเมริกาได้ช่วยเหลือรัฐบาลก๊กมินตั๋งซึ่งนำโดยเจียงไคเช็คปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์อย่างหนัก เพื่อรักษาระบอบสาธารณรัฐและไม่ได้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัว แต่แล้วในที่สุด เจียงไคเช็คพ่ายแพ้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนในปี 1949 และหลบหนีไปเกาะไต้หวัน วิวฒน์ มุ่งการดี, “ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา,” ใน ประทุม วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำฐ (บรรณาธิการ), จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 124.

⁶ J.D. Simmonds, China's World: The Foreign Policy of a Developing State (New York: Columbia University Press, 1970), p.125.

Treaty of Friendship, Alliance, and Mutual Assistance) ทำให้จีนที่สถาปนาขึ้นมาใหม่ได้รับการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติและนำมาซึ่งการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสร้างรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีน⁷

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษ 1950 จีนกับสหภาพโซเวียตก็เริ่มมีความขัดแย้ง ทำให้พันธมิตรอย่างสหภาพโซเวียตกลับกลายเป็นศัตรู⁸ เมื่อจีนต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต จีนจึงหันมาให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศกำลังพัฒนานั้น ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African conference) ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซียในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ.1955 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างเอเชีย-แอฟริกาและต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคม การประชุมครั้งนี้ได้นำไปสู่การรวมตัวกันของผู้นำจากชาติในแอฟริกาและเอเชีย⁹ ภายหลังจากการประชุมบันดุงก็ได้ปรากฏแนวคิดเรื่องโลกที่สามขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะการต่อต้าน 2 มหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต และการต่อสู้เพื่อเอกราชจากการควบคุมของตะวันตก สำหรับทัศนะของเหมาเจ๋อตงแล้ว การเป็นประเทศโลกที่สามนั้น คือ การมีความรู้สึกร่วมกันว่าถูกควบคุมกดขี่และแสวงหาผลประโยชน์โดยประเทศร่ำรวยและมีอำนาจ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนในโลกที่สามนั้น คือ การนำประเทศยากจนในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาไปสู่การต่อสู้ปฏิวัติ¹⁰ กล่าวได้ว่าภายหลังจากจีนได้เข้าร่วมการประชุมเอเชีย-แอฟริกา จีนได้หันไปแสวงหามิตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปแอฟริกา ประชุมครั้งนี้จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการสานสัมพันธ์

⁷ 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策 《北京: 时事出版社, 2008》, pp.45-46.

⁸ สาเหตุของความแตกแยกนั้นมีหลายประการด้วยกัน คือ 1.การประณามสตาลินของครุสชอฟ 2.ความขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความอุดมการณ์ลัทธิมาร์กซ์ 3.ความขัดแย้งเกี่ยวกับนโยบายต่อประเทศโลกเสรี 4.จีนไม่พอใจสหภาพโซเวียตที่ไม่สนับสนุนเมื่อจีนเกิดขัดแย้งกับประเทศอื่น 5.ความขัดแย้งเกี่ยวกับข้อตกลงลับในการช่วยเหลือจีนด้านการพัฒนาปรมาณู King C. Chen (ed.), China and the three Worlds (London: The Macmillan press LTD, 1979), p.20.; จุลชีพ ชินวรรณ, “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก” ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก, หน้า 513-514.

⁹ ประเทศที่เข้าร่วม ประกอบด้วย ประเทศในเอเชียและแอฟริกา 29 ประเทศ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China, (HongKong: New Horizon Press, 1990), p.104.; Uche U. Ofodile, Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa? [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 10]

¹⁰ Peter Vanness, “China and the third world,” in Robert C. North, The foreign relations of China (Massachusetts: Duxbury press, 1978), pp.152-155.

ระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นอีกครั้ง หลังจากที่มีความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาได้ขาดช่วงไป ในเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา

สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงนับตั้งแต่ ค.ศ.1949 จนถึงการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในปลายทศวรรษ 1970 จีนได้นำผลประโยชน์ทางการเมือง ความมั่นคงประเทศมาเป็นจุดหลักในการพิจารณาและกำหนดนโยบาย เนื่องด้วยอำนาจทางการเมืองของจีนยังไม่มั่นคง ดังนั้นการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุด ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาเน้นอยู่บนการสร้างผลประโยชน์ทางการเมืองและสนับสนุนการต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยม¹¹ ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา อาทิ การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา การสนับสนุนแอฟริกาในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชและการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่แอฟริกา

ในส่วนการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตนั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและแอฟริกา ซึ่งได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการภายหลังจากการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African conference) ค.ศ.1955 ในจำนวนประเทศที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมดนี้ มีประเทศที่มาจากแอฟริกาจำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ เอธิโอเปีย โกลด์ โคสต์ (ปัจจุบันคือประเทศกานา) ไลบีเรีย ลิเบียและซูดาน การประชุมครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นโอกาสครั้งแรกของผู้นำทั้ง 6 ประเทศของแอฟริกาที่ได้พบกับผู้นำของจีน¹² โดยเฉพาะการพบกันระหว่างผู้นำของจีนและอียิปต์ ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างจีนและอียิปต์ในเวลาต่อมา

ในส่วนของการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตนี้ จีนเริ่มแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกาซึ่งส่วนใหญ่อยู่แถบตอนบนของทวีป ในช่วงทศวรรษ 1950 ประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกาเหนือที่ได้รับเอกราชแล้ว แต่ในบริเวณแถบอื่นๆนั้น เกือบทั้งหมดยังไม่ได้รับเอกราช มีเพียงประเทศกานาและกินีซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ทางแอฟริกาตะวันตก (บริเวณตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา) ที่ได้รับเอกราช¹³

¹¹ 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策, pp.268-270.

¹² Uche U. Ofodile, Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa? [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 10]

¹³ E.A.Boateng, A political geography of Africa (UK: Cambridge University Press, 1978), pp.262-263.

เป้าหมายสำคัญของนโยบายต่างประเทศจีน คือ การขยายอำนาจของจีนในการเมืองระหว่างประเทศและต้องการมีอิทธิพลเหนือความคิดทางการเมืองของโลกที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด¹⁴ ต่อมาในวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.1956 จีนและอียิปต์ก็ได้ประกาศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน¹⁵ ภายหลังจากนั้น จีนก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอรรอคโค แอลจีเรีย ชูदान¹⁶ ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในแอฟริกาแถบตอนล่างทะเลทรายซาฮารา นั้น มีเพียงประเทศกินีซึ่งถือเป็นประเทศแรกในกลุ่มแอฟริกาตอนใต้ทะเลทรายซาฮาราที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน¹⁷

นับจากนั้นเป็นต้นมา จีนและแอฟริกาก็ทยอยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดยในช่วงทศวรรษ 1960 จีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในแอฟริกา 9 ประเทศ ได้แก่ มาลี ไชมาเลีย ยูกันดา เคนยา ตูนิเซีย คองโก แซมเบีย แทนซาเนีย มอริทาเนีย¹⁸ ในช่วงทศวรรษนี้ ยังมีเหตุการณ์สำคัญที่ถือว่าการวางรากฐานและเป็นการสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นั่นคือ การเยือน 10 ประเทศในแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีโจวเินไหล ในระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 อันประกอบไปด้วย อียิปต์ แอลจีเรีย มอรรอคโค ตูนิเซีย กานา มาลี กินี ชูदान เอธิโอเปียและ ไชมาเลีย รวมเป็นเวลา 55 วัน ซึ่งถือว่าการเยือนแอฟริกาอย่างเป็นทางการครั้งแรกของผู้นำจีน และยังส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์อันดี เพิ่มความเข้าใจระหว่างจีนและแอฟริกา¹⁹ นอกจากนี้ในระหว่างที่โจวเินไหลเดินทางเยือนประเทศในแอฟริกา นี้ ได้เสนอหลัก 5 ประการเพื่อเป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับชาวแอฟริกาและอาหรับ²⁰

¹⁴ เซียน ธีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีนคอมมิวนิสต์ (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 53.

¹⁵ 黄安余, 新中国外交史 《北京: 人民出版社, 2005》, p.349.

¹⁶ 王泰平, 中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969 《北京: 世界知识出版社, 1998》, pp.136-140.

¹⁷ 王泰平, 中华人民共和国外交史 第三卷: 1970-1978 《北京: 世界知识出版社北京, 1999》 p.157.

¹⁸ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

¹⁹ 陆庭恩, "中国与非洲国家首脑外交的范例: 周恩来总理首次访问非洲," in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲 《北京: 北京大学出版社, 2000》, p.1.

²⁰ หลัก 5 ประการประกอบไปด้วย 1.จีนสนับสนุนประชาชนแอฟริกาและอาหรับในการต่อสู้เพื่อต่อต้านจักรวรรดินิยมและลัทธิล่าอาณานิคมทั้งเก่าและใหม่ เพื่อชัยชนะและรักษาความเป็นเอกราชของชาติ 2.จีนสนับสนุนการดำเนินการนโยบายเพื่อสันติภาพนโยบายที่เป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของประเทศแอฟริกาและอาหรับ 3.จีนสนับสนุนความปรารถนาของประชาชนแอฟริกาและ

นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกันนั้นยังได้ส่งผลดีต่อจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะการฟื้นฟูที่หนึ่งในสหประชาชาติ²¹ ตลอดเวลานับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา จีนได้ส่งโทรเลขไปยังสหประชาชาติเพื่อประกาศยืนยันว่า รัฐบาลนี้เป็นตัวแทนที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชนชาวจีนเพียงหนึ่งเดียว และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานของสหประชาชาติ²² อย่างไรก็ตาม จีนต้องเผชิญกับการต่อต้านจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้นจีนจึงต้องเพิ่มอิทธิพลด้วยการเข้าไปหาเสียงสนับสนุนในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาเพื่อเข้าสู่สหประชาชาติ²³ ในที่สุดรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ครอบครองที่นั่งและเป็นตัวแทนของประเทศจีนในสหประชาชาติตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ.1971 ในจำนวนเสียงสนับสนุนของทั้ง 76 ประเทศนั้น มาจากแอฟริกาถึง 26 ประเทศ หรือคิดเป็น 1 ใน 3 ของทั้งหมด²⁴ ถือได้ว่าประเทศแอฟริกามีส่วนสำคัญในการช่วยให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ครอบครองที่นั่งในสหประชาชาติ ภายหลังจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาก็พัฒนาไปทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ในทศวรรษ 1970 นี้ จีนได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกาแล้ว 21 ประเทศ อันประกอบไปด้วย อิเควทอเรียลกินี เอธิโอเปีย ไนจีเรีย รวันดา แคมเมอรูน เซียร์ราลีโอน กานา บุรุนดี มอริเชียส โตโก มาดากัสการ์ คองโก (คินชาซา) กาบอง เบนิน บอตสวานา โมซัมบิก คอโมโรส เคปเวิร์ด เซย์เชลล์ ลิเบีย จิบูตี²⁵

ในส่วนการสนับสนุนแอฟริกาเพื่อต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เรียกร้องเอกราชนั้น ยุทธศาสตร์ของจีนเน้นย้ำในการสร้างความร่วมมือทางการเมืองในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา ใน 2 ระดับ คือ ระดับความร่วมมือเพื่อการเคลื่อนไหวและปฏิวัติ จีนสนับสนุนการต่อสู้เพื่อขับไล่อาณานิคมที่ยังคงเหลืออยู่ให้ออกไป อีกระดับหนึ่ง คือ ระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล

อาหรับ เพื่อความเป็นเอกภาพและเป็นหนึ่งเดียว 4.จีนสนับสนุนประเทศแอฟริกาและอาหรับในความพยายามที่จะจัดการความขัดแย้งและนำไปสู่การประชุมหรือเพื่อสันติภาพ 5.จีนถือว่าอธิปไตยของประเทศแอฟริกาและอาหรับควรจะได้รับเคารพจากประเทศอื่นๆ อีกทั้งการล่งล่าและแทรกแซงใดๆ ควรจะได้รับการต่อต้าน Chinese Leaders on Sino-African Relations [Online]. 2003. Available from: <http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82054.htm> [2008, January 11]

²¹ 顾章义, "当代中国与非洲的新型关系," in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.25.

²² Yang Fuchang (ed.), Contemporary China and Its Foreign Policy (Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2002), p.296.

²³ Ibid, p.296.

²⁴ 王泰平, 中华人民共和国外交史 第三卷: 1970-1978, p.170.

²⁵ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

จีนพยายามสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลโลกที่สามที่ไม่ได้ฝักใฝ่ฝ่ายใด²⁶ สำหรับการช่วยเหลือ จีนได้สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติโดยให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนทางการทหารและการเมือง เริ่มด้วยการช่วยเหลือแก่อียิปต์เมื่อเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซ²⁷ และการสนับสนุนการปฏิวัติของแอลจีเรียในช่วงปลายทศวรรษ 1950²⁸ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของโปรตุเกสในแองโกลา กินีบิสเซาและโมซัมบิกต่อต้านการปกครองและกดขี่โดยคนผิวขาวในซิมบับเวและนามิเบีย จีนได้ให้ความช่วยเหลือในการฝึกกองทัพ ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มรักชาติที่เคลื่อนไหวเพื่อเอกราช รวมทั้งต่อต้านการปกครองลัทธิแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้²⁹

นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกายังถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี รวมทั้งช่วยให้จีนบรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่วางไว้ โดยในการช่วยเหลือนั้น จีนได้เน้นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคนิค การเงิน การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การแพทย์และการศึกษา เป็นต้น สำหรับการช่วยเหลือแอฟริกาในช่วงแรกนั้น เริ่มขึ้นภายหลังจากการประชุมที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซใน ค.ศ.1956 จีนให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์แก่รัฐบาลอียิปต์³⁰ และในช่วงระหว่างที่โจวเอินไหลเดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกาอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 นั้น จีนยังได้เสนอหลักการช่วยเหลือ 8 ประการต่อประเทศโลกที่สาม³¹ สำหรับการช่วยเหลือที่สำคัญและมีมูลค่า

²⁶ Peter Vanness, "China and the third world: Patterns of Engagement and indifference," in Samuel S. Kim, *China and the world: Chinese foreign policy faces the new millennium* (USA: Westview press, 1998), pp.155-156.

²⁷ Yang Fuchang (ed.), *Contemporary China and its Foreign Policy*, p.287.

²⁸ Robert A. Manning, "The Third World looks at China," in Lillian Craig Harris and Robert L. Worden (Ed.), *China and the Third World: Champion or Challenger?* (USA.: Auburn House Publishing Company, 1986), p.148.

²⁹ 王泰平, *中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969*, pp.194-198.

³⁰ Maurice Gountin, *China's Assistance to Africa, a stone bridge of Sino-African Relations* [online]. 2008. Available from: www.cctr.ust.hk/materials/.../china-africa/.../Gountin,Maurice.pdf [2008, January 26]

³¹ Zhou Enlai, *Selected Works of Zhou Enlai on Diplomacy* (Beijing: China Youth Press, 1997), pp.172-173.

สูงสุดที่จีนมีต่อแอฟริกาในช่วงทศวรรษ 1960 นั่นคือ การสร้างทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบีย (TanZam railway) รวมระยะทางทั้งหมด 1,860 กิโลเมตร โดยรัฐบาลจีนได้ส่งวิศวกรไปประจำที่ตามเมืองต่างๆ เกือบ 1 ล้านคน อีกทั้งส่งเจ้าหน้าที่ทางเทคนิควิศวกรเข้ามาทำหน้าที่ในการสำรวจศึกษาวางแผน³² ทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบียมีมูลค่ารวมกว่า 450 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งโครงการขนาดใหญ่ นี้คิดเป็น 1 ใน 5 ของการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่จีนมีต่อแอฟริกา³³

อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในภายหลังจากการถึงแก่อสัญกรรมของเหมาเจ๋อตงใน ค.ศ. 1976 หลังจากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญซึ่งเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 กลุ่มอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิงได้เข้าไปมี ตำแหน่งสำคัญต่างๆ ของพรรคฯ และในที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองภายในของจีนครั้งยิ่งใหญ่ รวมถึงการปรับ นโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมาด้วย นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 จนเข้าสู่ต้นทศวรรษ 1980 ประชาคมโลกมักรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจีนในนโยบาย “สี่ทันสมัย” อันเป็น คำที่สรุปแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันสมัย ซึ่งถือเป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจโดยตรง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการประชุมคณะกรรมการพรรคฯ เต็มคณะครั้งที่ 3 ของสมัชชา 11 ในปลายค.ศ.1978 ภายหลังจากนั้น เติ้งเสี่ยวผิงได้กล่าวปราศรัยต่อที่ประชุมคณะทำงานวางแผนการปฏิรูปของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ.1979 การปราศรัยครั้งนี้ เติ้งเสี่ยวผิงได้กล่าวถึงนโยบาย “สี่ทันสมัย” ด้วยการย้ำถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงกับ “หลักการพื้นฐาน 4 ประการ” (The Four Cardinal Principle) อันประกอบไปด้วย ประการที่หนึ่ง ยึดมั่นในหนทางสังคมนิยม ประการที่สอง ยึดมั่นในเผด็จการประชาธิปไตยประชาชนหรือเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ ประการที่สาม ยึดมั่นการนำของพรรคคอมมิวนิสต์ และประการที่สี่ ยึดมั่นในลัทธิมาร์กซ์-เลนินและความคิดเหมาเจ๋อตง³⁴

ภายหลังจากนั้น จีนได้ดำเนินการปฏิรูปภายในประเทศ ถึงแม้ว่าเติ้งเสี่ยวผิงถูกจับตามองว่าเป็นผู้นำหลักในการปฏิรูปจีน แต่ทว่าตลอดเวลาเติ้งเสี่ยวผิงได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า จีนควรจะ

³² 中国与非洲关系大事记 (1960-1969) [Online]. 2008. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150711371306.shtml> [2008, January 11]

³³ George T.Yu, “The Tanzania-Zambia Railway,” in 中国与非洲, p.274.

³⁴ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน (สถาบันเอเชียศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 174 และ 178.

ยังคงเป็นประเทศสังคมนิยม โดยได้สรุปอุดมการณ์ใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปว่า “การสร้างพรรคสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีน” (Socialism with Chinese characteristics)³⁵ ภายหลังจากจีนปฏิรูปและเปิดประเทศ จีนได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม (Socialist Market Economy) สำหรับเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม นั้น ตั้งเสียผิงเคยกล่าวถึงประเด็นนี้ใน ค.ศ.1979 ต่อมาในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 หรือ “สมัชชา 14” ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1992 เจียงเจ๋อหมินเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยมนี้อีกครั้งหนึ่ง ในการประชุมครั้งนี้ทำให้คำว่า “เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม” เริ่มมีค่านิยมที่ชัดเจนขึ้น นั่นคือ การทำให้ตลาดมีบทบาทพื้นฐานในการจัดสรรทรัพยากรภายใต้การปรับตัวควบคุมทางมหภาคของรัฐสังคมนิยม ให้การเคลื่อนตัวของเศรษฐกิจเป็นไปตามความต้องการของกฎมูลค่าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุปทานและอุปสงค์³⁶

เมื่อจีนดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเปิดประตูสู่ภายนอก เดินตามระบบเศรษฐกิจการตลาดซึ่งจีนเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม ในปี ค.ศ.1978 จีนก็พยายามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศสำคัญ อาทิ เอเปค (APEC) และแกตต์ (GATT)³⁷ และองค์กรให้กู้เงินระหว่างประเทศ อาทิ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก ในช่วงต้นทศวรรษ 1980³⁸ ในส่วนของเศรษฐกิจจีนนั้น นับตั้งแต่จีนดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ.1978 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) อยู่ที่ 364,520 ล้านหยวน เมื่อเข้าสู่ ค.ศ.1990 มีมูลค่า 1,871,830 ล้านหยวน จนถึงในปี ค.ศ.2000 มีมูลค่าสูงถึง 9,800,050 ล้านหยวน เพิ่มขึ้นจาก ค.ศ.1990 ประมาณ 8,000,000 ล้านหยวนและตัวเลขผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) นั้นสูงขึ้นทุกๆ ปี จนถึงค.ศ.2007 เพิ่มขึ้นถึง 25,148,320 ล้านหยวน³⁹

นอกจากนี้ ภายหลังจากการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา ได้ส่งผลต่อการพัฒนาและเติบโตของประเทศ ทั้งยังส่งผลต่อความต้องการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ

³⁵ Colin Mackerras, Pradeep Taneja and Graham Young, *China Since 1978: Reform, Modernisation and 'Socialism with Chinese Characteristics'* (New York: ST.Martin's Press, 1994), p.21.

³⁶ วรศักดิ์ มัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 218-219.

³⁷ เซียน ถิระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน*, หน้า 122-123.

³⁸ Marc Lanteigne, *Chinese Foreign Policy: An Introduction* (England: Routledge, 2009), pp.60-61.

³⁹ *Gross Domestic Product* [Online]. 2008. Available from:

www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/c0201e.htm [2009, January 26]

ที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยความต้องการพลังงานน้ำมันของจีนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจีนเคยเป็นประเทศผู้ผลิตปิโตรเลียมได้ในปริมาณมากและยังส่งออกไปต่างประเทศ แต่ต่อมาแหล่งน้ำมันในส่วนที่สำรวจไว้ค่อยๆ หดลง ประกอบกับความต้องการน้ำมันเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว⁴⁰ จากการนำเข้าน้ำมันที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงในการอุปทานน้ำมันนี้เองได้กระตุ้นความกังวลจากผู้กำหนดนโยบายของจีนให้ตระหนักว่าจีนจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงในการอุปทานน้ำมันและสร้างความสามารถในการเข้าร่วมตลาดน้ำมันของโลก เมื่อถึงค.ศ.1992 รัฐบาลกลางได้ผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันของจีน โดยใช้แหล่งทรัพยากร 2 แหล่ง คือ ภายในประเทศและต่างประเทศ⁴¹ จนกระทั่ง ในปี ค.ศ.1993 จีนได้กลายเป็นประเทศผู้นำเข้าน้ำมันสุทธิและมีการบริโภคน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงปี ค.ศ. 1995 มีการใช้น้ำมันถึง 160 ล้านตันต่อปีหรือเฉลี่ยที่ 408,000 ตันต่อวัน⁴² และจากการเพิ่มขึ้นของการใช้น้ำมันจึงทำให้นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา จีนจึงได้เริ่มดำเนินนโยบายแสวงหาน้ำมันในภูมิภาคต่างๆ อย่างจริงจัง ในการแสวงหาแหล่งน้ำมันทั้งในตะวันออกกลาง เอเชียกลาง รัสเซีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกาใต้ นอกจากนี้ยังมีภูมิภาคหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อจีนในการสร้างความร่วมมือทางด้านพลังงานน้ำมันเป็นอย่างมาก นั่นคือ ทวีปแอฟริกา

เมื่อจีนมีการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ภายในและต่างประเทศ รวมทั้งเริ่มมีบทบาทในเวทีเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจว่าจีนจะปรับเปลี่ยนผลประโยชน์ รวมถึงปรับนโยบายที่มีต่อแอฟริกาไปในทิศทางเช่นไร อย่างไรก็ดีจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น นับตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมา นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาหลังจากทศวรรษ 1980 ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามการปรับนโยบายต่างประเทศของจีน โดยเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1982 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย มอร็อกโค กินี กาบอง ซาฮารี (ปัจจุบันคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) สาธารณรัฐคองโก แซมเบีย ซิมบับเว เคนยา และแทนซาเนีย โดยระหว่างการเยือนนายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้ประกาศหลัก 4 ประการในพัฒนา

⁴⁰ Chen shenyen, China's Strategy in Its Pursuit of African Oil [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]

⁴¹ Zhao Hong, China's Oil Venture in Africa [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁴² Average Daily Energy Consumption by Type of Energy [Online]. 2007. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsji/2007/indexeh.htm [2008, January 11]

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับประเทศในแอฟริกา⁴³ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกายังคงดำเนินอยู่ นับจากความสำเร็จและความก้าวหน้าของจีนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา บริษัทของจีนได้เริ่มมองออกไปยังต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แอฟริกาเริ่มกลายเป็นแหล่งลงทุนใหม่ของจีน ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงต้องปรับตามความเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย⁴⁴ ตั้งแต่เข้าสู่ปลายทศวรรษที่ 1980 บริษัทจีนและบริษัทของรัฐได้ขยายเข้าไปทั่วทวีปแอฟริกา ในขณะที่รัฐบาลแอฟริกาต้องการลงทุนจากต่างประเทศเป็นประโยชน์ต่อแอฟริกา⁴⁵

เนื่องจากทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงสิ้นสุดภาวะสงครามเย็น จึงถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจต่อแอฟริกา และเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ รัฐบาลจีนได้มุ่งนโยบายไปยังแอฟริกา โดยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1996 จีนได้เสนอหลักการ 5 ประการในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา เน้นย้ำความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันเร่งความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจของทั้งสองฝ่าย⁴⁶ นอกจากนี้ แอฟริกายังเป็นทวีปที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะ “น้ำมัน” ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เมื่อจีนให้ความสำคัญกับการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจและต้องการแสวงหาพลังงานภายนอกประเทศ จึงทำให้แอฟริกากลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในมิติด้านพลังงานน้ำมัน

สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาอย่างมาก จีนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมและมีความร่วมมือกับแอฟริกาในหลายๆ ด้าน จึงนำไปสู่คำถามที่น่าสนใจของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ว่า จีนมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและผลประโยชน์ต่อแอฟริกาอย่างไร และมีลักษณะของการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาอย่างไร โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งขอบเขตการศึกษาโดย คือ ค.ศ.2000-2007 โดยศึกษาถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย และรูปแบบการดำเนินนโยบายในช่วงเวลาดังกล่าว

⁴³ 中国与非洲关系大事记 (1980-1989) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtm> [2008, January 11]

⁴⁴ Martyn Davies, How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]

⁴⁵ Henry Lee and Dan Shalmon, “Searching for Oil: China’s Oil Strategies in Africa,” in Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence (Virginia: R.R.Donnelley, 2008), p.116.

⁴⁶ 张宏明, “中国对非经济政策的回顾与思考,” 海外投资与出口信贷 3 (2006) [Online]. 2006. Available from: http://www.eximbank.gov.cn/hwtz/2006/1_09.doc [2008, June 12]

1.2 สมมติฐาน

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในปีค.ศ.2000-2007 นั้น มีเป้าหมายเน้นผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การแสวงหาแหล่งพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบรับกับการเติบโตของจีนเป็นสำคัญ

1.3 กรอบความคิด

นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy) หากพิจารณาจากศัพท์เฉพาะคำ จะเห็นได้ว่าประกอบด้วยคำนาม 2 คำ มาวางไว้รวมกัน คือ คำว่านโยบาย (Policy) และต่างประเทศ (Foreign) นโยบายต่างประเทศจึงเปรียบเสมือนแนวทางที่ประเทศใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ หรือตัวแสดงต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เหล่าผู้กำหนดนโยบายต้องการ วัตถุประสงค์เหล่านั้นถือกันว่าเป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์แก่ประเทศ จึงเรียกกันว่า “ผลประโยชน์ของประเทศ” หรือ “ผลประโยชน์แห่งชาติ” (National Interest) นั่นเอง ดังนั้น การที่จะเข้าใจได้ว่าเพราะอะไรนโยบายต่างประเทศจึงมีสาระหรือเนื้อหาอย่างที่ปรากฏอยู่ จำเป็นต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ที่บรรดาผู้กำหนดนโยบายคาดหวังให้บรรลุ รวมทั้งต้องทำความเข้าใจแรงผลักดันที่อยู่เบื้องหลังการกำหนดนโยบายด้วย⁴⁷

ในวาทกรรมทางการเมือง แนวคิด (Concept) เรื่อง “ผลประโยชน์” (Interest) ยังเป็นข้อถกเถียงและยังหาข้อสรุปไม่ได้⁴⁸ ถึงแม้ว่าไม่มีความหมายที่เป็นสากล แต่ผลประโยชน์แห่งชาติก็ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจว่า “อะไรคือเป้าหมายที่รัฐแสวงหาในกิจการระหว่างประเทศ”⁴⁹

ในวาทกรรมการเมืองระหว่างประเทศ แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาตินำไปใช้ทุกๆ ไปใน 2 รูปแบบ คือ

⁴⁷ อภิญา รัตนมงคลมาศ, นโยบายต่างประเทศ แนวทางการศึกษา ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย, หน้า 32-34.

⁴⁸ Scott Burchill, The National Interest in International Relations Theory (New York: Macmillan, 2005), p.23.

⁴⁹ Daniel S. Papp, Contemporary International Relations: Frameworks for Understanding (USA.: Macmillan Publishing Company, 1991), p.41.

1. นำไปใช้ในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง เพื่อรองรับแนวทางของนโยบาย ไม่ว่าจะป็นนโยบายป้องกัน (Defending Policy) หรือนโยบายต่อต้าน (Opposing Policy)

2. ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนำไปใช้เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์สำหรับการบรรยาย การอธิบายและการเข้าถึงในนโยบายต่างประเทศ⁵⁰

สำหรับแนวความคิดเรื่อง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” มีผู้ให้นิยามไว้ดังนี้

ฮัน เจ มอร์แกนทาว (Han.J. Morgenthau) มองว่าเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศนั้น ต้องนิยามในบริบทของผลประโยชน์แห่งชาติ สำหรับคำจำกัดความและความเข้าใจในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาตินั้น นักสังคมนิยมอย่างมอร์แกนทาวได้นิยามผลประโยชน์แห่งชาติในเรื่องของอำนาจ (power) ความปรารถนาในอำนาจ (เป็นเบื้องหลังพลังขับเคลื่อนพฤติกรรมของรัฐที่สำคัญที่สุด) นั่นคือ รัฐถูกชักนำโดยมนุษย์ซึ่งโดยกำเนิดแล้วมีความปรารถนาอำนาจ⁵¹ กล่าวได้ว่า รัฐดำเนินกิจกรรมในสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศบนพื้นฐานว่าอะไรเป็นผลประโยชน์แห่งชาติ และผลประโยชน์ก็ถูกนิยามในบริบทของสถานะทางอำนาจ⁵²

เคนเนท วอลซ์ (Kenneth Waltz) ให้ความสนใจผลประโยชน์แห่งชาติในฐานะผลผลิตของโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศมากกว่าเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลหรือการจัดการของผู้บริหารการเมือง โดยเคนเนท วอลซ์ มองว่าผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ เนื่องจากเป็นแนวทางที่นำไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของรัฐ⁵³

โจเซฟ แฟรงเกิล (Joseph Frankel) มองผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง การที่รัฐมุ่งหวังจะปกป้องอธิปไตยของชาติในทุกวิถีทาง รวมถึงการเสริมสร้างเกียรติภูมิ ความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัย โดยปราศจากภัยคุกคามจากรัฐอื่นๆ ซึ่งผู้นำของประเทศจะต้องคำนึงถึง

⁵⁰ Scott Burchill, *The National Interest in International Relations Theory*, p.23.

⁵¹ Ibid, pp.32-41.

⁵² Richard H. Poster and Robert V. Edington, *Viewing International Relations an World Politics* (New Jersey: Englewood Cliffs, 1985), p.125.

⁵³ Scott Burchill, *The National Interest in International Relations Theory*, pp.42-44.

ผลประโยชน์แห่งชาติเหล่านี้เป็นสำคัญและดำเนินนโยบายใดๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศมากที่สุด⁵⁴

ถึงแม้ว่าจะมีการให้นิยามที่หลากหลาย แต่โดยทั่วไปแล้วผลประโยชน์แห่งชาติสามารถแบ่งออกได้ตามเป้าหมายดังนี้

1.การดำรงอยู่ของชาติ (Self-Preservation) หมายถึง การดำรงรักษาปัจจัยความเป็นชาติอันได้แก่ รัฐบาล ดินแดน ประชากรและอำนาจอธิปไตย ปัจจัยนี้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานของนโยบายต่างประเทศ

2.ความมั่นคงปลอดภัย (Security) หมายถึง การที่รัฐจะดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ เพื่อให้รัฐของตนดำรงอยู่ได้ต่อไป โดยแต่ละรัฐจะมีเป้าหมายของความมั่นคงปลอดภัยด้วยการป้องกันและลดภัยคุกคามที่มีต่อรัฐตน

3.การแสวงหาความอยู่ดีกินดี (Well-Being) หมายถึง การที่รัฐจะดำเนินการเพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในรัฐให้มีความเป็นอยู่ที่ดี โดยสามารถวัดได้จากอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

4.การเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ (Prestige) หมายถึง การที่รัฐหนึ่งแสดงออกซึ่งการกระทำต่างๆ เพื่อให้รัฐอื่นเกิดความชื่นชม ประทับใจและแสดงออกถึงการยอมรับและเคารพแก่รัฐตน

5.การเผยแพร่อุดมการณ์ของชาติ (Ideology) หมายถึง การที่รัฐหนึ่งซึ่งมีความเชื่อในอุดมการณ์ใด ก็พยายามเผยแพร่อุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับของรัฐอื่นๆ และพยายามปกป้องมิให้อุดมการณ์ของตนถูกทำลายหรือครอบงำโดยรัฐอื่น

6.การแสวงหาอำนาจ (Power) หมายถึง การที่รัฐจะต้องมีอำนาจ ขีดความสามารถที่รัฐชาติหนึ่งๆ จะสามารถกระทำตามเจตนารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งอำนาจที่ทุกรัฐต้องมีอย่างน้อยที่สุดคือ การอยู่รอดของชาติและคงอำนาจอธิปไตยของตนเองไว้ได้⁵⁵

⁵⁴ Joseph Frankel, "The Making of Foreign Policy," in *International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 1969), pp.26-43.

⁵⁵ Charles O. Lerche, Jr. and Abdul A. Said, *Concept of International Politic* (New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited, 1972), pp.6-12.

ถึงแม้ว่ายังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติก็ให้ประโยชน์ดังนี้ 1. เพื่อสามารถวิเคราะห์ได้ว่าประเทศต่างๆ รับรู้ผลประโยชน์ของประเทศเหล่านั้นอย่างไร ทำให้สามารถเข้าใจนโยบายในอดีตและปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งในบางครั้งก็ทำให้สามารถมองนโยบายที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต 2. การศึกษาผลประโยชน์แห่งชาตินั้นช่วยให้มีความเข้าใจว่าอะไรที่ควรจะเป็นเป้าหมายของรัฐและช่วยวางแนวคิดในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติอย่างมีระบบ⁵⁶

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้นำแนวความคิดเรื่อง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาหรือสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์แห่งชาติก็ย่อมมีการปรับเปลี่ยนได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติของจีนในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกานั้น จึงได้มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ด้วย

โดยยุทธศาสตร์จีนต่อแอฟริกา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกนับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในค.ศ. 1949 จนถึงการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในค.ศ. 1978 นโยบายจีนต่อแอฟริกาในช่วงนี้ได้นำผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นศูนย์กลางในการพิจารณาและกำหนดนโยบาย เนื่องจากอำนาจทางการเมืองของจีนยังไม่มั่นคง ดังนั้นการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุด ในช่วงเวลา 30 ปีนี้ความสัมพันธ์ของจีนและแอฟริกาจึงเน้นอยู่บนการสร้างผลประโยชน์และความมั่นคงทางการเมืองของทั้งสองฝ่าย สำหรับในช่วงที่สอง คือ นับตั้งแต่การประชุมคณะกรรมาธิการกลางพรรคฯ เต็มคณะครั้งที่ 3 ของ “สมัชชา 11” ในค.ศ. 1978 ซึ่งกำหนดให้ภารกิจสำคัญของจีนเน้นที่การสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ประกอบกับเมื่อเข้าสู่ต้นทศวรรษที่ 1980 จีนเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาในปัจจุบันจึงเริ่มลดลง⁵⁷ และจีนได้ปรับเป้าหมายใหม่ต่อแอฟริกา โดยหันไปให้ความสำคัญในด้านทางเศรษฐกิจและการแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในเวลาต่อมา

⁵⁶ John I. Rourke, *International on the World Stage* (USA.: The Dushkin Publishing Group, 1991), p.197.

⁵⁷ 楚树龙, 金威, *中国外交战略和政策*, pp.268-270. และ 阎学通, *国际政治与中国* 《北京: 北京大学出版社, 2006》, pp.27-28.

1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับผลประโยชน์และเป้าหมายของจีนต่อแอฟริกาใน 2 ช่วงเวลาที่แตกต่างกัน นั่นคือ ช่วง ค.ศ.1949-ก่อนการปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978 และช่วงหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา ทั้งนี้จักได้ทำการศึกษาว่าในแต่ละช่วงเวลาจีนมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ต่อแอฟริกาอย่างไร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเป้าหมายการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007

3. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบการดำเนินนโยบายของจีนต่อแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทำความเข้าใจถึงเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาใน 2 ช่วงเวลา นั่นคือ ในช่วง ค.ศ.1949-ก่อนการปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978 และช่วงหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา

2. เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ. 2000-2007

3. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบการดำเนินนโยบายของจีนต่อแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007

4. ทำให้เข้าใจถึงแนวโน้มและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายของจีนต่อแอฟริกา

5. เพื่อนำไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

1.6 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการศึกษาลักษณะของนโยบายของจีนที่มีต่อแอฟริกาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย โดยขอบเขตของการวิจัย คือ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.2000-2007 ทั้งนี้ได้เริ่มศึกษาตั้งแต่ ค.ศ.2000 เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านศตวรรษใหม่ซึ่งนโยบายจีนต่อแอฟริกา

มีความชัดเจนและจีนให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับแอฟริกา เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในปี ค.ศ.2000 ได้มีการจัดการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาขึ้นเป็น ครั้งแรก การประชุมนี้ถือเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างจีน-แอฟริกาอย่างเป็นทางการและนำไปสู่ ความร่วมมือในด้านอื่นๆ อีกทั้งการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาได้กลายเป็นกลไกในระดับพหุ ภาคระหว่างจีนและแอฟริกาในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ ในการศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา นั้น จะมองในลักษณะ ภาพรวมของนโยบายที่จีนมีต่อแอฟริกาทั้งทวีป เพื่อทำความเข้าใจถึงการดำเนินนโยบายของจีน ต่อแอฟริกา รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในช่วงระยะดังกล่าว สำหรับการศึกษา นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา นี้ รวมประเทศในแอฟริกาทั้งหมด 53 ประเทศ โดยอยู่ใน ภูมิภาคแอฟริกาเหนือ 5 ประเทศ และอยู่บริเวณตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา 44 ประเทศ รวมทั้งยังมีประเทศที่ตั้งอยู่ในหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย 4 ประเทศ⁵⁸

ในการแบ่งภูมิภาคประเทศแอฟริกา นั้น สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 7 ภูมิภาค ดังนี้⁵⁹

- 1.แอฟริกาเหนือ (North Africa) ประกอบด้วย แอลจีเรีย อียิปต์ ลิเบีย มอร็อกโค ตูนิเซีย
- 2.แอฟริกาตะวันตก (West Africa) ประกอบด้วย เบนิน เคปเวิร์ด แกมเบีย กานา กินี กินี บิสเซา ไควอรี โคสต์ ไลบีเรีย มาลี มอริทาเนีย ไนเจอร์ ไนจีเรีย เซเนกัล เซียร์ราลีโอน เวสเทิร์น ซาฮารา (สเปนนิช ซาฮารา) โตโกและอัฟเพอ วอลต้า
- 3.แอฟริกาตะวันออกเฉียงเหนือ (North-East Africa) ประกอบด้วย เอธิโอเปีย เจริเทรีย (แยกตัวจากเอธิโอเปีย) โซมาเลีย ซูดาน
- 4.แอฟริกากลาง (Central Africa) ประกอบด้วย บุรุนดี แคมเมอรูน สาธารณรัฐ แอฟริกากลาง ชาด คองโก อิควทอเรียลกินี กาบอง รวันดา เซาตูเมและปรินซิปี ซาอีร์ (ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก)
- 5.แอฟริกาตะวันออก (East Africa) ประกอบด้วย เคนยา แทนซาเนีย (รวมเกาะแซนชิบาร์ และเปมบา) ยูกันดา

⁵⁸ การต่างประเทศแอฟริกา, กระทรวง, กองแอฟริกา, รวมบทความเกี่ยวกับแอฟริกา (กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2544), หน้า 2.

⁵⁹ E.A.Boateng, *A political geography of Africa* (UK: Cambridge University Press, 1978), pp.42-43.

6.แอฟริกาตอนใต้ (Southern Africa) ประกอบด้วย แองโกลา บอตสวานา เลโซโท มาลาวี โมซัมบิก นามิเบีย ซิมบับเว (โรเดเซีย) แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ แซมเบีย

7.หมู่เกาะทางมหาสมุทรอินเดีย ประกอบด้วย (Island of the Indian Ocean Africa) คอโมโรส มาดากัสการ์ มอริเชียส เซย์เชลล์

สำหรับกระทรวงการต่างประเทศของจีนนั้นได้แบ่งประเทศออกตามหน่วยงานรับผิดชอบ คือ ประเทศในแอฟริกาเหนือ สังกัดกรมกิจการเอเชียตะวันตกและแอฟริกาเหนือ (The Department of West Asian and North African Affairs) ดูแล 7 ประเทศ ได้แก่ แอลจีเรีย อียิปต์ ลิเบีย มอริทานี มอริออคโค ซูดาน ตูนิเซีย และประเทศส่วนใหญ่ของทวีปแอฟริกา (ซึ่งอยู่ตอนใต้ ทะเลทรายซาฮารา) สังกัดกรมกิจการแอฟริกา (The Department of African Affairs) ดูแล ประเทศเหล่านี้ ได้แก่ แองโกลา เบนิน บอตสวานา บุรุนดี เคปเวิร์ด ชาด คอโมโรส สาธารณรัฐแอฟริกากลาง แคมเมอรูน คองโก คองโก-คินซาซา (ซาอีร์เดิม) โกตดิวัวร์ จิบูตี อีควทอเรียลกินี เอริเทรีย เอธิโอเปีย กาบอง แกมเบีย กานา กินี กินีบิสเซา เคนยา เลโซโท ไลบีเรีย มาดากัสการ์ มาลี มอริเชียส โมซัมบิก นามิเบีย ไนเจอร์ ไนจีเรีย รวันดา เซาตูเมและปรินซิปี เซเนกัล เซย์เชลล์ เซียร์ราลีโอน โซมาเลีย แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย โตโก ยูกันดา ซิมบับเว⁶⁰ จนถึงใน ค.ศ.2006 ยังมี ประเทศที่ไม่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ได้แก่ บูร์กินาฟาโซ แกมเบีย มาลาวี เซาตูเมและปรินซิปี สวาซิแลนด์

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษานโยบายต่างประเทศที่จีนมีต่อแอฟริกาทั้งทวีป เพื่อศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายและรูปแบบการดำเนินนโยบายที่จีนมีต่อแอฟริกาใน ค.ศ. 2000-2007 โดยศึกษาจากเอกสารที่มีความตกลงร่วมกันระหว่างจีนและแอฟริกา แถลงการณ์ของ ผู้นำจีน การประชุมความร่วมมือระหว่างจีน-แอฟริกา รวมถึงการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติต่อ แอฟริกาในด้านต่าง ๆ

⁶⁰ The Department of African Affairs, Countries in the Region [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/fzs/> [2009, January 11]; The Department of West Asian and North African Affairs, Countries in the Region [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/xybfs/> [2009, January 11]

1.7 การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูล 2 ประเภทดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) คือ เอกสารชั้นต้น เช่น คำประกาศ สุนทรพจน์ ถ้อยแถลง แถลงการณ์ร่วมของผู้ในระดับสูงของจีน ที่ทำให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา รวมทั้งคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีนโดยผ่านสิ่งพิมพ์และระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) คือ เอกสารชั้นรองที่ได้มีการวิเคราะห์วิจารณ์ เช่น หนังสือ บทความ วารสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต อาทิ www.focac.org, www.fmprc.gov.cn, www.china.org.cn, www.chinadaily.com, www.peopledaily.com เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลจากภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของวรรณกรรมที่ศึกษานโยบายจีนต่อแอฟริกันนั้น จากการสำรวจยังไม่ปรากฏวรรณกรรมภาษาไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายจีนต่อแอฟริกา แต่ยังมีนักวิชาการในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายจีนและแอฟริกาไว้จำนวนหนึ่ง ในรูปแบบของหนังสือ บทความ สื่อทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน โดยวรรณกรรมเหล่านั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาดังกัน นั่นคือ นโยบายจีนต่อแอฟริกาก่อน ค.ศ.1978 (ค.ศ.1949-1978) และนโยบายจีนต่อแอฟริกาหลังจาก ค.ศ.1978 เป็นต้นมา

1. วรรณกรรมที่ศึกษานโยบายจีนต่อแอฟริกาก่อน ค.ศ.1978

วรรณกรรมส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์ว่ายุทธศาสตร์ของจีนเน้นไปที่เป้าหมายทางการเมืองและอุดมการณ์เป็นสำคัญ ซึ่งปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้คือ บทความเรื่อง “China and Africa: policy and Challenges” โดย Li Anshan⁶¹ ผู้เขียนนำเสนอว่าในช่วง ค.ศ.1949-1978 นโยบายจีนต่อแอฟริกาเน้นในเรื่องอุดมการณ์ (Ideology) เป็นสำคัญ สอดคล้องกับบทความเรื่อง “Sino-African Relations: A Survey George” โดย George T. Yu⁶² ว่าหลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐ

⁶¹ Li Anshan, “China and Africa: policy and Challenges,” *China Security* 3, 3 (Summer 2007): 69-93.

⁶² George T. Yu, “Sino-African Relations: A Survey,” *Asian Survey* 5, 7 (July 1965): 321-332.

ประชาชนจีนในช่วง ค.ศ.1949-1978 เป้าหมายหลักในการดำเนินนโยบายของจีน คือ 1.จีนต้องการให้นานาประเทศรับรองว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียงหนึ่งเดียว 2.เป็นพันธมิตรกับแอฟริกาเพื่อต่อต้านสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต 3.ต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมและจักรวรรดินิยมในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา สอดคล้องกับในบทความเรื่อง “Understanding Contemporary Sino-Africa Relations: Continuity and Change” บทความของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.Emmanuel Obuah⁶³ ซึ่งก็กล่าวถึงเป้าหมายของจีนต่อแอฟริกาในทำนองเดียวกันว่ากำหนดจากนโยบายทางการเมือง ซึ่งได้มีจุดมุ่งหมายคือ 1.สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชและต่อต้านอาณานิคมในแอฟริกา 2.การหาเสียงสนับสนุนจากประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ในแอฟริกาในการเข้าเป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และ 3.การแข่งขันอิทธิพลในช่วงสงครามเย็น

ทั้งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าว จีนก็ได้พยายามดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา โดยจีนเน้นรูปแบบการสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาสาธารณูปโภคและทางการทหาร เพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประเทศในแอฟริกา

2. วรรณกรรมที่ศึกษานโยบายจีนต่อแอฟริกาในนโยบายหลัง ค.ศ.1978

ภายหลังจากดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศใน ค.ศ.1978 เป็นต้นมา จีนได้มีการเปลี่ยนแปลงทางทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังนั้นวรรณกรรมส่วนใหญ่ได้ตั้งข้อสังเกตถึงเป้าหมายและผลประโยชน์ใหม่ในการดำเนินนโยบายของจีนต่อแอฟริกาจากนโยบายจีนต่อแอฟริกาจากการเน้นในเรื่องอุดมการณ์ (Ideology) ได้ปรับสู่การเน้นในเชิงปฏิบัติ (Pragmatic) เน้นที่เศรษฐกิจและการพัฒนาร่วมกัน โดยวรรณกรรมส่วนใหญ่มองว่าเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศ วรรณกรรมที่นำเสนอในทิศทางนี้ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง “八十年代初期中国对非洲政策的调整” (การปรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในต้นทศวรรษ 1980)⁶⁴ โดย Zheng Kejun จากสถาบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ซึ่งเน้นศึกษาการปรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา

⁶³ Emmanuel Obuah, *Understanding Contemporary Sino-Africa Relations: Continuity and Change* [Online]. 2008. Available from:

http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/1/8/3/p251834_index.html [2008, January 30]

⁶⁴ 郑克军, *八十年代初期中国对非洲政策的调整* 《硕士研究生学位论文 国际关系学院 北京大学, 1999》

ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 อีกทั้งยังมีวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสอดคล้องในเรื่องของการปรับเปลี่ยนผลประโยชน์ของจีน เช่น บทความเรื่อง “Sino-African Relations: Historical Development and Long-term Challenges” โดย Tu Jianjun⁶⁵ และบทความเรื่อง “China and Africa: policy and Challenges” โดย Li Anshan ในขณะที่งานเขียนเรื่อง Domestic Transformations and Change in Sino-African Relations โดย Guillaume Moumouni⁶⁶ ก็มองไปที่การปรับเปลี่ยนนโยบายจากอุดมการณ์ (Ideology) ไปสู่การเน้นในเชิงปฏิบัติ (Pragmatic) เช่นกัน แต่เน้นปัจจัยไปที่การปรับนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศของจีนและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางการเมืองในแอฟริกา เป็นสำคัญมากกว่าเป็นผลจากระบบระหว่างประเทศหรือการสิ้นสุดของสงครามเย็น

หากพิจารณาถึงเป้าหมายที่จีนมีต่อแอฟริกาแล้ว จากการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ พบว่าประเด็นการวิเคราะห์ส่วนใหญ่ได้เน้นไปที่ 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากความต้องการขยายตลาดใหม่และโอกาสการลงทุนในแอฟริกาเพื่อตอบรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจจีน และปัจจัยด้านพลังงาน เนื่องจากความต้องการอุปทานพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบรับกับการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการวิเคราะห์เป้าหมายเหล่านี้ได้ปรากฏในวรรณกรรม ได้แก่ บทความเรื่อง “China’s Africa Policy: Business Now, Politics Later” โดย Michal Meidan⁶⁷ บทความเรื่อง “China’s New Diplomacy in Africa and Its Implications” โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. Zhu Zhiqun⁶⁸ “China’s African Policy in the Post-Cold War Era” โดย Joseph Y. S. Cheng และ Shi Huangao⁶⁹ อย่างไรก็ตาม ในบทความเรื่อง “China in Africa” โดย Chris Alden⁷⁰ ยังได้วิเคราะห์ถึงผลประโยชน์ของจีนในแอฟริกาว่า

⁶⁵ Tu Jianjun, “Sino-African Relations: Historical Development and Long-term Challenges,” *China: An International Journal* 6, 2 (September 2008): 330-343.

⁶⁶ Guillaume Moumouni, *Domestic Transformations and Change in Sino-African Relations* [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p180639_index. [2008, August 3]

⁶⁷ Michal Meidan, “China’s Africa Policy: Business Now, Politics Later,” *Asian Perspective* 30, 4 (2006): 69-93.

⁶⁸ Zhu Zhiqun, *China’s New Diplomacy in Africa and Its Implications* [Online]. 2007. Available from: www.allacademic.com/meta/p180639_index.htm [2008, January 31]

⁶⁹ Joseph Y. S. Cheng and Shi Huangao, “China’s African Policy in the Post-Cold War Era,” *Journal of Contemporary Asia* 39, 1 (February 2009): 87-115.

⁷⁰ Chris Alden, “China in Africa,” *Survival* 47, 3 (Autumn 2005): 147-164.

นอกจากความต้องการแสวงหาพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงตลาดและโอกาสในการลงทุนใหม่แล้ว ยังเสนอเรื่องการทูตเชิงสัญลักษณ์และการสร้างหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ยังมีวรรณกรรมในหลายๆ เรื่องที่เน้นศึกษานโยบายและความสัมพันธ์จีนต่อแอฟริกาในประเด็นเกี่ยวกับเป้าหมายและผลประโยชน์ในมิติด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนได้นำไปสู่การแสวงหาน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้จีนจึงเข้าไปดำเนินกิจกรรมในแอฟริกา อีกทั้งประเด็นสำคัญยังได้มุ่งไปที่การดำเนินกิจกรรมของบริษัทน้ำมันแห่งชาติของจีนในประเทศน้ำมันหลักๆ อย่าง ซูดาน แองโกลา ไนจีเรีย แอลจีเรีย คองโก ซึ่งวรรณกรรมที่น่าเสนอในประเด็นนี้ ได้แก่ บทความเรื่อง China Fuels its Future with Africa's Riches โดย Sanusha Naidu และ Martyn Davies⁷¹ บทความเรื่อง "China's oil rush in Africa" โดย Cindy Hurst⁷² และบทความเรื่อง "China's oil diplomacy in Africa" โดย Ian Taylor⁷³

นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมที่เน้นเกี่ยวกับนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาในมิติด้านเศรษฐกิจ วรรณกรรมประเภทนี้มองไปยังนโยบายจีนต่อแอฟริกาในส่วนการเข้าไปดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับแอฟริกา ทั้งการค้าและการลงทุน การดำเนินการทูตเศรษฐกิจกับแอฟริกา การส่งเสริมและขยายความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South Cooperation) ซึ่งการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศกำลังพัฒนานั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการค้าโลก ในปัจจุบัน วรรณกรรมที่เสนอในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ บทความเรื่อง "Chinese-African Trade and Investment: The Vanguard of South-South Commerce in the Twenty-First Century" โดย Harry G. Broadman⁷⁴ ในขณะที่บทความเรื่อง "China's investment in Africa: a catalyst for growth and development or a "Trojan horse" for exploitation" โดย Emmanuel Obuah ได้นำเสนอในประเด็นที่สอดคล้องกัน อีกทั้งยังได้วิเคราะห์โดยตั้งคำถามว่า

⁷¹ Sanusha Naidu and Martyn Davies, "China Fuels its Future with Africa's Riches," *South African Journal of International Affairs* 13, 2 (Winter/Spring 2006): 69-83.

⁷² Cindy Hurst, *China's oil rush in Africa* [Online]. 2006. Available from: www.iags.org [2008, January 21]

⁷³ Ian Taylor, "China's oil diplomacy in Africa," *International Affairs* 82, 5 (2006): 937-959.

⁷⁴ Harry G. Broadman, "Chinese-African Trade and Investment: The Vanguard of South-South Commerce in the Twenty-First Century," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence* (USA: Brookings Institution Press, 2008), pp.87-108.

การเข้าไปลงทุนของจีนนั้นก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือเป็นการสร้างการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของแอฟริกา

การศึกษาวรรณกรรมข้างต้นนี้ ทำให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายและเป้าหมายของนโยบายจีนต่อแอฟริกา นับตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมา ทั้งนี้จีนยังได้พยายามดำเนินนโยบายเข้าไปในแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวรรณกรรมในหลายๆ เรื่องได้นำเสนอรูปแบบของนโยบายที่จีนมีต่อแอฟริกา เช่น บทความเรื่อง “Understanding Contemporary Sino-Africa Relations: Continuity and Change” โดย Emmanuel Obuah ได้นำเสนอดังนี้ 1.การดำเนินการค้าแบบทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงการเข้าไปลงทุนโดยตรง (FDI) 2.การดำเนินการทูตน้ำมัน (Oil's diplomacy) 3.การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการยกเลิกหนี้สินแก่แอฟริกา 4.ขยายการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นเดียวกับบทความเรื่อง “21 世纪的中国外交战略与中非关系” (Chinese Diplomatic Strategy and the Relation between China and Africa in 21 Century) โดย Luo Jianbo⁷⁵ บทความนี้ได้นำเสนอลักษณะความสัมพันธ์จีนและแอฟริกา ในช่วงศตวรรษที่ 21 โดยมีรูปแบบ ดังนี้ 1.การเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำของจีนและแอฟริกา 2.ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่าย 3.ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรระหว่างประเทศในแอฟริกา 4.ความร่วมมือทางวัฒนธรรมและการศึกษา สอดคล้องกับหนังสือเรื่อง 通信若金：中非友好关系的辉煌历程 (ช่วงเวลาอันรุ่งโรจน์ในความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างจีนและแอฟริกา) โดย Lu Miaogeng Huang Shejiao และ Lin Yi (บรรณาธิการ)⁷⁶ ก็เน้นไปที่บทบาทของผู้นำจีนในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา การพัฒนาร่วมกันและความร่วมมือและในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการแพทย์ การศึกษา วัฒนธรรม

นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมที่ศึกษารูปแบบการสร้างยุทธศาสตร์ความร่วมมือรอบด้านระหว่างจีนและแอฟริกา โดยมีเนื้อหาครอบคลุมความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม ดังปรากฏในวรรณกรรมเหล่านี้ ได้แก่ หนังสือเรื่อง 中国与非洲 (จีนกับแอฟริกา) โดย

⁷⁵ 罗建波, “21 世纪的中国外交战略与中非关系 (Chinese Diplomatic Strategy and the Relation between China and Africa in 21 Century),” The Journal of Harbin Committee School of the CCP 4 (2008)

⁷⁶ 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡, 通信若金：中非友好关系的辉煌历程 《北京：世界知识出版社》，2006.

ศูนย์แอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยปักกิ่ง⁷⁷ หนังสือเรื่อง 中国与非洲 (จีนกับแอฟริกา) โดย Yuan Shi (บรรณารักษ์)⁷⁸ ในบทความเรื่อง “试析 21 世纪的中非战略伙伴关系” (วิเคราะห์ความสัมพันธ์หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์จีน-แอฟริกาในศตวรรษที่ 21) เป็นบทความในหนังสือเรื่อง 亚非研究 (เอเชีย-แอฟริกาศึกษา ฉบับที่ 1) โดย Sun Xiaomeng⁷⁹ ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ได้นำเสนอข้อมูลและรูปแบบของการสร้างความร่วมมือที่จีนนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในแอฟริกาและให้บรรลุผลประโยชน์ตามเป้าหมายที่จีนได้วางไว้

โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วง ค.ศ.2000-2007 ซึ่งยังไม่มีวรรณกรรมชิ้นใดศึกษาไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ก็ได้ทำความเข้าใจถึงเป้าหมายและรูปแบบของนโยบายที่จีนมีต่อแอฟริกาในช่วงเวลาดังกล่าวอีกด้วย

1.9 การนำเสนอ

บทที่ 1. นำเสนอที่มาและสภาพของปัญหา สมมติฐาน กรอบความคิด วัตถุประสงค์ในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตการศึกษา การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทวีปแอฟริกา

บทที่ 2. นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.1949-1978

บทที่ 3. นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาภายหลังการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978

บทที่ 4. นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2000-2007

บทที่ 5. บทสรุป วิเคราะห์ ข้อเสนอแนะ

⁷⁷ 北京大学非洲研究中心编, 中国与非洲 《北京: 北京大学出版社》, 2000.

⁷⁸ 袁武, 中国与非洲 《北京: 五洲传播出版社》, 2006 .

⁷⁹ 孙晓萌, “试析 21 世纪的中非战略伙伴关系,” in 北京外国语大学亚法学院编, 亚非研究 《第 1 辑》 《北京: 时事出版社, 2007》

1.10 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทวีปแอฟริกา

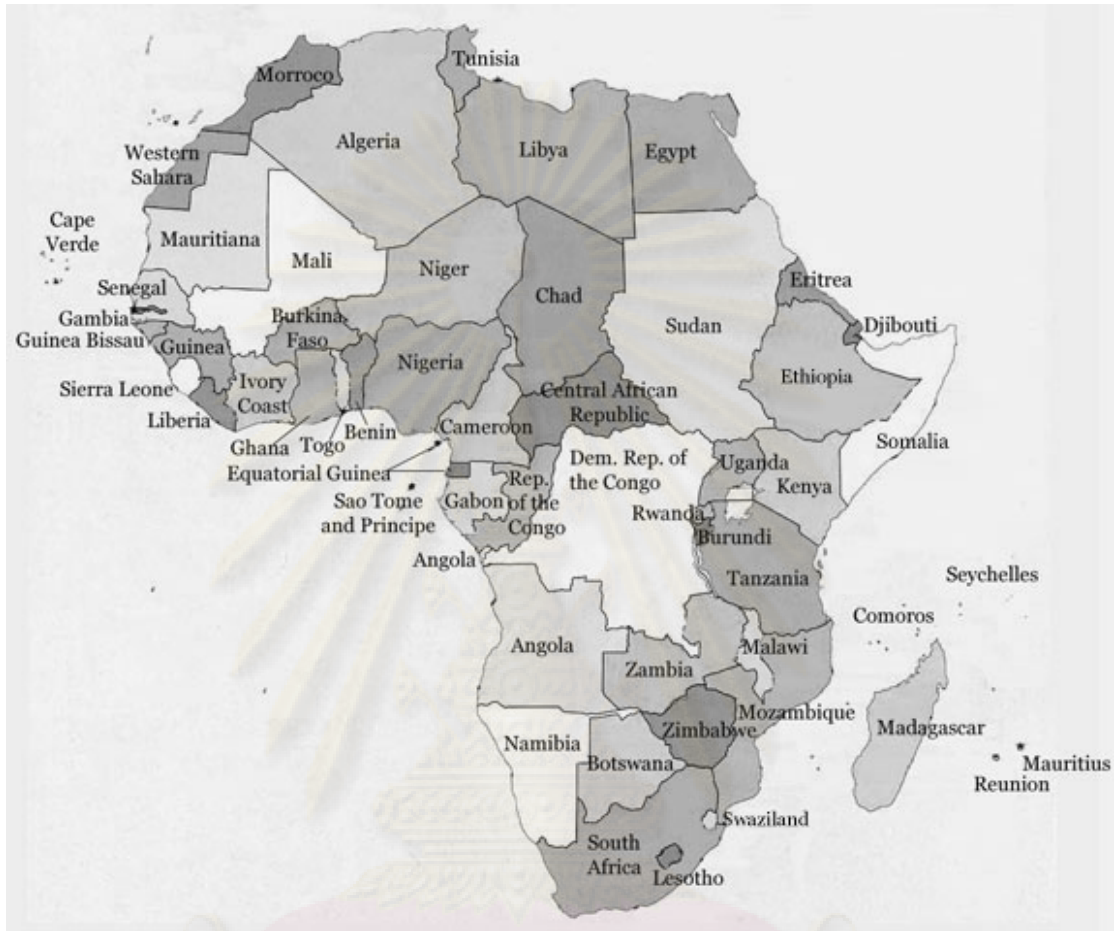
ทวีปแอฟริกาเป็นทวีปที่มีความกว้างใหญ่ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 30 ล้านตารางกิโลเมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองรองจากทวีปเอเชีย ทางตอนเหนือของทวีปติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและบริเวณที่ตั้งของทะเลทรายซาฮาราซึ่งเป็นทะเลทรายที่ใหญ่ที่สุดของโลก ขนาบข้างด้วยมหาสมุทรอินเดียทางทิศตะวันออกและมหาสมุทรแอตแลนติกทางทิศตะวันตก แอฟริกาเป็นทวีปที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลายและเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญจุดหนึ่งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนี้มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และยังเป็นทวีปที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรมอีกด้วย

ในช่วงกลางทศวรรษที่ 15 เมื่อคณะเดินเรือทางทะเลของโปรตุเกสได้ทำการสำรวจและค้นพบทวีปนี้ ทำให้ชาวยุโรปเริ่มหันมาให้ความสนใจทวีปแอฟริกา ส่งผลให้เกิดการติดต่อค้าขายโดยตรงระหว่างกันดำเนินไปอย่างแพร่หลาย ต่อมาเมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น พร้อมกับการแพร่ขยายของลัทธิทุนนิยมและแนวคิดใหม่เกี่ยวกับอาณานิคม แอฟริกาจึงถูกรุกรานและตกอยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ประเทศยุโรปที่เข้ามามีอิทธิพลในแอฟริกา ได้แก่ โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม สเปน อิตาลี เนเธอร์แลนด์และเยอรมนี

ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศในแอฟริกาเริ่มทยอยได้รับเอกราชแต่กลับยังต้องเผชิญกับปัญหาความด้อยพัฒนา ปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและปัญหาข้อพิพาทในเรื่องดินแดนและความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ต่างๆ ซึ่งประเทศอดีตเจ้าอาณานิคมมักถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุหลักของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขีดแบ่งเส้นพรมแดนของประเทศในแอฟริกาอันนำไปสู่การก่อกำเริบรัฐชาติและบรรดาประเทศเจ้าอาณานิคมได้กระทำไปโดยไม่ได้คำนึงถึงความยินยอมพร้อมใจและความเป็นจริงทางด้านภาษา วัฒนธรรมและเผ่าพันธุ์ ตลอดจนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวแอฟริกาที่อาศัยอยู่ตามดินแดนต่างๆ เหล่านั้น จึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ติดตามมาจวบจนถึงทุกวันนี้⁸⁰

⁸⁰ การต่างประเทศ, กระทรวง, กองแอฟริกา, รวมบทความเกี่ยวกับแอฟริกา (กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2544), หน้า 6-9.

รูปภาพ 1.1 แผนที่แสดงประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกา

ที่มา http://library.osu.edu/sites/afitmap/africa_map.jpg

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ. 1949-1978

จีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมเก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก ชาวจีนได้สรรค์สร้างอารยธรรมอันรุ่งเรืองและภูมิปัญญาอันล้ำค่ามาเป็นเวลาหลายพันปี ทั้งยังแผ่ศิลปวัฒนธรรมและประดิษฐกรรมอันทรงคุณค่าเข้าไปยังดินแดนต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับดินแดนเหล่านั้น* โดยความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและการค้าได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (ประมาณ 206 ปีก่อนคริสตกาล-ค.ศ.220) จีนเริ่มมีความสัมพันธ์กับดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระบบบรรณาการและเริ่มมีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ทางตะวันออกของจีน นอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับดินแดนที่อยู่ทางตะวันตกโดยผ่านเส้นทางสายแพรไหมซึ่งเริ่มต้นที่เมืองฉางอาน แล้วผ่านเข้าไปในบริเวณเอเชียกลางและยุโรป แม้กระทั่งเคยเข้าไปถึงดินแดนอียิปต์อันห่างไกลนับแต่นั้นมา ความสัมพันธ์กับดินแดนต่างๆ ก็เริ่มขยายกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงสมัยแห่งความรุ่งเรืองสูงสุด คือ ในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618-907) และราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1368-1644)¹ เป็นต้น

ประวัติศาสตร์จักรวรรดิจีนอันยิ่งใหญ่ได้ดำเนินเรื่อยมาว่าสองพันปี จนกระทั่งเมื่อเข้าสู่ปลายราชวงศ์ชิง ระบบขุนนางและราชสำนักเกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงและความอ่อนแอในการปกครองอาณาจักรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงก่อให้เกิดกบฏและความวุ่นวายขึ้นในจีน ประกอบกับในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ทางฝั่งตะวันตกมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมและมีการเดินเรือทำการค้าไป

---

* ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตของจีนในสมัยโบราณ สามารถย้อนไปได้ถึงสมัยชุนชิว (ช่วงปลายราชวงศ์โจวตะวันออก ประมาณ 722-481 ปีก่อนคริสตกาล) โดยปรากฏคำที่มีความหมายสื่อถึงการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูต (ไวเจียว) มีความหมายสื่อถึงการที่ขุนนางเข้าพบเจ้าผู้ครองรัฐเป็นการส่วนตัว หรือการติดต่อระหว่างบุคคลเป็นการส่วนตัว แต่อาจมีความหมายไม่เหมือนกับที่ใช้ในทุกวันนี้ สำหรับความหมายของคำว่า “ไวเจียว” ที่ใช้ในปัจจุบันนี้มาจากภาษากรีก ซึ่งผู้ปกครองรัฐของกรีกโบราณเวลาส่งตัวแทนทูตได้มีการมอบหนังสือรับรอง ในสมัยกรีกโบราณมักส่งนักการทูตไปยังประเทศอื่นๆ และต้อนรับนักการทูตที่มีหนังสือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งของประเทศอื่น หนังสือแต่งตั้งนี้ประกอบจากไม้แผ่นเล็กๆ เรียกว่า “Diploma”

¹ ราชวงศ์ถังถือได้ว่าเป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรจีนกับดินแดนอื่นๆ นั้นรุ่งเรืองอย่างมาก กล่าวคือ มีความสัมพันธ์ผ่านเส้นทางสายแพรไหมติดต่อกับดินแดนตะวันตกและเอเชียกลาง มีการเชื่อมความสัมพันธ์กับทิเบตด้วยการอภิเษกสมรสของพระราชธิดาเหวินเฉิงของจักรพรรดิถังไท่จงกับประมุขของทิเบต นอกจากนี้ยังส่งพระภิกษุนามว่าถังเสวียนจิ้งหรือที่รู้จักในภาษาไทยว่าพระถังซำจั๋งไปศึกษาพระไตรปิฎกยังอินเดีย แล้วนำพระธรรมกลับมายังฉางอานเพื่อแปลเป็นภาษาจีนซึ่งสร้างคุณูปการแก่พระพุทธศาสนาในจีนเป็นอย่างมาก เมื่อถึงสมัยราชวงศ์หมิง ถือได้ว่าเป็นยุคที่รุ่งเรืองยุคหนึ่ง จีนมีความสัมพันธ์กับดินแดนต่างๆ ทั้งส่งกองเรือใหญ่กว่า 200 ลำ ไปทางยุโรปตะวันตก โดยเจิ้งเหอได้นำเรือไปยังยุโรปตะวันตกกว่า 7 ครั้ง ครั้งแรกใน ค.ศ.1405 จนถึง ค.ศ.1433 ได้ไปถึงยังประเทศและดินแดนต่างๆ ในเอเชียและแอฟริกากว่า 30 ประเทศ ซึ่งระยะทางไกลสุด คือ ชายฝั่งทะเลตะวันออกของแอฟริกาและชายฝั่งทะเลแดง 吉林出版集团有限责任公司编委会 (eds) 图说中国历史 《长春：吉林出版集团有限责任公司，2009》，pp.80-81, 146.

รอบโลก จึงทำให้จีนก็ค่อยๆ ล้าหลังกว่าประเทศในยุโรป ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้จีนสูญเสียความเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของโลกเท่านั้น แต่ทว่าในช่วงเวลาร้อยปี นับตั้งแต่เกิดสงครามฝิ่น (ค.ศ. 1839-1842) เป็นต้นมา จีนกลายเป็นประเทศกึ่งศักดินากึ่งอาณานิคม จนกระทั่งในค.ศ.1911 ได้เกิดการปฏิวัติโดยการนำของดร.ซุนยัตเซ็นและนำไปสู่การก่อตั้งสาธารณรัฐจีน (the Republic of China)²

แม้ว่าต่อมาได้มีการสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1912 แต่ทว่าภายหลังจากนั้น จีนก็ยังประสบปัญหาอื่นๆ รุมเร้าตามมา* ในห้วงเวลาหลังจากสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน การปกครองประเทศไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่น ยังคงพบอุปสรรคและปัญหาความแตกแยกภายใน โดยเฉพาะจีนต้องเผชิญเหตุการณ์ที่คุกคามต่อความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก นั่นคือ การเข้ารุกรานของญี่ปุ่น แม้ว่าภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นประสบความพ่ายแพ้ แต่สถานการณ์ภายในประเทศจีนกลับไม่สงบสุข ทั้งยังเกิดสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้น ในที่สุดพรรคก๊กมินตั๋งก็ประสบกับความพ่ายแพ้และพรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในที่สุด³

2.1 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1949-1978

ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1949 ประธานเหมาเจ๋อตงได้ประกาศต่อชาวจีนและประชาคมโลกจากพลับพลาหน้าจัตุรัสเทียนอันเหมิน ความว่า "รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนอันชอบด้วยกฎหมายเพียงหนึ่งเดียวของประชาชนชาวจีน⁴ ภายหลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

² 鲁毅, 黄金祺, 外交学概论, 《北京: 世界知识出版社, 2003》, p.2.; 李宝俊, 当代中国外交概论, 《北京: 中国人民大学出版社, 2009》, p.1.; 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策 《北京: 时事出版社, 2008》, pp.1-12.; Suzanne Ogden, Global Studies: China (USA: McGraw Hill Companies, 1999), pp.5-6.

* หลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐจีนไม่นานก็เกิดการปฏิวัติและการตั้งตนเป็นจักรพรรดิของหยวนซื่อซาย แต่ภายหลังจากการถึงแก่อสัญกรรมของหยวนซื่อซายก็เกิดการแย่งชิงอำนาจของเหล่าขุนศึกก่อเกิดผลเสียแก่ประเทศชาติอย่างมาก ในขณะเดียวกันนั้น ซุนยัตเซ็นก็ยังดำเนินแผนการปฏิวัติต่อไป ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ.1919 ก็ทำการปรับเปลี่ยนพรรคปฏิวัติจีนมาเป็นพรรคก๊กมินตั๋งแห่งชาติจีน อย่างไรก็ตามในช่วงต้นทศวรรษ 1920 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญ คือ การประกาศจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1921 ในช่วงแรกภายใต้การนำของซุนยัตเซ็นนั้น ได้มีการสร้างแนวร่วมระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ แต่หลังจากการอสัญกรรมของซุนยัตเซ็นไม่นานก็เกิดการแตกแยกกันของทั้งสองพรรค

³ สรุปเนื้อหาจาก ไชวหยานหง, ประวัติศาสตร์จีน (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 293-361.

⁴ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China (HongKong: New Horizon Press, 1990), pp.10-12.

ใน ค.ศ.1949 แล้ว ภารกิจสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ การสร้างเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐ การรวมประเทศภายใต้รัฐบาลกลาง การวางรากฐานระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลาที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ครอบครองประเทศจีน ก็เป็นช่วงเวลาที่สงครามเย็น (Cold War) กำลังแผ่ขยายครอบครองยุโรป การต่อสู้กันด้วยอาวุธในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง แต่ก็ได้เกิดการต่อสู้รูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นสงครามทางอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยบรรดามหาอำนาจต่างพยายามแสวงหาพันธมิตรเพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างโลกเสรีกับโลกคอมมิวนิสต์ สถานการณ์เช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อจีนใหม่ซึ่งถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางสงคราม ดังนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศจึงต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองภายในและภายนอกประเทศและต้องคำนึงถึงเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศเป็นอันดับแรกสุด⁵

สำหรับหลักนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ได้มีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการในการประชุม "สภามหาวิทยาลัยการเมืองประชาชนจีน (CPPCC) สมัยการประชุมครั้งที่ 1 ณ กรุงปักกิ่ง ในวันที่ 12 กันยายน ค.ศ.1949 เพื่อเตรียมการขั้นสุดท้ายสำหรับการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ในที่ประชุมได้นำหลักนโยบายทั่วไป (Common Programme) มาใช้แทนเป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราวของจีนในปีแรก ในหลักนโยบายทั่วไปนี้ได้กล่าวถึงหลักนโยบายต่างประเทศของจีนว่า "หลักการของนโยบายต่างประเทศจีนนั้น คือ การปกป้องเอกราช บูรณภาพแห่งดินแดนและอธิปไตยของประเทศ สนับสนุนสันติภาพระหว่างประเทศและความร่วมมือฉันมิตรระหว่างประชาชนของประเทศต่างๆ รวมทั้งต่อต้านการขยายอาณานิคมเพื่อเข้ารุกรานและก่อสงคราม"⁶

หลักการนโยบายต่างประเทศจีนในช่วงที่เหมาเจ๋อตงเป็นผู้นำนั้น ได้เน้นอุดมการณ์และหลักการอิงลัทธิมาร์กซ์-เลนิน โดยนำลัทธิมาร์กซ์-เลนินมาทำให้เป็นของจีน เรียกว่า "ความคิดของเหมาเจ๋อตง" (Mao Zedong Thought) ในส่วนนโยบายต่างประเทศ "แนวความคิดของเหมาเจ๋อตง" เน้นเรื่องอุดมการณ์ (Ideology)⁷ ลัทธิสากลนิยม (Internationalism) อำนาจ (Power) ผลประโยชน์ (Interest) และเงื่อนไขระหว่างประเทศควบคู่กันไป⁸

⁵ จันทรชัย ภัคชิตคม, ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการโลก (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 319-321.

⁶ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China, p.1.

⁷ สำหรับอุดมการณ์ (Ideology) ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการเมืองของรัฐในระบบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ สำหรับประเทศจีนแล้ว อุดมการณ์ทางการเมืองได้ถึงจุดสูงสุดในช่วงดำเนินนโยบายก้าวกระโดดไกล (The Great leap forward) ค.ศ.1958-1959 และช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม ค.ศ.1966-1967 ในช่วงสมัยเหมาเจ๋อตงเป็นผู้นำนี้ ได้ให้ความสำคัญกับผู้นำทางการเมืองและพรรคคอมมิวนิสต์ โดยสร้างและรักษาเอกลักษณ์เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวของชาวจีน Gordon White, "The Decline of

ในช่วงแรกของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน การดำเนินนโยบายต่างประเทศมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

1.เป้าหมายด้านความมั่นคง (Security Goal) ความมั่นคงและปราศจากศัตรูรุกรานหรือภัยคุกคามอธิปไตยของจีน ความมั่นคงแห่งชาตินี้ นับเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญ นั่นคือ จีนไม่ต้องการให้มหาอำนาจชาติใดๆ คุกคามความมั่นคงของจีนหรือเข้ามามีอิทธิพลในเอเชีย ซึ่งอาจกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของจีน ในขณะเดียวกัน จีนก็พยายามต่อต้านและลดอิทธิพลของมหาอำนาจที่เข้ามาครอบงำประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับจีน เพราะเกรงว่าจะเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของจีน

2.เป้าหมายทางด้านการปฏิวัติ (Revolutionary Goal) การปฏิวัติหรือการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองโลกได้เป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้ สืบเนื่องจากอุดมการณ์ตามลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และความคิดของเหมาเจ๋อตงเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิวัติ จีนให้การสนับสนุนในการทำสงครามประชาชน (People's War) หรือสงครามปลดปล่อย (Liberation War) อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์และขบวนการปลดแอกในประเทศต่างๆ เพื่อปลดปล่อยประชาชนจากการถูกกดขี่ข่มเหง

เมื่อจีนได้กำหนดเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศแล้ว ผู้นำจีนดำเนินยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยยุทธศาสตร์ของจีนที่สำคัญมีดังนี้

1.ยุทธศาสตร์แนวร่วมระดับบน (United Front From Above) หมายถึง การแสวงหามิตรในระดับรัฐ จีนใช้เพื่อแสวงหาแนวร่วมและพันธมิตรในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล ยุทธศาสตร์แนวร่วมระดับบนที่ขยายความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆนี้ มักดำเนินไปเมื่อจีนมีเป้าหมายทางด้านความมั่นคงเป็นหลัก เพื่อแสวงหามิตรประเทศในการต่อต้านศัตรูที่คุกคามความมั่นคงของจีน

2.ยุทธศาสตร์แนวร่วมระดับล่าง (United Front From Below) หมายถึง การสนับสนุนในระดับพรรค เป็นยุทธศาสตร์ที่จีนใช้ในการโค่นล้มหรือกดดันรัฐบาลของประเทศที่จีนมองว่าเป็น

Ideology," in Robert Benewick and Paul Wingrove (eds), *China in the 1990s* (London: Macmillan Press LTD, 1999), pp.21-22.

⁸ เขียน วีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 9-10.

ศัตรู โดยจีนให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์และขบวนการปลดแอกในประเทศต่างๆ⁹

2.1.1 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1949-1959

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะและได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ.1949 การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อการเมืองและดุลย์ทางยุทธศาสตร์โลกครั้งสำคัญ¹⁰ จีนตระหนักดีว่าสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำโลกเสรียอมไม่ปรารถนาให้จีนคอมมิวนิสต์ครองอำนาจ ถ้ามีโอกาสเหมาะยอมไม่รับรองที่จะจัดอำนาจของพวกคอมมิวนิสต์¹¹ เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของสงครามเย็นและท่าทีของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนรัฐบาลจีนใหม่ก็ยังมีอำนาจที่ไม่มั่นคงในประเทศ ทำให้จีนต้องแสวงหาชาติพันธมิตรซึ่งมีกำลังแสนยานุภาพมากพอและทัดเทียมสหรัฐอเมริกา ซึ่งในขณะนั้นมีเพียงสหภาพโซเวียตซึ่งมีแสนยานุภาพมหาศาลและสามารถคุ้มครองจีนได้ ดังนั้นหลักนโยบายต่างประเทศที่จีนนำมาใช้ในช่วงเวลานี้จึงเป็นนโยบายอิงไปข้างเดียว (Lean to One Side)¹² สำหรับนโยบายอิงไปข้างเดียว ผู้นำจีนได้เสนอแนวคิดนี้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ.1949 ในช่วง 3 เดือนก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เหมาเจ๋อตงได้

⁹ จูลซีฟ ชินวรโรน, “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก,” ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542), หน้า 497-498.

¹⁰ จีนคอมมิวนิสต์กับสหรัฐอเมริกาเป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาตั้งแต่ในสมัยที่จีนคอมมิวนิสต์ต่อสู้กับจีนก๊กมินตั๋งในสงครามกลางเมือง เนื่องจากในเวลานั้นสหรัฐอเมริกาได้ช่วยเหลือรัฐบาลก๊กมินตั๋งซึ่งนำโดยเจียงไคเช็คปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์อย่างหนัก เพื่อรักษาระบอบสาธารณรัฐและไม่ได้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัว แต่แล้วในที่สุด เจียงไคเช็คก็พ่ายแพ้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนในปี ค.ศ. 1949 และหลบหนีไปเกาะไต้หวัน วัตถุประสงค์, “ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา,” ใน ประทุม วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ), จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 124.

¹¹ J.D. Simmonds, China's World: The Foreign Policy of a Developing State (New York: Columbia University Press, 1970), p.125.

¹² ในเรื่องยุทธศาสตร์อิงไปข้างเดียว (Lean to One Side) ประธานเหมาเจ๋อตงได้เคยกล่าวไว้ใน “สรรนิพนธ์ต่างประเทศเหมาเจ๋อตง” ในหัวข้อบทความว่า “อิงไปข้างเดียวถูกหรือไม่” จากบันทึกส่วนหนึ่งของถ้อยแถลงในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.1956 ความตอนหนึ่งว่า “ประเทศค่ายสังคมนิยมที่สำคัญคือสหภาพโซเวียตและจีน จีนกับโซเวียตต่างอาศัยซึ่งกันและกัน นโยบายนี้จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่ตอนนี้ยังมีคนสงสัยในนโยบายนี้อยู่ โดยกล่าวว่าไม่ควรเลือกข้างและคิดว่าควรจะเป็นอยู่ตรงกลางระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา พวกเราคิดว่าการยืนตรงกลางนั้นกลับไม่ใช่วิถีที่ถูกและไม่เป็นผลดีต่อชาวจีน เนื่องจากข้างหนึ่งคือลัทธิจักรวรรดินิยมที่เข้มแข็งมาก พวกเราชาวจีนได้รับความกดดันจากลัทธิจักรวรรดินิยมมาเป็นเวลายาวนาน ถ้าหากยืนอยู่ตรงกลางระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ดูเหมือนว่าดี เป็นอิสระ แต่แท้จริงแล้ว ไม่สามารถเป็นอิสระได้... แท้จริงแล้วการอิงไปข้างเดียวถูกหรือไม่ การอิงไปข้างเดียวหมายถึงพวกเราและโซเวียตอาศัยซึ่งกันและกัน การอิงไปข้างเดียวนี้คือสิ่งที่เท่าเทียมกัน” จากบทพูดนี้แสดงให้เห็นว่า นโยบายอิงไปข้างเดียวเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องเกิดขึ้น เหมาะสมกับพื้นหลังทางประวัติศาสตร์และเหมาะสมกับเป้าหมายและผลประโยชน์ของประเทศในตอนนั้น 楚树龙, 中国外交战略和政策, p.95.

ประกาศว่า นโยบายต่างประเทศคอมมิวนิสต์จีนควรจะไปข้างเดียว นั่นคือเอียงไปข้างโซเวียต สำหรับนโยบายอิงไปข้างเดียวที่จีนนำมาใช้นั้น อธิบายได้ว่า จีนต้องยืนอยู่ข้างค่ายสหภาพโซเวียต กล่าวคือ จีนไม่เอียงไปทางข้างจักรวรรดินิยม แต่เอียงไปทางฝ่ายลัทธิสังคมนิยม การยืนตรงกลางนั้นทำไม่ได้ เส้นทางที่สามนั้นไม่มี¹³ นโยบายอิงไปข้างเดียว สามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อจีนได้แก่ ประการแรก ยุทธศาสตร์นี้ทำให้จีนมีพันธมิตรที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะการลงนามสนธิสัญญาแห่งมิตรภาพ พันธมิตรและความช่วยเหลือร่วมกันกับโซเวียต (The Sino-Soviet Treaty of Friendship, Alliance, and Mutual Assistance) ทำให้จีนที่สถาปนาขึ้นมาใหม่ได้รับการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติ ประการที่สอง นโยบายนี้ทำให้จีนใหม่ได้รับการยอมรับจากประเทศในค่ายสังคมนิยมโซเวียตอย่างรวดเร็ว ประการที่สาม นโยบายนี้นำมาซึ่งการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสร้างรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีน¹⁴

ต่อมาในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ.1949 เหมาเจอตงได้เดินทางไปเยือนกรุงมอสโกเพื่อเจรจากับสตาลินผู้นำของสหภาพโซเวียต โดยพำนักที่กรุงมอสโกจนถึงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1950 การเจรจาครั้งนี้ทำให้จีนและสหภาพโซเวียตได้ลงนามใน “สนธิสัญญาแห่งมิตรภาพ พันธมิตรและความช่วยเหลือร่วมกัน” (The Sino-Soviet Treaty of Friendship Alliance and Mutual Assistance) สนธิสัญญานี้ ประกอบด้วยบทนำและ 6 มาตรา ทั้งยังมีผลบังคับใช้เป็นเวลา 30 ปี¹⁵ สนธิสัญญานี้ถือเป็นการสนับสนุนนโยบายอิงไปข้างเดียวของจีนที่มีต่อโซเวียต¹⁶

แม้ว่าจีนได้ดำเนินนโยบายอิงไปข้างเดียวกับสหภาพโซเวียตนับตั้งแต่การสถาปนาใน ค.ศ.1949 ก็ตาม แต่จีนยังประสบปัญหาในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะหลังจากการเข้าร่วมในสงครามเกาหลี (ค.ศ.1950-1953) ได้แก่ ปัญหาในการทำให้ทั่วโลกรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้อง เนื่องจากสหประชาชาติยืนกรานไม่รับจีนเป็นสมาชิก ซึ่งหมายความว่าทั่วโลกไม่รับรองฐานะรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ อีกทั้งการเข้าร่วมในสงครามเกาหลีได้

¹³ 裴坚章 (ed.), 中华人民共和国外交史(第一卷 1949-1956) 《北京：世界知识出版社，1998》，p.3.

¹⁴ 楚树龙，金威，中国外交战略和政策，pp.45-46.

¹⁵ สนธิสัญญานี้ได้ลงนามร่วมกับสหภาพโซเวียตในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1950 ทั้งสองประเทศได้ตกลงร่วมกัน ดังนี้ 1. สนับสนุนสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ 2. พัฒนาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ 3. ดำเนินมาตรการที่จำเป็นในการป้องกันการรุกรานของญี่ปุ่นหรือรัฐอื่นๆ ที่ร่วมมือกับญี่ปุ่นรุกรานจีนและสหภาพโซเวียต โดยแต่ละประเทศให้ความช่วยเหลือแก่อีกประเทศหนึ่งอย่างทันที หากมีการโจมตีโดยญี่ปุ่นหรือพันธมิตร R.G. Boyd, Communist China's Foreign Policy (New York: Frederick A. Praeger, 1962), p.66.

¹⁶ King C. Chen, China and The Three Worlds (UK: The Macmillan Press LTD, 1979), pp.8-9.

ล้นสะเทือนความมั่นคงของจีนอย่างมาก เพราะสหรัฐอเมริกาได้โฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นประเทศที่ก้าวร้าว รุกราน รวมทั้งสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรในยุโรปยังได้ดำเนินนโยบายปิดล้อมสกัดกั้นการแผ่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย¹⁷

อย่างไรก็ตามภายหลังจากสงครามเกาหลีสิ้นสุดลง จีนจึงเริ่มหันไปสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศของจีน เพราะถ้าหากไม่ดำเนินนโยบายเช่นนี้ จีนก็ยากจะเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อนในช่วงสงครามเย็นได้¹⁸ ดังนั้นจีนจึงเร่งการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ของจีน ได้แก่ ประการแรก จีนกับประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันหรือมีความใกล้เคียงกันในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเคยกล่าวในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในระหว่างวันที่ 18-24 เมษายน ค.ศ.1955 ว่า “ประเทศในเอเชียและแอฟริกาส่วนใหญ่ ล้วนอยู่ภายใต้การครอบงำของอาณานิคมและการกดขี่ข่มเหง ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความปรารถนาาร่วมกัน” ประการที่สอง จีนเป็นประเทศสังคมนิยมที่ยึดถือแนวทางลัทธิมาร์กซ์ จีนวางสถานะของประเทศสอดคล้องกับผลประโยชน์พื้นฐานของประชาชนจีนและโลกทั้งหมด¹⁹ ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนานั้น จีนถือว่าเป็นหน้าที่และภารกิจในการสนับสนุนการต่อสู้อันชอบธรรม เพื่อการปกป้องเอกราชและความปรารถนาในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น²⁰

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศกำลังพัฒนานั้น ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African conference) ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซียในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ.1955 การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นโดยประเทศอียิปต์ อินโดนีเซีย พม่า ศรีลังกา อินเดียและปากีสถาน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างเอเชีย-แอฟริกาต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมหรือลัทธิล่าอาณานิคมใหม่โดยสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตหรือชาติอื่นใด อีกทั้งการประชุมครั้งนี้ได้นำไปสู่การรวมตัวกันของผู้นำจากประเทศ

¹⁷ จันทรฉาย ภคอคติคม, ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการโลก, หน้า 411-412.

¹⁸ 赵干城, “改革开放与中国队发展中国家关系的调整,” 中国人民大学中国外交 3 (2009): 36.

¹⁹ ความคิดของจีนในเรื่อง Internationalism แตกต่างจากทางตะวันตก ทางตะวันตกให้ความหมายของคำนี้ตรงข้ามกับคำว่าลัทธิอยู่อย่างโดดเดี่ยว (Isolationism) ในขณะที่จีนให้ความหมายตรงข้ามกับลัทธิชาตินิยม (Nationalism) ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศหนึ่งประเทศใด แต่นำสู่ผลประโยชน์ของโลก Yang Fuchang (ed.), Contemporary China and its Foreign Policy (Beijing: Shijiezhisichubanshe, 2002), p.286.

²⁰ Yang Fuchang (ed.), Contemporary China and its Foreign Policy, p.286.

ในแอฟริกาและเอเชีย อาทิ นายกรัฐมนตรียาวหาลเนห์รุขงอินเดีย ประธานาธิบดีนัสเซอร์ของอียิปต์ นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีน²¹ ในการประชุมครั้งนี้ได้รับการรับรองหลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Five Principles of Peaceful Coexistence)²² ถึงแม้ว่าหลัก 5 ประการนี้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและอินเดีย แต่อย่างไรก็ตาม หลักการนี้ได้กลายมาเป็นหลักการที่พึงปฏิบัติในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ในช่วงท้ายการประชุมยังได้รับรอง Final Communique ซึ่งประกอบด้วย ประกาศส่งเสริมความร่วมมือและสันติภาพโลก” และ “ประกาศหลักการปฏิบัติพื้นฐาน 10 ประการ”

ในช่วงกลางทศวรรษ 1950 ภายหลังจากการประชุมบันดุง ก็ได้ปรากฏแนวคิดเรื่องโลกที่สามขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะการต่อต้าน 2 มหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต และการต่อสู้เพื่อเอกราชจากการควบคุมของตะวันตก สำหรับในความคิดของเหมาเจ๋อตงแล้ว การเป็นประเทศโลกที่สามนั้น คือ การมีความรู้สึกร่วมกันว่าถูกควบคุมกดขี่และแสวงหาผลประโยชน์โดยประเทศร่ำรวยและมีอำนาจ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนในโลกที่สามนั้น คือ การนำประเทศยากจนในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาไปสู่การต่อสู้ปฏิวัติ²³

²¹ ประเทศที่เข้าร่วม ประกอบด้วย ประเทศในเอเชียและแอฟริกา 29 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย พม่า ปากีสถาน ซิลอน จีน อัฟกานิสถาน เขมร อิหร่าน อิรัก ญี่ปุ่น จอร์แดน ลาว เลบานอน เนปาล ฟิลิปปินส์ ซาอุดีอาระเบีย ซีเรีย ไทย ตุรกี เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ เยเมน อียิปต์ เอธิโอเปีย โกลด์ โคสต์ ไทเปเรีย ลิเบีย ชูดาน Han Nianlong (ed.), *Diplomacy of Contemporary China*, p.104.; Uche U. Ofodile, *Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa?* [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 10]

²² หลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบด้วย เคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน เเท้เทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลัก 5 ประการได้เป็นจุดเด่นของความตกลงทางการทูตว่าด้วยเรื่องการค้าและการติดต่อระหว่างเขตติเบตของจีนและอินเดียเป็นครั้งแรก ในวันที่ 29 เมษายน ค.ศ.1954 หลัก 5 ประการถูกประกาศขึ้นอย่างเป็นทางการในฐานะเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อนำทางไปสู่ความสัมพันธ์จีน-อินเดียใน “แถลงการณ์ร่วมผู้นำจีน-อินเดียซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1954 หลักการเหล่านี้ไม่เพียงแต่สามารถนำมาใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้ในความสัมพันธ์ระดับนานาชาติได้อีกด้วย Uche U. Ofodile, *Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa?* [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 10]

²³ Peter Vanness, “China and the third world,” in Robert C. North, *The foreign relations of China* (Massachusetts: Duxbury press, 1978), pp.152-155.

2.1.2 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1960-1969

ในทศวรรษ 1960 จีนยิ่งเพิ่มความหวาดระแวงและไม่พอใจสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ขยายบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองยิ่งทวีความตึงเครียด²⁴ นอกจากนี้ความสัมพันธ์จีนกับสหภาพโซเวียตได้เริ่มมีความขัดแย้งมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1950 ทำให้พันธมิตรอย่างสหภาพโซเวียตกลับกลายเป็นศัตรู²⁵ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและโซเวียตเลวร้ายลงและมีการประชันหน้ากันอย่างเปิดเผย ส่งผลให้สนธิสัญญาที่เคยมีการลงนามร่วมกันซึ่งแม้จะมีอายุต่อเนื่องไปจนถึง ค.ศ.1980 แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็กลายเป็นเพียงแผ่นกระดาษที่ไม่มีความหมาย นับจากนั้นจีนและโซเวียตได้กลายเป็นคู่ปรปักษ์ต่อกัน²⁶ ทำให้จีนต้องเผชิญกับภัยจากอภิมหาอำนาจทั้งสองด้าน นั่นคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

ดังนั้นในช่วงทศวรรษ 1960 จีนได้วางพื้นฐานนโยบายต่างประเทศที่เด่นชัด ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ต่อต้านการแทรกแซง การรุกรานของลัทธิทุนนิยมโดยสหรัฐอเมริกา ประการที่สอง ต่อต้านความกดดันทุกรูปแบบจากสหภาพโซเวียต ประการที่สาม ดำเนินการทางการทูตต่อประเทศในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาบนพื้นฐานหลัก 5 ประการ ทั้งสนับสนุนการต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยม ลัทธิเหยียดสีผิวอีกด้วย²⁷

ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ของจีนได้เน้นย้ำการสร้างความร่วมมือทางการเมืองในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา ในสองระดับด้วยกัน คือ ระดับความร่วมมือเพื่อการเคลื่อนไหวปฏิวัติ ขับไล่อาณานิคมที่ยังคงเหลืออยู่ให้ออกไป อีกระดับหนึ่ง คือ ระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล จีนพยายามสร้าง

²⁴ จูลีฟ ชินวรโรณ, “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก,” ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก, หน้า 516.

²⁵ สาเหตุของความแตกแยกนั้นมีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ 1.การประณามสตาลินของครุสชอฟ 2.ความขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความอุดมการณ์ลัทธิมาร์กซ์ 3.ความขัดแย้งเกี่ยวกับนโยบายต่อประเทศโลกเสรี 4.จีนไม่พอใจสหภาพโซเวียตที่ไม่สนับสนุนเมื่อจีนเกิดขัดแย้งกับประเทศอื่น 5.ความขัดแย้งเกี่ยวกับข้อตกลงลับในการช่วยเหลือจีนด้านการพัฒนาปรมาณู King C. Chen (ed.), *China and the three Worlds* (London: The Macmillan press LTD, 1979), p.20.; จูลีฟ ชินวรโรณ, “สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก” ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก, หน้า 513-514.

²⁶ เตียน อีระวิทย์, จีนใหม่ในทศวรรษที่ 21 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549), หน้า 192.

²⁷ 扬凡著, “中国外交方略-和平共处五项原则与中国,” 《武汉: 湖北人民出版社, 2006》, pp.165-166.

ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลโลกที่สามที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด²⁸ เนื่องจากในช่วงทศวรรษ 1960 นี้จีนต้องเผชิญหน้ากับสองมหาอำนาจที่มีท่าทีเป็นศัตรู จึงทำให้จีนมุ่งให้ความสำคัญต่อโลกที่สามเป็นอย่างมากและพร้อมสร้างความร่วมมือ โดยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และสนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนในประเทศเหล่านี้²⁹

2.1.3 นโยบายต่างประเทศจีน ค.ศ.1970-1978

ในช่วงเวลาสองทศวรรษนับตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกาได้เป็นปฏิปักษ์ต่อจีนมาโดยตลอด จนกระทั่งเข้าสู่ต้นทศวรรษ 1970 สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของประเทศทั้งสองก็ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ทั้งสองฝ่ายต่างผ่อนปรนความแข็งกร้าวของตนเองลงและหันหน้าเข้าหากันด้วยท่าทีประนีประนอมมากขึ้น หลังจากนั้นทั้งสองฝ่ายได้สร้างสัมพันธ์กันผ่านสื่อกีฬา โดยจีนได้เชิญทีมป้องกันของสหรัฐอเมริกาไปแข่งขันในจีนช่วงปลายเดือนมีนาคม ค.ศ.1971 จนเป็นที่รู้จักทั่วไปในนามของการทูตปิงปอง ต่อมาประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างไม่เป็นทางการ ในวันที่ 21-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1972 ในครั้งนี้ยังได้ประกาศ “แถลงการณ์เซี่ยงไฮ้” (Shanghai communiqué) ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1972 เพื่อเป็นพื้นฐานในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน³⁰

ในช่วงทศวรรษนี้ แม้ว่าจีนดำเนินนโยบายที่หันไปร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านสหภาพโซเวียต โดยจีนได้เสนอยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ คือ “ยุทธศาสตร์แนวเดียว” (one-line strategy) เพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต โดยแกนกลางสำคัญ คือ รวมกับญี่ปุ่น ยุโรป แม้กระทั่งสหรัฐอเมริกาและประเทศกำลังพัฒนาเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อสันติภาพโลก³¹

²⁸ Peter Vanness, “China and the third world: Patterns of Engagement and indifference,” in Samuel S. Kim, *China and the world: Chinese foreign policy faces the new millennium* (USA: Westview press, 1998), pp.155-156.

²⁹ Han Nianlong (ed.), *Diplomacy of Contemporary China*, pp.117-118.

³⁰ จีระพร จีระนันท์ทกิจ, “นโยบายต่างประเทศจีนต่อสหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีบิล คลินตัน ค.ศ.1993-2001” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2546), หน้า 31-38.

³¹ 楚树龙, 金威, *中国外交战略和政策* 《北京: 时事出版社, 2008》, p.228.

2.2 นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.1949-1978

ในช่วงเวลาหลังจากสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา แม้ว่าความสนใจของจีนในด้านกิจการระหว่างประเทศนั้นค่อนข้างจำกัดขอบเขตต่อโลกคอมมิวนิสต์ ประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับจีน หรือประเทศอาณานิคมและกึ่งอาณานิคมอื่นๆ ในเอเชีย³² แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่กลางทศวรรษที่ 1950 ภายหลังจากการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African conference) จีนจึงได้หันไปให้ความสำคัญและพร้อมแสวงหามิตรภาพกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปแอฟริกา ประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการสานสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นอีกครั้ง หลังจากที่มีความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาได้ขาดช่วงไปในเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา

หากกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกานั้น สามารถนับย้อนไปได้ถึงประมาณ 200 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์ฮั่นแห่งราชอาณาจักรจีน (206 ปีก่อนคริสตกาล-คริสต์ศักราช 220) นับเนื่องแต่นั้นมา จีนและแอฟริกาได้เริ่มมีการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันผ่านเส้นทางสายแพรไหม สินค้าล้ำค่าของจีน อาทิ ทองคำ แพรไหมได้ส่งไปยังดินแดนแอฟริกาบริเวณแถบอียิปต์ ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618-907) ไม่เพียงเริ่มมีการติดต่อแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการกับราชสำนักอาหรับในแถบแอฟริกาตอนบนเท่านั้น หากแต่ยังมีชาวจีนเดินทางเข้าไปในแผ่นดินแอฟริกาบริเวณตอนใต้ของทะเลทรายซาฮาราอีกด้วย ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยราชวงศ์ซ่งของจีน (ค.ศ.960-1279) จากการค้นพบเข็มทิศของจีนได้ผลักดันให้การเดินเรือสมุทรของจีนมีความก้าวหน้าอย่างมาก ผลักดันให้การติดต่อและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันก้าวหน้าอย่างมาก สินค้าของจีนไม่เพียงเข้าไปสู่บริเวณชายฝั่งทะเลทางตอนเหนือและตะวันออกของแอฟริกาเท่านั้น แต่ยังเข้าไปสู่ภาคพื้นตอนในของทวีปอีกด้วย จนกระทั่งเข้าสู่สมัยราชวงศ์หมิงซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา ทั้งนี้ได้มีการเยี่ยมเยือนระหว่างตัวแทนราชสำนักทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้นักเดินเรือสมุทรผู้ยิ่งใหญ่นามว่าเจิ้งเหอยังเป็นผู้แทนของราชอาณาจักรจีนนำขบวนเรือขนาดใหญ่หลายลำ พร้อมทั้งนำแพรต่วนเงิน แพรต่วนทองหรือเครื่องลายครามงดงามมูลค่าจำนวนมาก ไปยังบริเวณท่าเรือฝั่งตะวันออกของแอฟริกา (บริเวณของประเทศโซมาเลียและเคนยาในปัจจุบัน) เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ แม้กระทั่งทางฝ่ายแอฟริกายังได้เคยส่งราชทูตไปยังราชอาณาจักรจีนด้วยเช่นกัน ในด้านการค้าขาย ราชสำนักหมิงได้นำเข้าสินค้ามีค่าจากแอฟริกา อาทิ งาช้าง เขาแรด อำพัน หรือสัตว์แปลกหายาก อาทิ ม้าลาย นกกระจอกเทศ และส่งออกสินค้าประเภทแพรต่วน ผ้าไหม เครื่องลายครามไปยังแอฟริกา

³² 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策, p.92.

แต่พบว่า เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 15 ได้เกิดลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกเข้ารุกรานแอฟริกา จึงทำให้แอฟริกาตกอยู่ภายใต้การปกครองโดยอาณานิคม ประกอบกับเมื่อเข้าสู่ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 จีนก็ประสบกับรุกรานจากชาติตะวันตกด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาต้องหยุดลงในเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา จนกระทั่งย่างเข้าสู่กลางศตวรรษที่ 20 เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับการสถาปนาขึ้น ประกอบกับประเทศในแอฟริกาทยอยได้รับเอกราช³³ จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาเปิดโฉมหน้าใหม่ทางประวัติศาสตร์อีกครั้ง

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาภายหลังจากสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้กล่าวได้ว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่ง โดยยุทธศาสตร์จีนต่อแอฟริกาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง นั่นคือ ช่วงแรกนับตั้งแต่สถาปนาจีนขึ้นใน ค.ศ.1949 ถึงก่อนการปฏิรูปและเปิดประเทศในปลายทศวรรษ 1970 และช่วงที่สองภายหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศในช่วงปลายทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา สำหรับการศึกษาในบทที่สองนี้ จะได้ทำความเข้าใจถึงนโยบายต่างประเทศจีนในช่วงแรก นับตั้งแต่สถาปนาจีนขึ้นใน ค.ศ.1949 ถึงการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศในปลายทศวรรษ 1970 ซึ่งในเวลานี้จีนได้นำผลประโยชน์ทางการเมือง ความมั่นคงประเทศ เป็นจุดหลักในการพิจารณาและกำหนดนโยบาย เนื่องด้วยอำนาจทางการเมืองของจีนยังไม่มั่นคง ดังนั้นการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุดของการทูตจีน ในสภาวะสงครามเย็น การสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในแอฟริกาถือได้ว่าเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญทางการทูตของจีน จึงสามารถสรุปได้ว่า ในช่วงเวลา 30 ปีนี้ ความสัมพันธ์ของจีนและแอฟริกาขึ้นอยู่กับการสร้างผลประโยชน์ทางการเมืองและสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชและความมั่นคงทางการเมืองของทั้งสองฝ่าย³⁴

2.2.1 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา

การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและแอฟริกา โดยได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการหลังจากการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African conference) ค.ศ.1955

³³ 袁武, 中国与非洲《北京: 五洲传播出版社, 2006》, pp.20-24.

³⁴ 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策, pp.268-270.

2.2.1.1 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1955-1959

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ครั้งที่ 1 ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1955 การประชุมครั้งนี้ได้นำไปสู่การรวมตัวกันของผู้นำจากชาติในเอเชียและแอฟริกา อาทิ นายกรัฐมนตรียาวราลเนห์รูของอินเดีย ประธานาธิบดีนัสเซอร์ของอียิปต์ นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีน ในจำนวนประเทศที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมดนี้มีประเทศที่มาจากแอฟริกาจำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ เอธิโอเปีย โกลด์ โคสต์ (ปัจจุบันคือประเทศกานา) ไลบีเรีย ลิเบียและซูดาน³⁵ การประชุมครั้งนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสานสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา โดยเฉพาะการพบกันระหว่างผู้นำของจีนและอียิปต์ ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างจีนและอียิปต์ในเวลาต่อมา

ในช่วงทศวรรษ 1950 นี้ จีนเริ่มแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกาซึ่งส่วนใหญ่อยู่แถบตอนบนของทวีป เป้าหมายสำคัญของนโยบายต่างประเทศจีนในแถบนี้ คือ การขยายอำนาจของจีนในการเมืองระหว่างประเทศและต้องการมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองของโลกที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด³⁶ สำหรับประเทศในแอฟริกาเหนือที่ได้รับเอกราชแล้ว ได้แก่ อียิปต์ ลิเบีย มอร็อกโค ตูนิเซียและซูดาน ในส่วนแถบอื่นๆ เกือบทั้งหมดยังไม่ได้รับเอกราช มีเพียงประเทศกานาและกินีซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ทางแอฟริกาตะวันตก (บริเวณตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา) ที่ได้รับเอกราช³⁷ โดยประเทศแรกที่จีนมีความสัมพันธ์ทางการทูต คือ ประเทศอียิปต์ ซึ่งนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีนกับประธานาธิบดีนัสเซอร์ของอียิปต์ได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งแต่การประชุมเอเชีย-แอฟริกา ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1955 ทางอียิปต์ได้ส่งคณะผู้แทนทางการค้าไปจีนเป็นครั้งแรก ทั้งได้ลงนามข้อตกลงทางการค้าร่วมกับจีน และในเดือนเมษายน ค.ศ.1956 ทั้งสองประเทศยังได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางวัฒนธรรม ในที่สุดวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.1956 ทั้งสองประเทศได้ประกาศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน³⁸ ภายหลังจากสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันแล้ว ความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ก็ได้พัฒนาขึ้น ไม่ว่าจะเป็น

³⁵ Uche U. Ofodile, *Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa?* [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 10]

³⁶ เตียน ธีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีนคอมมิวนิสต์* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 53.

³⁷ E.A. Boateng, *A political geography of Africa* (UK: Cambridge University Press, 1978), pp.262-263.

³⁸ 黄安余, *新中国外交史* 《北京: 人民出版社, 2005》, p.349.

ด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม³⁹ ในขณะเดียวกันอียิปต์ยังได้ให้ความช่วยเหลือจีนในเวที การเมืองระหว่างประเทศ โดยได้ออกเสียงสนับสนุนจีนเมื่อมีการอภิปรายเรื่องการฟื้นฟูที่นั่งใน สหประชาชาติ⁴⁰

นอกจากสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอียิปต์แล้ว ในช่วงปลายทศวรรษ 1950 จีน ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอื่นๆ อาทิ ประเทศมอร็อกโค ซึ่งประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ.1956 หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ส่งโทรเลขไปแสดงความยินดี เพื่อแสดงถึงความมุ่งหวังในการพัฒนาความร่วมมืออันดีระหว่างกัน ต่อมาในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ.1958 ทั้งสองฝ่ายได้แถลงการณ์สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ประเทศมอร็อกโคถือว่าเป็นประเทศแรกในกลุ่มแมกกริบ (Maghreb)⁴¹ ที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ภายหลังจากนั้นจีนได้ให้การสนับสนุนมอร็อกโคในการต่อสู้เพื่อปกป้องอธิปไตย และเอกราชของประเทศ ในขณะที่มอร็อกโคได้สนับสนุนจีนในเวทีนานาชาติด้วยการสนับสนุนการฟื้นฟูที่นั่งในสหประชาชาติ⁴²

นอกจากนี้ จีนยังสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอลจีเรีย ซึ่งประเทศแอลจีเรียนั้น ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ.1962 แต่อย่างไรก็ตาม จีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลเฉพาะกาลของแอลจีเรียตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1958 หลังจากได้รับเอกราช จีนได้ให้การสนับสนุนการต่อต้านจักรวรรดินิยมและการรักษาอธิปไตย รวมทั้งภารกิจในการสร้างประเทศ ในขณะที่เดียวกันแอลจีเรียก็ได้สนับสนุนจีนในการฟื้นฟูที่นั่งในสหประชาชาติ⁴³

ในช่วงเวลานี้ จีนยังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศชูดาน ประเทศชูดานได้ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1956 หลังจากนั้นเพียง 3 วัน คือในวันที่ 4 มกราคม ค.ศ.1956 รัฐบาลจีนได้ส่งโทรเลขเพื่อรับรองการประกาศเอกราชของชูดาน ทั้งแสดงความปรารถนาในสร้าง

³⁹ 王泰平, 中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969 《北京:世界知识出版社, 1998》, p.126

⁴⁰ Ibid, p.128.

⁴¹ แมกกริบ (Maghreb) เป็นภาษาอาหรับหมายถึงดินแดนภาคตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา ประกอบด้วย 3 ประเทศ ได้แก่ มอร็อกโค แอลจีเรีย ตูนิเซีย ซึ่งล้วนแต่มีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์อันยาวนานกับจีนมาตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีน หรือเมื่อกว่า 2000 ปีมาแล้ว 夏吉生, "新中国与马格里布国家友好合作关系的发展," in 中国与非洲 《北京: 北京大学出版社, 2000》, p.117.

⁴² 王泰平, 中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969, pp.136-137.

⁴³ Ibid, pp.137-138.

ความสัมพันธ์ทางการทูต อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นทางฝ่ายชูดานตอบกลับโทรเลขแสดงถึงความยินดีในการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตแต่ก็ยังมีท่าทีลังเล จนเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1959 ทั้งสองฝ่ายก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ⁴⁴

ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในแอฟริกาแถบตอนล่างทะเลทรายซาฮารา นั้น เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเอกราชจากชาติตะวันตก ความสัมพันธ์ของจีนกับประเทศในแถบนี้จึงมีไม่มากนัก ประเทศกินีถือเป็นประเทศแรกในกลุ่มแอฟริกาตอนล่าง (ตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา) ที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศกินีได้รับเอกราชในเดือนตุลาคม ค.ศ.1958 หลังจากประกาศเอกราชแล้ว ประธานเหมาเจ๋อตงและนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ส่งโทรเลขไปยังประธานาธิบดีของกินีเพื่อแสดงความยินดี ต่อมาในวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ.1959 ทั้งสองประเทศได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน และยอมรับในหลักการจีนเดียว อีกทั้งกินียังปรารถนาที่จะได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยม รวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกับจีน⁴⁵

2.2.1.2 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1960-1969

ในช่วงทศวรรษ 1960 นี้ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่จีนให้ความสนใจในการสร้างความสัมพันธ์ต่อแอฟริกาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้จีนไม่เพียงแต่ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่เหล่านั้น แต่ยังเพิ่มสนธิสัญญามิตรภาพและข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศเหล่านี้อีกด้วย⁴⁶ ในช่วงทศวรรษ 1960 ถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีประเทศในแอฟริกาได้รับเอกราชเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะใน ค.ศ.1960 มีถึง 15 ประเทศ ได้แก่ เบนิน ไชวอรี โคสต์ มาลี มอริทาเนีย ไนเจอร์ ไนจีเรีย เซเนกัล โตโก อีฟเพอวอลต้า แอฟริกากลาง ชาด คองโก (บราซาวิลล์) กาบอง ซาอีร์ มาดากัสการ์ ต่อมาประเทศอื่นๆ ก็ทยอยได้รับเอกราช อาทิ เซียร์ราลีโอน (ค.ศ. 1961) แทนซาเนีย (ค.ศ.1961) ร่วมกับซามบิยาและเปมบาเป็นสหภาพใน ค.ศ.1964) แคมเมอรูน (จากฝรั่งเศส ค.ศ.1960 และอังกฤษ ค.ศ.1961) แอลจีเรีย (ค.ศ.1962) บุรุนดี (ค.ศ.1962) รวันดา (ค.ศ.1962) ยูกันดา (ค.ศ.1962) เคนยา (ค.ศ.1963) มาลาวี (ค.ศ.1963) แซมเบีย (ค.ศ.1964) แกมเบีย (ค.ศ.1965) บอตสวานา (ค.ศ.1966) เลโซโท (ค.ศ.1966) อีแควทอเรียลกินี (ค.ศ.1968)

⁴⁴ Ibid, p.140.

⁴⁵ 王泰平, 中华人民共和国外交史第三卷: 1970-1978 《北京: 世界知识出版社北京, 1999》 p.157.

⁴⁶ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China, pp.160-161.

สวาซิแลนด์ (ค.ศ.1968) มอริเชียส (ค.ศ.1968)⁴⁷ โดยในช่วงทศวรรษนี้ จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในแอฟริกาดังนี้

ตาราง 2.1 แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกาใน ค.ศ.1960-1965⁴⁸

วัน เดือน ปี	ประเทศที่จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
25 ตุลาคม ค.ศ. 1960	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาลี
14 ธันวาคม ค.ศ. 1960	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโซมาเลีย
18 ตุลาคม ค.ศ. 1962	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับยูกันดา
14 ธันวาคม ค.ศ. 1963	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเคนยา
10 มกราคม ค.ศ. 1964	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับตูนิเซีย
22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1964	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคองโก
29 ตุลาคม ค.ศ. 1964	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแซมเบีย
26 พฤศจิกายน ค.ศ. 1964	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแทนซาเนีย
19 กรกฎาคม ค.ศ. 1965	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอริทาเนีย

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43, 3 (2007): 363-373.

⁴⁷ E.A.Boateng, *A political geography of Africa* (UK: Cambridge University Press, 1978), pp.262-263.

⁴⁸ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43, 3 (2007): 363-373.

ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ.1966 เป็นต้นมา การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในแอฟริกาได้ขาดช่วงลงไป ทั้งนี้อาจมีผลกระทบมาจากการเมืองภายในของจีนซึ่งเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม ในปี ค.ศ.1966 อีกทั้งต่อมาในปี ค.ศ.1967 เอกอัครราชทูตจีนในแอฟริกา (ยกเว้นอียิปต์) ถูกเรียกกลับประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์กับแอฟริกาก็ยังคงอยู่ จีนยังคงสนับสนุนการต่อสู้แก่แอฟริกาและให้ความช่วยเหลือต่างๆ แก่ประเทศในแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง

การเยือนแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล

เหตุการณ์สำคัญที่ถือว่าการวางรากฐานและเป็นการสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นั่นคือ การเยือน 10 ประเทศในแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล ในช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 อันประกอบไปด้วย อียิปต์ แอลจีเรีย มอร็อกโค ตูนิเซีย กานา มาลี กินี ซูดาน เอธิโอเปียและโซมาเลีย รวมเป็นเวลา 55 วัน ซึ่งถือว่าการเยือนแอฟริกาอย่างเป็นทางการครั้งแรกของผู้นำจีน และยังเป็นการเพิ่มมิตรภาพและความเข้าใจ ส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและแอฟริกา⁴⁹

ในระหว่างที่โจวเอินไหลเดินทางเยือน 10 ประเทศในแอฟริกา นี้ ได้เสนอหลัก 5 ประการ เพื่อเป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับชาวแอฟริกาและอาหรับ ได้แก่

1. จีนสนับสนุนประชาชนแอฟริกาและอาหรับในการต่อสู้เพื่อต่อต้านจักรวรรดินิยมและลัทธิล่าอาณานิคมทั้งเก่าและใหม่ เพื่อชัยชนะและดำรงความเป็นเอกราชของชาติ
2. จีนสนับสนุนการดำเนินนโยบายเพื่อสันติภาพ นโยบายที่เป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของประเทศแอฟริกาและอาหรับ
3. จีนสนับสนุนความปรารถนาของประชาชนแอฟริกาและอาหรับ เพื่อความเป็นเอกภาพและความเป็นหนึ่งเดียว
4. จีนสนับสนุนประเทศแอฟริกาและอาหรับในความพยายามจัดการความขัดแย้งและนำไปสู่การประชุมหารือเพื่อสันติภาพ
5. จีนถือว่าอธิปไตยของประเทศแอฟริกาและอาหรับควรจะได้รับเคารพจากประเทศอื่นๆ อีกทั้งการล่งล้ำและแทรกแซงใดๆ ควรจะถูกต่อต้าน⁵⁰

โดยในวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1963 นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ตอบคำถามของนักข่าวที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ถึงเป้าหมายในการมาเยือนแอฟริกาครั้งนี้ว่า “ข้าพเจ้ามาเยือนแอฟริกาเป็นครั้งแรก”...“เป้าหมายของพวกเราในการมาเยือนแอฟริกาเพื่อแสวงหามิตร แสวงหาความ

⁴⁹ 陆庭恩, “中国与非洲国家首脑外交的范例: 周恩来总理首次访问非洲,” in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲《北京: 北京大学出版社, 2000》, p.1.

⁵⁰ Chinese Leaders on Sino-African Relations [Online]. 2003. Available from:

<http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82054.htm> [2008, January 11]

ร่วมมือ เพื่อเข้าใจสิ่งต่างๆ ให้ลึกซึ้ง เรียนรู้สิ่งต่างๆ ให้มากขึ้น”....”ครั้งนี้มาเพื่อเป็นการเริ่มต้น พวกเราจากดินแดนตะวันออกอันห่างไกล มาเยี่ยมเยือนประเทศต่างๆ แสดงถึงความมุ่งหมายในการเชื่อมมิตรไมตรีของประชาชนชาวจีนต่อประชาชนชาวแอฟริกา”⁵¹

ในระหว่างการเยี่ยมเยือนแอฟริกา นั้น นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำประเทศแอฟริกา โดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลมีท่าทีที่แสดงออกชัดเจนเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ผิดในจุดยืนของจีน นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงปัญหาพิพาทชายแดนจีน-อินเดีย ปัญหาความสัมพันธ์จีน-สหรัฐอเมริกา ปัญหาไต้หวัน ปัญหาความสัมพันธ์จีน-โซเวียตและแสดงจุดยืนต่อปัญหาเหล่านี้⁵² ภายหลังจากนั้นนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้ไปเยือนแอฟริกาเป็นครั้งที่สอง โดยได้ไปเยือนแอลจีเรียและอียิปต์ ระหว่างวันที่ 30 มีนาคมถึง 2 เมษายน ค.ศ.1965 ซึ่งในวันที่ 31 มีนาคม ได้ประกาศแถลงการณ์ความร่วมมือจีนกับแอลจีเรีย และต่อมาในตอนค่ำของวันที่ 1 เมษายนได้พบกับประธานาธิบดีนัสเซอร์ ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์⁵³

กล่าวได้ว่านายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณูปการยิ่งใหญ่ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาให้ได้ผลสำเร็จ เนื่องมาจากประการแรก โจวเอินไหลเป็นตัวแทนของรัฐบาลจีนในการช่วยเหลือแอฟริกาอย่างรอบด้าน ทั้งการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยเอกราชและทำให้ประเทศแอฟริกาที่ได้รับเอกราชใหม่นั้นมีความซาบซึ้งใจต่อจีน ประการที่สอง โจวเอินไหลเป็นผู้เสนอหลักการปฏิบัติต่อแอฟริกา ได้แก่ “หลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” ในช่วงต้นทศวรรษ 1950 และต่อมาเมื่อครั้งเยือนแอฟริกาใน ค.ศ.1963-1964 ก็ได้เสนอหลัก 5 ประการต่อประเทศอาหรับและหลัก 8 ประการในการช่วยเหลือแอฟริกา ประการที่สาม โจวเอินไหลมีบุคลิกที่แสดงออกถึงความเปี่ยมมิตรและให้ความช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้น⁵⁴

⁵¹ 陆庭恩, “中国与非洲国家首脑外交的范例: 周恩来总理首次访问非洲,” in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.6.

⁵² Ibid.

⁵³ 中国与非洲关系大事记(1960-1969) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150711371306.shtml> [2008, January 11]

⁵⁴ 尹承德, “周恩来总理: 中非友好关系的奠基人,” in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡, 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程 《北京: 世界知识出版社》, 2006, pp.86-91.

การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับการฟื้นฟูที่นิ่งในสหประชาชาติของจีน

การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา นั้นยังได้ส่งผลดีต่อจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะการฟื้นฟูที่นิ่งในสหประชาชาติ นับตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้สถาปนาขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1949 ประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตงได้ประกาศ ณ จตุรัสเทียนอันเหมินให้ทั่วโลกทราบว่า “รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชนชาวจีนเพียงหนึ่งเดียว”⁵⁵ ทั้งจีนได้ส่งโทรเลขไปยังสหประชาชาติเพื่อประกาศยืนยันว่ารัฐบาลนี้เป็นตัวแทนที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชนชาวจีนเพียงหนึ่งเดียวและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานของสหประชาชาติ⁵⁶ แต่อย่างไรก็ตาม จีนต้องเผชิญกับการต่อต้านจากสหรัฐอเมริกาด้วยเหตุนี้จีนจึงต้องเข้าไปหาเสียงสนับสนุนในประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่จำนวนมากในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา⁵⁷ สำหรับประเทศในแอฟริกา นับว่ามีความสำคัญสำหรับจีนเป็นอย่างมาก ยิ่งเมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1960 ประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่ต่อสู้เรียกร้องและทยอยได้รับเอกราช⁵⁸ การเพิ่มขึ้นของประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่เหล่านี้ ได้ส่งผลให้จำนวนสมาชิกของประเทศแอฟริกาในสหประชาชาตินับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้นด้วย⁵⁹

จากการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ในแอฟริกา นี้ ได้ส่งผลดีต่อจีนตามมา ประการแรก ประเทศที่สนับสนุนจีนในการฟื้นฟูที่นิ่งในสหประชาชาตินับวันยิ่งเพิ่มขึ้น ประการที่สอง การเสนอญัตติในการสนับสนุนจีนก็ยังมีเพิ่มมากขึ้น โดยในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 20 ในปี ค.ศ.1965 มี 12 ประเทศร่วมกันเสนอญัตติให้ฟื้นฟูที่นิ่งของจีนในสหประชาชาติ ในจำนวนนี้มีประเทศจากแอฟริกา 6 ประเทศ ได้แก่ แอลจีเรีย คองโก กานา กินี มาลี และโซมาเลีย ในช่วงเวลาลงมติมีบัตรลงคะแนนสนับสนุน 47 ประเทศ ในจำนวนนี้มาจากแอฟริกาถึง 18 ประเทศ⁶⁰

⁵⁵ 顾章义, “当代中国与非洲的新型关系,” in 中国与非洲, p.25.

⁵⁶ Yang Fuchang (ed.), Contemporary China and Its Foreign Policy, p.296.

⁵⁷ Ibid, p.296.

⁵⁸ 顾章义, “当代中国与非洲的新型关系,” in 中国与非洲, p.25.

⁵⁹ Ibid, p.3.

⁶⁰ Ibid, p.25.

2.2.1.3 ความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1970-1978

ในช่วงทศวรรษ 1970 นับเป็นช่วงเวลาประเทศแอฟริกาทยอยได้รับเอกราชเกือบทั้งหมด ประเทศที่ได้รับเอกราช ประกอบด้วย กินีบิซเซา (ค.ศ.1974) เคปเวิร์ด (ค.ศ.1975) แองโกลา (ค.ศ. 1975) โมซัมบิก (ค.ศ.1975) เซาตูเมและปรินซิปี (ค.ศ.1975) คอโมโรส (ค.ศ.1975) เซย์เชลล์ (ค.ศ.1976) จิบูตี (ค.ศ.1977)⁶¹ ในส่วนของความสัมพันธ์ทางการทูตนั้น เนื่องจากประเทศจีนเคยให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวแอฟริกา ดังนั้นภายหลังจากประเทศแอฟริกาเหล่านั้นได้รับเอกราชแล้ว โดยทั่วไปมีการยอมรับและสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ หลังจากได้รับเอกราชแล้วยอมรับความสัมพันธ์กับจีนทันที ลักษณะที่สอง คือ ภายหลังจากได้รับเอกราชแล้วได้ยอมรับจีน แต่ในแง่ของความสัมพันธ์ทางการทูตนั้นยังลังเลและไม่ตัดสินใจแน่ชัด⁶² อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1970 มีประเทศในแอฟริกา ตอนล่างจำนวนมากสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำระดับสูง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีและพัฒนาความร่วมมือ⁶³ โดยในช่วงทศวรรษ 1970 มีประเทศที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ดังนี้

ตาราง 2.2 แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับแอฟริกาใน ค.ศ.1970-1979⁶⁴

วัน เดือน ปี	ประเทศที่จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
10 ตุลาคม ค.ศ.1970	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิกเวทอเรียลกินี
11 พฤศจิกายน ค.ศ.1970	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเอธิโอเปีย
10 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1971	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไนจีเรีย
12 พฤศจิกายน ค.ศ.1971	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรวันดา
26 มีนาคม ค.ศ.1971	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแคเมอรูน
29 กรกฎาคม ค.ศ.1971	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเซียร์ราลีโอน

⁶¹ E.A.Boateng, *A political geography of Africa* (UK: Cambridge University Press, 1978), pp.262-263.

⁶² 顾章义, “当代中国与非洲的新型关系,” in *中国与非洲*, pp.23-24.

⁶³ 王泰平, *中华人民共和国外交史 第三卷: 1970-1978*, pp.171-172.

⁶⁴ Sithara Fernando, “Chronology of China-Africa Relations,” *China Report* 43, 3 (2007): 363-373.

13 ตุลาคม	ค.ศ.1971	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบรูไน
29 กุมภาพันธ์	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกานา
15 เมษายน	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอริเชียส
19 กันยายน	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโตโก
6 พฤศจิกายน	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาดากัสการ์
24 พฤศจิกายน	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคองโก (คินชาซา)
19 ธันวาคม	ค.ศ.1972	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเบนิน
20 เมษายน	ค.ศ.1974	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาบอง
6 มกราคม	ค.ศ.1975	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบอตสวานา
25 กรกฎาคม	ค.ศ.1975	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโมซัมบิก
13 พฤศจิกายน	ค.ศ.1975	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคอโมโรส
25 เมษายน	ค.ศ.1976	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเคปเวิร์ด
30 มิถุนายน	ค.ศ.1976	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเซย์เชลล์
9 สิงหาคม	ค.ศ.1978	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับลิเบีย
8 มกราคม	ค.ศ.1979	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจیبอดี

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43, 3 (2007): 363-373.

การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับการฟื้นฟูที่นั่งของจีนในสหประชาชาติ

สำหรับการสนับสนุนจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศนั้น นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1950 ถึง ค.ศ.1969 ได้มีประเทศที่สนับสนุนและนำเรื่องการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติของสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าสู่การอภิปรายในสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ แต่รัฐบาลจีนไทเปก็ยังคงได้รับเสียงสนับสนุนข้างมาก จนกระทั่งใน ค.ศ.1970 รัฐบาลจีนปักกิ่งได้คะแนนเสียงสนับสนุนข้างมากเป็นครั้งแรก แต่ทว่าสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกับประเทศอื่นๆ อีก 18 ประเทศ เสนอเป็นญัตติว่า การให้รัฐบาลจีนปักกิ่งเข้าแทนที่รัฐบาลจีนไทเป นั้นเป็นเรื่องที่ต้องมีคะแนนเสียงข้างมากถึง 2 ใน 3 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัฐบาลจีนปักกิ่งยังไม่ได้เข้า

ไปมีบทบาทในสหประชาชาติ⁶⁵ อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาหันมามีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน ก็ทำให้ค่อยๆ เลิกขัดขวางการเข้าเป็นสมาชิกของจีน ในที่สุดในการประชุมครั้งที่ 26 ของสมัชชาสหประชาชาติ ที่ประชุมได้รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นถึง 76 เสียง ส่งผลให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ครอบครองที่นั่งและเป็นตัวแทนของประเทศจีนในสหประชาชาติตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ.1971 ตามมติที่ 2758 (XXVI)⁶⁶ ในจำนวนบัตรสนับสนุนของทั้ง 76 ประเทศนั้นมาจากแอฟริกาถึง 26 ประเทศ หรือคิดเป็น 1 ใน 3 ของทั้งหมด โดยในจำนวน 26 ประเทศนี้ประกอบไปด้วย แอลจีเรีย บอตสวานา บุรุนดี แคมเมอรูน อียิปต์ แองโกลา อิเควทอเรียลกินี กานา กินี เคนยา ลิเบีย มาลี มอริทาเนีย มอร็อกโค ไนจีเรีย แกมเบีย รวันดา เซเนกัล เซียร์ราลีโอน โซมาเลีย ซูดาน ตูนิเซีย ยูกันดา แทนซาเนีย แซมเบีย⁶⁷ ซึ่งถือได้ว่าประเทศแอฟริกามีส่วนสำคัญในการช่วยให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ครอบครองที่นั่งในสหประชาชาติ

2.2.2 การสนับสนุนแอฟริกาในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช

นับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา จีนได้เริ่มต้นให้ความช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่ประเทศลัทธิสังคมนิยม นอกจากนี้ยังช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่มิตรประเทศในเอเชียและแอฟริกาอีกด้วย ซึ่งเหมาเจ๋อตงเคยกล่าวว่า “จีนสมควรต้องสร้างคุณูปการต่อโลก”...“ประชาชนที่ได้รับชัยชนะในการปฏิวัติแล้ว ควรจะช่วยเหลือการต่อสู้ของประชาชนที่กำลังต่อสู้เรียกร้องเอกราช”⁶⁸ นอกจากนี้ เหมาเจ๋อตงเคยประกาศในที่ประชุมของสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 8 (National Congress of the communist party of China) เมื่อ ค.ศ.1956 ความว่า “จีนต้องสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชของประเทศในเอเชียแอฟริกาและลาตินอเมริกาอย่างกระตือรือร้น”⁶⁹

ทั้งนี้รัฐบาลจีนได้ยืนยันเสมอมาว่าจะให้การช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกา โดยการช่วยเหลือในช่วงแรกได้มุ่งไปยังประเทศอียิปต์ซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์

⁶⁵ เขียน อีระวิทย์, จีนกับสังคมโลก (กรุงเทพฯ: ดวงกลม, 2519), หน้า 80.

⁶⁶ จีระพร จีระนนท์กิจ, หน้า 35-36.

⁶⁷ 王泰平, 中华人民共和国外交史 第三卷: 1970-1978, p.170.

⁶⁸ 周弘, “中国对外援助于改革开放,” 中国人民大学中国外交 3 (2009): 54.

⁶⁹ Yang Fuchang (ed.), Contemporary China and its Foreign Policy, p.287.

ทางการทูตกับจีน เมื่อครั้งเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซ ในเบื้องต้นนั้นรัฐบาลจีนได้สนับสนุน รัฐบาลอียิปต์ในการปกป้องอธิปไตย ต่อมาเมื่อประธานเหมาเจ๋อตงได้พบกับนาย Hassan Ragab เอกอัครราชทูตคนแรกของอียิปต์ประจำประเทศจีน ประธานเหมาเจ๋อตงได้กล่าวว่า “รัฐบาลและ ประชาชนจีนจะทำทุกอย่างเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อจะสนับสนุนประชาชนชาวอียิปต์ในการต่อสู้ อย่างกล้าหาญเพื่อรักษาอธิปไตยเหนือคลองสุเอซ” ทั้งยังกล่าวต่ออีกว่า “การช่วยเหลือของพวก เรายุติจากข้อผูกมัด ไม่ว่าต้องการอะไร พวกเราจะจัดหาให้ได้อย่างเต็มความสามารถที่สุด”⁷⁰

นอกจากนี้ จีนยังสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของประเทศอื่นๆ ในแอฟริกา เริ่ม ด้วยการสนับสนุนการปฏิวัติของแอลจีเรียในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ⁷¹ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1956 นายกรัฐมนตรีโจวันไนโลได้กล่าวถึงการต่อสู้เพื่อเอกราชของแอลจีเรียว่า “ในแอฟริกา เหนือ ประชาชนแอลจีเรียยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการต่อสู้ทางกำลังทหารและอาวุธ...ประชาชน จีนสนับสนุนการต่อสู้โดยชอบธรรมของประชาชนแอลจีเรีย” ⁷² ทั้งนี้จีนได้ให้การช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจและการทหารต่อขบวนการปลดปล่อยชาวแอลจีเรียและรัฐบาลเฉพาะกาลในขณะนั้น โดยมอบเงินทุนเพื่อซื้ออาวุธจากตะวันออกกลางและยุโรปตะวันออกและยังช่วยฝึกอบรบกองทัพ ⁷³ ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1958 เมื่อครั้งประธานเหมาเจ๋อตงได้พบกับรัฐมนตรีของแอลจีเรียยัง ได้กล่าวว่า “การต่อสู้นั้น ไม่สามารถพ่ายแพ้ตลอดกาลได้ แม้อีก 5 ปี หรือ 10 ปีก็ต้องประสบกับ ชัยชนะ” ⁷⁴

สำหรับประเทศแอฟริกาในแถบตอนใต้ทะเลทรายซาฮาร่านั้น ประเทศแรกที่ได้รับเอกราช คือประเทศกานา ในปี ค.ศ.1957⁷⁵ ต่อมาวันที่ 14 เมษายน ค.ศ.1958 นายกรัฐมนตรีโจวันไนโล โทรเลขไปยังนายกรัฐมนตรีของกานาเพื่อแสดงความยินดี นอกจากนี้ ในวันที่ 5 ธันวาคมของปี

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Robert A. Manning, “The Third World looks at China,” in Lillian Craig Harris and Robert L. Worden (Ed.), *China and the Third World: Champion or Challenger?* (USA.: Auburn House Publishing Company, 1986), p.148.

⁷² 中华人民共和国对外关系文件集(1956-1957年)《北京：世界知识出版社，1958》，p.76.

⁷³ 顾章义，“当代中国与非洲的新型关系” in 北京大学非洲研究中心，中国与非洲《北京：北京大学出版社，2000》，p.21.

⁷⁴ 陆苗耕，“毛泽东主席对中非关系的历史性贡献，” in 陆苗耕，黄舍骄，林怡(注)，通信若金：中非友好关系的辉煌历程《北京：世界知识出版社，2006》，p.63.

⁷⁵ Han Nianlong (ed.), *Diplomacy of Contemporary China*, p.166.

เดียวกัน นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลยังโทรเลขไปถึงที่ประชุมสมัชชาใหญ่ของประชาชนแอฟริกา เพื่อแสดงความยินดีในความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของประชาชนชาวแอฟริกาในการ ต่อสู้เพื่อเอกราชต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและเพื่อรักษาสันติภาพของโลก⁷⁶

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงทศวรรษ 1960 จีนได้ให้การสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชและการต่อต้านกับลัทธิล่าอาณานิคมในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกาเป็นอย่างมาก⁷⁷ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อประเทศในแอฟริกา อาทิ ประเทศคองโก (บราซาวิลล์) ประเทศคองโกได้ประกาศเอกราชในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ.1960 หลังจากประกาศเอกราชได้เพียงหนึ่งสัปดาห์เต็ม ประเทศเบลเยียมซึ่งเป็นประเทศอาณานิคมเดิมไม่ยอมรับการพ่ายแพ้ที่คองโก จึงส่งกองทหารและอาวุธเข้ารุกราน รัฐบาลคองโกในขณะนั้นได้ทำการต่อต้านการรุกราน พร้อมทั้งเรียกร้องไปยังสหประชาชาติให้ส่งความช่วยเหลือ ทั้งนี้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ส่งกองกำลังสหประชาชาติภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาเข้าไปในคองโก ต่อมาในวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1960 จีนได้ออกแถลงการณ์สนับสนุนประชาชนคองโกในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและปกป้องเอกราช นอกจากนี้จีนยังให้การสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ ยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมทั้งเงินช่วยเหลืออีกด้วย⁷⁸ นอกจากนี้จีนยังให้ความช่วยเหลืออื่นๆ อีก อาทิ สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของโปรตุเกสในแองโกลา กินีบิสเซาและโมซัมบิกต่อต้านการปกครองและกดขี่โดยคนผิวขาวในซิมบับเวและนามิเบีย จีนได้ให้ความช่วยเหลือในการฝึกกองทัพ ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มรักชาติที่เคลื่อนไหวเพื่อเอกราช เป็นต้น รวมทั้งต่อต้านการปกครองลัทธิแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้ ผู้นำของจีนได้เคยแสดงการสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของแอฟริกาใต้และต่อต้านการกดขี่ทางชาติพันธุ์และเหยียดสีผิวผ่านทางสมาคมผู้แทนประชาชนแอฟริกาใต้⁷⁹

นอกจากนี้ จีนยังการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราชแห่งแอฟริกา อาทิ การช่วยเหลือและปลดปล่อยประเทศในกลุ่มแอฟริกาตอนใต้ (Southern Africa) จากการควบคุมของรัฐบาลอาณานิคม เริ่มต้นโดยจีนให้การสนับสนุนองค์กรปลดปล่อยเอกราชแห่งชาติ

⁷⁶ 中国与非洲关系大事记 (1949年—1959年) [Online]. 2006. Available from: <http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150511371288.shtml> [2008, July 10]

⁷⁷ Yang FUchang (ed.), *Contemporary China and its Foreign Policy*, pp.215-223.

⁷⁸ 徐人龙, "中国坚决支持非洲国家维护独立 主权和领土完整的正义斗争," in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡, *通信若金: 中非友好关系的辉煌历程* 《北京: 世界知识出版社》, 2006, pp.158-160.

⁷⁹ 王泰平, *中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969*, pp.194-198.

(National Liberation Organization) แต่เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เลวร้ายระหว่างจีนและโซเวียตในช่วงต้นทศวรรษ 1960 จึงทำให้จีนเปลี่ยนนโยบายจากเดิมที่ให้ความช่วยเหลือองค์กรปลดปล่อยเอกราชแห่งชาติในลักษณะทั่วๆ ไป มาเป็นการกำหนดขอบเขตการช่วยเหลือแก่กลุ่มเคลื่อนไหวซึ่งยืนอยู่ข้างมอสโก ดังนั้นจีนจึงแบ่งการช่วยเหลือเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง คือ กลุ่ม CONCP เป็นองค์กรซึ่งก่อตั้งใน ค.ศ.1961 และประกอบด้วยองค์กรซึ่งอยู่ฝ่ายมอสโกเป็นส่วนใหญ่ (กลุ่มนี้ประกอบด้วย กลุ่ม PAIGC ของกินี กลุ่ม FRELIMO ของโมซัมบิก กลุ่ม MPLA ของแองโกลา กลุ่ม CLSTP ของเซาตูเมและปรินซิปี) และกลุ่มที่สอง ประกอบด้วยกลุ่มขององค์กรที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เล็กและมีบทบาทน้อยกว่าซึ่งแยกออกจากกลุ่มภายใน CONCP (กลุ่มนี้ประกอบด้วย กลุ่ม FNLA ของแองโกลา กลุ่ม PAC ของแอฟริกาใต้ กลุ่ม COREMO ของโมซัมบิก กลุ่ม ZANU ของโรเดเชีย) ซึ่งกลุ่มเหล่านี้อยู่ฝ่ายจีน ดังนั้นจีนจึงเพิ่มความพยายามในการช่วยเหลือสมาชิกของ กลุ่ม CONCP ซึ่งจีนมองว่าเป็นผลประโยชน์ต่อจีนในการต่อต้านอำนาจของมอสโก⁸⁰

นอกจากนี้ จีนยังสนับสนุนการรวมกลุ่มของประเทศแอฟริกา ซึ่งได้จัดการประชุมผู้นำประเทศแอฟริกาขึ้นที่เมืองแอดดิส อบาบา (Addis Ababa) เมืองหลวงของเอธิโอเปีย ในวันที่ 22-26 พฤษภาคม ค.ศ.1963 และได้ก่อตั้งองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) ขึ้น ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีโจเวินโหลได้โทรเลขไปยังที่ประชุมในวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ.1963 ความว่า “มีความปรารถนาอย่างยิ่งว่า การประชุมจะได้ก่อเกิดคุณูปการใหม่ต่อการส่งเสริมความร่วมมืออันดีของประชาชนประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเพื่อต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมเก่าและใหม่และปกป้องเอกราชของชาติ อีกทั้งเพิ่มความปรองดองของประเทศในเอเชีย แอฟริกาและปกป้องสันติภาพของโลก”⁸¹

กล่าวได้ว่า จีนให้ความสำคัญกับแอฟริกาอย่างมากในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกและมหาอำนาจโซเวียต ด้วยเหตุนี้ ในช่วงปี ค.ศ.1967-1971 จีนได้มอบอาวุธยุทโธปกรณ์สำคัญๆ ให้แอฟริกา (ไม่รวมอียิปต์) รวมกว่า 245 รายการ อาทิ รถถังและปืนที่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเอง (self-propelled guns) ปืนใหญ่ 160 กระบอก เป็นต้น⁸² ตามข้อมูลของสำนักงานลดและควบคุมอาวุธแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Arms Control and

⁸⁰ Ian Taylor, *China and Africa: Engagement and Compromise* (UK: Routledge, 2006) pp.28-31.

⁸¹ 袁武, *中国与非洲*, pp.35-36.

⁸² David H. Shinn, “Military and Security Relations: China, Africa and the Rest of the World,” in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence* (Virginia: R.R.Donnellely, 2008), p.158.

Disarmament Agency) ระหว่าง ค.ศ.1961-1971 จีนส่งอาวุธให้แอฟริกามูลค่า 24 ล้านเหรียญสหรัฐ⁸³ ซึ่งถือเป็นประเทศลำดับที่ 7 ที่จัดส่งอาวุธแก่แอฟริกา (ไม่รวมอียิปต์) โดยแทนซาเนียได้รับถึง 83 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนทั้งหมดนี้ ขณะที่แอลจีเรีย คองโก-บราซาวิลล์และกินีได้รับไปจำนวนหนึ่ง โดยในปี ค.ศ.1970 จีนได้เป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือทางการทหารรายใหญ่แก่แทนซาเนียแทนที่ประเทศแคนาดา โดยมอบอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมาก อาทิ รถถัง T-59 medium จำนวน 20 คัน และ T-62 จำนวน 14 คัน เรือเร็วขนาดเล็กติดเฉพาะปืนขนาดเบาใช้ในยิงทุ่นระเบิดรุ่น P6 (torpedo boats) เรือตอร์ปิโดแล่นเร็วขนาดเล็กใช้สำหรับปล่อยลูกตอร์ปิโดทำลายข้าศึก (torpedo gunboats) จำนวน 10 ลำ และ MIG-17 จำนวน 12 ลำ เป็นต้น⁸⁴

2.2.3 การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา

การให้ความช่วยเหลือถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อแอฟริกา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี รวมทั้งช่วยให้จีนบรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่วางไว้ โดยการช่วยเหลือนั้นจีนได้เน้นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคนิค การเงิน การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การแพทย์และการศึกษา เป็นต้น

2.2.3.1 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1949-1959

ในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศนั้น จีนพยายามให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเคยกล่าวไว้เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1956 ว่า “จีนเป็นประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ เศรษฐกิจของพวกเรายังไม่พัฒนา พวกเรายังไม่สามารถพึ่งตนเองและมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ แต่พวกเรายังปรารถนาที่จะสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ในขณะที่พวกเรา กำลังสร้างเศรษฐกิจ พวกเราจะพยายามอย่างเต็มที่กำลังความสามารถเพื่อช่วยเหลือประเทศอื่นๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ”⁸⁵

สำหรับการช่วยเหลือแอฟริกาในช่วงแรกนั้น เกิดขึ้นภายหลังจากการประชุมที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซใน ค.ศ.1956 จีนไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนอียิปต์ในการต่อสู้ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์ตามที่

⁸³ รองจากโซเวียต ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมันตะวันตก และเช็กโกสโลวาเกีย

⁸⁴ David H. Shinn, “Military and Security Relations: China, Africa, and the Rest of the World,” in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, p.156.

⁸⁵ 谢益显, *中国外交史: 中国人民共和国时期 1949-1976* (河南: 河南人民出版社, 1998), pp.239-240.

รัฐบาลอียิปต์ร้องขอมา โดยประธานเหมาเจ๋อตงได้กล่าวถึงข้อเรียกร้องของอียิปต์ว่า “พวกเราชาวจีนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะอะไรก็ตามที่พวกเราสามารถช่วยได้ การช่วยเหลือของพวกเราปราศจากข้อผูกมัดใดๆ พวกเราจะให้ความช่วยเหลือโดยไม่คิดมูลค่า ถ้าสามารถจ่ายคืนได้ก็จ่าย แต่ถ้าไม่สามารถจ่ายคืนได้ก็ไม่เป็นไร อย่างไรก็ตาม ประเทศย่อมมีความทะนงในชาติของตน อียิปต์อาจปรารถนาที่จะจ่ายคืนการช่วยเหลือ ซึ่งอาจเก็บไว้จ่ายในอนาคต...พวกเราจะช่วยเหลืออียิปต์อย่างดีที่สุด”⁸⁶ จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้นำจีนมีความเห็นอกเห็นใจและสนับสนุนการต่อสู้ของอียิปต์ และเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจของอียิปต์จึงทำให้จีนเข้าใจถึงความสามารถในการจ่ายเงินกู้เหล่านั้น จึงกำหนดระยะเวลาจ่ายเงินกู้ไว้ประมาณ 100 ปี⁸⁷ นอกจากนี้จีนยังได้ให้การช่วยเหลือประเทศในแอฟริกาอื่นๆ ตามข้อเรียกร้องของแต่ละประเทศ อาทิ กรณีการให้ความช่วยเหลือแก่แอลจีเรีย กล่าวได้ว่า นอกจากการช่วยเหลือแก่ประชาชนแอลจีเรียในการทำสงครามปลดปล่อยเอกราชซึ่งฝรั่งเศสส่งกองกำลังเข้าปราบปราม ในปี ค.ศ. 1956 แล้ว ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1962 เมื่อแอลจีเรียได้รับเอกราช จีนก็ให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูความเสียหายจากภาวะสงคราม โดยในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1962 จีนได้มอบข้าวสาลีกว่า 900 ตันและมอบยารักษาโรคแก่แอลจีเรีย ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ.1963 จีนและแอลจีเรียก็ได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีและยังมอบเงินให้เปล่ามูลค่า 250 ล้านดอลลาร์ฝรั่งเศสแก่แอลจีเรียด้วย⁸⁸

⁸⁶ Maurice Gountin, *China's Assistance to Africa, a stone bridge of Sino-African Relations* [online]. 2008. Available from: www.cctr.ust.hk/materials/.../china-africa/.../Gountin,Maurice.pdf [2008, January 26]

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ 黄舍骄, “中国的真诚援助深受非洲国家欢迎和赞扬,” in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程 《北京: 世界知识出版社, 2006》, p.246.

2.2.3.2 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1960-1969

ในช่วงทศวรรษ 1960 แอฟริกาได้เป็นแกนหลักของนโยบายต่างประเทศจีนต่อโลกที่สาม โดยจีนให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิวัติ การต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมและความปรองดองในโลกที่สาม ซึ่งความคิดในเชิงการเมืองนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญอันดับแรก ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาจึงได้กลายเป็นเครื่องมือส่งเสริมเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีน⁸⁹ ในช่วงระหว่างที่โจวเินไหลเดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกาอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 นั้น จีนได้เสนอหลักการช่วยเหลือ 8 ประการต่อประเทศโลกที่สาม ไว้ดังนี้

1. รัฐบาลจีนยึดมั่นในหลักความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกัน ในการให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ นั้น จีนไม่ได้ให้ความช่วยเหลือในลักษณะให้ฝ่ายเดียว แต่เป็นในลักษณะที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน

2. ในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ นั้น รัฐบาลจีนเคารพในอธิปไตยของประเทศผู้รับอย่างเคร่งครัดและไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัดหรือมีข้อเรียกร้องพิเศษใดๆ

3. จีนให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในรูปของเงินกู้ยืมแบบไม่มีดอกเบี้ยหรือเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำมากและขยายขอบเขตเวลาในการจ่ายเงินคืนเท่าที่ประเทศผู้รับสามารถจ่ายคืนได้

4. ให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ โดยไม่ทำให้ประเทศผู้รับพึ่งพาจีน แต่ช่วยให้ประเทศเหล่านั้นก้าวเดินด้วยความเชื่อมั่นและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นอิสระ

5. รัฐบาลพยายามอย่างดีที่สุดในการช่วยเหลือประเทศผู้รับสามารถสร้างโครงการซึ่งลงทุนที่น้อยกว่า แต่ให้ผลตอบแทนที่เร็วกว่า

6. รัฐบาลจีนให้อุปกรณ์หรือวัสดุที่มีคุณภาพการผลิตตามราคาตลาดสากล หากอุปกรณ์หรือวัสดุที่จัดให้ไม่ได้คุณภาพ รัฐบาลจีนดำเนินการชดเชยคืน

7. ในการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคนั้น รัฐบาลจีนจะฝึกอบรมบุคลากรของประเทศผู้รับ การช่วยเหลือให้มีความเชี่ยวชาญในทางเทคนิค

⁸⁹ Martyn Davies, How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]

8. ผู้เชี่ยวชาญที่จีนส่งไปให้ความช่วยเหลือในประเทศผู้รับ มีมาตรฐานการดำรงชีวิต เช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญในประเทศผู้รับ ผู้เชี่ยวชาญชาวจีนจะไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างความต้องพิเศษหรือสนุกสนานกับสิ่งรื่นเริงพิเศษใดๆ⁹⁰

หลัก 8 ประการนี้แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของการช่วยเหลือและยังได้ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออันเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและทางเทคนิคระหว่างจีนและแอฟริกา ทั้งนี้จีนได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและเทคนิค และสาธารณูปโภคพื้นฐานแก่ประเทศแอฟริกา โดยเริ่มต้นในประเทศกินี มาลี คองโก (บราซิลวิลล์) แทนซาเนีย และแซมเบีย เป็นต้น

ตาราง 2.3 แสดงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคนิค สาธารณูปโภคและการเกษตรแก่แอฟริกา ระหว่าง ค.ศ.1960-1969⁹¹

ประเทศ	เหตุการณ์
กินี	-13 ตุลาคม ค.ศ.1960 มีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเทคนิคและเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลกินี ณ กรุงปักกิ่ง โดยจีนให้ความช่วยเหลือกินีในโครงการก่อสร้าง อาทิ โรงงานไม้ขีดไฟ สถานีไฟฟ้าพลังน้ำ สถานีทดสอบใบชา เป็นต้น -ค.ศ.1968 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรของจีนได้ช่วยเหลือกินีในการปลูกชา -ค.ศ.1969 จีนให้เงินกู้ยืม 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่กินีในการช่วยเหลือโครงการสร้างโรงงานซีเมนต์เพื่อสร้างทางรถไฟ Conakry-Karkan และท่าเรือ Conakry
มาลี	-การช่วยเหลือด้านเทคนิคการเกษตรในช่วงปลายค.ศ. 1961 ถึงต้น ค.ศ.1962 โดยจีนได้ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรไปยังมาลี ภายในระยะเวลาสองปีนี้ จีนได้ช่วยมาลีทดลองปลูกชาและอ้อยได้สำเร็จนอกจากนี้ยัง

⁹⁰ Zhou Enlai, *Selected Works of Zhou Enlai on Diplomacy* (Beijing: China Youth Press, 1997), pp.172-173.

⁹¹ 王泰平, *中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969*, pp.191-192.; Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43: 3 (2007): 363-373.

	สร้างโรงงานน้ำตาล โรงงานทำกระดาษ โรงงานไม้ขีดไฟ อีกด้วย
คองโก (บราซิล)	-2 ตุลาคม ค.ศ.1964 มีการลงนามข้อตกลงความ ร่วมมือทางเทคนิคและเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลจีนและ รัฐบาลคองโก -จีนช่วยคองโกในโครงการสถานีวิทยุกระจายเสียง
แทนซาเนีย	-เดือนมิถุนายน ค.ศ.1964 มีการลงนาม ข้อตกลงความ ร่วมมือทางเทคนิคและเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลจีนและ รัฐบาลแทนซาเนีย โครงการที่จีนช่วยเหลือ อาทิ สถานี วิทยุกระจายเสียง สนามกีฬา เป็นต้น -ค.ศ.1968 จีนช่วยสร้างโรงงานทอผ้ามิตรภาพซึ่งเป็น โรงงานทอผ้าแห่งแรกที่จีนเริ่มก่อสร้างและที่ใหญ่ที่สุด ในแอฟริกาตะวันออก
อียิปต์	-ค.ศ.1967 เกิดสงครามอาหรับ-อิสราเอล จีนมอบข้าว สาลี 150,000 ตันและให้เงินกู้ยืม 10 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ โดยปราศจากเงื่อนไขและกำหนดวันจ่ายคืนแก่ อียิปต์
แซมเบีย	-ค.ศ.1969 จีนมอบสถานีวิทยุกระจายเสียงแก่แซมเบีย และได้ลงนามในอนุสัญญาสำหรับการก่อสร้างทาง หลวง Lusaka-Mankoya

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก 王泰平, 中国人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969, pp.191-192.; Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43: 3 (2007): 363-373.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบีย

การสร้างทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบีย (TanZam railway) ถือว่าเป็นการช่วยเหลือที่สำคัญและมีมูลค่าสูงสุดที่จีนมีต่อแอฟริกาในช่วงทศวรรษ 1960 โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ.1964 รัฐบาลแทนซาเนียและแซมเบียได้รับความตกลงสร้างทางรถไฟร่วมกัน พร้อมทั้งยื่นคำร้องไปยังธนาคารโลก สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหภาพโซเวียตและธนาคารพัฒนาแอฟริกา (ADB) เพื่อขอความช่วยเหลือทางการเงิน แต่ชาติตะวันตกกลับตอบปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่าโครงการนี้ยังไม่มีคามจำเป็นและต้องใช้งบประมาณมาก ในขณะที่อังกฤษได้เสนอเงินให้เพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ร้องขอมา ต่อมาเมื่อนาย Nyerere ได้เดินทางไปเยือนจีนในค.ศ.1965 จีนได้ตอบรับข้อเรียกร้องในการให้ความช่วยเหลือโดยทันทีและนำไปสู่การเจรจาตกลงร่วมกัน ในที่สุดรัฐบาลจีน พร้อมทั้งรัฐบาลแทนซาเนียและแซมเบียได้ลงนามสัญญาตกลงเกี่ยวกับการก่อสร้างทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบียในวันที่ 5 กันยายน ค.ศ.1967⁹²

ทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบีย (TanZam railway) เริ่มต้นทางตะวันออกจากเมืองดาร์เอสซาลาม (Dar es Salaam) เมืองหลวงของประเทศแทนซาเนีย ไปถึงทางตะวันตกที่เมือง Kipiri Moshi ของประเทศแซมเบีย รวมระยะทางทั้งหมด 1,860 กิโลเมตร เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลแทนซาเนียและแซมเบียในการก่อสร้าง รัฐบาลจีนได้ส่งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เกือบ 1 ล้านตัน อีกทั้งส่งเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคเข้ามาทำหน้าที่ในการสำรวจศึกษา⁹³ ทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบียมีมูลค่ารวมกว่า 450 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งโครงการขนาดใหญ่นี้คิดเป็น 1 ใน 5 ของการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่จีนมีต่อแอฟริกา⁹⁴ และกล่าวได้ว่าทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบียเป็นโครงการที่มีความสำคัญยิ่ง ประการแรก แม้ว่าในช่วงเวลาเดียวกันนั้นจีนได้ปฏิวัติวัฒนธรรมและมีผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศ แต่จีนยังคงให้ความช่วยเหลือไปยังแอฟริกาตอนใต้ ดังนั้นทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบียจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ของจีนในการยืนยันว่าจีนยังคงมีพันธะต่อแอฟริกาและประเทศกำลังพัฒนา ประการที่สอง การที่จีนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างรถไฟสายนี้เป็นความพยายามในการลดอิทธิพลของมอสโกในแถบแอฟริกาตะวันออกและ

⁹² Ian Taylor, *China and Africa: Engagement and Compromise* (New York: Routledge, 2006), p.38.

⁹³ 中国与非洲关系大事记 (1960-1969) [Online]. 2008. Available from: <http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150711371306.shtml> [2008, January 11]

⁹⁴ George T.Yu, "The Tanzania-Zambia Railway," in *中国与非洲*, p.274.

แอฟริกาตอนใต้ โดยเฉพาะในแทนซาเนียและแซมเบีย ประการที่สาม โครงการนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ว่าจีนให้ความสนใจในเรื่องการปลดปล่อยเอกราชของประเทศในแถบแอฟริกาตอนใต้⁹⁵

การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

สำหรับการช่วยเหลือทางการเงินแก่แอฟริกาใน ค.ศ.1960 จีนได้ให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศจำนวนทั้งสิ้น 57.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ.1961 จีนได้ให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา 39.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศจำนวนทั้งสิ้น 167.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ.1963 จำนวนเงินช่วยเหลือของจีนแก่ต่างประเทศทั้งหมดลดลงไปเหลือ 90.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติในจีน แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนความช่วยเหลือที่มีต่อแอฟริกาก็เพิ่มขึ้นถึง 74 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งนี้การที่จีนให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจาก ในช่วงเดียวกันนั้นได้หันกำลังแข่งขันทางอำนาจกับจีนในดินแดนแอฟริกา ประกอบกับความสัมพันธ์ที่เลวร้ายระหว่างจีนกับโซเวียต ส่งผลให้จีนต้องแสวงหาเสียงสนับสนุนจากชาติในแอฟริกา โดยมอบความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ในแอฟริกา⁹⁶

ทั้งนี้ในช่วงปี ค.ศ.1960-1964 จีนให้เงินช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกา ดังนี้ได้แก่ ใน ค.ศ. 1960 จีนให้เงินกู้ยืมปลอดภาษี 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่กินี ใน ค.ศ.1963 จีนให้เงินกู้ปลอดภาษี 22 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่โซมาเลียและ 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่แอลจีเรีย ใน ค.ศ. 1964 จีนให้เงินกู้ยืม 22.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่กานาและเงินให้กู้ยืม 43 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่แทนซาเนีย นอกจากนี้ จีนยังให้การช่วยเหลือแก่เคนยา 17.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คองโก 26 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สาธารณรัฐแอฟริกากลาง 431 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มาลี 8.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และอียิปต์ 80 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁹⁷ สำหรับในช่วงระหว่าง ค.ศ.1965-1969 มูลค่าการช่วยเหลือของจีนแก่แอฟริการวมทั้งหมดประมาณ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งส่วนใหญ่มอบให้พันธมิตรหลักๆ อาทิ แทนซาเนีย แซมเบีย กินี ยูกันดา⁹⁸ โดยใน ค.ศ.1965 จีนมอบเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย 15

⁹⁵ Ian Taylor, *China and Africa: Engagement and Compromise*, pp.38-39.

⁹⁶ Maurice Gountin, *China's Assistance to Africa, a stone bridge of Sino-African Relations* [Online]. 2008. Available from: www.cctr.ust.hk/materials/.../china-africa/.../Gountin,Maurice.pdf [2008, January 26]

⁹⁷ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43, 3 (2007): 363-373.

⁹⁸ Maurice Gountin, *China's Assistance to Africa, a stone bridge of Sino-African Relations* [Online].

ล้านเหรียญสหรัฐ แก่ยูกันดา มอบเงินมูลค่า 5.7 ล้านเหรียญสหรัฐ แก่แทนซาเนียสำหรับ มหาวิทยาลัยดาร์เอสซาลาม ต่อมาใน ค.ศ.1967 จีนลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และเทคนิคระหว่างจีนและแซมเบีย พร้อมทั้งเสนอเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย 16.8 ล้านเหรียญสหรัฐ แก่แซมเบีย และใน ค.ศ.1969 จีนให้เงินกู้ยืม 30 ล้านเหรียญสหรัฐ แก่กินี⁹⁹

การช่วยเหลือด้านการศึกษาและการแพทย์

ในด้านการศึกษา จีนได้แลกเปลี่ยนทางการศึกษากับแอฟริกาเพิ่มมากขึ้น โดยมีนักศึกษา จาก 14 ประเทศในแอฟริการวมทั้งสิ้นกว่า 190 คนมาศึกษายังประเทศจีน โดยในปลาย ค.ศ.1966 กระทรวงศึกษาธิการยังส่งกลุ่มตัวแทนทางการศึกษา 5 กลุ่มไปยัง 8 ประเทศในแอฟริกา¹⁰⁰ สำหรับในด้านการแพทย์ จีนจัดส่งทีมแพทย์ไปยังแอฟริกาเริ่มต้นตั้งแต่ค.ศ.1963 ประกอบด้วย แอลจีเรีย แทนซาเนีย โซมาเลีย คองโก มาลี มอริทาเนีย กินีบิสเซา อิเควทอเรียลกินี และซูดาน เป็นต้น¹⁰¹

2008. Available from: www.cctr.ust.hk/materials/.../china-africa/.../Gountin,Maurice.pdf [2008, January 26]

⁹⁹ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43: 3 (2007): 363-373.

¹⁰⁰ 王鲁新, "中国与非洲国家的教育交流与合作," in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲《北京: 北京大学出版社, 2000》, pp.327-328.

¹⁰¹ Li Anshan, China's New Policy toward Africa, in Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, p.27.

2.2.3.3 การให้ความช่วยเหลือ ค.ศ.1970-1978

ในช่วงทศวรรษนี้ จีนยังคงให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่แอฟริกา อาทิ ทางเศรษฐกิจ และเทคนิค สาธารณูปโภคพื้นฐาน การพัฒนาการเกษตร การศึกษาและการแพทย์ เป็นต้น

ตาราง 2.4 แสดงการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและเทคนิค สาธารณูปโภคและพัฒนาการเกษตรแก่แอฟริการะหว่าง ค.ศ.1970-1978¹⁰²

ปี	การให้ความช่วยเหลือ
1970	-สร้างสนามบินฟ้าในแทนซาเนีย
1971	-จีนและเอธิโอเปียลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิค -จีนเพิ่มเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่ซูดานเพื่อก่อตั้งโรงงานทางการเกษตรและพัฒนาการประมง -จีนมอบเงิน 110 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้ไซมาเลียสำหรับโครงการถนนเชื่อมต่อระหว่างทางเหนือและใต้ของประเทศ
1972	-จีนและตูนิเซียลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิค -จีนให้เงินให้กู้ยืมแบบไม่มีดอกเบี้ย 87.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสร้างโรงงาน 15 แห่งในอียิปต์
1973	-จีนขยายเงินกู้ยืม 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่เซเนกัลและอัฟเพอร์ วอลต้า สำหรับพัฒนาการเกษตร -จีนขยายเงินกู้ยืม 76.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่แคมเมอรูน -จีนให้เงินกู้ยืมเพื่อช่วยเหลือในโครงการเกี่ยวกับกระแสไฟฟ้าพลังน้ำและโครงการอื่นๆ แก่คองโก -จีนให้เงินกู้ยืมเงินแก่ชาดและมาลีเพื่อการพัฒนาชนบท
1974	-จีนและมอริทานีลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิค จำนวน 53.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ -จีนลงนามข้อตกลงกับชาอียิปต์ในการพัฒนาการเกษตร การสำรวจทางทะเล การ

¹⁰² Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43: 3 (2007): 363-373.; 中非经贸发展五十年 [Online]. 2006. Available from: www.fmpr.gov.cn/zfjmhzt/155757.htm [2008, May 5]

	<p>ธนาคาร</p> <p>-จีนให้การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่กีนี เคนยา รวันดา ไชมาเลีย ชูदान</p> <p>-จีนให้เงินกู้ยืม 74.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่แทนซาเนียสำหรับการทำเหมืองถ่านหินและเหมืองแร่เหล็กบริเวณทางตอนใต้ของแทนซาเนีย และขยายโรงงานทอผ้า โดยให้เงินกู้ยืมที่จ่ายคืนในลักษณะการแบ่งจ่ายเป็นงวดๆ และสามารถขยายเวลาได้หากมีความจำเป็น</p>
1975	<p>-จีนและกาบองลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี พร้อมให้เงินกู้ยืม 25.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่กาบองเพื่อพัฒนาชนบทและก่อตั้งโรงงานทอผ้า</p> <p>-จีนและโมซัมบิกลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และจีนให้เงินกู้ยืมเงินแบบไม่มีดอกเบี้ยจำนวน 56 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับโครงการพัฒนาของโมซัมบิก</p> <p>-จีนให้เงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ยแก่มาดากัสการ์จำนวน 52.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในโครงการก่อสร้างโรงงานน้ำตาลที่โมรอนดาวาบริเวณชายฝั่งตะวันตก</p> <p>-จีนทำสัญญาในโครงการด้านการเกษตรและคมนาคมแก่แกมเบียมูลค่า 15.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ</p> <p>-จีนทำสัญญากับตูนิเซียในการก่อสร้างคลองระหว่าง Merjerdah และ Cap Bon มูลค่า 42.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ</p> <p>-จีนมอบเครื่องจักรกลการเกษตรแก่โตโกมูลค่า 2.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ</p> <p>-จีนให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหารแก่ไนเจอร์มูลค่า 2.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ</p> <p>-จีนมอบข้าวโพดแก่โซมาเลียมูลค่า 4 แสนเหรียญสหรัฐฯ</p> <p>-จีนให้เงินกู้ยืม 17 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่กีนีบิสเซาสำหรับซื้อหาเครื่องมือทางการเกษตร</p>
1976	<p>-จีนมอบข้าวโพด 1,000 ตันและผ้าห่มผ้าฝ้าย 10,000 ผืนแก่เอธิโอเปีย</p> <p>-จีนเสนอเงินกู้ยืมแก่อียิปต์จำนวน 99 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อก่อตั้งโรงงานสกัดซักรวมและโรงงานทอผ้า</p> <p>-จีนให้เงินกู้ยืม 31.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่มอริออคโคสำหรับการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำและการชลประทาน</p> <p>-จีนลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับชูदानและโมซัมบิก และให้เงินกู้ยืมประเทศละ 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ</p> <p>-จีนให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่โมซัมบิก มาดากัสการ์และเคปเวิร์ด</p>

1977	-จีนให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้างสนามบินกีฟาในโซมาเลีย ก่อสร้างศูนย์สุขภาพแห่งชาติในมอริทานีและสร้างสนามบินกีฟามิตรภาพโคโตโนในประเทศเบนิน
1978	-จีนให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้างสนามบินกีฟาในเซียร์ราลีโอน

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43: 3 (2007): 363-373.; 中非经贸发展五十年 Available from: www.fmpr.gov.cn/zfjmhzt/155757.htm

หากมองในแง่ความช่วยเหลือทางการเงินแล้ว สามารถสรุปได้ว่า จีนให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในทางการเงิน รวมถึงเงินให้กู้ยืมแก่แอฟริกาเพื่อก่อสร้างโครงการต่างๆ มีมูลค่ารวมกว่า 1,882 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยประเทศที่จีนให้ความช่วยเหลือ¹⁰³ มีดังนี้

ตาราง 2.5 แสดงการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศในแอฟริกา ระหว่าง ค.ศ.1970-1977

ประเทศ	มูลค่าการให้ความช่วยเหลือ
แทนซาเนีย	305 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
แซมเบีย	290 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
โซมาเลีย	111 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
ชาดีร์	100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
ยูกันดา	97 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
เอธิโอเปีย	85 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
ซูดาน	82 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
แคเมอรูน	71 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
มาดากัสการ์	66 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

¹⁰³ Colin Legum, "Sino-Soviet Rivalry in Africa," in Douglas T. Stuart and William T. Tow (eds.), China, The Soviet Union and The West: Strategic and Political Dimensions in The 1980s (USA: Westview press, 1982), p.203.

มอริทานี	59 ล้านเหรียญสหรัฐ
โมซัมบิก	59 ล้านเหรียญสหรัฐ
ไนเจอร์	51 ล้านเหรียญสหรัฐ
คองโก	50 ล้านเหรียญสหรัฐ
เซเนกัล	49 ล้านเหรียญสหรัฐ
โตโก	45 ล้านเหรียญสหรัฐ
เบนิน	44 ล้านเหรียญสหรัฐ
แอลจีเรีย	40 ล้านเหรียญสหรัฐ
มอริเชียส	35 ล้านเหรียญสหรัฐ
มอรอคโค	32 ล้านเหรียญสหรัฐ
เซียร์ราลีโอน	30 ล้านเหรียญสหรัฐ
อิควทอเรียลกินี	28 ล้านเหรียญสหรัฐ
บุรุนดี	17 ล้านเหรียญสหรัฐ
กินีบิสเซา	17 ล้านเหรียญสหรัฐ
แกมเบีย	17 ล้านเหรียญสหรัฐ
กินี	11 ล้านเหรียญสหรัฐ

ที่มา Colin Legum, "Sino-Soviet Rivalry in Africa," in Douglas T. Stuart and William T. Tow (eds.), China, The Soviet Union and The West: Strategic and Political Dimensions in The 1980s (USA: Westview press, 1982), p.203.

การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการแพทย์

นอกจากนี้ จีนยังมีการช่วยเหลือด้านการศึกษาและการแพทย์แก่แอฟริกา สำหรับด้าน การศึกษานั้น ในช่วงทศวรรษ 1970 จีนได้ส่งครูสอนภาษาจีนและสอนวิชาฟิสิกส์ วิชาเคมี ไปยัง ตูนิเซียและแอลจีเรีย อีกทั้งยังขยายการรับนักศึกษาต่างชาติ โดยรับนักศึกษาจากแอฟริกากว่า 25

ประเทศ รวมประมาณ 500 คนมาศึกษายังประเทศจีน¹⁰⁴ สำหรับด้านการแพทย์นั้น จีนได้ส่งทีมแพทย์ไปยังประเทศแอฟริกา ได้แก่ เซียร์ราลีโอน ตูนิเซีย ซาฮัล โตโก เซเนกัล มาดากัสการ์ มอริสโค โนเจอร์ กินีบิสเซา กาบอง แกมเบีย¹⁰⁵ ทั้งนี้จีนได้ขยายการให้ความช่วยเหลือไปอย่างต่อเนื่อง

2.3 การดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978 และการปรับนโยบายต่างประเทศจีน

เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษ 1970 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในครั้งสำคัญ เนื่องมาจากการถึงแก่อสัญกรรมของเหมาเจ๋อตงใน ค.ศ.1976 ไม่นานแก๊งสี่คน (Gang of four) ได้ถูกจับกุม จึงทำให้การปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นอันสิ้นสุดลง ในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมนั้น การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของจีน ล้วนได้รับความกระทบกระเทือนเสียหายอย่างหนัก ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 กลุ่มอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิงได้เข้าไปมีตำแหน่งสำคัญต่างๆ ของพรรคฯ และนอกจากนี้ในที่ประชุมยังได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ จึงถือได้ว่าการประชุมครั้งนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองภายในของจีนครั้งยิ่งใหญ่ รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมา

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในของจีน

นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 จนเข้าสู่ต้นทศวรรษ 1980 ประชาคมโลกมักรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจีนในนโยบาย “สี่ทันสมัย”¹⁰⁶ อันเป็นคำที่สรุปแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันสมัย ซึ่งถือเป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจโดยตรง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการประชุมคณะกรรมการพรรคฯ เต็มคณะ

¹⁰⁴ 王鲁新, “中国与非洲国家的教育交流与合作,” in 中国与非洲, pp.327-328.

¹⁰⁵ Li Anshan, “China’s New Policy toward Africa” in China into Africa, p.27.

¹⁰⁶ แท้จริงแล้ว โจวเินไหลได้นำนโยบายสี่ทันสมัยมาเสนอเป็นครั้งแรกตั้งแต่ ค.ศ.1964 เพื่อใช้เป็นแกนกลางของโครงการปฏิรูป แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมซึ่งให้ความสนใจไปที่การเมืองมากกว่าความสามารถในการผลิต จึงทำให้โครงการนี้เป็นอันสิ้นสุดลง ต่อมาในปี 1975 โจวเินไหลได้พยายามเสนอใหม่อีกครั้ง ในครั้งนี้ได้รับการช่วยเหลือของเติ้งเสี่ยวผิงซึ่งพินคินสุตำแหน่งเดิม แต่ทว่า นโยบายนี้ก็ต้องหยุดช่วงอีกครั้ง เนื่องจากแก๊งสี่คนซึ่งนำโดยนางเจียงชิงกล่าวหาว่าแผนนโยบายนี้นำไปสู่การฟื้นฟูทุนนิยม อย่างไรก็ตาม เมื่อแก๊ง 4 คนถูกจับใน ค.ศ.1976 และฮั่วกว๋อเฟิงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานพรรคฯในกาลต่อมา โดยเติ้งเสี่ยวผิงซึ่งเป็นผู้ผลักดันอยู่ข้างๆ ฮั่วกว๋อเฟิงได้นำนโยบายสี่ทันสมัยมาเป็นพื้นฐานของนโยบายสาธารณรัฐประชาชนจีน ใน Granham Hutchings, Modern China: A Guide to a Century of Chance (USA: Harvard University Press, 2001), p.150.

ครั้งที่ 3 ของสมัชชา 11 ในปลายค.ศ.1978 ภายหลังจากนั้น เต็งเสี่ยวผิงได้กล่าวปราศรัยต่อที่ประชุมคณะทำงานวางหลักการทางด้านทฤษฎีของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1979 การปราศรัยครั้งนี้ เต็งเสี่ยวผิงได้กล่าวถึงนโยบาย “สี่ทันสมัย” ด้วยการย้ำถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงกับ “หลักการพื้นฐาน 4 ประการ” (The Four Cardinal Principle) อันประกอบไปด้วย ประการที่หนึ่ง ยึดมั่นในหนทางสังคมนิยม ประการที่สอง ยึดมั่นในเผด็จการประชาธิปไตยประชาชนหรือเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ ประการที่สาม ยึดมั่นการนำของพรรคคอมมิวนิสต์และ ประการที่สี่ ยึดมั่นในลัทธิมาร์กซ์-เลนินและความคิดเหมาเจ๋อตง¹⁰⁷

โดยทั่วไปแล้ว หัวใจสำคัญของการปฏิรูปที่มักถูกหยิบยกมาอ้างอิงอยู่เสมอก็คือ “หลักการพื้นฐาน 4 ประการ” อันเป็นผลจากการประชุมของคณะกรรมการกลางพรรคฯเต็มคณะครั้งที่ 3 ของ “สมัชชา 11” พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้นำหลักการนี้มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปซึ่งอาจแยกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นการปฏิรูปเศรษฐกิจภายในโดยตรงทั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมและอีกส่วนหนึ่งเป็นนโยบายเปิดประเทศเพื่อรับเอาวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากภายนอกเพื่อใช้เป็นประโยชน์อีกส่วนหนึ่ง แนวทางสองส่วนดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและเข้าใจกันได้ในระดับผู้นำและระดับประชาชน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ในส่วนที่สองยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับจีนในเวลานั้น ด้วยเหตุนี้ บรรดาผู้นำจึงต้องตอกย้ำถึงความจำเป็นของนโยบายเปิดประเทศในส่วนที่สอง โดยเฉพาะเหตุผลที่ว่า หากไม่ใช้นโยบายนี้แล้วก็ยากที่จะทำให้การปฏิรูปเศรษฐกิจส่วนที่หนึ่งประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้เอง นโยบายปฏิรูปกับนโยบายเปิดประเทศจึงมีความสำคัญควบคู่กันไปอย่างแยกไม่ออก¹⁰⁸

การปฏิรูปและเปิดประเทศถือเป็นพื้นฐานของการสร้างลัทธิสังคมนิยมของจีน ดังนั้น เต็งเสี่ยวผิงจึงได้เสนอทัศนะการเปิดสองด้าน นั่นคือ การเปิดภายในประเทศและการเปิดสู่ภายนอกประเทศ เต็งเสี่ยวผิงมองว่าการปฏิรูปที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ ความต่อเนื่องและพัฒนานโยบายการเปิดสองด้าน เนื่องด้วยการปฏิรูปและเปิดประเทศนั้นล้วนแต่มีความแนบชิดกับการสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁰⁹ ต่อมานโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศถูกนำไปผนวกกับ “หลักการพื้นฐาน 4 ประการ” ออกมาในแนวทางที่เรียกว่า “หนึ่งใจกลาง สองจุดพื้นฐาน” (One focus two basic points) คำว่า “หนึ่งใจกลาง สองจุดพื้นฐาน” หมายถึง การยึดเอาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจสังคมนิยมที่ทันสมัยเป็นใจกลางหนึ่งเดียวและยึดเอา “หลักการพื้นฐาน 4 ประการ”

¹⁰⁷ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน (สถาบันเอเชียศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 174 และ 178.

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 189.

¹⁰⁹ 叶自成, 新中国外交思想: 从毛泽东到邓小平 《北京: 北京大学出版社》, p.332.

หนึ่งจุดกับนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศอีกหนึ่งจุด มาเป็น 2 จุดพื้นฐานร่วมกัน การรวบรวมเอาแนวคิดดังกล่าวมารวมกันเป็นแนวทางก็เพื่อให้มีความชัดเจนขึ้นและสามารถให้ความสำคัญได้อย่างเสมอกัน ต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ยึดถือเอาแนวทางนี้มาใช้ในการกำหนดนโยบายต่างๆ ที่เป็นรูปธรรม¹¹⁰

2.3.1.1 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับภาคการเกษตร

สำหรับพื้นฐานทางเศรษฐกิจในช่วงแรกของการปฏิรูปนั้น จุดเน้นของการวางรากฐานเศรษฐกิจใหม่ในยุคที่เติ้งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำนั้นยังคงอยู่ที่ภาคการเกษตรซึ่งมีประชากรอยู่ในภาคนี้สูงถึงร้อยละ 80 ในขณะที่อีกไม่ถึงร้อยละ 20 อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ในส่วนของการปฏิรูปภาคการเกษตรซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญนั้น รัฐได้สร้างแรงจูงใจแก่ชาวนาเพื่อให้ทำงานได้มากขึ้น วิธีการที่หนึ่ง คือ การให้ความมั่นคงและสร้างมาตรการที่มีเสถียรภาพมากขึ้น มีสิทธิในการครอบครองกรรมสิทธิ์หรือสามารถตัดสินใจเลือกหาวิธีเพิ่มผลผลิตและวิธีการจัดการได้ด้วยตนเอง วิธีการที่สอง คือ ยกเลิกหลักการความเท่าเทียมกัน จากเดิมที่ทุกคนทำงานต่างกันแต่ได้รับผลตอบแทนเท่ากัน เปลี่ยนมาเป็นทุกคนได้ผลตอบแทนตามผลงานที่ทำ วิธีการนี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิตควบคู่กันไป วิธีการที่สาม คือ การเพิ่มแรงจูงใจด้วยการกระตุ้นให้ผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเพิ่มรายได้ส่วนตัวให้สูงขึ้น ด้วยการยกเลิกข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนตัวของชาวนาที่มีอยู่แต่เดิมออกไป¹¹¹

2.3.1.2 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ในส่วนของอุตสาหกรรมกับการเปิดประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้ว หลักการการปฏิรูปในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักการเดียวกับที่ใช้ในภาคเกษตรกรรม คือ หลักการที่ยึดเอา “ระบบความรับผิดชอบการผลิต” กับ “ระบบสัญญาสำหรับกลุ่มการผลิต” ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารและกรรมกรในโรงงานจะได้รับแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ คล้ายกับที่ผู้ผลิตในภาคเกษตรกรรมได้รับ แต่อาจมีเรื่องของการให้รางวัล การขึ้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน ภายใต้หลักการดังกล่าวจึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมดีขึ้น¹¹²

¹¹⁰ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 189.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 192-194.

¹¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 196.

สำหรับการลงทุนจากต่างประเทศนั้น ในช่วงก่อนหน้าปี ค.ศ.1978 ไม่มีการลงทุนจากต่างประเทศในจีน ในขณะที่เดียวกันจีนก็ไม่ไปลงทุนในต่างประเทศ นอกจากฮ่องกงและมาเก๊า แต่ทว่าภายหลังจากปฏิรูปและเปิดประเทศ ทำให้จีนมีความต้องการเงินทุน เทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญในด้านบริหารจากต่างประเทศมาช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1979 รัฐสภาได้ออกกฎหมายว่าด้วยการลงทุนร่วมระหว่างจีนกับต่างชาติ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1982 จีนจัดการประชุมเรื่องการลงทุนต่างประเทศที่เมืองกวางโจว การประชุมนี้ได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรม (United Nations Industrial Development Organization) ทั้งนี้จีนได้มีโอกาสลงทุนร่วมกับชาวต่างชาติ และยังทำให้ความสนใจของจีนในการรับทุนจากต่างประเทศยังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ¹¹³

ในส่วนของเปิดประเทศเพื่อปฏิรูปนั้น จีนได้เปิดพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic areas) ขึ้น ซึ่งการเปิดพื้นที่เป็นไปด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากตลอด 30 ปีก่อนหน้านั้น จีนได้ปิดประเทศมาโดยตลอดและทำให้จีนรู้จักโลกภายนอกน้อยมาก พื้นที่ทางเศรษฐกิจที่จีนเปิดขึ้นนี้ หมายถึง พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในทางการค้าและการลงทุนทางเศรษฐกิจเป็นการเฉพาะ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้นๆ ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่ทางด้านใด ซึ่งอาจมีตั้งแต่พื้นที่ที่เปิดให้มีการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม พื้นที่เฉพาะเขตการค้า พื้นที่เพื่อการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูง เป็นต้น¹¹⁴ กล่าวได้ว่าการจัดตั้งพื้นที่ทางเศรษฐกิจต่างๆ จากบริเวณที่จำกัด แล้วขยายออกไปเป็นขั้นตอน แม้จะเรียกชื่อต่างกัน แต่ก็มีที่มาจากหลักเดียวกัน คือ ต้องการให้เขตต่างๆ ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เทคโนโลยีทางวิชาการและการบริหารจากต่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออกเพื่อเงินตราต่างประเทศ และแก้ปัญหาคนว่างงาน¹¹⁵

โดยพื้นที่ที่สำคัญที่สุดในบรรดาพื้นที่หลายประเภทนี้ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economics Zone- SEZ) อันประกอบด้วย จูไห่ เซินเจิ้น ซานโถว มณฑลกวางตุ้ง เซี่ยเหมิน มณฑลฝูเจี้ยนและไห่หนาน รวม 5 เขตด้วยกัน ต่อมาในทศวรรษ 1990 จีนได้เปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่อีกพื้นที่หนึ่ง คือ เขตใหม่ผู้ตง ซึ่งโดยหน้าที่แล้วแทบไม่ต่างอะไรกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ และต่อมาก็ถูกตั้งไปรวมเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่ที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ เมืองเปิดตามแนวชายฝั่ง (Open Coastal Cities) ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 14 เมือง ได้แก่ ต้าเหลียน (เหลียวหนิง) ฉินหวงเต่า

¹¹³ เซียน ชีระวิทย์, จีนผลัดแผ่นดิน (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 57.

¹¹⁴ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 198.

¹¹⁵ เซียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 99-100.

(เหอเป่ย์) เยียนไถ่ (ซานตง) ซิงเต่า (ซานตง) เหลียนหนยูนกั๋ง (เจียงซู) หนานทง (เจียงซู) หนิงโป (เจ้อเจียง) เวินโจว (เจ้อเจียง) ฝูโจว (ฮกเกี้ยน) กวางโจว (กวางตุ้ง) จ้านเจียง (กวางตุ้ง) เป่ย์ไห่ (กวางสี) เทียนสิน เซียงไฮ้¹¹⁶ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ประเภทอื่นๆ ได้แก่ เศรษฐกิจเปิดดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (Economic Open Delta) ประกอบด้วย ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำฉางเจียง ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียง ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำหมิ่นเจียง และต่อมายังมีการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่นๆ อีก อาทิ เศรษฐกิจเปิดตามแนวชายฝั่ง (Economic Open Belt Along the Coast) เขตพัฒนาเศรษฐกิจขนาดเล็ก (Mini-Economic Development Zone) เป็นต้น¹¹⁷

2.3.1.3 การปฏิรูปทางเศรษฐกิจกับภาคการเงิน

สำหรับการปฏิรูปในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมนั้น โดยรวมแล้ว รัฐบาลเป็นผู้ผลักดันและผู้ลงทุน แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนรู้ว่า การปฏิรูปในรูปแบบนี้ จะต้องมาถึงจุดเปลี่ยนซึ่งต้องพึ่งกลไกตลาดมากขึ้นและยิ่งพึ่งมากเท่าไรก็หมายความว่ารัฐก็ยิ่งต้องปล่อยมือให้การผลิตทั้งสองภาคนั้นเป็นอิสระมากขึ้น ด้วยการพึ่งตัวเองให้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องวางกรอบการบริหารทุนขึ้นมาใหม่และแนวทางหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การสร้างบทบาทการบริหารทุนผ่านสถาบันการเงินประเภทต่างๆ แนวทางนี้เป็นที่รู้จักกันว่า เป็นรากฐานสำคัญของการสะสมทุนและบริหารทุนของระบบทุนนิยม และเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนจำเป็นต้องนำมาใช้ สิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ วิธีการหรือกลไกของระบบทุนนิยมที่เกี่ยวกับกิจการการเงินนั้น จะต้องเป็นหลักประกันว่าจะไม่ทำให้เงินออกนอกกรอบลัทธิสังคมนิยมหรือลัทธิมาร์กซ์-เลนินไปด้วย และหลักประกันนั้นก็คือการที่ทุนทั้งหมดนี้จะยังคงเป็นของรัฐ พรรคคอมมิวนิสต์จึงเริ่มเปิดบทบาทการปฏิรูปให้กับสถาบันการเงินตั้งแต่ ค.ศ.1979 โดยแบ่งสถาบันเหล่านี้ออกเป็น 3 ประเภทตามภาระหน้าที่ ได้แก่ ธนาคารพิเศษ (Specialized Bank) ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-bank Financial Institutions) โดยอยู่ภายใต้การดูแลของธนาคารประชาชนจีนซึ่งเป็นธนาคารแห่งชาติอีกชั้นหนึ่ง¹¹⁸

¹¹⁶ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 198.

¹¹⁷ วรศักดิ์ มัทธโนบล, "การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจ," ใน ประทุมพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู, จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 61-63.

¹¹⁸ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 202-204.

2.3.2 การปรับนโยบายต่างประเทศจีน

ในส่วนของนโยบายต่างประเทศนั้น ตั้งแต่วังมิงเคยกล่าวไว้ว่า “หลายปีมานี้ พวกเราลำบากอย่างมาก ลัทธิสังคมนิยมได้เปลี่ยนแปลงพื้นฐานสำเร็จแล้ว แต่ยังคงห้ามการพัฒนากำลังการผลิต” นโยบายต่างประเทศจึงจำเป็นต้องปรับไปตามสถานการณ์และความจำเป็นของประเทศในการสร้างความทันสมัย¹¹⁹ โดยในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 (12th National Congress of the CPC) เดือนกันยายน ค.ศ.1982 ได้ประกาศ สามสิ่งสำคัญสำหรับประชาชนจีนในทศวรรษ 1980 ได้แก่ 1.สร้างความปรารถนาอันแรงกล้าในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมนิยมให้สอดคล้องกับสมัยปัจจุบัน 2.มุ่งมั่นในการรวมมาตุภูมิให้เป็นหนึ่งเดียว (ได้หวนเป็นส่วนหนึ่งของดินแดน) 3.ต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้าและรักษาสันติภาพของโลก สิ่งเหล่านี้ถือเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงนโยบายต่างประเทศจีนใหม่¹²⁰ นอกจากนี้ ในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 ผู้นำจีนยังได้เสนอนโยบายต่างประเทศในเชิงสันติด้วยความเป็นตัวของตัวเอง (Independent foreign policy of peace) กล่าวได้ว่าการปรับยุทธศาสตร์ครั้งนี้ได้นำมาซึ่งโฉมหน้าใหม่ของการต่างประเทศจีน¹²¹

ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1982 สภาประชาชนจีนสมัยการประชุมครั้งที่ 5 (5th National People's Congress at its 5th session) ได้เห็นชอบในการกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงในธรรมนูญใหม่ของจีน นั่นคือ จีนดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและยึดมั่นในหลัก 5 ประการ ได้แก่ เคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน ไม่รุกรานซึ่งกันและกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน เท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูต การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับประเทศอื่นๆ จีนยืนหยัดในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ลัทธิครองความเป็นเจ้า ลัทธิล่าอาณานิคม สร้างความแข็งแกร่งและความเป็นหนึ่งเดียวของประเทศต่างๆ และพยายามปกป้องสันติภาพของโลก และส่งเสริมความก้าวหน้าของมนุษย์¹²²

¹¹⁹ 李宝俊, 当代中国外交该轮 《北京: 中国人民大学出版社, 2009》, p.147.

¹²⁰ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China (Hongkong: New Horizon Press, 1990), p. 413.

¹²¹ 楚树龙, 金威《主编》, 中国外交战略和政策 《北京: 时事出版社, 2008》, p.100.

¹²² Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China, p.413.

ตามสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้หลังจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ภารกิจสำคัญของประเทศนั้นเปลี่ยนไปเน้นที่การสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แม้ว่าตั้งเสี้ยวผิงเน้นย้ำในเรื่อง “อิสระและเป็นตัวของตัวเอง แต่ทว่าในขณะเดียวกัน ต้องยึดมั่นและไม่ลังเลที่จะ ดำเนินการเปิดประเทศต่อโลกภายนอก ติดต่อกับนานาประเทศโดยพื้นฐานของผลประโยชน์ ร่วมกันและเท่าเทียมกัน”¹²³ และการพัฒนานโยบายข้างต้นนี้จะสำเร็จไม่ได้หากปราศจากการปรับ นโยบายตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ จีนจึง ตัดสินใจกำหนดทิศทางนโยบายต่างประเทศใหม่ในปี ค.ศ.1982 ซึ่งเรียกว่า “นโยบายต่างประเทศ จีนใหม่” (New Chinese foreign policy)¹²⁴

2.3.2.1 จุดเด่นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีนใหม่

1. ยืนหยัดในนโยบายที่อิสระและเป็นตัวของตัวเอง

นับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา “นโยบายที่อิสระและเป็นตัวของตัวเอง” ได้เป็นหลักการพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีน หรืออาจกล่าวได้ว่า “นโยบายที่อิสระ และเป็นตัวของตัวเอง” คือ จุดเด่นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีน แต่อย่างไรก็ดี นโยบายที่ อิสระและเป็นตัวของตัวเองที่จีนได้กำหนดขึ้นในปี ค.ศ.1982 เมื่อเทียบกับยุทธศาสตร์ต่างประเทศ ในอดีตของจีนแล้ว มีทิศทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่าง นั่นคือ นโยบายนี้ จีนไม่ร่วม เป็นพันธมิตรกับมหาอำนาจหรือสร้างความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแล้วไป ต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการดำเนินความสัมพันธ์กับมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกาหรือโซเวียตก็ตาม จีนยึดในหลักการ “ไม่สร้างพันธมิตร”¹²⁵ ตั้งเสี้ยวผิงได้กล่าวว่า “นโยบายต่างประเทศของจีนที่ว่าอิสระและเป็นตัวของตัวเองนั้น คือ ไม่สร้างพันธมิตรอย่างแท้จริง เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีนอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแสวงหาสันติภาพโลก มุ่งมั่นสร้าง ความทันสมัย พัฒนาประเทศและสร้างลัทธิสังคมนิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของจีน”¹²⁶

¹²³ 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策, 《北京: 时事出版社, 2008》, pp.269-270.

¹²⁴ 郑克军, 八十年代初期中国对非洲政策的调整 《硕士研究生学位论文 国际关系学院 北京大学, 1999》, p.18.

¹²⁵ 扬凡著, 中国外交方略-和平共处五项原则与中国 《武汉: 湖北人民出版社, 2006》, p.186.

¹²⁶ 扬凡著, 中国外交方略-和平共处五项原则与中国, p.187.

2. ขยายขอบเขตการติดต่อ

เนื่องจากผลกระทบของสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นก่อนหน้าทศวรรษที่ 1980 ทำให้นโยบายต่างประเทศจีนค่อนข้างแยกมิตรกับศัตรู และค่อนข้างจำกัดขอบเขตการติดต่อ แต่ทว่าภายหลังจากการประชุมของคณะกรรมการกลางพรรคฯ เต็มคณะครั้งที่ 3 ของ “สมัชชา 11” แล้วนั้น นโยบายต่างประเทศของจีนก็ได้มีการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญเพื่อรองรับการสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมนิยม ส่งผลให้การแยกมิตรและศัตรูของจีนลดลง ทั้งได้มีการขยายการติดต่อเพิ่มมากขึ้น¹²⁷ โดยจีนไม่เพียงแต่พัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศลัทธิสังคมนิยมเท่านั้น แต่ยังพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศทุนนิยม และไม่เพียงแต่พัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้น หากแต่ยังพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศพัฒนาแล้วอีกด้วย¹²⁸ นับจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา จีนได้เข้าร่วมในองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ พร้อมทั้งยืนยันหยัดว่าประเทศน้อยใหญ่ล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าร่วมในประชาคมระหว่างประเทศ¹²⁹

3. เน้นรูปแบบการติดต่อแบบสันติ

หลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศ เป้าหมายทางการทูตของจีนก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งก่อนหน้านั้น เป้าหมายของจีนอยู่ที่การสนับสนุนการปฏิวัติโลก แต่หลังจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีนอยู่ที่การยืนยันหลักแสวงหาสันติภาพของโลกและเน้นย้ำในพื้นฐานหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เต็งเสี่ยวผิงได้เคยเสนอว่า “ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น หลัก 5 ประการเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดรูปแบบอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบครอบครัวใหญ่ รูปแบบการรวมเป็นกลุ่มกันในทางการเมือง ล้วนนำมาซึ่งความขัดแย้ง...”¹³⁰

4. ให้ความสำคัญกับการทูตเศรษฐกิจ

หลังจากดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา จีนเข้าสู่ช่วงเวลาแห่งการทูตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้จีนเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจ เพราะการสร้างเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ พื้นฐานการทูตของจีน คือ เพิ่มความ

¹²⁷ 李宝俊, 当代中国外交该轮, pp.156-157.

¹²⁸ 扬凡著, 中国外交方略-和平共处五项原则与中国, p.200.

¹²⁹ 李宝俊, 当代中国外交该轮, pp.156-157.

¹³⁰ Ibid, pp.158-159.

เข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจและพลังอำนาจของชาติครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนับวันจีนยิ่งยอมรับว่าการพัฒนาของจีน หลีกหนีจากโลกภายนอกไม่พ้น การปิดประเทศเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ นอกจากนี้จีนยังให้ความสนใจมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงองค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ¹³¹

2.3.2.2 องค์กรและกลไกที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศนั้น เนื่องด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายต่างๆ รวมทั้งนโยบายต่างประเทศด้วย พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอุดมการณ์มาร์กซ์และเลนิน (ในขณะที่เหมาเจ๋อตงมีชีวิตอยู่ ความคิดของเหมาเจ๋อตงได้รับการยกย่องและมีอิทธิพลค่อนข้างมาก) ในส่วนระดับชาติ องค์กรของพรรค อันประกอบด้วย สมัชชาพรรคแห่งชาติ (National Party Congress) คณะกรรมการกลาง (Central Committee) กรมการเมือง (Politburo) และคณะกรรมการประจำของกรมการเมือง (Standing Committee) เลขาธิการใหญ่ (General Secretary) และคณะเลขาธิการ

ในขณะที่ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองอีกสถาบันหนึ่ง ทำหน้าที่บริหารตามนโยบายที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนกำหนดขึ้นมา องค์กรด้านบริหารเป็นสถาบันทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกใน ค.ศ.1954 มีหน้าที่ในการบริหารประเทศตามนโยบายที่พรรคกำหนด องค์กรฝ่ายบริหารระดับชาติ ประกอบด้วย สภาประชาชนแห่งชาติ (National People's Congress) สภาแห่งรัฐ (State Council) ศาลประชาชนสูงสุด (Supreme People's Court) และอัยการประชาชนสูงสุด (Supreme People's Procurator)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานและกรมต่างๆ สำหรับหน่วยงานของฝ่ายบริหารที่มีบทบาททางด้านต่างประเทศมากที่สุด คือ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกลไกทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในด้านปฏิบัติตามนโยบายและให้ข้อมูลที่ได้จากสถานทูตและหน่วยงานต่างๆ ในต่างประเทศ แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและฝ่ายบริหาร¹³² ต่อมาภายหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา ยังมีกระทรวงหนึ่งซึ่งที่มีความสำคัญมาก นั่นคือ กระทรวงการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงนี้ได้รับการปรับปรุง

¹³¹ Ibid, p. 160.

¹³² จุลชีพ ชินวรโรณ, "สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก," ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก, หน้า 502-504.

โครงสร้างครั้งใหญ่ ในค.ศ.1982 โดยรวมเอากระทรวง 2 กระทรวงและสำนักงานที่เทียบเท่า กระทรวงอีก 2 สำนักงานเข้าด้วยกัน ได้แก่ กระทรวงการค้าต่างประเทศ กระทรวงเศรษฐกิจสัมพันธ์กับต่างประเทศ สำนักงานสินค้าเข้าออกของรัฐ และสำนักงานควบคุมการลงทุนต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อต้องการปรับปรุงการประสานงานให้ดีขึ้น งานสำคัญในระดับนโยบาย คือ การประสานงานกับกระทรวงทบวงกรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงต่างประเทศ คณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจแห่งรัฐ เป็นต้น กระทรวงนี้มีตัวแทนประจำในสถานทูตจีนที่ประจำในส่วนต่างๆ ของโลก¹³³

นอกจากนี้ กองทัพจีนยังบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและอาจนำไปใช้เพื่อเป้าหมายหลายประการ เช่น การสกัดกั้นการคุกคามมิให้ฝ่ายตรงข้ามรุกรานหรือคิดทำสงครามกับจีน การป้องกันอธิปไตยของจีน โดยมีเป้าหมายเพื่อแสดงอำนาจให้ฝ่ายตรงข้ามกลัวเกรงและเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นต้น¹³⁴ นอกจากนี้ยังมีบทบาทของปัญญาชนและสื่อมวลชน ในช่วงเวลาตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน จนถึงก่อนปฏิรูปและเปิดประเทศ ปัญญาชนและสื่อมวลชนในจีนมีฐานะใกล้เคียงกันและแสดงความคิดเห็นในเรื่องการต่างประเทศผ่านสื่อที่ควบคุมโดยกลไกของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ภายหลังจากการเปิดประเทศตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา การควบคุมสื่อต่างๆ ลดความเข้มงวด ทัศนะเกี่ยวกับการต่างประเทศเริ่มมีความหลากหลายและเปิดเสรีภาพมากขึ้นด้วย¹³⁵

¹³³ เซียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้า 42.

¹³⁴ จูลีฟ ชินวรโรณ, "สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก," ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดมหาอำนาจกับการเมืองโลก, หน้า 505.

¹³⁵ เซียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้า 49.

สรุปบทที่ 2

นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของสงครามเย็นและท่าทีของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนรัฐบาลจีนใหม่ก็ยังมีอำนาจที่ไม่มั่นคง ทำให้จีนต้องแสวงหาชาติพันธมิตรซึ่งมีกำลังแสนยานุภาพทัดเทียมสหรัฐอเมริกา นั่นคือ สหภาพโซเวียต ดังนั้นหลักนโยบายต่างประเทศที่จีนนำมาใช้ในช่วงเวลานี้จึงเป็นนโยบายอิงไปข้างเดียว ต่อมานับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1950 จีนเริ่มหันไปสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในการประชุมครั้งนี้ได้ปรากฏแนวคิดเรื่องโลกที่สามขึ้น ซึ่งเป็นการต่อต้าน 2 มหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตและการต่อสู้เพื่อเอกราชจากการควบคุมของชาติตะวันตก

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1960 จีนยิ่งเพิ่มความหวาดระแวงและไม่พอใจสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ขยายบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองยิ่งทวีความตึงเครียด นอกจากนี้ ความสัมพันธ์จีนกับสหภาพโซเวียตได้เริ่มมีความขัดแย้งมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1950 ทำให้พันธมิตรอย่างสหภาพโซเวียตกลับกลายเป็นศัตรู จีนจึงต้องเผชิญกับภัยจากอภิมหาอำนาจทั้งสองด้าน นั่นคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ดังนั้นในช่วงทศวรรษ 1960 จีนได้วางพื้นฐานนโยบายต่างประเทศ ดังนี้คือ ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมหรือการควบคุมโลกของสหรัฐอเมริกา ต่อต้านความกดดันทุกรูปแบบจากสหภาพโซเวียต รวมถึงดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา

สำหรับประเทศในแอฟริกานั้น จีนได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับแอฟริกาอย่างเป็นทางการในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการสานสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นอีกครั้ง หลังจากความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาได้ขาดช่วงไปในเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา ในช่วงเวลา 30 ปี นับตั้งแต่ค.ศ. 1949-1978 ความสัมพันธ์ของจีนและแอฟริกาอยู่บนการสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง นั่นคือ การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม การต่อต้านอำนาจของสหภาพโซเวียตและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชเป็นสำคัญ ทั้งนี้การแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกายังส่งผลดีต่อจีนในการการฟื้นฟูที่นิ่งเวที่สหประชาชาติและเพิ่มความมั่นคงทางการเมืองของจีนอีกด้วย โดยจีนได้ดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาใน 3 รูปแบบ คือ การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา การสนับสนุนแอฟริกาในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช และการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา

ในส่วนการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา จีนเริ่มแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกาซึ่งส่วนใหญ่อยู่แถบตอนบนของทวีป เป้าหมายที่สำคัญคือการขยายอำนาจ

ของจีนในการเมืองระหว่างประเทศและต้องการมีอิทธิพลเหนือความคิดทางการเมืองของโลกที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยประเทศแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน คือ ประเทศอียิปต์ ในปี ค.ศ.1956 สำหรับบริเวณอื่นๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเอกราชและประเทศกีนีถือเป็นประเทศแรกในกลุ่มตอนใต้ทะเลทรายซาฮาราที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1960 ในช่วงเวลานี้จีนให้ความสนใจในการสร้างความสัมพันธ์ต่อแอฟริกาเป็นอย่างมาก จีนไม่เพียงแต่ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ แต่ยังเพิ่มสนธิสัญญามิตรภาพและข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศเหล่านี้อีกด้วย เหตุการณ์สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นการสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นั่นคือ การเยือน 10 ประเทศในแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล ในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 พร้อมทั้งได้เสนอหลัก 5 ประการเพื่อเป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับชาวแอฟริกาและอาหรับ

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1970 ประเทศในแอฟริกาตอนล่างจำนวนมากทยอยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และยังมี การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน นอกจากนี้การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกายังส่งผลดีต่อการเข้าสู่เวทีสหประชาชาติของจีนอีกด้วย โดยในการประชุมครั้งที่ 26 ของสมัชชาสหประชาชาติ ที่ประชุมได้รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นถึง 76 เสียง ส่งผลให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ครอบครองที่นั่งในสหประชาชาตินับตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ.1971 ซึ่งในจำนวนบัตรสนับสนุนทั้งหมด 76 ประเทศนั้น มาจากแอฟริกาถึง 26 ประเทศ หรือ คิดเป็น 1 ใน 3 ของทั้งหมด

ในส่วนการสนับสนุนแอฟริกาเพื่อต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและต่อสู้เรียกร้องเอกราชนั้น การช่วยเหลือในช่วงแรกได้มุ่งไปยังประเทศอียิปต์เมื่อเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซและยังสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของแอลจีเรียในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ทั้งนี้ จีนไม่เพียงสนับสนุนการต่อสู้ของแอฟริกาในทางแนวคิดทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังคงดำเนินการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือเมื่อประเทศในแอฟริกาได้รับเอกราชก็รีบส่งสารด่วนไปแสดงความยินดีและพร้อมเปิดความสัมพันธ์ของทั้งสองในทันที อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของโปรตุเกสในแองโกลา กินีบิสเซาและโมซัมบิก ต่อต้านการปกครองและกดขี่โดยคนผิวขาวในซิมบับเวและนามิเบีย รวมทั้งต่อต้านการปกครองของลัทธิแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้

ในส่วนการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา นั้น จีนก็ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน ต่อแอฟริกา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี รวมทั้งช่วยให้จีนบรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่วางไว้ โดยจีนให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติ การต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมและความปรองดองในโลกที่สาม ซึ่งความคิดในเชิงการเมืองนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญอันดับแรก ในช่วงระหว่างที่ นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกาอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 นั้น จีนได้เสนอหลักการช่วยเหลือ 8 ประการต่อประเทศโลกที่สาม ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อแอฟริกาอย่างยิ่ง หลังจากนั้นจีนก็ให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาอย่างสม่ำเสมอ โดยจีนเน้นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคนิค การเงิน การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การแพทย์และการศึกษา เป็นต้น

อย่างไรก็ดีสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองภายในครั้งสำคัญ เนื่องจากการถึงแก่อสัญกรรมของเหมาเจ๋อตงใน ค.ศ.1976 ต่อจากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 กลุ่มอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิงได้เข้าไปมีตำแหน่งสำคัญต่างๆ ของพรรคฯ ที่สำคัญในที่ประชุมนี้ได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองภายในของจีนครั้งยิ่งใหญ่ รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมา

ในส่วนของนโยบายต่างประเทศนั้น หลังจากค.ศ.1978 เป็นต้นมา จีนได้มีการปรับนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ด้วยเช่นกัน โดยจุดเด่นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีนใหม่ คือ 1.ยืนหยัดในนโยบายที่อิสระและเป็นตัวของตัวเอง 2.ขยายขอบเขตการติดต่อ 3.เน้นรูปแบบการติดต่อแบบสันติ 4.ให้ความสำคัญกับการทูตเศรษฐกิจ และจากการเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีน รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนหลัง ค.ศ.1978 เป็นต้นมานี้ ได้ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของจีนต่อแอฟริกาด้วยเช่นกัน นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และยุทธศาสตร์ของประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงของจีนภายหลังทศวรรษ 1980 เป็นต้นไปนี้จะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 3

บทที่ 3

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาภายหลังการปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978

หลังจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 ในที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมา ในบทที่ 3 นี้ นำเสนอการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่ของประเทศ โดยเน้นสร้างความสัมพันธ์กับแอฟริกาในด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือในการแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ เนื่องจากการเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อความต้องการขยายตลาดการค้าและการลงทุน ประกอบกับความต้องการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

3.1 ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาในมิติด้านเศรษฐกิจ

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศนั้น ปัจจุบันด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นเป้าหมายใหม่ของการดำเนินนโยบายจีนต่อภูมิภาคนี้ สืบเนื่องจากการเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา ส่งผลให้จีนขยายตลาดการค้าและการลงทุนไปทั่วโลก โดยเฉพาะไปยังทวีปแอฟริกา

3.1.1 การเติบโตและการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ.1978

3.1.1.1 การเติบโตและขยายตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ

หลังจากจีนดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา จีนได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม (Socialist Market Economy) สำหรับเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยมนี้ ตั้งแต่ช่วงปลายยุคกล่าวถึงประเด็นนี้ใน ค.ศ.1979 หลังจากนั้นก็มีกล่าวถึงแนวคิดนี้ออกมาเป็นระยะๆ ในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปขั้นต่อไปนั้น เกิดขึ้นในการประชุมคณะกรรมการพรรคฯ เต็มคณะครั้งที่ 4 ของ "สมัชชา 13" ระหว่างวันที่ 23-24 มิถุนายน ค.ศ.1989 เวลานั้นมติที่ออกมาเป็นไปในรูปของข้อเสนอให้ตั้งระบบเศรษฐกิจและกลไกการหมุนเวียน โดยระบบและกลไกนี้จะกระทำผ่านเศรษฐกิจที่มีโครงการประสานเข้ากับการปรับตัวของตลาด ต่อมาในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 14 หรือ "สมัชชา 14" ที่มีขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ.1992 เจียงเจ๋อหมินเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจตลาดสังคมนิยมอีกครั้งหนึ่ง ในการประชุมครั้งนี้ทำให้คำว่า "เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม" เริ่มมีคำนิยามที่ชัดเจนขึ้น คือการทำให้ตลาดมีบทบาทพื้นฐานในการจัดสรรทรัพยากรภายใต้การปรับตัวควบคุมทางมหภาค

ของรัฐสังคมนิยม ให้การเคลื่อนตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปตามความต้องการของกฎมูลค่าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุปทานและอุปสงค์¹

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของเติ้งเสี่ยวผิงแล้ว “ตลาด” คือ “กลไก” มิใช่หัวใจของสังคมนิยม สำหรับหัวใจของสังคมนิยม คือ การปลดปล่อยและพัฒนากำลังการผลิตกับความมั่งคั่งร่วมกันของสมาชิกในสังคมโดยรวม กล่าวคือ การปลดปล่อยและพัฒนาพลังการผลิตในสังคม สร้างความอุดมสมบูรณ์ทางวัตถุปัจจัย จุดหมายก็เพื่อให้ความมั่งคั่งกระจายไปทั่วทั้งสังคม² เติ้งเสี่ยวผิงได้อธิบายว่า การพัฒนาพลังการผลิต คือ หัวใจหรือหลักการพื้นฐานของสังคมนิยม ด้วยเหตุผลสำคัญ ประการแรก การพัฒนาพลังการผลิตเป็นหลักการพื้นฐานของลัทธิมาร์กซ์ ประการที่สอง ความเลิศล้ำของระบอบสังคมนิยมอยู่ที่การเอื้ออำนวยให้พลังการผลิตของสังคมพัฒนาไปได้ในอัตราที่รวดเร็ว ซึ่งระบอบสังคมแบบเก่าไม่อาจทำได้ นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายในเรื่องของความมั่งคั่งร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เติ้งเสี่ยวผิงได้กำหนดแนวคิดหลักๆ ไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก อนุญาตให้ส่วนหนึ่งมีความมั่งคั่งก่อน เพื่อนำไปสู่ความมั่งคั่งร่วมกันในบั้นปลาย ประการที่สอง ขจัดการกีดกันที่ชั่วร้ายทั้งปวง ประการที่สาม ขจัดการแบ่งแยกระหว่างความรวย-จนทั้งหมดนี้จะทำสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยการพัฒนาพลังการผลิตเป็นพื้นฐานรองรับ³

อย่างไรก็ดีในส่วนการปฏิรูปนี้ แม้ว่าเติ้งเสี่ยวผิงถูกจับตามองว่าเป็นผู้นำหลักในการปฏิรูปจีน แต่ทว่า เติ้งเสี่ยวผิงได้ยืนยันอย่างชัดเจนตลอดมาว่า จีนควรจะเป็นประเทศสังคมนิยม โดยได้สรุปอุดมการณ์ ใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปว่า “การสร้างสรรค์สังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีน” (Socialism with Chinese characteristics)⁴ ทั้งนี้เติ้งเสี่ยวผิงได้กล่าวอย่างเป็นทางการ ในการเปิดการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 ความว่า “โครงการสร้างความทันสมัย (Modernization programme) นั้น พวกเราต้องดำเนินการตามความเป็นจริง

¹ วรศักดิ์ มัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 218-219.

² สันติ ตั้งรพีพากร, จีนปฏิวัติสู่ตลาดโลก (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546), หน้า 61.

³ สันติ ตั้งรพีพากร, จีนปฏิวัติสู่ตลาดโลก, หน้า 62-66.

⁴ Colin Mackerras, Pradeep Taneja and Graham Young, China Since 1978: Reform, Modernisation and 'Socialism with Chinese Characteristics' (New York: ST.Martin's Press, 1994), p.21.

โดยใช้หลักการทั่วไปของลัทธิมาร์กซ์ประสานเข้ากับสภาพเป็นจริงของประเทศจีน นำพวกเขาไปบนหนทางแห่งการสร้างสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีน⁵

การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนภายหลังเดือนธันวาคม ค.ศ.1978 พอสรุปได้ดังนี้

1. การลดทอนอัตราการลงทุนและเน้นการยกระดับการบริโภคให้เพิ่มขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมหนักสู่ยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมที่มีการกระจายการลงทุน นอกจากนี้ยังจัดหาสินค้าสำหรับการบริโภคของชาวจีนภายในประเทศและเพิ่มความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าในตลาดระหว่างประเทศอีกด้วย
3. ลดความเป็นรัฐทางการทหารลง (Demilitarization)
4. เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ที่เน้นนโยบายที่เป็นอิสระทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและการพัฒนาภายในประเทศ ไปสู่โครงสร้างในภูมิภาคที่หลากหลายและการพัฒนาเขตชายฝั่งทะเล
5. การเข้าสู่ตลาดระหว่างประเทศและเชื่อมั่นในการแบ่งสรรแรงงานระหว่างประเทศมากขึ้น (International division of labor)
6. การประกาศว่า นโยบายเศรษฐกิจในอนาคตจะวางอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้น มากกว่าการสร้างความเท่าเทียมกันหรือการป้องกันประเทศ⁶

3.1.1.2 การดำเนินการทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ

ในการดำเนินการค้ากับต่างประเทศภายหลังจากการปฏิรูปและเปิดประเทศ ค.ศ.1978 นั้น จีนได้ติดต่อกับนานาประเทศมากขึ้น โดยวางนโยบายการค้ากับต่างประเทศ (ก่อนเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

⁵ Beijing Review (ed), *A Chronology of the People's Republic of China* (Beijing: Beijing Review, 1989), p.67.

⁶ Barry Naughton, "The Foreign Policy Implications of China's Economic Development Strategy," in Thomas W. Robinson and David Shambaugh (eds.), *Chinese Foreign Policy: Theory and Practice*, (England: Oxford University Press, 1994), pp.50-51.

1.นโยบายหลักของการค้าต่างประเทศ จีนยึดมั่นในหลักการความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual benefit) กล่าวคือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนต้องมีความยุติธรรม เคารพในกฎหมายระเบียบข้อบังคับ หรือวิธีปฏิบัติทางการค้าและศุลกากรของประเทศคู่ค้า ในช่วง ค.ศ.1978-2001 จีนย้ำอยู่เสมอว่าจีนไม่ได้ใช้นโยบาย “เสรีนิยม” ในการค้าระหว่างประเทศอย่าง ประเทศอื่นๆ แต่จีนใช้คำว่า “การเปิดกว้างระบบเศรษฐกิจ” ดังนั้นในการติดต่อการค้ากับ ต่างประเทศ จีนนำเข้าเฉพาะสินค้าที่สร้างความเข้มแข็งแก่ระบบเศรษฐกิจและสินค้าที่จำเป็นใน การดำรงชีพเท่านั้น

2.นโยบายเสริม คือ การจัดทำแผนการค้าต่างประเทศ โดยแยกเป็นแผนแบบสั่งการที่ต้อง ปฏิบัติอย่างเข้มงวดโดยหน่วยงานของรัฐบาลกลาง (กระทรวงการค้าและความร่วมมือทาง เศรษฐกิจกับต่างประเทศและบรรษัทการค้าแห่งชาติ) และรัฐบาลระดับมณฑล มหานคร เขต ปกครองตนเอง แผนแบบชี้แนะซึ่งเป็นการติดตามควบคุมรัฐวิสาหกิจเอกชนในการนำเข้า และส่งออกให้อยู่ภายในเป้าหมายรวม ทั้งนี้รัฐบาลรับผิดชอบการจัดสรรเงินตราต่างประเทศเพื่อ ชำระค่าสินค้านำเข้าตามแผนแบบสั่งการ ส่วนแผนแบบชี้แนะใช้กับสินค้าที่อยู่นอกเหนือแผนแบบ สั่งการ โดยผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบจัดหาเงินตราต่างประเทศมาชำระค่าสินค้าด้วยตนเอง

3.นโยบายการส่งออก โดยทั่วไปรัฐบาลจีนเน้นการส่งออกและโควตาส่งออก สินค้าที่อยู่ใน ข่ายการควบคุม ได้แก่ สินค้าที่กำลังขาดแคลนภายในประเทศ สินค้าที่สิ้นเปลืองทรัพยากรหรือ พลังงานในการผลิต

4.นโยบายการนำเข้า รัฐบาลจีนมีนโยบายควบคุมการนำเข้าอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อ คุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ การนำเข้าสินค้าหลายสิบลายการยังต้องขอใบอนุญาต นำเข้าหรือโควตานำเข้า หลักเกณฑ์การควบคุมได้แก่ สินค้าเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ สินค้าที่ เป็นภัยต่อสุขภาพของประชาชน เป็นต้น⁷

สำหรับการลงทุนจากต่างประเทศในช่วงก่อน ค.ศ.1979 นั้น เนื่องจากเหตุผลด้าน อุดมการณ์ จึงทำให้จีนมีนโยบายไม่รับการลงทุนในเชิงธุรกิจจากต่างประเทศ อีกทั้งยังไม่ไปลงทุน ในต่างประเทศ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1979 จีนได้ออกกฎหมายว่าด้วยการลงทุนร่วมกับ ต่างชาติ โดยกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่ออกมาตามอำนาจของกฎหมายนี้ได้รับการแก้ไข

⁷ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, สถานการณ์เศรษฐกิจจีน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดกร, 2548), หน้า 78-79.

ปรับปรุงหลายครั้ง ทั้งมีแนวโน้มเปิดกว้างและให้เสรีภาพในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น พร้อมกันนั้น วิสาหกิจของจีนก็ออกไปลงทุนในต่างประเทศด้วย⁸

หน่วยงานด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ

ในด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศของจีน อาจแบ่งได้เป็น 7 กลุ่มดังต่อไปนี้

1. กระทรวงพาณิชย์ (Ministry of Commerce- MOFCOM เดิมชื่อกระทรวงความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า (Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation- MOFTEC) ก่อน ค.ศ.1978 กระทรวงนี้มีหน้าที่รับผิดชอบการค้าต่างประเทศทั้งหมด ตั้งแต่ค.ศ.1978 เป็นต้นมา มีการกระจายอำนาจการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศไปยังรัฐบาลระดับมณฑล มหานคร เขตปกครองตนเองและกระทรวงอื่นๆ กระทรวงพาณิชย์มีขอบเขตความรับผิดชอบที่สำคัญ ดังนี้คือ เสนอขออนุมัติสมาชิกประชาชนแห่งชาติด้านกลยุทธ์และแผนพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่างประเทศ ทั้งแผนระยะยาว ระยะกลางและระยะสั้น จัดทำร่างกฎหมายและออกระเบียบ ดำเนินการเจรจาและจัดทำข้อตกลงด้านเศรษฐกิจระดับรัฐบาล อาทิ การค้า การลงทุน การกู้เงิน การนำเข้าเทคโนโลยีระดับสูง ฯลฯ ดำเนินการด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ออกใบอนุญาตและการกำหนดโควตาการค้าสินค้าบางชนิด อีกทั้งร่วมพิจารณาการกำหนดอัตราภาษีศุลกากร อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ดูแลจัดทำสถิติการค้า

2. บริษัทการค้าต่างประเทศแห่งชาติ (National Foreign Trade Corporations) สังกัด MOFCOM บริษัทการค้าต่างประเทศแต่ละแห่งรับผิดชอบการนำเข้า-ส่งออกเฉพาะกลุ่มสินค้า เช่น ยานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง ธัญพืชและผลิตภัณฑ์อาหาร สิ่งทอ อุตสาหกรรมเบา เคมีภัณฑ์ สินแร่และโลหะภัณฑ์ ยาและอุปกรณ์การแพทย์ เครื่องจักรกลหนัก เป็นต้น บริษัทการค้าเหล่านี้เป็นรัฐวิสาหกิจ แต่ละแห่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ปักกิ่งและมีสำนักงานสาขาในระดับมณฑล มหานคร เขตปกครองตนเองและเมืองท่าสำคัญ

3. องค์การความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลระดับมณฑล มหานครและเขตปกครองตนเอง สังกัดทั้งรัฐบาลระดับมณฑลและกระทรวงพาณิชย์ดูแลการดำเนินงานตามแผนการนำเข้าและส่งออกของรัฐบาลกลางและของรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งแยกจากกัน

⁸ เจียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 106.

องค์กรเหล่านี้มีหน้าที่หลัก ได้แก่ ดูแลและตรวจสอบการดำเนินการค้าต่างประเทศในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศโดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยการค้าต่างประเทศทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พิจารณาอนุมัติการจัดตั้งสำนักงานตัวแทนการค้าของหน่วยธุรกิจต่างชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

4. รัฐวิสาหกิจการค้าต่างประเทศสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมต่างๆ เดิมบรรษัทการค้าต่างประเทศที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์ผูกขาดการค้าต่างประเทศทั้งหมด ต่อมาโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมต่างๆ (เงินมีกระทรวงอุตสาหกรรมหลายกระทรวง แบ่งความรับผิดชอบตามกลุ่มสินค้า) ได้จัดตั้งบริษัทของตนเองเพื่อส่งออกสินค้า หรือนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศโดยตรง ภายในขอบเขตธุรกิจที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐบาล ทั้งนี้แผนการนำเข้าและส่งออกของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ยังคงต้องประสานกับแผนขององค์กรอื่นๆ อันได้แก่ MOFCOM และหน่วยวางแผนของรัฐบาลกลาง (State Planning Commission)

5. องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ

ในบรรดาหน่วยงานต่างๆ นั้น สภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีน (China Council for the Promotion of International Trade- CCPIT) นับว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทค่อนข้างเด่น บริหารงานเป็นอิสระและได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ เชิญคณะนักธุรกิจและนักวิชาชีพไปเยือนจีน จัดคณะเจ้าหน้าที่ด้านเศรษฐกิจการค้าและเทคโนโลยีไปดูงานต่างประเทศ จัดงานแสดงสินค้านานาชาติในจีน อำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานต่างประเทศในการจัดงานแสดงสินค้าและเทคโนโลยีในจีน รวมถึงเป็นตัวแทนของจีนในการจดทะเบียนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ

6. สำนักที่ปรึกษาการค้าและสำนักผู้แทนการค้าของจีนในต่างประเทศ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสถานทูตจีนในประเทศต่างๆ กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานเหล่านี้ และอยู่ในบังคับบัญชาทั้งกระทรวงพาณิชย์และสถานทูต ปัจจุบันมีสำนักงานดูแลการค้าในต่างประเทศกว่า 200 แห่ง มีหน้าที่สำคัญคือ พัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศที่สำนักงานตั้งอยู่ เผยแพร่การพัฒนา นโยบายเศรษฐกิจและนโยบายการค้าของจีน เข้าร่วมเจรจาการค้าระหว่างจีนกับประเทศนั้น ช่วยเหลือบริษัทการค้าต่างประเทศของจีนในการเจรจาติดต่อหน่วยการค้าของต่างประเทศในการนำเข้าและส่งออก ให้คำแนะนำการลงทุน สัญญาการค้าแก่ธุรกิจเอกชนของจีน ออกใบรับรองแหล่งผลิตสินค้านำเข้า ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือการค้ากับรัฐบาลต่างประเทศตามที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงพาณิชย์

7.หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่

กระทรวงการคลัง กระทรวงการคลังมีหน้าที่หลักในการเก็บภาษีและจัดหางบประมาณรายจ่าย แบ่งเป็น 11 กรม ในจำนวนนี้มี 2 กรมที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อทางเศรษฐกิจต่างประเทศ ได้แก่ กรมการเงินของวิสาหกิจอุตสาหกรรมและการคมนาคม ซึ่งมีหน้าที่อนุมัติโครงการร่วมทุนเงินกับต่างประเทศ การค้าต่างประเทศ (Compensation Trade) และ Leasing พิจารณาการลงทุนในฮ่องกง มาเก๊าและประเทศต่างๆ อีกกรมหนึ่ง คือ กรมการเงินต่างประเทศ (Foreign Financial Affairs Department) ดูแลการกู้เงินจากธนาคารโลกและรัฐบาลต่างประเทศ กำหนดระดับรายจ่ายขั้นสูงของคนจีนที่เดินทางออกนอกประเทศ ดูแลการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ

สำนักงานดูแลราคาสินค้า เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสมัชชาประชาชนแห่งชาติ มีหน้าที่ควบคุมราคาสินค้าระดับประเทศ ในด้านสินค้าการส่งออก ทำหน้าที่กำหนดและปรับราคาสินค้าอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอัตราค่าบริการให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับตลาดต่างประเทศ

สำนักงานบริหารอุตสาหกรรมและการค้า เป็นหน่วยงานสังกัดรัฐสภา ทำหน้าที่ให้คำแนะนำการดำเนินธุรกิจด้านอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม การลงทุนจากต่างประเทศ การลงทุนร่วมจีน-ต่างชาติ การควบคุมตลาด การจดทะเบียนจัดตั้งหน่วยธุรกิจ ทะเบียนการค้า ติดตามการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐบาลในการทำสัญญาทางเศรษฐกิจ⁹

นับตั้งแต่จีนได้ดำเนินการปฏิรูป สิ่งหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัด คือ การนำประเทศเข้าสู่ระบบพหุภาคีและองค์การระหว่างประเทศ ทั้งนี้ผลประโยชน์ในระดับสากลของจีนนั้นได้ขยายกว้างเพิ่มขึ้นโดยจีนใช้องค์กรเหล่านี้เพื่อประโยชน์ในเรื่องของสินค้าและข้อมูลจากระบบระหว่างประเทศ¹⁰ จีนได้พยายามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อาทิ เอเปค (The Asia-Pacific Economic Cooperation- APEC) และแกตต์ (General Agreements on Tariffs and Trade- GATT) สำหรับ เอเปคนั้นเป็นองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ปรัชญาหลักคือการเปิดตลาดเสรีที่ผ่านมาจีนได้แสดงให้เห็นว่าได้ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักการ รวมทั้งพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนในฐานะเป็นประเทศกำลังพัฒนา ในส่วนของแกตต์นั้น เมื่อจีนเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจแล้วก็มีความพยายามในการเข้าไปเป็นภาคีของแกตต์ จนได้เข้าเป็นผู้สังเกตการณ์

⁹ วันรัช มิ่งมณีนาคิน, *สาหรณกรมเศรษฐกิจจีน*, หน้า 82-85.

¹⁰ Marc Lanteigne, *Chinese Foreign Policy: An Introduction* (England: Routledge, 2009), p.57.

ใน ค.ศ.1982 และได้เข้ามีส่วนร่วมในการเจรจาอบอุรุกวัยใน ค.ศ.1986¹¹ นอกจากนี้จีนยังพยายามเข้าไปมีความสัมพันธ์กับองค์กรให้กู้เงินระหว่างประเทศ อาทิ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกในช่วงต้นทศวรรษ 1980¹²

ต่อมาในช่วงครึ่งหลังของค.ศ.1999 จีนเร่งกระบวนการเจรจาในการเข้าสู่องค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งการเข้าสู่องค์การการค้าโลกจะเป็นโอกาสอันดีที่ช่วยให้จีนมีความร่วมมือทางด้านการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อีกทั้งจะช่วยส่งเสริมจีนให้เปิดกว้างในสาขาต่างๆ ทั้งตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค ขยายในส่วนการค้าต่างประเทศ อาทิ ด้านการเงิน การประกัน โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การบริการ นอกจากนี้การเข้าสู่องค์การการค้าโลกยังช่วยเร่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ส่งเสริมการพัฒนาและการเติบโตของอุตสาหกรรมให้มีความโดดเด่น และยังเป็น การดึงดูดเงินลงทุนจากอุตสาหกรรมและสินค้าของประเทศต่างๆ ทั่วโลก¹³

อย่างไรก็ดีเป็นที่ปรากฏว่า นับตั้งแต่จีนได้เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศนับตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) และผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นเฉลี่ยต่อประชากร (Per Capita GDP) เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังตารางต่อไปนี้

¹¹ เขียน ถีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 122-123.

¹² Marc Lanteigne, *Chinese Foreign Policy: An Introduction*, pp.60-61.

¹³ Shi Guangsheng, "China's Foreign Economic Trade in The 21st Century," in Laurence J. Brahm (ed), *China's Century: The Awakening of the Next Economic Powerhouse* (Singapore: John Welley & Sons (ASIA) Pte Ltd, 2001), p.121.

ตาราง 3.1 แสดงผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) และผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นเฉลี่ยต่อประชากร (Per Capita GDP) คำนวณที่ current prices¹⁴

ปี	ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) (หน่วย/ ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นเฉลี่ยต่อประชากร (Per Capita GDP) (หน่วย/ หยวน)
1978	364,520	381
1980	454,560	463
1985	901,600	858
1990	1,866,780	1,644
1995	6,079,370	5,046
2000	9,921,460	7,858
2001	10,965,520	8,622
2002	12,033,270	9,398
2003	13,582,280	10,542
2004	15,987,830	12,336
2005	18,321,740	14,053
2006	21,192,350	16,165
2007	24,952,990	18,934

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ค.ศ. 2008

จากตัวเลขข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1978 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) อยู่ที่ 364,520 ล้านบาท เมื่อเข้าสู่ค.ศ.1990 พุ่ง

¹⁴ Gross Domestic Product [Online]. 2008. Available from:

www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/c0201e.htm [2009, January 26]

ถึง 1,871,830 ล้านหยวน ในปี ค.ศ. 2000 มีมูลค่าสูงถึง 9,800,050 ล้านหยวน เพิ่มขึ้นจาก ค.ศ. 1990 ประมาณ 8,000,000 ล้านหยวน และตัวเลขผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) นั้น สูงขึ้นทุก ๆ ปี จนถึง ค.ศ. 2007 เพิ่มขึ้นถึง 25,148,320 ล้านหยวน จากการเติบโตนี้เองย่อมส่งผลต่อการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ขยายการค้าและการลงทุนกับภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะการหันไปให้ความสำคัญในต่อแอฟริกาในมิติด้านเศรษฐกิจ

3.1.2 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในแอฟริกา

หลังจากจีนดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา ปัจจัยในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา นั้น ได้เริ่มลดความสำคัญลง ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจกลับค่อยๆ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ด้วยเหตุนี้การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจเริ่มกลายเป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา¹⁵

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1980 จีนต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้จีนมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของจีนซึ่งความจำเป็นต้องขยายตัวใน 2 ทศวรรษสุดท้ายก่อนสิ้นสุดศตวรรษที่ 20 ในช่วงทศวรรษ 1980 นี้ จีนได้ให้ความสนใจสร้างความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต รวมถึงความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันจีนยังคงเพิ่มความแข็งแกร่งและความร่วมมือกับประเทศโลกที่สาม ในฐานะเป็นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศของจีน¹⁶

สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาหลังจากทศวรรษ 1980 ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามการปรับนโยบายต่างประเทศจีน โดยเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1982 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย มอริสโก โคนโก กาบอง ซาอีร์ (ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) สาธารณรัฐคองโก แซมเบีย ซิมบับเว เคนยา และแทนซาเนีย โดยนายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้ประกาศในงานเลี้ยงผู้สื่อข่าวในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1983 ณ กรุงดาเอสซาลาม เมืองหลวงของประเทศแทนซาเนียว่า ได้ยึดถือหลัก 4 ประการในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศในแอฟริกา อันประกอบด้วย

¹⁵ 楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策, pp.267-271.

¹⁶ Han Nianlong (ed.), Diplomacy of Contemporary China, p.436.

1. ประเทศจีนดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีร่วมกับประเทศแอฟริกา โดยยึดมั่นในหลักการผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน เคารพในอธิปไตย ไม่แทรกแซงกิจการภายใน ไม่มีเงื่อนไขทางการเมืองและไม่เรียกร้องสิทธิพิเศษใดๆ

2. ประเทศจีนดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีร่วมกับประเทศแอฟริกา จากเงื่อนไขที่สามารถเป็นไปได้ของทั้งสองฝ่าย นำศักยภาพและจุดแข็งของแต่ละฝ่ายออกมาใช้ โดยใช้กำลังการลงทุนน้อย ใช้ระยะเวลาทำงานสั้น แต่ได้ประสิทธิภาพและยังได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3. ประเทศจีนดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีร่วมกับประเทศแอฟริกา สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ อาทิ ให้การบริการทางด้านเทคนิค การฝึกอบรมบุคลากร การดำเนินการแลกเปลี่ยนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การดำเนินการทางวิศวกรรมและความร่วมมือในการผลิต เป็นต้น ฝ่ายจีนจะรักษาสัญญาและมีความรับผิดชอบต่อโครงการความร่วมมือต่างๆ ตามที่ได้ตกลงไว้ ทั้งส่งบุคลากรทางด้านเทคนิคและผู้เชี่ยวชาญเข้าไปช่วยเหลือและไม่เรียกร้องการปฏิบัติที่เป็นพิเศษ

4. ประเทศจีนดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีร่วมกับประเทศแอฟริกา มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เสริมในส่วนที่บกพร่อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถและผลักดันเศรษฐกิจของแต่ละประเทศด้วยความพยายามที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของตัวเอง¹⁷

ตั้งนั้นการไปเยือนแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางจึงเป็นความพยายามในการรักษาความสัมพันธ์กับแอฟริกา พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกับประเทศโลกที่สาม โดยเป้าหมายหลักในการเยือนครั้งนี้มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ ประการที่หนึ่ง เพื่อยืนยันว่า แม้จีนจะหันไปติดต่อกับประเทศทางตะวันตกในช่วงปลายทศวรรษ 1970 แต่จีนก็ยังรักษาความสัมพันธ์แอฟริกา ประการที่สอง เพื่อเป็นการวางรากฐานสำหรับการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับแอฟริกา ประการที่สาม เพื่อเสริมความเข้มแข็งกับ

¹⁷ 中国与非洲关系大事记 (1980-1989) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtm> [2008, January 11]

แอฟริกาในการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้าและต่อต้านการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจในภูมิภาคนี้¹⁸

ถึงแม้ว่านโยบายของจีนที่มีต่อแอฟริกาได้เปลี่ยนไปเน้นที่ความร่วมมือใหม่ทางเศรษฐกิจบนผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในช่วงกลางทศวรรษ 1980 จีนได้หันไปให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ ประกอบกับความต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับชาติตะวันตก จีนจึงจำเป็นต้องพึ่งพิงประเทศอุตสาหกรรมทางตะวันตกเพื่อที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของจีนและทำให้จีนบรรลุเป้าหมายในนโยบายสร้างความทันสมัยได้ ดังนั้นจีนจึงได้หันไปให้ความสำคัญในการรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศมหาอำนาจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาจึงค่อนข้างลดลงจากแต่เดิม¹⁹ แต่กระนั้นความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกายังคงดำเนินอยู่ต่อไป

นับจากความสำเร็จและความก้าวหน้าของจีนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา บรรษัทของจีนได้เริ่มมองการลงทุนออกไปยังต่างประเทศ ทำให้แอฟริกาเริ่มกลายเป็นแหล่งลงทุนใหม่ของจีน²⁰ เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษที่ 1980 บรรษัทจีนได้ขยายเข้าไปทั่วทวีปแอฟริกา ในขณะที่รัฐบาลแอฟริกาในปัจจุบันก็มองเห็นว่าการลงทุนจากต่างประเทศเป็นผลประโยชน์สำหรับประเทศในแอฟริกา²¹ ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงทศวรรษ 1990 จีนยิ่งให้ความสำคัญในพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกับแอฟริกา เมื่อวิเคราะห์จากสถานการณ์ภายในของจีนแล้ว ช่วงเวลานี้ถือเป็นโอกาสอันดีในการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับประเทศแอฟริกา ดังเห็นได้จาก

1. ผู้นำระดับสูงของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลของจีนได้เห็นความสำคัญของแอฟริกามากขึ้น ทั้งนี้ผู้นำจีนได้เยี่ยมเยือนแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเน้นย้ำในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในแอฟริกา และยังเสนอนโยบายใหม่อีกด้วย อาทิ ให้ความช่วยเหลือโดยเสนอสิทธิพิเศษด้านเงินกู้ในการแลกเงินสดก่อนล่วงหน้า ส่งเสริมให้วิสาหกิจเป็นแกนหลักในการบุกเบิกตลาดในแอฟริกา เป็นต้น

¹⁸ Ian Taylor, *China and Africa: Engagement and Compromise* (New York: Routledge, 2006), p.57.

¹⁹ Ian Taylor, *China and Africa: Engagement and Compromise*, pp.59-60.

²⁰ Martyn Davies, *How China delivers development assistance to Africa* [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]

²¹ Henry Lee and Dan Shalmon, "Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence* (Virginia: R.R.Donnolley, 2008), p.116.

2. จีนมีรูปแบบในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับแอฟริกาค่อนข้างชัดเจน คือเน้นบนผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งขยายการแลกเปลี่ยนทางการค้ากับแอฟริกา และส่งเสริมวิสาหกิจที่มีศักยภาพเข้าไปลงทุนในแอฟริกา เพราะถึงแม้ว่าจีนเป็นประเทศที่มีทรัพยากรจำนวนมาก แต่เมื่อประเมินถึงการพัฒนาเศรษฐกิจจะยาวและนำจำนวนประชากรมาคิดวิเคราะห์แล้วก็ถือว่าจีนเป็นประเทศที่ทรัพยากรค่อนข้างน้อยและไม่เพียงพอ แต่ทว่าแอฟริกาเป็นทวีปที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์อย่างมากและทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ยังไม่ได้ถูกเบิกจ่ายเต็มที่ ประกอบกับประเทศแอฟริกาจำนวนมากมีโครงสร้างการค้าที่เน้นการส่งออกสินค้าทางการเกษตรและนำเข้าสินค้าด้านอุตสาหกรรม จึงเป็นโอกาสอันดีที่จีนจะเข้าไปบุกเบิกด้านทรัพยากรและนำเข้าวัตถุดิบจากแอฟริกา พร้อมทั้งส่งออกสินค้าด้านอุตสาหกรรมไปยังแอฟริกา

3. ในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจจะระหว่างจีนและแอฟริกานั้นต้องอาศัยพื้นฐานความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น ทั้งนี้จีนได้นำมิตรภาพและความใกล้ชิดทางการเมืองที่มีต่อกันมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและแอฟริกา²²

เนื่องจากทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงสิ้นสุดภาวะสงครามเย็น จึงถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจต่อแอฟริกา และเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ รัฐบาลจีนได้มุ่งนโยบายไปยังแอฟริกา โดยในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1996 จีนได้เสนอหลัก 5 ประการในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา เน้นย้ำความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันเร่งความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจของทั้งสองฝ่าย²³ ต่อมาในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 15 ค.ศ.1997 ได้นำไปสู่การประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ “2 ตลาด” คือ ใช้ตลาดภายในและภายนอกให้เกิดประโยชน์ โดยรัฐบาลจีนมีขั้นตอนและระบบผลักดันบริษัทเข้าไปลงทุนและจัดตั้งโรงงานในแอฟริกา²⁴

กล่าวโดยสรุป ในการแลกเปลี่ยนทางการค้าระหว่างจีนกับแอฟริกานั้น เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1990 ได้มีการเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง โครงสร้างสินค้าในระดับสูงมีทิศทางที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษ 1950 สินค้าส่วนใหญ่เน้นไปในสินค้าขั้นปฐมภูมิ อาทิ สินค้า

²² 注重贵, “进一步加强我国与非洲国家的经贸合作关系: 面临的机遇和挑战,” in 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲《北京: 北京大学出版社, 2000》, pp.143-145.

²³ 张宏明, “中国对非经济政策的回顾与思考,” 海外投资与出口信贷 3 (2006) [Online]. 2006. Available from: http://www.eximbank.gov.cn/hwtz/2006/1_09.doc [2008, June 12]

²⁴ Ibid.

วัตถุดิบทางการเกษตรเป็นหลัก ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1960-1970 สินค้าที่ผลิตจากอุตสาหกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรมได้เพิ่มมากขึ้น อาทิ สินค้าประเภทสิ่งทอ อย่างไรก็ตามในช่วงหลังปี 1990 สินค้าที่จีนส่งไปยังแอฟริกาได้เปลี่ยนจากสินค้าจากอุตสาหกรรมเบาหรือการผลิตโดยใช้แรงงานเป็นหลัก ไปสู่สินค้าที่ใช้เทคนิคและสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ค่อนข้างใช้เทคโนโลยีในระดับสูง ประการที่สอง เขตการค้าในแอฟริกาได้ขยายกว้างมากขึ้น จากแต่เดิมที่ประเทศคู่ค้าจีนในแอฟริกาส่วนใหญ่จำกัดอยู่ทางแถบแอฟริกาตอนบน อาทิ อียิปต์ มอร็อกโคและตูนิเซีย เป็นต้น²⁵ ในส่วนการลงทุนก็ขยายมากขึ้น โดยในค.ศ.1995 จีนได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการขยายการลงทุนและการค้าจำนวน 11 แห่งในแอฟริกา²⁶ กล่าวได้ว่าจีนให้ความสำคัญต่อแอฟริกาในมิติทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือการลงทุน และมิติด้านเศรษฐกิจนี้ก็กลายเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในห้วงเวลานับจากนี้ไป

3.2 ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกาในมิติด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

ภายหลังจากการดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ได้ส่งผลให้จีนมีการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะได้ส่งผลต่อความต้องการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้ความต้องการแสวงหาแหล่งพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกาจึงได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกา โดยเฉพาะหลังทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา

3.2.1 การเติบโตและขยายตัวของความต้องการใช้พลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติของจีน

พลังงานถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงอยู่ของมนุษย์และถือเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตต่างๆ และการบริโภคพลังงานนั้นได้เพิ่มขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2²⁷ หลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ.1949 จีนได้สำรวจและวางแผนสำหรับการผลิตน้ำมัน ซึ่งน้ำมันถือว่าเป็นพลังงานที่สำคัญ

²⁵ 李文锋, "中非贸易成果显著," in 王运泽 《主编》, 携手同行: 中非人民友情写真 《北京: 世界知识出版社, 2006》, pp.73-74.

²⁶ 袁武, 中国与非洲 《北京: 五洲传播出版社, 2006》, p.45.

²⁷ Assis Malaquias, Thirsty powers: The United States, China, and Africa's Energy Resources [Online]. 2008. Available from: www.ipri.pt/eventos/pdf/FLAD05_AMalaquias.pdf [2008, December 26]

อย่างมาก โดยในเดือนเมษายน ค.ศ.1950 จีนได้จัดประชุมสภาปิโตรเลียมแห่งชาติ (National Petroleum Congress) ขึ้นเป็นครั้งแรกและกระทรวงอุตสาหกรรมเชื้อเพลิงก็ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับปิโตรเลียมทั้งหมด ต่อมาในค.ศ.1955 กรมการจัดการปิโตรเลียมก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงอุตสาหกรรมปิโตรเลียมซึ่งทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการสำรวจ การพัฒนาแหล่งน้ำมันและการก่อสร้างโรงกลั่น ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ.1955 จีนได้ทำการสำรวจแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่ใน Karamai-Uruho ซึ่งค้นพบใน Juungar Basin บริเวณเขตซินเจียง โดยการสำรวจและการพัฒนานี้ จีนได้รับการสนับสนุนทางเทคนิคจากโซเวียตเป็นอย่างมาก²⁸

แต่ทว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตในช่วงปลายทศวรรษ 1950 โซเวียตได้ยุติการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาแหล่งน้ำมันแก่จีน ทำให้จีนต้องประสบภาวะขาดแคลนน้ำมันอย่างหนัก ด้วยเหตุนี้ จีนจึงได้สำรวจแหล่งน้ำมันใหม่ที่ต้าชิง (Daqing) ซึ่งอยู่บริเวณมณฑลเฮยหลงเจียง ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ และการผลิตก็เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ค.ศ. 1963 เมื่อถึงปี ค.ศ.1965 ปริมาณการผลิตน้ำมันดิบของจีนสูงถึง 10 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็น 97 เปอร์เซ็นต์ของความต้องการน้ำมันทั้งหมด²⁹ หลังจากการพัฒนาที่ต้าชิงแล้ว จีนก็ได้สำรวจน้ำมันไปยังบริเวณอื่นๆ เช่น แอ่งหวาเป่ย์ (Huabei Basin) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ ซึ่งในบริเวณนี้ได้พบแหล่งน้ำมัน 2 แหล่ง คือ แหล่งต้ากัง (Dagang) บริเวณทางตอนใต้ของเมืองเทียนจินและแหล่งเซิ่งลี่ (Shengli) บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเหลืองในเขตมณฑลซานตง³⁰

อย่างไรก็ตาม ความต้องการพลังงานน้ำมันของจีนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการเติบโตทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่การปฏิรูปในปลายทศวรรษ 1970 จึงนำมาซึ่งความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นและน้ำมันนั้นถือเป็นพลังงานที่สำคัญอย่างมาก ถึงแม้ว่าจีนเคยเป็นประเทศผู้ผลิตปิโตรเลียมได้ในปริมาณมากและยังส่งออกไปยังต่างประเทศ แต่ต่อมาแหล่งน้ำมันในส่วนที่สำรวจไว้ก็ค่อยๆ หดลง อีกทั้งความต้องการน้ำมันเพื่อตอบสนองความต้องการในพัฒนาทางเศรษฐกิจก็ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว³¹ ดังนั้นการอุปทานน้ำมันภายในของจีนต้องประสบกับปัญหาในการ

²⁸ Tatsu Kambara and Christopher Howe, *China and the Global Energy Crisis: Development and Prospects for China's Oil and Natural Gas* (UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2007), pp.10-12.

²⁹ Wang Jia Shu, *Petroleum and National Security* (Beijing: Beijing Earth Quack Press, 2001), p.155.

³⁰ Tatsu Kambara and Christopher Howe, *China and the Global Energy Crisis: Development and Prospects for China's Oil and Natural Gas*, p.20.

³¹ Chen shenyen, *China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil* [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]

รักษาอัตราการผลิตให้สมดุลกับอัตราความต้องการที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งแหล่งน้ำมันของจีนส่วนใหญ่ถึงจุดระดับสูงของการผลิตและจะลดปริมาณการผลิตลงในอนาคต³² ประกอบกับการเติบโตทางอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วของจีนยังได้เพิ่มความต้องการอุปทานน้ำมันและยังกระตุ้นความสนใจในเรื่องความเพียงพอของทรัพยากรอีกด้วย³³

ด้วยเหตุนี้ผู้กำหนดนโยบายของจีนจึงตระหนักว่าจีนจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงในการอุปทานน้ำมันและสร้างความสามารถในการเข้าร่วมตลาดน้ำมันของโลก เมื่อถึงค.ศ.1992 รัฐบาลกลางได้ผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนากอุตสาหกรรมน้ำมันของจีน โดยใช้ทรัพยากรจากภายในประเทศและต่างประเทศ³⁴ ต่อมาในปี ค.ศ.1993 จีนได้กลายเป็นประเทศผู้นำเข้าน้ำมันสุทธิ นับตั้งแต่นั้นมา การบริโภคน้ำมันของจีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงปี ค.ศ.1995 ปริมาณการใช้น้ำมันอยู่ที่ประมาณ 160 ล้านตันต่อปี หรือเฉลี่ยที่ 408,000 ตันต่อวัน³⁵

การใช้พลังงานนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนการเติบโตของประเทศ เนื่องจากประเทศจีนนั้นเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก อีกทั้งเศรษฐกิจของจีนได้มีอัตราการเติบโตอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเพิ่มขึ้นของยานพาหนะและการเปลี่ยนแปลงระบบขนส่งล้วนแต่ส่งผลต่อความต้องการใช้น้ำมัน นอกจากนี้ การอุปทานภายในประเทศซึ่งมีข้อจำกัด ทำให้จีนต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ ถึงแม้ว่าประเทศจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล แต่จีนยังไม่เคยค้นพบแหล่งสำรองน้ำมันขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น สำหรับแหล่งน้ำมันเดิม เช่น แหล่งต้าชิง (Daqing) และแหล่งเซิงลี่ (Shengli) นั้น ก็เริ่มลดการผลิตลง ขณะที่การค้นพบแหล่งใหม่ของจีนใน Junggar

³² George Gillboy, "China's Energy Security Policy After September 11: Crossing the River When the Stones Are Moving," *CEAR Private Report* (February 2002) อ้างถึงใน Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

³³ Barry Naughton, *The Chinese Economy: Transitions and Growth* (USA: Massachusetts Institute of Technology, 2007), p.329.

³⁴ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

³⁵ *Average Daily Energy Consumption by Type of Energy* [Online]. 2007. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2007/indexeh.htm [2008, January 11]

and Tarim basin นั้น ก็ถือว่ามีในระดับไม่สูงนัก³⁶ อีกทั้งปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากแหล่งน้ำมันทางตะวันตกของจีนและทางชายฝั่งทะเลสามารถทดแทนแหล่งน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดและเก่าแก่ที่สุดอย่างแหล่งต้าซิงได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น³⁷

ต่อมาในกลางทศวรรษ 1990 จีนตระหนักดีว่าไม่อาจพึ่งตนเองด้านพลังงานและมีความจำเป็นต้องสร้างความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจระหว่างประเทศ³⁸ และยุทธศาสตร์น้ำมันในอนาคตของจีนจะโน้มตามอำนาจของบริษัทน้ำมันที่กำลังเพิ่มขึ้น เนื่องจากบริษัทน้ำมันของจีนจำเป็นต้องแข่งขันกับบริษัทระหว่างประเทศในตลาดโลก สำหรับการไปลงทุนสำรวจและผลิตน้ำมันในต่างประเทศนั้น ในช่วงเริ่มแรกดำเนินการโดยบริษัทน้ำมันใหญ่ที่สุด 3 แห่งของจีน³⁹ ซึ่งล้วนเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ⁴⁰ ได้แก่ บริษัท CNPC (China National Petroleum Corporation) บริษัท CNOOC (China National Offshore Oil Corporation) และบริษัท Sinopec (China National Petrochemical Corporation) ซึ่งในแต่ละแห่งมีความแตกต่างในด้านภารกิจความร่วมมือ สภาพทางการตลาดและความสัมพันธ์กับผู้นำของพรรค⁴¹

บริษัท CNPC (China National Petroleum Corporation) เป็นบริษัทที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุด เน้นที่ในการสำรวจ การขุดเจาะและการสกัด ดำเนินสัญญาการผลิตและการสำรวจ ทั้ง

³⁶ Henry Lee and Dan Shalmon, "Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa", in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, p.110.

³⁷ Xu Yihe, "China Energy Watch: Onshore Depletion Problems Loom," *Dow Jones Energy Service 2* (April 2002) อ้างถึงใน Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

³⁸ Henry Lee and Dan Shalmon, "Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, p.113.

³⁹ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁴⁰ อ่านรายละเอียดเกี่ยวกับทั้งสามบริษัทเพิ่มเติมได้ที่ *China Petroleum & Chemical Corporation* [Online]. 2009. Available from: english.sinopec.com/about_sinopec/ [2009, January 20]; *China National Petroleum Corporation (CNPC)* [Online]. 2009. Available from: <http://www.cnpc.com.cn/eng/> [2009, January 20]; *The China National Offshore Oil Corporation (CNOOC)* [Online]. 2009. Available from: <http://www.cnooc.com.cn/yyww/gsjj/default.shtml> [2009, January 20]

⁴¹ Mike Hodel and Colby Pacheco (ed), "The Scramble for Energy: China's Oil Investment in Africa," *The Journal of International Policy Solutions* 9 (Spring 2008): 50-51.

ภายในและภายนอกประเทศ อีกทั้งบริษัทยังมีความใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างมาก⁴² โดยดำเนินธุรกิจในทางตอนเหนือและทางตะวันตกของจีนเป็นหลัก⁴³ อีกทั้งบริษัท CNPC ถือเป็นบริษัทแรกที่ออกไปบุกเบิกในต่างประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่ในปลายทศวรรษ 1980 ต่อมาในค.ศ.1991 บริษัทได้ประกาศความร่วมมือในระดับนานาชาติ สำหรับการลงทุนในต่างประเทศครั้งแรก นั่นคือ การซื้อหุ้นโครงการพัฒนาในมณฑลอัลเบิร์ต ประเทศแคนาดา⁴⁴

บริษัท Sinopec (China National Petrochemical Corporation) ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1983 หลังจากการรวมทรัพย์สินของกระทรวงอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและกระทรวงอุตสาหกรรมเคมี โดยดำเนินการในแถบภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศเป็นหลัก⁴⁵ บริษัท Sinopec เน้นเกี่ยวกับการกลั่นหรือทางเคมี (downstream producer) เพื่อการใช้อุปโภคโดยตรง และยังเป็นผู้ซื้อน้ำมันจากต่างประเทศ⁴⁶

บริษัท CNOOC (China National Offshore Oil Company) ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือภายใต้กระทรวงอุตสาหกรรมปิโตรเลียมในปี ค.ศ.1982 เน้นการลงทุนบริเวณชายฝั่งทะเล⁴⁷ บริษัท CNOOC ตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการขุดเจาะในมหาสมุทรเปิดหรือบริเวณชายฝั่งทะเลและ

---

⁴² Ibid.

⁴³ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁴⁴ Zha Daojong, "China's Energy Security: From the Perspective of International Relation," *Review of International Economics* 12 (November 2005) อ้างถึงใน Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁴⁵ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁴⁶ Mike Hodel and Colby Pacheco (ed), "The Scramble for Energy: China's Oil Investment in Africa," *The Journal of International Policy Solutions* 9 (Spring 2008): 50-51.

⁴⁷ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

การกลั่นสกัด⁴⁸ โดยสำรวจปิโตรเลียมบริเวณชายฝั่งทะเลของจีนใน 4 เขต ได้แก่ ทะเลป๋อไห่ (Bohai) ทะเลจีนตะวันออก หนานไห่ตะวันออก หนานไห่ตะวันตก⁴⁹

เนื่องจากอุตสาหกรรมน้ำมันของจีนประกอบด้วยบริษัทน้ำมันซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ จึงทำให้ยุทธศาสตร์ของจีนในการสร้างสัมพันธภาพกับประเทศผู้ผลิตน้ำมันสามารถกำหนดให้สัมพันธกับนโยบายต่างประเทศของจีน ทั้งทางเศรษฐกิจและการทูตได้อีกด้วย⁵⁰

การบริโภคพลังงานของจีน

สำหรับการบริโภคพลังงานของจีนทั้งหมดมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากการเติบโตของการใช้พลังงานอย่างรวดเร็ว และยังเพิ่มความท้าทายต่อภาคส่วนพลังงาน ดังนั้นจีนจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเพื่อจัดการต่อความท้าทายเหล่านี้⁵¹ ถึงแม้ว่าถ่านหินถือเป็นภาคพลังงานที่มีความสำคัญสูงสุดของจีน แต่ทว่า ความต้องการในการบริโภคน้ำมันนั้นก็เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี นับตั้งแต่ ค.ศ.1993 เป็นต้นมา จีนกลายเป็นผู้นำเข้าน้ำมันสุทธิและจนถึงปลายปี ค.ศ.2003 จีนได้นำเข้าน้ำมันในปริมาณที่สูงกว่าประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้กลายเป็นผู้บริโภคน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลก⁵²

⁴⁸ Mike Hodel and Colby Pacheco (ed), "The Scramble for Energy: China's Oil Investment in Africa," *The Journal of International Policy Solutions* 9 (Spring 2008): 50-51.

⁴⁹ Bernard D. Cole, *Oil for the Lamps of China-Beijing's 21st-Century Search for Energy* [Online]. 2007. Available from: www.ndu.edu/inss/mcnair/mcnair67/198-428.McNair.PDF [2009, January 9]

⁵⁰ Henry Lee and Dan Shalmon, "Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, p.111.

⁵¹ Barry Naughton, *The Chinese Economy: Transitions and Growth* (USA: Massachusetts Institute of Technology, 2007), p.338.

⁵² *With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era* [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]

ตาราง 3.2 แสดงยอดรวมการบริโภคพลังงานทั้งหมด (หน่วย/ tons of SCE)⁵³

ค.ศ.	หน่วย / ตัน tons of SCE	การบริโภครวมทั้งหมด (แยกตามประเภท)			
		ถ่านหิน (Coal)	น้ำมันดิบ (Crude Oil)	ก๊าซธรรมชาติ (Natural Gas)	พลังงานน้ำ, นิวเคลียร์, ลม
1978	571,440,000	70.7	22.7	3.2	3.4
1980	602,750,000	72.2	20.7	3.1	4.0
1985	766,820,000	75.8	17.1	2.2	4.9
1990	987,030,000	76.2	16.6	2.1	5.1
1995	1,311,760,000	74.6	17.5	1.8	6.1
2000	1,385,526,000	67.8	23.2	2.4	6.7
2001	1,431,992,000	66.7	22.9	2.6	7.9
2002	1,517,973,000	66.3	23.4	2.6	7.7
2003	1,749,903,000	68.4	22.2	2.6	6.8
2004	2,032,267,000	68.0	22.3	2.6	7.1
2005	2,246,820,000	69.1	21.0	2.8	7.1
2006	2,462,700,000	69.4	20.4	3.0	7.2
2007	2,655,830,000	69.5	19.7	3.5	7.3

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ค.ศ.2008

⁵³ Total Consumption of Energy and Its Composition [Online]. 2008. Available from:

www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/G0602e.htm [2009, January 9]

ในส่วนการใช้น้ำมันนั้นก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี โดยในค.ศ.1995 ปริมาณการใช้อ้อยอยู่ที่ 408,000 ตัน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2000 ปริมาณการใช้อ้อยที่ 582,000 ตันต่อวัน จนถึงในค.ศ. 2006 เพิ่มสูงถึง 883,000 ตันต่อวัน ⁵⁴

ตาราง 3.3 แสดงการบริโภคน้ำมันดิบเฉลี่ยต่อวัน (หน่วย/ตัน)

ปี ค. ศ	ปริมาณการใช้น้ำมันดิบ (Crude Oil)
1990	322,000
1995	408,000
2000	582,000
2002	618,000
2003	683,000
2004	788,000
2005	824,000
2006	883,000

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ ค.ศ. 2007

จากการเพิ่มขึ้นของการใช้น้ำมันนี้ได้ทำให้นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา จีนเริ่มดำเนินนโยบายแสวงหาน้ำมันในภูมิภาคต่างๆ อย่างจริงจัง

การแสวงหาแหล่งน้ำมันของจีนในภูมิภาคต่างๆ

ในการแสวงหาแหล่งน้ำมันนั้น จีนได้แสวงหาน้ำมันไปยังทั่วโลก ทั้งในตะวันออกกลาง เอเชียกลาง รัสเซีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกาใต้และแอฟริกา

⁵⁴ Average Daily Energy Consumption by Type of Energy [Online]. 2007. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2007/indexeh.htm [2008, January 11]

ภูมิภาคตะวันออกกลาง

ภูมิภาคตะวันออกกลางถือเป็นแหล่งน้ำมันที่สำคัญอย่างมาก นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 จีนได้หันไปเน้นเรื่องการนำเข้าน้ำมันจากภูมิภาคนี้เป็นสำคัญ โดยเฉพาะประเทศอิหร่าน และซาอุดีอาระเบียซึ่งเป็นประเทศสำคัญที่จัดส่งน้ำมันให้แก่จีน⁵⁵ ในส่วนประเทศซาอุดีอาระเบีย นั้นถือเป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของจีนในตะวันออกกลางและเป็นผู้อุปทานน้ำมันรายที่ใหญ่ที่สุดของจีนหรือคิดเป็น 17 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีน สำหรับอีกประเทศหนึ่งคือ ประเทศอิหร่าน ประเทศอิหร่านถือเป็นผู้นำทางพลังงานแถบทะเลแคสเปียนและอ่าวเปอร์เซีย และยังส่งออกน้ำมันใหญ่เป็นอันดับสองของโอเปค นอกจากนี้ยังเป็นหุ้นส่วนทางพลังงานกับจีน โดยบริษัทน้ำมันของจีนได้ลงนามในสัญญาระยะยาวซึ่งมีมูลค่า 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทำให้จีนเป็นผู้ซื้อน้ำมันและก๊าซรายใหญ่ที่สุดของอิหร่าน การอุปทานน้ำมันของอิหร่านคิดเป็น 14 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีน นอกจากนี้จีนยังนำเข้าน้ำมันจากประเทศอื่นๆ อาทิ โอมาน อิรัก ซีเรีย เป็นต้น⁵⁶ อย่างไรก็ตาม จีนก็มีความกังวลถึงปฏิกิริยาของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายและทำให้ภูมิภาคซึ่งผลิตน้ำมันอย่างตะวันออกกลางขาดเสถียรภาพ ดังนั้นจีนจึงต้องมองหาแหล่งนำเข้าน้ำมันจากที่อื่นๆ เพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน⁵⁷

ประเทศรัสเซียและประเทศในเอเชียกลาง

ในที่ประชุม "สมัชชา 16" ค.ศ.2002 จีนได้พัฒนายุทธศาสตร์ "มุ่งไปยังตะวันตก" (Go West strategy) โดยมุ่งไปยังแหล่งพลังงานในรัสเซียและเอเชียกลาง ในส่วนประเทศรัสเซีย เมื่อครั้งที่ประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูตินของรัสเซียเดินทางเยือนจีน ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2006 ได้เจรจาข้อสรุปเกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซและน้ำมัน ได้แก่ การเจรจาขยายความร่วมมือทางพลังงาน โดย เมื่อวันที่ 13 มีนาคม ค.ศ.2006 บริษัทพลังงานของรัสเซีย (Gazprom) ประกาศบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับบริษัท CNPC ของจีนในการสร้างท่อส่งก๊าซไปยังเขตซินเจียงของจีน

⁵⁵ With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]

⁵⁶ Liu Xuecheng, China's Energy Security and Its Grand Strategy [Online]. 2006. Available from: www.stanleyfoundation.org/publications/pab/pab06chinasenergy.pdf [2008, August 24]

⁵⁷ With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]

ซึ่งรัสเซียจะจัดส่งก๊าซให้จีนปริมาณ 60,000-80,000 คิวบิกเมตร (bcm) ภายในทศวรรษหน้า โดยการจัดส่งเริ่มใน ค.ศ.2011 อีกทั้งการเยือนของประธานาธิบดีรัสเซียยังได้กล่าวถึงการสร้างท่อส่งน้ำมันข้ามพรมแดนระหว่างไซบีเรียสู่บริเวณต้าชิงทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีน

นอกจากนี้ยังมีประเทศสำคัญอื่นๆ ในเอเชียกลาง ได้แก่ ประเทศคาซัคสถาน โดยจีนและบริษัท CNPC ได้ให้เงินช่วยสร้างท่อส่งน้ำมัน คาซัคสถาน-จีน (Kazakh-China) ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.2005 ท่อส่งน้ำมัน Atasu-Alashankou ก็ได้เปิดใช้งาน โดยท่อส่งน้ำมันนี้มีกำลังในการส่ง 200,000 บาร์เรลต่อวันและสามารถขยายได้ถึง 400,000 บาร์เรลต่อวัน ในส่วนประเทศเติร์กเมนิสถานนั้น ในปี ค.ศ.2006 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาและประธานาธิบดีของเติร์กเมนิสถานได้ลงนามในข้อตกลงสร้างท่อส่งก๊าซมายังจีน⁵⁸

ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

สำหรับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในช่วงเวลา 5 ทศวรรษที่ผ่านมา บริษัทของสหรัฐอเมริกาและยุโรปได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศผู้ผลิตน้ำมันสำคัญและเป็นหุ้นส่วนการผลิตน้ำมันเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ภายใต้การควบคุมผูกขาดของอำนาจตะวันตกระหว่างช่วงอาณานิคม ทำให้ดินแดนที่เป็นแหล่งผลิตน้ำมัน อาทิ อินโดนีเซีย บรูไน ซาราวัก และพม่า ล้วนถูกควบคุมโดยชาวต่างชาติ หรือชาวอังกฤษ ดังนั้นจึงเป็นการยากสำหรับบริษัทน้ำมันของจีนมีโอกาสในตลาดเหล่านี้⁵⁹ แต่อย่างไรก็ตาม จีนก็ได้เข้าไปร่วมมือในภูมิภาคนี้ ได้แก่ ในประเทศอินโดนีเซีย โดยมี 2 บริษัทสำคัญที่เข้าไปดำเนินการ ได้แก่ บริษัท CNOOC และบริษัท Petrochina⁶⁰

⁵⁸ Stephen Blank, "China's Emerging Energy Nexus with Central Asia," China Brief 6, 15 (19 July 2006) [Online]. 2008. Available from: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=31886&tx_ttnews%5BbackPid%5D=196&no_cache=1 [2008, September 25]; Liu Xuecheng, *China's Energy Security and Its Grand Strategy* [Online]. 2006. Available from: www.stanleyfoundation.org/publications/pab/pab06chinasenergy.pdf [2008, August 24]; Eurasia group, *China's Overseas investments in oil and gas production* [Online]. 2006. Available from: www.uscc.gov/researchpapers/2006/oil_gas.pdf [2009, February 19]

⁵⁹ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

⁶⁰ Eurasia group, *China's Overseas investments in oil and gas production* [Online]. 2006. Available from: www.uscc.gov/researchpapers/2006/oil_gas.pdf [2009, February 19]

ภูมิภาคลาตินอเมริกา

สำหรับภูมิภาคลาตินอเมริกา นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาตินอเมริกาได้ขยายขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการเยี่ยมเยือนของผู้นำในระดับสูงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในปี ค.ศ.2004-2005 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเดินทางเยี่ยมเยือนลาตินอเมริกา 2 ครั้ง คือ เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2004 และเดือนกันยายน ค.ศ.2005 ในช่วงแรกของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน การติดต่อกันค่อนข้างจำกัดโดยเฉพาะระหว่างช่วงทศวรรษ 1960-1990 อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา โดยเฉพาะสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายนั้นมีทิศทางที่ดี การค้าระหว่างสองฝ่ายเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยใน ค.ศ.2001 มูลค่า 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จนถึง ค.ศ.2005 เพิ่มขึ้นเป็น 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁶¹ ในส่วนความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับด้านน้ำมันนั้น จีนมีความร่วมมือด้านน้ำมันกับประเทศสำคัญในลาตินอเมริกา อาทิ เวเนซุเอลา เอกวาดอร์ เปรู โดยบริษัท CNPC ของจีนได้เข้าไปดำเนินการความร่วมมือประเทศเหล่านี้⁶²

ภูมิภาคแอฟริกา

นอกจากนี้ยังมีภูมิภาคหนึ่งซึ่งจีนให้ความสนใจในการสร้างความร่วมมือทางด้านพลังงานน้ำมันเป็นอย่างมาก นั่นคือ “แอฟริกา” แอฟริกาเป็นทวีปที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะ “น้ำมัน” ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ทั้งนี้จีนได้มีความสัมพันธ์กับภูมิภาคนี้มาเป็นเวลายาวนาน นับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา ในช่วงเวลานั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาเน้นในมิติทางการเมืองและความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อจีนให้ความสำคัญต่อการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมถึงการแสวงหาพลังงานภายนอกประเทศ จึงทำให้แอฟริกาจึงได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในมิติด้านพลังงานน้ำมัน

⁶¹ With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]

⁶² Eurasia group, *China's Overseas investments in oil and gas production* [Online]. 2006. Available from: www.uscc.gov/researchpapers/2006/oil_gas.pdf [2009, February 19]

3.2.2 ผลประโยชน์ด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติใน แอฟริกา

ในปัจจุบันเป้าหมายสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางการทูตกับแอฟริกา คือ การเข้าไปแสวงหาแหล่งพลังงานน้ำมันและทรัพยากรในแอฟริกาเพื่อตอบรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งจีนเป็นประเทศซึ่งบริโภคน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลก (นับตั้งแต่ ค.ศ.2003 เป็นต้นมา) ทำให้จีนต้องแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่และการนำเข้าน้ำมันกว่าหนึ่งในสามนั้นมาจากแอฟริกา⁶³

ประเทศผู้ผลิตน้ำมันสำคัญในแอฟริกา

ประเทศไนจีเรีย

ประเทศไนจีเรียเป็นประเทศหนึ่งในสมาชิกของโอเปค (OPEC) เป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของแอฟริกาและเป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับที่ 11 ของโลก โดยเน้นจัดส่งน้ำมันให้แก่ยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา มีประมาณการผลิตอยู่ที่ 2.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน และมีปริมาณน้ำมันสำรองประมาณ 35,200 ล้านบาร์เรล ซึ่งรัฐบาลไนจีเรียวางแผนที่จะขยายเป็น 40,000 ล้านบาร์เรลในปี ค.ศ.2010

ประเทศแองโกลา

ประเทศแองโกลาเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันใหญ่เป็นอันดับสองรองจากประเทศไนจีเรีย นับตั้งแต่ ค.ศ.2003 แองโกลาได้เป็นแหล่งสำคัญในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ซึ่งน้ำมันและก๊าซได้ดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกว่า 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามรายงานจากธนาคารโลก (World Bank) ในค.ศ.2005 การนำเข้าน้ำมันของจีนจากแอฟริกาเกือบครึ่งหนึ่งนั้นมาจากแองโกลา⁶⁴ ซึ่งในต้นปี ค.ศ.2006 แองโกลาได้เป็นประเทศผู้จัดส่งน้ำมันแก่จีนรายใหญ่ที่สุด

⁶³ Zhu Zhiquan, *China's New Diplomacy in Africa and Its Implications* [Online]. 2007. Available from: www.allacademic.com/meta/p180639_index.html [2008, March 25]

⁶⁴ Esther Pan, *China, Africa and Oil* [Online]. 2007. Available from: <http://www.cfr.org/publication/9557/> [2008, March 12]

แทนที่ซาอุดีอาระเบีย โดยจีนได้จัดซื้อน้ำมันและดำเนินการร่วมกับบริษัทน้ำมันแห่งชาติของแองโกลา⁶⁵

ประเทศซูดาน

ประเทศซูดานมีน้ำมันสำรองประมาณ 563 ล้านบาร์เรล ตามรายงานของกระทรวงพลังงานซูดาน ในค.ศ.2005 ซูดานมีการผลิตน้ำมันประมาณ 500,000 บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา⁶⁶ จีนมีความร่วมมือทางด้านพลังงานและเศรษฐกิจกับแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ.1995 และบริษัทน้ำมัน CNPC ก็เป็นบริษัทน้ำมันสำคัญที่ดำเนินการในซูดาน⁶⁷ ปัจจุบันซูดานได้เป็นประเทศส่งออกน้ำมันแก่จีน รองจากซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน แองโกลา โอมาน

ประเทศอิเควทอเรียลกินี

ประเทศอิเควทอเรียลกินี เริ่มต้นการผลิตน้ำมันในค.ศ.1992 จนถึงปัจจุบันการผลิตน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 400,000 บาร์เรลต่อวัน⁶⁸ ปริมาณน้ำมันสำรองทั้งหมดประเมินว่าอยู่ที่ 1,280 ล้านบาร์เรล ซึ่งในค.ศ.2004 การผลิตน้ำมันเฉลี่ย 371,000 บาร์เรลต่อวัน⁶⁹

สาธารณรัฐคองโก

สาธารณรัฐคองโกเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันสำคัญ คองโกมีปริมาณน้ำมันสำรองประมาณ 1,500 ล้านบาร์เรล ในค.ศ.2004 ผลิตน้ำมันดิบเฉลี่ย 235,000 บาร์เรลต่อวัน อุตสาหกรรมน้ำมัน

⁶⁵ Chen shenyen, *China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil* [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Daniel Large, "China and the changing context of development in Sudan," *Development* 50, 3(2007): 58-59. อ้างใน Janet Xuanli Liao, *China's Energy Diplomacy and Its Peaceful Rise* [Online]. 2008. Available from: http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/4/1/7/pages254177/p254177-1.php [2009, June 25]

⁶⁸ Chen shenyen, *China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil* [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]

⁶⁹ Esther Pan, *China, Africa and Oil* [Online]. 2007. Available from: <http://www.cfr.org/publication/9557/> [2008, March 12]

คิดของคองโกคิดเป็น 80 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ หรือเกือบ 90 เปอร์เซ็นต์ของรายได้จากการส่งออกทั้งหมด⁷⁰

นอกจากแอฟริกาจะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำมันแล้ว ก็ยังมีทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ประกอบด้วย โคบอลต์ แทนทาลัม ฟอสฟอรัส เพชร ทองคำ ทองคำขาว ยูเรเนียม บอไซด์ เรเดียม ทอเรียม ทองแดง ดีบุก ก๊าซธรรมชาติ ตะกั่ว ถ่านหิน แร่เหล็ก⁷¹ ซึ่งความสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ เหล่านี้ยังได้ดึงดูดความสนใจของจีนด้วยเช่นกัน

ตาราง 3.4 แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา (แยกตามประเทศ)⁷²

ประเทศ	ทรัพยากรและแร่ธาตุ
แอลจีเรีย	ปิโตรเลียม
แองโกลา	ปิโตรเลียม เพชร
เบนิน	ปิโตรเลียม
บอตสวานา	เพชร
แคเมอรูน	ปิโตรเลียม
แอฟริกากลาง	เพชร
ชาด	ยูเรเนียม
คองโก บราซาวิลล์	ปิโตรเลียม เพชร
D.R.คองโก	เพชร ทองคำ ทองแดง โคบอลต์ สังกะสี
โกตดิวัวร์	ปิโตรเลียม เพชร แมงกานีส
อียิปต์	ปิโตรเลียม แร่เหล็ก ฟอสเฟต

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ ธนู แก้วโอภาส, ประวัติศาสตร์แอฟริกา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2548), หน้า 59.

⁷² Agricultural and Mineral Resources: African Countries [Online]. 2007. Available from:

http://exploringafrica.matrix.msu.edu/teachers/curriculum/m6/natural_resources.html [2008, June 25]

อิวคเวทอเรียลกินี	ปิโตรเลียม
เอริเทรีย	ทองคำ สังกะสี โปรแตสเทียม
เอธิโอเปีย	ทองคำ ทองแดง
กาบอง	ปิโตรเลียม แมงกานีส
กานา	ทองคำ แมงกานีส บ็อกไซต์
กินี	ยูเรเนียม แร่เหล็ก บ็อกไซต์
กินีบิสเซา	ฟอสเฟต บ็อกไซต์
เคนยา	ทับทิม
ไลบีเรีย	เพชร แร่เหล็ก
ลิเบีย	ปิโตรเลียม ยิปซัม
มาดากัสการ์	ถ่านหิน บ็อกไซต์ กราไฟท์
มาลี	ทองคำ ฟอสเฟต
มอริทานี	แร่เหล็ก ยิปซัม ทองแดง
มอรอคโค	แมงกานีส แร่เหล็ก ฟอสเฟต
โมซัมบิก	ถ่านหิน ไททาเนียม
นามิเบีย	เพชร ยูเรเนียม ทองแดง
ไนเจอร์	ยูเรเนียม แร่เหล็ก ถ่านหิน
ไนจีเรีย	ปิโตรเลียม แร่เหล็ก แร่ดีบุก
รวันดา	ทองคำ แร่ดีบุก
เซเนกัล	แร่เหล็ก ฟอสเฟต
เซียร์ราลีโอน	เพชร แร่เหล็ก บ็อกไซต์
โซมาเลีย	ยูเรเนียม
แอฟริกาใต้	เพชร ทองคำ ยูเรเนียม โครเมียม
ซูดาน	ปิโตรเลียม ทองแดง แร่เหล็ก

สวาซีแลนด์	ถ่านหิน
แทนซาเนีย	เพชร แร่เหล็ก ฟอสเฟต
โตโก	ฟอสเฟต
ตูนิเซีย	ปิโตรเลียม แร่เหล็ก ฟอสเฟต
ยูกันดา	ทองแดง โคบอลต์
แซมเบีย	ทองแดง โคบอลต์ สังกะสี
ซิมบับเว	ถ่านหิน โครเมียม

ที่มา Agricultural and Mineral Resources: African Countries Available from:
http://exploringafrica.matrix.msu.edu/teachers/curriculum/m6/natural_resources.html

3.3 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา

3.3.1 ความสัมพันธ์ทางการทูตในทศวรรษ 1980

ในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตนั้น ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 นี้ จีนได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา ดังนี้

ตาราง 3.5 แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา
 ค.ศ.1980-1983⁷³

วัน เดือน ปี	ประเทศที่จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
18 เมษายน ค.ศ.1980	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับซิมบับเว
12 มกราคม ค.ศ.1983	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแองโกลา
2 มีนาคม ค.ศ.1983	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโกตดิวัวร์

ที่มา Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

⁷³ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

นอกจากนี้ ในช่วงทศวรรษ 1980 จีนยังดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1982 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย มอร็อกโค กินี กาบอง ซาอีร์ (ปัจจุบันคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) สาธารณรัฐคองโก แซมเบีย ซิมบับเว เคนยาและแทนซาเนีย นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้ประกาศหลัก 4 ประการในพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศในแอฟริกา⁷⁴ ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ.1986 ประธานาธิบดีหลี่เซียนเนียนเดินทางเยือนโซมาเลีย มาดากัสการ์และอียิปต์⁷⁵

นโยบายจีนต่อแอฟริกาหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน

จีนหันมาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแอฟริกามากยิ่งขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ.1989 เนื่องจากชาติตะวันตกได้ประณามต่อการใช้มาตรการอันเด็ดขาดและรุนแรงของรัฐบาลจีนต่อผู้เดินขบวนที่บริเวณจัตุรัสเทียนอันเหมิน ในช่วงเวลา 3 ปี หลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน นายเจียนฉีเซินรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนไปเยือนประเทศแอฟริกา เนื่องจากรัฐบาลแอฟริกามีส่วนสำคัญยิ่งในการสนับสนุนและเห็นอกเห็นใจการกระทำของรัฐบาลจีน⁷⁶ ในครั้งแรกได้ไปเยือนแถบแอฟริกาตอนใต้ 6 ประเทศ ประกอบด้วย เลโซโท บอตสวานา ซิมบับเว แองโกลา แซมเบียและโมซัมบิก ในเดือนกันยายนปีเดียวกันนั้นได้เยือนแอฟริกาตอนบน คือ อียิปต์และตูนิเซีย ในระหว่างการเยือน นายเจียนฉีเซินได้อธิบายสภาพภายในของประเทศจีนให้ผู้นำเหล่านั้นทราบ ต่อมาในครั้งหลังของปี 1990 นายเจียนฉีเซินได้เยือนแอฟริกาอีกครั้ง โดยไปเยือน 3 ประเทศ ได้แก่ มอร็อกโค แอลจีเรียและอียิปต์ ในค.ศ.1991 ไปเยือน 4 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย ยูกันดา เคนยา แทนซาเนีย ต่อมาเดือนมกราคม ค.ศ.1992 ไปเยือน 6 ประเทศ ได้แก่ มาลี กินี เซเนกัล โกตดิวัวร์ กานา นามิเบีย⁷⁷

⁷⁴ 中国与非洲关系大事记 (1980-1989) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtml> [2008, January 11]

⁷⁵ Kong Minghui, *Sino-African Relations and China's Policy towards Africa* [Online]. 2003. Available from: http://bic.cass.cn/English/infoShow/Arcitle_Show_Conference_Show.asp?ID=32&Title=&strNavigation=Home-%3EForum&BigClassID=4&SmallClassID=11 [2008, January 30]

⁷⁶ Linda Jakobson, *China's Africa Policies: Drivers and Constraints* [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p254247_index.html [2008, December 24]

⁷⁷ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เจียนฉีเซิน, *บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง*, แปลโดย อาทรรุ่งธรรมสาร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549), หน้า 337-343.

แก่นหลักสำคัญของการเยือนแต่ละครั้ง คือ การอธิบายสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในจีนแก่ประเทศแอฟริกา อีกทั้งจีนยังต้องการได้รับการสนับสนุนจากแอฟริกา สำหรับการเยือนแอฟริกาใน ค.ศ.1992 นายเจียนฉีเซินได้ย้ำว่า การเคารพและไม่แทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศควรจะเป็นพื้นฐานของระเบียบระหว่างประเทศใหม่ อย่างไรก็ตาม การเยือนนี้ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของรัฐบาลจีน เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากประเทศในแอฟริกาจำนวนหนึ่ง⁷⁸ นอกจากนี้ ในช่วงที่ถูกกดดันจากตะวันตกหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินนั้น จีนยังเสนอการช่วยเหลือแก่แอฟริกาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยให้การช่วยเหลือและตอบแทนแก่ประเทศที่สนับสนุนจีน⁷⁹

3.3.2 ความสัมพันธ์ทางการทูตในทศวรรษ 1990

ในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตนั้น ในทศวรรษนี้จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในแอฟริกา ซึ่งในทศวรรษนี้ถือได้ว่า ประเทศในแอฟริกาเกือบทั้งหมดของแอฟริกาได้รับเอกราชและประเทศเหล่านั้นก็สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน มีเพียงไลบีเรีย เซเนกัล ชาด⁸⁰ มาลาวี บูร์กินา ฟาโซ แกมเบีย เซาโตเมและปรินซิปี สวาซิแลนด์ที่ยังคงความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน สำหรับประเทศที่สถาปนาความสัมพันธ์กับจีนในช่วงทศวรรษนี้ได้แก่

⁷⁸ Ian Taylor, "China's Foreign Policy toward Africa in the 1990s," *The Journal of Modern African Studies* 36, 3 (1998): 452 .

⁷⁹ Ibid, p.450.

⁸⁰ ต่อมาประเทศเหล่านี้ได้หันมาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ.2003, 2005, 2006

ตาราง 3.6 แสดงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา
ค.ศ.1990-1999⁸¹

วัน เดือน ปี	ประเทศที่จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
22 มีนาคม ค.ศ.1990	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับนามิเบีย
24 พฤษภาคม ค.ศ.1993	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเอริเทรีย
13 มกราคม ค.ศ.1994	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเลโซโท
19 สิงหาคม ค.ศ.1996	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไนเจอร์
1 มกราคม ค.ศ.1998	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกาใต้
กุมภาพันธ์ ค.ศ.1998	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐแอฟริกากลาง
23 เมษายน ค.ศ.1998	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกินีบิสเซา

ที่มา Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

ในช่วงเวลานี้ จีนยังให้ความสำคัญทางการทูตกับแอฟริกา โดยมีการเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงของจีน อาทิ อดีตนายกรัฐมนตรีหลี่เฉิงเดินทางเยือนอียิปต์ในค.ศ.1991 อดีตประธานาธิบดีหยางชางคุนเยือนมอริสโก ตูนิเซียและไอวอรีโคสต์ในเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ค.ศ.1992 ต่อมาในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ค.ศ.1995 รองนายกรัฐมนตรีจู่เหว่งจีเยือนแทนซาเนีย ซิมบับเว โมซัมบิก บอตสวานา นามิเบีย แองโกลา และแซมเบีย ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1997 อดีตนายกรัฐมนตรีหลี่เฉิงไปเยือนแอฟริกาเป็นครั้งที่สอง โดยไปเยือนเซย์เชลล์ แซมเบีย

⁸¹ Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.

โมซัมบิก กาบอง แคมเมอรูน ไนจีเรีย แทนซาเนียและยังได้บรรลุข้อตกลงกับผู้นำแอฟริกาบนการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า⁸²

สำหรับการเยือนแอฟริกาครั้งสำคัญนั้นคือการเยือนประเทศในแอฟริกา 6 ประเทศของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1996 ได้แก่ เคนยา อียิปต์ เอธิโอเปีย มาลี นามิเบียและซิมบับเว ในระหว่างการเยือนนี้ เจียงเจ๋อหมินได้เสนอหลัก 5 ประการในการพัฒนาระยะยาว มั่งคั่ง และสร้างร่วมมือรอบด้านระหว่างจีนและแอฟริกาในศตวรรษที่ 21 อันประกอบด้วย

- 1.ความจริงใจ มิตรภาพ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- 2.ความเท่าเทียมกัน เคารพในอธิปไตยของกันและกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน
- 3.แสวงหาการพัฒนาาร่วมกันและผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4.ส่งเสริมการประชุมแลกเปลี่ยนความเห็นและสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดในกิจการระหว่างประเทศ
- 5.การมองไปยังอนาคตและการสร้างสรรค์โลกให้สวยงามยิ่งขึ้น⁸³

ในส่วนของกรดำเนินนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่ค.ศ.1995 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายให้การช่วยเหลือแก่แอฟริกา นอกจากการช่วยเหลือทางการเงิน อาทิ การช่วยเหลือแบบให้เปล่าหรือเงินกู้ยืมแบบไม่มีดอกเบี้ยตามที่เคยดำเนินมาแล้ว ก็ยังสร้างความร่วมมือในทางการค้า การลงทุน ผลักดันให้วิสาหกิจจีนก้าวออกไปยังตลาดของประเทศกำลังพัฒนา⁸⁴

⁸² Kong Minghui, *Sino-African Relations and China's Policy towards Africa* [Online]. 2003. Available from: http://bic.cass.cn/English/infoShow/Arcicle_Show_Conference_Show.asp?ID=32&Title=&strNavigation=Home-%3EForum&BigClassID=4&SmallClassID=11 [2008, January 30]

⁸³ *Chinese Leaders on Sino-African Relations* [Online]. 2003. Available from: <http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82054.htm> [2009, January 11]

⁸⁴ 袁武, *中国与非洲*, pp.51-52.

สรุปบทที่ 3

หลังจากได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญซึ่งเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 ในที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองภายในของจีนครั้งยิ่งใหญ่ รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมา ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

โดยการดำเนินนโยบายและความสัมพันธ์ต่อแอฟริกาได้เน้นไปที่เป้าหมายสำคัญ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้กลายเป็นเป้าหมายใหม่ในการดำเนินนโยบายของจีนต่อภูมิภาคนี้ สืบเนื่องจากการเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา ส่งผลให้จีนขยายตลาดการค้าและการลงทุนไปทั่วโลกและโดยเฉพาะเข้าไปยังทวีปแอฟริกา เป้าหมายที่สอง คือ เป้าหมายด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เชื่อมโยงกับการพัฒนาและเติบโตของประเทศ ดังนั้นแอฟริกาจึงได้เป็นเป้าหมายสำคัญของจีน

สำหรับการเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ.1978 นั้น จีนได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเข้าสู่เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม นั่นคือ การทำให้ตลาดมีบทบาทพื้นฐานในการจัดสรรทรัพยากรภายใต้การปรับตัวควบคุมทางมหภาคของรัฐสังคมนิยม ให้การเคลื่อนตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปตามความต้องการของกฎมูลค่าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุปทานและอุปสงค์ เมื่อจีนดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเปิดประตูสู่ภายนอก เดินตามระบบเศรษฐกิจการตลาด ซึ่งจีนเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม ในปี ค.ศ.1978 จีนก็พยายามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อาทิ เอเปค (APEC) และแกตต์ (GATT) นอกจากนี้จีนยังพยายามเข้าไปมีความสัมพันธ์กับองค์กรให้กู้เงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก อีกทั้งในช่วงตั้งแต่ครั้งหลังของค.ศ.1999 จีนได้เร่งกระบวนการเจรจาในการเข้าสู่องค์การการค้าโลก (WTO)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศและกับต่างประเทศของจีนนับตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมาได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างรวดเร็ว ผลผลิตภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี ค.ศ.1978 ผลผลิตภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) อยู่ที่ 364,520 ล้านหยวน เมื่อเข้าสู่ค.ศ.1990 มีมูลค่า 1,871,830 ล้านหยวน ในปีค.ศ.2000 มีมูลค่าสูงถึง 9,800,050 ล้านหยวน เพิ่มขึ้นจากค.ศ.1990

ประมาณ 8,000,000 ล้านหยวนและตัวเลขผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) นั้นสูงขึ้นทุกๆ ปี การเติบโตนี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายการค้าและการลงทุนกับภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะความต้องการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา และนับจากความสำเร็จและความก้าวหน้าของจีนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา บรรษัทของจีนได้เริ่มมองออกไปยังต่างประเทศ เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษที่ 1980 บรรษัทจีนและบรรษัทของรัฐได้ขยายเข้าไปทั่วทวีปแอฟริกา ในช่วงทศวรรษ 1990 จีนยิ่งให้ความสำคัญในพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกับแอฟริกาไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือการลงทุน

ในส่วนของความต้องการใช้พลังงานน้ำมันนั้น นับตั้งแต่การปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมาได้ปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเข้าสู่กลางทศวรรษ 1990 จีนก็ตระหนักดีว่าไม่อาจพึ่งตนเองด้านพลังงานได้และมีความจำเป็นที่ต้องสร้างความสามารถเพื่อการแข่งขันในธุรกิจระหว่างประเทศ สำหรับการไปลงทุนสำรวจและผลิตน้ำมันในต่างประเทศนั้น ในช่วงเริ่มแรกดำเนินการโดยบริษัทน้ำมันใหญ่ที่สุด 3 แห่งของจีน ซึ่งล้วนเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ ได้แก่ บริษัท CNPC บริษัท CNOOC และ บริษัท Sinopec และความต้องการในการบริโภคน้ำมันนั้นได้เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี และนับตั้งแต่ ค.ศ.1993 เป็นต้นมา จีนกลายเป็นผู้นำเข้าน้ำมันสุทธิและการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี โดยในค.ศ.2000 ปริมาณการใช้อ้อยที่ 582,000 ตันต่อวัน จนถึงปลายปี ค.ศ.2003 จีนได้นำเข้าน้ำมันในปริมาณที่สูงกว่าประเทศญี่ปุ่นและทำให้จีนกลายเป็นผู้บริโภคน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลก

ในปัจจุบัน เป้าหมายสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางการทูตกับแอฟริกา คือ การเข้าไปแสวงหาแหล่งพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา เพื่อตอบรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาคิดเป็นหนึ่งในสามของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีน นอกจากแอฟริกาจะเป็นแหล่งน้ำมันที่สำคัญแล้ว ก็ยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ได้แก่ โคบอลต์ แทนทาลัม ฟอสฟอรัส เพชร ทองคำ ทองคำขาว ยูเรเนียม บอกลีเทียม เรเดียม ทอเรียม ทองแดง ดีบุก ก๊าซธรรมชาติ ตะกั่ว ถ่านหิน แร่เหล็ก เป็นต้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันนั้นก็ยังคงดำเนินต่อไป ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1982 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย มอร็อกโค กินี กาบอง ซาอีร์ สาธารณรัฐคองโก แคมเบีย ซิมบับเว เคนยา และแทนซาเนีย โดยในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ.1983 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้ประกาศหลัก 4 ประการในพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศในแอฟริกา นอกจากนี้ จีนยังหันไปสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแอฟริกามากยิ่งขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมินในวันที่

4 มิถุนายน ค.ศ.1989 เนื่องจากชาติตะวันตกได้ประณามต่อการใช้มาตรการอันเด็ดขาดของรัฐบาลจีน ในช่วงเวลา 3 ปีหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน นายเจียนฉีเซินรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา เนื่องจากแอฟริกามีส่วนในการสนับสนุนและเห็นอกเห็นใจรัฐบาลจีน

กล่าวได้ว่า หลังจากจีนดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา ทำให้ภารกิจสำคัญของประเทศเน้นไปที่การสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงต้องมีการปรับให้สอดคล้องด้วย ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาตลอด 30 ปีที่ผ่านมาได้เริ่มลดความสำคัญลง ในขณะที่เดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจกลับค่อยๆ เพิ่มความสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นอกจากนี้การแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นปัจจัยผลักดันการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยเหล่านี้ก็ได้มีบทบาทต่อการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา อีกทั้งจีนยังขยายความสัมพันธ์กับแอฟริกาชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2000-2007

นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของโลก ไม่เพียงมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ แต่ยังมีฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในด้านการต่างประเทศ จีนได้ให้ความสำคัญต่อการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในและสถานการณ์ระหว่างประเทศ ในห้วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 จีนได้วางนโยบายต่างประเทศซึ่งสามารถสรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

1. การส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและความร่วมมือในการพัฒนาอย่างรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ขยายความร่วมมือและสานมิตรภาพกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
3. พัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศทางตะวันตก ด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน
4. สนับสนุนการทูตหลายฝ่ายให้ก้าวหน้า ผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศ เข้าร่วมในกิจการระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ ปกป้องสันติภาพโลก
5. รักษาอธิปไตยและความมั่นคงของจีน ปกป้องบูรณภาพแห่งดินแดนและผลักรวมมาตุภูมิให้เป็นหนึ่งเดียว
6. ส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับประเทศต่างๆ ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมตามกฎหมายของชนจีนและบริษัทจีนในต่างประเทศ¹

---

¹ สรุปเนื้อหาจาก 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版《北京: 世界知识出版社, 2001》, pp.5-14.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2002 年版《北京: 世界知识出版社, 2002》, pp.5-11.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2003 年版《北京: 世界知识出版社, 2003》, pp.33-40.; 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2005 年版《北京: 世界知识出版社, 2006》, pp.25-29.; Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2004 (Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2004), pp.38-44.; Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2007 (Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2007), pp.38-44.

นอกจากนี้ ในเรื่องของระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศนั้น จีนได้มองระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศในลักษณะดังนี้ ประการแรก เคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน ไม่รุกรานและไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ประการที่สอง ต่อด้านการใช้หรือคุกคาม ตลอดจนดำเนินการสร้างข้อได้เปรียบทางการทหาร แต่ให้เน้นการเจรจาและส่งเสริมความมั่นคงร่วมกัน ประการที่สาม ทุกประเทศในโลกมีอธิปไตยที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเข้มแข็งหรืออ่อนแอ รวยหรือจน ล้วนเป็นสมาชิกที่มีความเท่าเทียมกันของประชาคมระหว่างประเทศ มีส่วนร่วมในกิจการของโลกอย่างเท่าเทียมกัน ประการที่สี่ เคารพเงื่อนไขที่หลากหลายของแต่ละประเทศ แสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่าง ทั้งนี้แต่ละประเทศมีสิทธิในการเลือกระบบทางสังคมของตนเองบนหนทางการพัฒนาอย่างเป็นอิสระ ประการที่ห้า ความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันและการพัฒนาร่วมกัน โดยเฉพาะระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา²

สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนได้ให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ค่อยๆ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้การแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติก็กลายเป็นปัจจัยผลักดันการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและพลังงานก็ยิ่งมีบทบาทต่อการดำเนินนโยบาย ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาไว้ 3 รูปแบบสำคัญดังนี้ 1.การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูง การแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศ 2. การดำเนินการทางการค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา 3.การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้การดำเนินนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง

² China's Position on Establishing a New International Political and Economic Order [Online]. 2003.

Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24883.htm> [2009, January 11]

4.1 การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต

ในการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในศตวรรษใหม่นี้ จีนเน้นการส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือกับแอฟริกาซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายต่างประเทศจีนเชิงสันติและเป็นอิสระของจีน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

-จีนประพฤตินโยบายหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและไม่แทรกแซงกิจการภายในของแอฟริกา

-จีนสนับสนุนประเทศแอฟริกาในการเลือกระบบการเมืองอย่างเป็นอิสระและอยู่บนเส้นทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับเงื่อนไขของประเทศนั้นๆ

-จีนสนับสนุนชาวแอฟริกาในการต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน รวมถึงต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอก

-จีนสนับสนุนประเทศแอฟริกาในการรักษาและส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความพยายามในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนการเจรจารักษาสันติภาพ

-จีนถือว่าประเทศทั้งหลายมีความเท่าเทียมกันและสนับสนุนประเทศแอฟริกาในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจการระหว่างประเทศบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน

-จีนพยายามดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศแอฟริกาโดยปราศจากเงื่อนไขทางการเมือง ให้ความสนใจร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจร่วมกับแอฟริกาในรูปแบบที่หลากหลาย บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกัน³

ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันนั้น ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินได้เสนอหลัก 5 ประการเพื่อการพัฒนาในระยะยาว มั่งคั่ง และร่วมมือรอบด้านระหว่างจีนและแอฟริกาในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

1. ความจริงใจ มิตรภาพ ความไว้น้ำใจเชื่อใจกัน
2. ความเท่าเทียมกัน เคารพในอธิปไตยของกันและกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน

³ China's Policy Toward Africa [Online]. 2000. Available from:

http://english1.people.com.cn/english/200010/09/eng20001009_52152.html [2008, January 11]

3.แสวงหาการพัฒนาและผลประโยชน์ร่วมกัน

4.ประชุมแลกเปลี่ยนความเห็นและสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดในกิจการระหว่างประเทศ

5.มองไปยังอนาคตและสร้างสรรค์โลกให้สวยงามยิ่งขึ้น⁴

โดยหลักการพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น จีนย้ำเสมอมาว่าเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา ในศตวรรษใหม่นี้จีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกาในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ซึ่งถือว่าเป็นกลไกของการสร้างความร่วมมือที่สำคัญ การประกาศเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูง การสร้างความร่วมมือระหว่างจีนกับแอฟริกาโดยผ่านองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาคและในเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงความร่วมมือในประเด็นอื่นๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งการดำเนินการทางการทูตเหล่านี้ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือกับประเทศในแอฟริกา

4.1.1 การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 รัฐบาลจีนได้จัดการประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา (the Forum on China-Africa Co-operation) หรือ (FOCAC) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือฉันมิตรระหว่างจีนและแอฟริกาภายใต้สถานการณ์ใหม่ และเผชิญการทำลายของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ⁵ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาได้กลายเป็นกลไกในระดับพหุภาคีระหว่างจีนและแอฟริกา ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ได้มีการจัดประชุมขึ้น 3 ครั้ง ครั้งแรกได้จัดการประชุมขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2000 ครั้งที่สองจัดขึ้นที่กรุงแอดดิส อบาบา (Addis Ababa) เมืองหลวงของประเทศเอธิโอเปียในเดือนธันวาคม ค.ศ.2003 และครั้งที่สามจัดที่กรุงปักกิ่งในเดือน

⁴ Chinese Leaders on Sino-African Relations [Online]. 2006. Available from:

<http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82054.htm> [2008, June 12]

⁵ The creation of FOCAC [Online]. 2000. Available from:

<http://www.focac.org/eng/gylt/ttjt/157569.htm> [2008, June 12]

พฤศจิกายน ค.ศ.2006⁶ โดยการประชุมมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจบนผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน⁷

4.1.1.1 การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกาครั้งที่ 1 (The First Ministerial Conference of the Forum for China-Africa Cooperation)

การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีนและแอฟริกา (the Forum on China-Africa Co-operation Ministerial Conference 2000) ได้จัดเป็นครั้งแรกในวันที่ 10-12 ตุลาคม ค.ศ. 2000 ซึ่งถือเป็นการยกระดับความร่วมมือที่ดำเนินมาเป็นระยะเวลาช้านาน⁸ ทั้งนี้ยังเป็นการรวมตัวของผู้นำระดับสูงของจีนและแอฟริกาครั้งแรกในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์จีน-แอฟริกา⁹

ในการประชุมครั้งนี้ ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน นายกรัฐมนตรีจูลูหยงจี และรองประธานาธิบดีหูจิ่นเทา พร้อมทั้งประธานาธิบดี Gnasinbe Eyadema แห่งสาธารณรัฐโตโก ประธานาธิบดี Abdelaziz Bouteflika แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย ประธานาธิบดี Frederic Chiluba แห่งสาธารณรัฐแซมเบีย ประธานาธิบดี Benjamin William Mkapa สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย และเลขาธิการทั่วไปขององค์การสหภาพแอฟริกา ดร.Salim Ahmed Salim ได้เข้าร่วมในพิธีเปิดและพิธีปิด¹⁰ อีกทั้งทางรัฐบาลจีนได้ส่งนายถังเจี๋ยเสวียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและนายสีกวางเฉียง รัฐมนตรีกระทรวงการค้าระหว่างประเทศในฐานะผู้นำคณะ พร้อมทั้งคณะตัวแทนของกระทรวงอื่นๆ ที่มีอำนาจรับผิดชอบอีก 16 กระทรวง รวมถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 20 มณฑลของจีนและใน 50 บริษัทได้เข้าร่วม

⁶ Martyn Davies, How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]

⁷ Characteristics of FOCAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/ttjj/t157576.htm> [2008, June 12]

⁸ Lü Fuyuan, Great Achievements of Sino-African Economic and Trade Cooperation [Online]. 2003. Available from: <http://www1.china.org.cn/english/features/China-Africa/82202.htm> [2008, January 11]

⁹ Ministry of Foreign Affairs the People's Republic of China, Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation [Online]. 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/hywj/t157833.htm> [2008, January 2]

¹⁰ The First Ministerial Conference of FOCAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dyjbzhy/t157577.htm> [2008, June 12]

ประชุม¹¹ สำหรับทางแอฟริกา นั้น มีรัฐมนตรีกว่า 80 คน จาก 44 ประเทศในแอฟริกาเข้าร่วมประชุม นอกจากนี้ยังมีตัวแทนจากองค์กรระหว่างประเทศระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ รวมทั้งประชาคมธุรกิจของจีนและแอฟริกาได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุมด้วย¹²

ทั้งนี้ในพิธีเปิดการประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2000 ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินได้กล่าวสุนทรพจน์ในหัวข้อ “จีนและแอฟริกาก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยกัน” (China and Africa Usher in the New Century Together) ในเนื้อหาส่วนหนึ่งได้กล่าวถึงการสร้างระเบียบทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ โดยเจียงเจ๋อหมินได้เสนอหลัก 4 ประการ ได้แก่

1. สร้างความปรองดองและส่งเสริมความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South Cooperation)
2. แลกเปลี่ยนและยกระดับความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ (North-South Cooperation)
3. มีส่วนร่วมในกิจการระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันและมีพลังแห่งการสร้างสรรค์
4. มองไปสู่อนาคตและก่อตั้งหุ้นส่วนใหม่ที่มีความมั่นคงในระยะยาวบนความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน¹³

พร้อมกันนี้ ในที่ประชุมยังได้ประกาศเอกสารสำคัญ 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาปักกิ่งว่าด้วยการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation) และแผนโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development)¹⁴

¹¹ 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版 《北京: 世界知识出版社, 2001》 p.205.

¹² The First Ministerial Conference of FOAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dyjbzhy/t157577.htm> [2008, June 12]

¹³ Jiang Zemin, China and Africa Usher in the New Century Together [Online]. 2000. Available from: www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjjh/t404120.htm [2009, January 11]

¹⁴ 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版 《北京: 世界知识出版社, 2001》, p.177.

ภายหลังจากการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาใน ค.ศ.2000 ต่อมาในเดือน กรกฎาคม ค.ศ.2001 จีนและแอฟริกาได้เปิดการประชุมที่เมืองลูซาคา เมืองหลวงของประเทศ แซมเบีย ในที่ประชุมได้มีการตกลงเรื่องการประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 2 ซึ่งจะจัดขึ้นในปลาย ค.ศ.2003 ณ ประเทศเอธิโอเปีย ในที่ประชุมได้เสนอการดำเนินการต่อเนื่องหลังการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา เพื่อนำการประชุมมาพัฒนาและสร้างหลักการปฏิบัติ ต่อมาในเดือนเมษายน ค.ศ.2002 หลังจากผ่านการเสนอความเห็นและตกลงร่วมกันแล้ว จึงได้เกิดรูปแบบอย่างเป็นทางการของการดำเนินการต่อเนื่องหลังการประชุมและกำหนดว่าในทุกๆ 3 ปี จะมีการจัดการประชุมระดับรัฐมนตรี 1 ครั้ง โดยมีการหมุนเวียนสลับกันเป็นเจ้าภาพระหว่างจีนและแอฟริกา¹⁵

ภายหลังจากการประชุม จีนได้ดำเนินตามนโยบายและได้เกิดการพัฒนามาหลายประการ อาทิ ซึ่งในระยะเวลา 3 ปีภายหลังจากการประชุมได้เกิดผลตามมาหลายประการ อาทิ

-การเยี่ยมเยือนระหว่างผู้นำระดับสูง โดยผู้นำระดับสูงของจีนไปเยือนแอฟริกาว่า 20 ครั้งและผู้นำของประเทศต่างๆ ในแอฟริกาได้มาเยือนจีนกว่า 30 ครั้ง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันก็พัฒนาไปในทิศทางที่ดีและมีการทำข้อตกลงร่วมกัน

-ในเวทีสหประชาชาติ ทั้งสองฝ่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งปกป้องผลประโยชน์อันชอบธรรมของกันและกัน รวมทั้งจีนยังเข้าร่วมและสนับสนุนการดำเนินงานของแอฟริกา

-ในทางการค้า ความร่วมมือได้รับผลสำเร็จที่ดี การค้าสุทธิระหว่างจีนและแอฟริกาเพิ่มขึ้นกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ทุกๆ ปี ภายใต้อาณัติระยะเวลา 3 ปีนี้ จีนดำเนินวิสาหกิจในประเทศแอฟริกาว่า 117 แห่ง

-จีนลดหนี้แก่ประเทศที่ยากจนในแอฟริกา 31 ประเทศ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและเพิ่มการให้ความช่วยเหลือแบบไม่ต้องตอบคืน

-จีนได้เพิ่มความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ โดยได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมเกือบ 300 ครั้ง ทำการฝึกอบรมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเกือบ 7,000 คน นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกัน

¹⁵ 李津津 郭业凌, “中非关系乘上新世纪的航船,” in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程 《北京: 世界知识出版社, 2006》, p.51.

ด้านอื่นๆ เช่น การแพทย์และสาธารณสุข การท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม เป็นต้น¹⁶

4.1.1.2 การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกาครั้งที่ 2 (The Second Ministerial Meeting of the China-Africa Cooperation Forum)

การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 ได้จัดขึ้นที่เมืองแอดดิส อบาบา (Addis Ababa) เมืองหลวงของประเทศเอธิโอเปีย ในวันที่ 15-16 ธันวาคม ค.ศ. 2003¹⁷ นับเป็นครั้งแรกของนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าผู้นำคนใหม่ของจีนที่ได้ไปเยือนแอฟริกา การเยือนครั้งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลจีนให้ความสำคัญต่อประเทศต่างๆ ในแอฟริกา¹⁸ โดยในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่ายังได้เสนอแผน 4 ประการ (four-point proposal) เพื่อเพิ่มความร่วมมือและมิตรภาพระหว่างจีนและแอฟริกา

1. ผลักดันมิตรภาพระหว่างจีนและแอฟริกา โดยการสนับสนุนซึ่งกันและกัน
2. ส่งเสริมการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น
3. เผชิญหน้าท้าทายโลกาภิวัตน์ร่วมกัน
4. ก้าวไปสู่ความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างจีนและแอฟริกา ตลอดจนขยายความร่วมมือ¹⁹

นอกจากนี้ จีนยังพยายามสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน โดยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าได้กล่าวในพิธีเปิดการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 (the Second Ministerial Conference of the China-Africa Cooperation Forum) ว่า จีนจะเพิ่มการเปิดตลาดและเข้าถึงตลาดปลอดภัยสำหรับสินค้าบางรายการที่มาจากประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (least developed countries- LDCs) ในแอฟริกา ทั้งนี้ยังส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง

¹⁶ Ibid, pp.49-50.

¹⁷ Lü Fuyuan, *Great Achievements of Sino-African Economic and Trade Cooperation* [Online]. 2003. Available from: <http://www1.china.org.cn/english/features/China-Africa/82202.htm> [2008, January 11]

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, *China's Foreign Affairs 2004* (Beijing: World Affairs Press, 2004), p.72.

¹⁹ *Four -Point Proposal of the Chinese side* [Online]. 2007. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dejbyhy/t157583.htm> [2008, January 11]

บรรษัทจีนและแอฟริกาและให้บรรษัทจีนเข้าไปลงทุนในแอฟริกา²⁰ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับแอฟริกา

นอกจากนี้ ในที่ประชุมยังได้ประกาศแผนปฏิบัติการแอดดิส อบาบา (the Forum on China-Africa Cooperation Addis Ababa Action Plan) แผนปฏิบัติการแอดดิส อบาบา คือวางแผนดำเนินโครงการความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาในการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่นๆ ในอีก 3 ปีข้างหน้า นั่นคือ ค.ศ.2004-2006²¹ ซึ่งรัฐบาลจีนทำตามข้อผูกมัดดังนี้

-จีนจะเพิ่มการช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ในแอฟริกาภายใต้โครงร่างของการประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา (FOCAC)

-จีนจะเสริมความร่วมมือกับแอฟริกาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และฝึกอบรมแก่บุคลากรในสาขาต่างๆ จำนวนกว่า 10,000 คน ในระยะเวลา 3 ปี

-จีนจะเปิดตลาดและให้สิทธิเข้าถึงตลาดปลอดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าบางรายการที่มาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา

-จีนจะขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับแอฟริกา

-จีนจะเพิ่มการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนจีนและประชาชนแอฟริกา²²

นอกจากนี้ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ยังได้มีการจัดการประชุมธุรกิจจีน-แอฟริกาครั้งที่ 1 (The 1st China-Africa Business Conference) ซึ่งได้จัดควบคู่ไปกับการประชุมระดับรัฐมนตรี

²⁰ China to increase aid to Africa under cooperation forum framework: Premier. 2003. http://english.peopledaily.com.cn/200312/15/eng20031215_130457.shtml [2008, January 15]

²¹ Document of the 2nd Ministerial Conference [Online]. 2003. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dejzbzhy/t157584.htm> [2008, January 19]

²² Major Commitments of the Chinese side [Online]. 2007. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dejzbzhy/t157585.htm> [2008, August 25]

จีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 โดยมีบรรษัทของจีนและแอฟริกากว่า 200 แห่งเข้าร่วมการประชุม รวมทั้งมีการลงนามข้อตกลงกว่า 21 ฉบับ มีมูลค่าสัญญารวมกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์²³

สรุปได้ว่า ภายหลังจากการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและแอฟริกา ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูง นับตั้งแต่ต้นปี ค.ศ.2004 ถึงเดือนตุลาคม ค.ศ.2006 มีทั้งประธานาธิบดี ผู้นำและนายกรัฐมนตรีจากแอฟริการวมเกือบ 30 คน มาเยือนจีน²⁴ และในด้านเศรษฐกิจมีความร่วมมือเพิ่มขึ้น ทั้งด้านการค้า การลงทุน การพัฒนาทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง การโทรคมนาคมและเกษตรกรรม เป็นต้น²⁵

4.1.1.3 การประชุมสุดยอดและการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 3 ว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Beijing Summit & Third Ministerial Conference of Forum on China-Africa Cooperation)

ในปี ค.ศ.2006 ถือเป็นปีสำคัญอย่างยิ่งของความสัมพันธ์ระหว่างจีน-แอฟริกา เนื่องจากครบรอบ 50 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา อีกทั้งในช่วงต้นปี รัฐบาลจีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African Policy) ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่กล่าวถึงการก่อตั้งหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่ระหว่างจีนและแอฟริกาอย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังมีการประชุมสุดยอดและการประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 3 ว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Beijing Summit & Third Ministerial Conference of Forum on China-Africa Cooperation) ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้นำของรัฐ ผู้นำรัฐบาล รองประธานาธิบดีและผู้แทนระดับสูงจาก 48 ประเทศในแอฟริกาเข้าร่วมประชุม โดยในที่ประชุมได้ประกาศปฏิญญาของการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีน-แอฟริกา (Declaration of Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation) อีกด้วย²⁶ ทั้งนี้ ในพิธีเปิดการประชุมอย่างเป็นทางการ ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาของจีนได้กล่าวสุนทรพจน์ถึงความร่วมมือจีน-แอฟริกา ดังนี้

²³ Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2004 (Beijing: World Affairs Press, 2004), p.73.

²⁴ 李津津, 郭业凌, “中非关系乘上新世纪的航船,” in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡(注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程 《北京: 世界知识出版社, 2006》, p.54.

²⁵ Ibid, p.57.

²⁶ Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2007, p.76.

“ในยุคสมัยใหม่นี้ จีนและแอฟริกาแบ่งปันผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นร่วมกัน การหลอหลอมการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่ระหว่างจีนและแอฟริกาถูกกำหนดโดยพลวัตของความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของพวกเราที่จะส่งเสริมสันติภาพและการพัฒนาของโลก โดยจีนจะเสริมสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับแอฟริกาในด้านเหล่านี้

ประการแรก สร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองบนความเท่าเทียมกันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเยี่ยมเยียนระหว่างผู้นำระดับสูง

ประการที่สอง ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจแบบได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (win-win) ขยายการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการค้า ขยายพื้นที่ความร่วมมือ สนับสนุนความร่วมมือและรวมตัวทางธุรกิจ

ประการที่สาม ขยายการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนกับประชาชน เพื่อเพิ่มความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่าย ยกกระดับความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาธารณสุข การกีฬา การท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา

ประการที่สี่ ยกกระดับความร่วมมือแบบใต้-ใต้และส่งเสริมการเจรจาเหนือ-ใต้ (North-South dialogue)

ประการที่ห้า เสริมความร่วมมืออันแข็งแกร่งและสนับสนุนซึ่งกันและกันในกิจการระหว่างประเทศ มีพันธะในการสนับสนุนหลักการของกฎบัตรแห่งสหประชาชาติ”²⁷

²⁷ Full text: Address by Hu Jintao at the Opening Ceremony of the Beijing Summit of The Forum on China-Africa Cooperation [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjih/t404125.htm> [2008, January 19]

ในระหว่างการประชุม ประธานาธิบดีหูจิ่นเทายังได้ประกาศข้อผูกมัดใหม่แก่แอฟริกา ในปี ค.ศ.2007-2009 โดยรัฐบาลจีนดำเนินการเพื่อสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือจีน-แอฟริกา อันประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. เพิ่มการช่วยเหลือแก่แอฟริกาใน ค.ศ.2009 โดยเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของปี ค.ศ.2006
2. มอบเงินกู้ยืมพิเศษ (preferential loans) จำนวน 3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และ export buyer credits จำนวน 2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แก่แอฟริกา ใน 3 ปีข้างหน้า
3. ก่อตั้งกองทุนพัฒนาจีน-แอฟริกามูลค่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนบริษัทของจีนเข้าไปลงทุนในแอฟริกา
4. สร้างศูนย์การประชุมสำหรับสหภาพแอฟริกาเพื่อสนับสนุนประเทศแอฟริกาในการสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
5. การยกเลิกหนี้สินในรูปของเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ยของรัฐบาลประเทศแอฟริกาซึ่งติดหนี้สินอย่างหนักและพัฒนาน้อยที่สุด 33 ประเทศ ที่ครบกำหนดในปลายปี ค.ศ.2005
6. เปิดตลาดการค้าของจีน โดยการขยายบัญชีรายการสินค้าปลอดภาษีที่มาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกาซึ่งความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนจาก 190 รายการ เป็น 440 รายการ
7. จัดตั้งเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจในแอฟริกา 3-5 เขต ใน 3 ปีข้างหน้า
8. ให้การช่วยเหลือทางเทคนิค โดยส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรไปยังแอฟริกา พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์ทดลองเทคโนโลยีการเกษตร สร้างโรงพยาบาล ตั้งศูนย์รักษาและป้องกันโรคมาลาเรีย สร้างโรงเรียนในชนบท และให้ทุนรัฐบาลแก่นักศึกษาชาวแอฟริกา ในอีก 3 ปีข้างหน้า²⁸

4.1.2 การประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African policy)

จีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 โดยเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา นั้นได้แสดงอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา ในการสร้างหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่และการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งในเอกสารฉบับนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน

²⁸ Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, *China's Foreign Affairs 2007*, pp.76-77.

ด้วยกัน ได้แก่ 1.ตำแหน่งและบทบาทของแอฟริกา 2.ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกา 3. นโยบายจีนต่อแอฟริกา 4.การขยายความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา อาทิ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม สันติภาพและความมั่นคง 5.การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาและการติดตามผล 6.ความสัมพันธ์ของจีนกับองค์กรส่วนภูมิภาคในแอฟริกา โดยนโยบายจีนต่อแอฟริกามีหลักการและเป้าหมายของนโยบายดังต่อไปนี้

-ความจริงใจ มิตรภาพและความเท่าเทียมกัน โดยจีนปฏิบัติตามหลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (the Five Principles of Peaceful Coexistence) เคารพการตัดสินใจที่เป็นอิสระบนเส้นทางของการพัฒนา

-ผลประโยชน์ร่วมกันและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน จีนสนับสนุนความพยายามของประเทศแอฟริกาสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างชาติ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของจีนและแอฟริกา

-สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยจีนจะเพิ่มการประสานความร่วมมือกับแอฟริกาในเวทีสหประชาชาติและระบบพหุภาคีอื่นๆ พร้อมทั้งยื่นข้อเรียกร้องต่อประชาคมระหว่างประเทศเพื่อให้หันมาสนใจต่อปัญหาสันติภาพและการพัฒนาในแอฟริกามากขึ้น

-เรียนรู้ซึ่งกันและกันและแสวงหาการพัฒนาาร่วมกัน จีนและแอฟริกาจะเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมมือและแลกเปลี่ยนอย่างจริงจังในด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขภาพ จีนจะทำงานร่วมกับแอฟริกาบนเส้นทางพัฒนาอย่างยั่งยืน

-หลักการจีนเดียวคือพื้นฐานทางการเมืองสำหรับการสถาปนาและพัฒนาความสัมพันธ์ของจีนกับประเทศและองค์กรส่วนภูมิภาคของแอฟริกา รัฐบาลจีนยินดีที่ประเทศแอฟริกาส่วนใหญ่ยอมปฏิบัติตามนโยบายจีนเดียว ปฏิเสธความสัมพันธ์และการติดต่ออย่างเป็นทางการกับไต้หวัน รวมทั้งสนับสนุนการรวมประเทศจีนเป็นหนึ่งเดียว²⁹

²⁹ China's African policy [Online]. 2006. Available from:

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm> [2008, January 19] อ่านเอกสารฉบับเต็มได้ในภาคผนวก

4.1.3 การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงของจีน

การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูงนั้น นอกจากเป็นการสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศแล้ว ยังนำไปสู่ความร่วมมือด้านต่างๆ ระหว่างกันอีกด้วย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้นำระดับสูงของจีนได้ไปเยือนประเทศต่างๆ ในแอฟริกา การเยือนเหล่านี้ นอกจากเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาแล้ว ยังส่งผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในแอฟริกาอีก อาทิ ความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งการค้าและการลงทุน รวมถึงความร่วมมือในการบุกเบิกแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกาอีกด้วย โดยการเยือนของผู้นำระดับสูงของจีนระหว่างปี ค.ศ.2000-2007 มีดังนี้³⁰

ตาราง 4.1 แสดงการเยี่ยมเยือนแอฟริกาโดยผู้นำระดับสูงของจีนระหว่าง ค.ศ. 2000-2007

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์
มกราคม ค.ศ.2000	นายถังเจี๋ยเสวียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนไนจีเรีย นามิเบีย ซิมบับเว โมซัมบิกและเซย์เชลส์
24-27 เมษายน ค.ศ.2000	ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเยือนแอฟริกาใต้ ในครั้งนี้จีนและแอฟริกาใต้ได้ประกาศแถลงการณ์พืทอเรียว่าด้วยความสัมพันธ์ทางหุ้นส่วนของจีนและแอฟริกาใต้
17-20 มกราคม ค.ศ.2001	รองประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนยูกันดา

³⁰ 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版《北京: 世界知识出版社, 2001》, p.178.; 中国与非洲关系大事记 (2000-2006) [Online]. 2006. Available from: <http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151811371338.shtml> [2008, January 9]; Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373. Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2007 (Beijing: World Affairs Press, 2007), pp.244-245; 288-289; 303.; Dorothy-Grace Guerrero, and Firoze manji (ed.), China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective, pp.67-68.; Hu's 8-Nation African Tour Successful [Online]. 2007. Available from: www.china.org.cn/english/international/199702.htm [2008, November 25]; Chen shenyen. China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]

มกราคม ค.ศ.2001	นายถังเจี๋ยเสวียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนแอฟริกากลาง
16 - 28 เมษายน ค.ศ.2001	นายหลี่ถู่ยวหนประธาน CPPCC เยือนมอริเชียส แอฟริกาใต้และมอรรอคโค
พฤศจิกายน ค.ศ.2001	นายหลี่เฟิงประธานสภาประชาชนแห่งชาติจีนเยือนแอลจีเรียและตูนิเซีย
13 - 18 เมษายน ค.ศ.2002	ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเยือนลิเบีย ไนจีเรีย ตูนิเซีย
19 - 27 เมษายน ค.ศ.2002	นายกรัฐมนตรีจู่หยงจีเยือนอียิปต์ เคนยา
25 สิงหาคม - 6 กันยายน ค.ศ.2002	นายกรัฐมนตรีจู่หยงจีเยือนแอลจีเรีย มอรรอคโค แคมเมอรูน และแอฟริกาใต้ ในระหว่างการเยือนได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือการค้าทวิภาคี 13 ฉบับ
9 - 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2003	นายหลี่ถู่ยวหนประธาน CPPCC เยือนแทนซาเนีย นามิเบีย แซมเบีย
29 มกราคม - 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2004	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนแอลจีเรีย อียิปต์และกาบอง ระหว่างเยือนครั้งนี้จีนลงนามเอกสารความร่วมมือมากกว่า 10 ฉบับ
20 - 29 มิถุนายน ค.ศ.2004	รองประธานาธิบดีเจียงซิงหงเยือน ตูนิเซีย โตโก เบนินและแอฟริกาใต้อย่างเป็นทางการ
29 ตุลาคม - 8 พฤศจิกายน ค.ศ.2004	นายอู๋ปังกว้อประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติจีน (NPC) เยือนเคนยา ซิมบับเว แซมเบียและไนจีเรีย เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์
24 - 26 เมษายน ค.ศ.2004	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยี่ยมเยือนมอรรอคโค ทั้งสองประเทศได้ลงนามความตกลง 7 เรื่อง ครอบคลุมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การสาธารณสุข วัฒนธรรม การท่องเที่ยว
29 กันยายน ค.ศ.2004	นายหลี่จ้าวซิงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนคอโมโรส
4 - 6 กันยายน ค.ศ.2005	นายอู๋ปังกว้อประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติจีน (NPC) เยือนมอรรอคโค
11 - 19 มกราคม ค.ศ.2006	นายหลี่จ้าวซิงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนเซเนกัล มาลี ไลบีเรีย ไนจีเรีย ลิเบีย
24 - 26 เมษายน ค.ศ.2006	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนมอรรอคโค ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยน

	<p>ความคิดเห็นและลงนามความตกลง 7 เรื่อง ครอบคลุมทั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การสาธารณสุข วัฒนธรรม การท่องเที่ยว</p>
26 - 27 เมษายน ค.ศ.2006	<p>ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนไนจีเรีย ทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันและลงนามเอกสาร 7 ฉบับ อาทิ ข้อตกลงบนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี</p>
27 - 29 เมษายน ค.ศ.2006	<p>ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนเคนยา ระหว่างการเยือนได้ลงนามเอกสารความร่วมมือ 10 ฉบับ อาทิ ความตกลงบนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลเคนยา และแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนและเคนยา</p>
17 - 24 มิถุนายน ค.ศ.2006	<p>นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเยือนแอฟริกา 7 ประเทศอย่างเป็นทางการ ประกอบด้วย อียิปต์ กานา คองโก-บราซิล แองโกลา แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย และอู간다</p>
30 มกราคม - 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2007	<p>ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือน 8 ประเทศในแอฟริกา ประกอบด้วย แคมเมอรูน ไคบีเรีย ชูดาน แซมเบีย นามิเบีย แอฟริกาใต้ โมซัมบิก และเซย์เชลล์ ในระหว่างการเยือนประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ทำความตกลงดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -แคมเมอรูน จีนยกเลิกหนี้สินและสัญญาให้เงินกู้ยืมใหม่ 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และทำข้อตกลงสร้างโรงเรียน 2 แห่งและโรงพยาบาล -ไคบีเรีย จีนยกเลิกหนี้สินมูลค่า 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และประกาศปลดภาษีสำหรับสินค้าทุกรายการที่ส่งจากไคบีเรียมายังจีน -ชูดาน จีนยกเลิกหนี้สินมูลค่า 19 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และลงนามสัญญาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี 7 ฉบับ -แซมเบีย จีนก่อตั้งเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า แซมเบีย-จีน อาทิ ทุนส่วนการพัฒนาทองแดงในแซมเบีย และการให้ความช่วยเหลือในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและบรรจุอาหาร -นามิเบีย จีนลงนามข้อตกลงเงินกู้ 130 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และให้ทุนการศึกษาในสาขาต่างๆ -แอฟริกาใต้ จีนประกาศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่ระหว่างจีน

	กับแอฟริกาและช่วยพัฒนาโครงการในสาขาต่างๆ - <u>โมซัมบิก</u> จีนยกเลิกหนี้สินมูลค่า 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ - <u>เซย์เชลล์</u> จีนให้การช่วยเหลือด้านการศึกษา การแพทย์
--	---

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก 中华人民共和国外交部政策研究室, 中国外交 2001 年版
 《北京: 世界知识出版社, 2001》; 中国与非洲关系大事记 (2000-2006):

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151811371338.shtml>; Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," China Report 43, 3 (2007): 363-373.; China's Foreign Affairs 2007; Dorothy-Grace Guerrero, and Firoze manji (ed.), China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective, 2008.; Hu's 8-Nation African Tour Successful: www.china.org.cn/english/international/199702.htm; Chen shenyen, China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html

จากตารางข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้นำของจีนได้ให้ความสนใจเยือนประเทศในแอฟริกาครอบคลุมทั่วทั้งทวีป แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่สังเกตได้ว่าประเทศที่ผู้นำจีนมักเยือนบ่อยครั้งนั้น ได้แก่ ประเทศคู่ค้าสำคัญของจีน อาทิ แอฟริกาใต้ อียิปต์ มอซออคโค นอกจากนี้ยังเยือนประเทศผู้ผลิตน้ำมัน เช่น ไนจีเรีย แองโกลา ซูดานและประเทศที่มีทรัพยากรสำคัญ เช่น แชนเบีย กาบอง เป็นต้น

4.1.4 ความร่วมมือระหว่างจีนกับแอฟริกา

4.1.4.1 องค์กรสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษใหม่ จีนได้วางยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับประเทศในแอฟริกา โดยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา อันประกอบไปด้วยองค์กรของรัฐบาล (Government Organizations) องค์กรการวิจัย (Research Organizations) และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non-governmental Organizations) ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.องค์กรของรัฐบาล (Government Organizations)

กรมเอเชียตะวันตกและแอฟริกา กระทรวงพาณิชย์ (Department of West-Asian and African Affairs of Ministry of Commerce)

กรมกิจการแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ (Department of African Affairs of Ministry of Foreign Affairs)

สำนักงานประสานงานระหว่างประเทศในกิจการเอเชียตะวันตกและแอฟริกา (Bureau of West-Asian & North African Affairs of International Liaison)

สำนักงานคณะกรรมการกลางแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Department of the Central Committee of the Communist Party of China)

กองเอเชียและแอฟริกา กรมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (Asia and Africa Section of International Cooperation and Exchange Department of Ministry of Education)

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข (International Cooperation Department of Ministry of Public Health)

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงเกษตรกรรม (International Cooperation Department of Ministry of Agriculture)

สำนักงานกิจการระหว่างประเทศ กระทรวงกลาโหม (Foreign Affairs Bureau of Ministry of National Defense)

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (International Cooperation Department of Ministry of Science and Technology)

2.องค์กรการวิจัย (Research Organizations)

สถาบันเอเชียตะวันตกและแอฟริกาศึกษา (Institute of West-Asian and African Studies of Chinese Academy of Social Sciences)

ศูนย์แอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Center for African Studies, Peking University)

สถาบันแอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยนานกิง (Institute of African Studies, Nanjing University)

สถาบันแอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยเซี่ยงถาน (Institute of African Studies, Xiangtan University)

สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งเอเชียและแอฟริกา ศูนย์วิจัยและพัฒนาของสภาแห่งรัฐ (Development Research Institute of Asia and Africa, Development Research Center of State Council)

ศูนย์วิจัยการศึกษาแอฟริกา มหาวิทยาลัยครูเจ้อเจียง (Research Center of African Education, Zhejiang Normal University)

สมาคมเอเชีย-แอฟริกาแห่งประเทศจีน (Asia-Africa Society of China)

สมาคมการวิจัยในประเทศเกี่ยวกับแอฟริกา (Chinese Research Society of African Issues)

สมาคมการวิจัยประวัติศาสตร์แอฟริกา (Chinese Research Society of African History)

สมาคมแอฟริกาศึกษา (Chinese Society of African Studies)

3. องค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล (Non-governmental Organizations)

สมาคมจีนเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ (Chinese Association for International Understanding)

สมาคมจีนเพื่อความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างประเทศ (China Association for International Scientific and Technological Cooperation)

สมาคมจีนเพื่อมิตรภาพกับต่างประเทศ (Chinese People's Association for Friendship with Foreign Countries)

สภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีน (China Council for the Promotion of International Trade)

หอการค้าระหว่างประเทศของจีน (China Chamber of International Commerce)³¹

สำหรับองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลซึ่งมีความสำคัญองค์กรหนึ่ง คือ สมาคมธุรกิจจีน-แอฟริกา (China-Africa Business Council- CABC) ก่อตั้งร่วมกันระหว่าง China Society for Promotion of the Guangcai Program สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Development Programme- UNDP) และกระทรวงการค้าของจีน โดยผู้เข้าร่วมในสมาคมธุรกิจจีน-แอฟริกาเป็นบริษัทที่ไม่ใช่ของรัฐ มีเป้าหมายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งระหว่างเศรษฐกิจของจีนและแอฟริกา ทั้งกระตุ้นบริษัทธุรกิจของจีนสู่ยุทธศาสตร์ก้าวออกไปข้างนอก (going out strategy) สนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนร่วมกับบริษัทของแอฟริกาและขยายตลาดใหม่ โดยสร้างสภาพแวดล้อมสำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีระหว่างจีน-แอฟริกา³²

ดังเห็นได้ว่าจีนมีความร่วมมือกับแอฟริกาโดยผ่านองค์กรต่างๆ ทั้งในส่วนของภาครัฐมีหน่วยงานสำคัญ คือ กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์ และยังผ่านกระทรวงความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา สาธารณสุข เกษตรกรรม เป็นต้น ในส่วนขององค์กรการวิจัยนั้นได้ผ่านสถาบันการศึกษาสำคัญๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเทศแอฟริกาได้แก่ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง มหาวิทยาลัยนานกิง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่ไม่สังกัดภาครัฐ อันประกอบด้วย สมาคมหรือหอการค้าซึ่งช่วยส่งเสริมความร่วมมือกับแอฟริกาได้เป็นอย่างดี

4.1.4.2 จีนกับสหภาพแอฟริกา

สหภาพแอฟริกา (African Union- AU) เป็นองค์การทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างรัฐที่ใหญ่ที่สุดในแอฟริกาซึ่งพัฒนามาจากองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (The Organization of African Unity) หรือ (OAU) ซึ่งก่อตั้งในเดือนพฤษภาคม ปี 1963³³ ในการประชุมสุดยอดครั้งที่ 36 ขององค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) เดือนกรกฎาคม ค.ศ.2000 ได้นำบทบัญญัติแห่งสหภาพแอฟริกา (the Constitutive Act of the African Union) มาใช้ จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม

³¹ Major Chinese and African Interrelated Organizations [Online]. 2003. Available from: <http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82046.htm> [2008, June 12]

³² Brief Introduction to China-Africa Business Council [Online]. 2008. Available from: www.cabc.org.cn/english/introduce.asp [2008, June 22]

³³ ต้นกำเนิดขององค์การเอกภาพแอฟริกามาจากการประชุมแอดดิส-อบาบา ซึ่งจักรพรรดิแห่งเอธิโอเปียเป็นผู้เรียกร้องให้มีการประชุมนี้ขึ้น เนื่องจากจักรพรรดิแห่งเอธิโอเปียมีทั้งประชากรและบารมีที่พอจะทำให้เกิดความปรองดองระหว่างชาวแอฟริกาด้วยกันได้ ต่อมาได้เกิดกฎบัตรของแอดดิส-อบาบา กฎบัตรนี้ก่อให้เกิดองค์กรที่เป็นสถาบันระหว่างรัฐบาลภายในแอฟริกาอย่างแท้จริง ไพฑูรย์ ดัสเช่, โฉมหน้าแอฟริกา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517), หน้า 165-169.

ค.ศ.2002 สหภาพแอฟริกา (AU) ก็ได้เกิดขึ้นมาแทนที่องค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) อย่างเป็นทางการ ถึงแม้ว่ามีการก่อตั้งสหภาพแอฟริกาขึ้นมาแทนที่แล้วก็ตาม แต่นโยบายพื้นฐานที่รัฐบาลจีนต่อองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง โดยจีนมีนโยบายพื้นฐานดังนี้

- พัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกาบนพื้นฐานของหลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
- สนับสนุนองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกาในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความร่วมมือระหว่างประเทศในแอฟริกา พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ
- สนับสนุนความปรารถนาขององค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา ในการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจ การส่งเสริมความก้าวหน้าของสังคม
- สนับสนุนองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกาในการแก้ปัญหาความแตกต่างและความขัดแย้งระหว่างสมาชิกรัฐ ตลอดจนการเจรจาสันติภาพ โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก
- รักษาความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญ ตลอดจนการสร้างความแข็งแกร่งในการปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น³⁴

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ก่อตั้ง ในปี ค.ศ.1963 โดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเคยโทรเลขไปยังที่ประชุมองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา ความว่า “มีความปรารถนาอย่างยิ่งว่า การประชุมจะได้ก่อเกิดคุณูปการต่อการส่งเสริมความร่วมมืออันดีของประเทศแอฟริกาและประชาชนประเทศต่างๆในแอฟริกา เพื่อต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมเก่าและใหม่ ปกป้องเอกราชของชาติ ทั้งเพิ่มความปรองดองของประเทศในเอเชีย แอฟริกาและปกป้องสันติภาพของโลก”³⁵ นับจากนั้นมา ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายก็พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษ 1980 เมื่อแอฟริกาประสบกับทุพภิกขภัยครั้งใหญ่ ภัยพิบัติครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบรุนแรงต่อประเทศในแอฟริกามากกว่า 34 ประเทศ มีประชาชนกว่า 150 ล้านคนประสบกับความอดอยาก ทั้งนี้รัฐบาลจีนได้ให้ความ

³⁴ Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, *China's Foreign Affairs 2004*, p.391.

³⁵ 袁武, *中国与非洲*, pp.35-36.

ช่วยเหลือ โดยมอบข้าวสารกว่า 170,000 ตัน ทั้งยังส่งสิ่งของบรรเทาทุกข์ผ่านไปยังองค์การ
เอกภาพแห่งแอฟริกา (OAU) เพื่อแจกจ่ายไปยังประเทศที่ประสบภัยต่อไป³⁶

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษใหม่ ความสัมพันธ์จีนและแอฟริกาได้ก้าวหน้าไปอีกขั้น โดยในการ
ประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาในปี ค.ศ.2000 รองนายกรัฐมนตรีเจินเจินได้กล่าวกับนาย
Salim Ahmed Salim ว่า การประชุมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์จีน-
แอฟริกา ทั้งนี้ย้ำว่าจีนสนับสนุนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของแอฟริกาอีกด้วย³⁷ ต่อมาเมื่อมีการ
ก่อตั้งสหภาพแอฟริกา (AU) ขึ้น นายกรัฐมนตรีจู่เหว่งจี้ก็ได้ส่งสารแสดงความยินดีไปในการ
ประชุมสุดยอดของสหภาพแอฟริกา (AU) ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองเดอร์บัน (Durban) ประเทศ
แอฟริกาใต้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2002 และรัฐบาลจีนยังได้ส่งทูตพิเศษเข้าร่วมการประชุมสุด
ยอด พร้อมทั้งบริจาคเงินแก่สหภาพแอฟริกา (AU) จำนวน 300,000 เหรียญสหรัฐ

ต่อมาใน ค.ศ.2003 ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างจีนและสหภาพแอฟริกา (AU)
ได้ก้าวหน้าไปอีกขั้น โดยในเดือนกรกฎาคม นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าส่งสารแสดงความยินดีไปใ
การประชุมสุดยอดของสหภาพแอฟริกา (AU) ครั้งที่สองซึ่งจัดขึ้นที่เมือง Maputo เมืองหลวงของ
ประเทศโมซัมบิก โดยนายหลิวคว่อเจิงผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศในฐานะทูตพิเศษของรัฐบาลจีน
ได้เข้าร่วมในพิธีเปิดการประชุมสุดยอดและมอบเงินบริจาคกว่า 300,000 เหรียญสหรัฐ แก่
สหภาพแอฟริกา ในเดือนธันวาคมปีเดียวกันนั้น นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าพบกับนาย Alpha
Oumar Konare ประธานคณะกรรมการสหภาพแอฟริกา (Chairman of the AU Commission)
ในพิธีเปิดการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 ซึ่งนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าได้ย้ำถึง
บทบาทของสหภาพแอฟริกาและพร้อมสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิด³⁸

นับแต่บัดนั้นมา ความร่วมมือระหว่างจีนกับสหภาพแอฟริกาก็ขยายเพิ่มขึ้นอย่าง
ต่อเนื่อง ในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 รัฐบาลจีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's
African policy) ก็ได้ตอบรับบทบาทและความสำคัญของสหภาพแอฟริกาในการรักษาสันติภาพ
และเสถียรภาพ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาในภูมิภาคแอฟริกาและในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 นี้

³⁶ 徐人龙, “中国与非盟的友好合作关系,” in 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程 《北京: 世界知识出版社, 2006》, p.215.

³⁷ Chinese Vice Premier Meets OAU Secretary-General [Online]. 2000. Available from: http://English.peopledaily.com.cn/English/200010/11/print20001011_52299.html [2008, August 25]

³⁸ Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China, China's Foreign Affairs 2004, p.392.

นายหลี่กั๋วเจิงรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนและในฐานะทูตพิเศษของรัฐบาลจีนได้เป็นผู้นำของคณะผู้แทนจีนไปเข้าร่วมสมัชชาประชุมทั่วไปครั้งที่ 6 แห่งสมัชชาสหภาพแอฟริกา ณ เมืองคาร์ตุม (Khartoum) ประเทศซูดานและพบกับนาย Konare ประธานคณะกรรมการสหภาพแอฟริกาและนายหลี่กั๋วเจิงได้มอบเงิน 400,000 เหรียญสหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนกลุ่มปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหภาพแอฟริกาในเขตดาร์ฟูร์ของซูดาน

ต่อมาในเดือนมิถุนายนในปีเดียวกันนั้น นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเยือนสาธารณรัฐคองโก ซึ่งได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมของสหภาพแอฟริกา ทั้งยังได้พบกับประธานาธิบดี Denis Sassou-Nguesso ในครั้งนี้นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าได้เป็นตัวแทนของรัฐบาลจีนมอบเงินช่วยเหลือจำนวน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหภาพแอฟริกาในดาร์ฟูร์ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าได้ส่งสารแสดงความยินดีในสมัชชาประชุมทั่วไปครั้งที่ 7 แห่งสมัชชาสหภาพแอฟริกา ณ เมือง Banjul ประเทศแกมเบีย ทั้งนี้เงินได้แต่งตั้งนายหลี่เป่าตงเป็นคณะผู้แทนรัฐบาลเข้าร่วมประชุมและมอบเงินบริจาคแก่สหภาพแอฟริกา มูลค่า 300,000 เหรียญสหรัฐฯ³⁹

นอกจากความสัมพันธ์ที่จีนมีต่อสหภาพแอฟริกาแล้ว จีนยังมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ในแอฟริกา อาทิ ประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ (Southern African Development Community- SADC) สหภาพศุลกากรแอฟริกาตอนใต้ (Southern African Customs Union- SACU) รวมถึงสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาคมเศรษฐกิจของรัฐในแอฟริกาตะวันตก (Economic Community of West African States- ECOWAS) อีกด้วย⁴⁰

4.1.4.3 หุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา (New Partnership for Africa's Development- NEPAD)

หุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา (New Partnership for Africa's Development- NEPAD) คือ วิสัยทัศน์และกรอบความคิดเชิงยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อเผชิญหน้ากับประเด็นท้าทายทวีปแอฟริกาในปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ใหม่ อาทิ ปัญหาความยากจนที่เพิ่มขึ้น ความด้อยพัฒนาของแอฟริกา⁴¹ โดยจีนได้มีความชัดเจนว่าให้การสนับสนุนหุ้นส่วนใหม่

³⁹ Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China, *China's Foreign Affairs 2007*, pp.487-488.

⁴⁰ 孙晓萌, “试析 21 世纪的中非战略伙伴关系,” in 北京外国语大学亚法学院编, *亚非研究《第 1 辑》*《北京: 时事出版社, 2007》, p.219.

⁴¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <http://www.nepad.org/2005/files/home.php>.

เพื่อการพัฒนาแอฟริกาและในขณะเดียวกันทางฝ่ายแอฟริกาก็ไม่ลังเลในการรับข้อเสนอในการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากจีน ทั้งนี้จีนได้ให้การสนับสนุนแอฟริกาในที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งจัดขึ้นที่นครนิวยอร์ก ในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ.2002 เพื่อพิจารณาวิถีทางสนับสนุนหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา ในที่ประชุมนี้ นายถังเจี๋ยเสวียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้กล่าวสุนทรพจน์ในที่ประชุม ความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“หุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกาเป็นบันไดสำคัญที่นำพาประเทศในแอฟริกาไปเผชิญกับการท้าทายแห่งศตวรรษใหม่ ตลอดจนสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและการยกระดับตนเองครั้งยิ่งใหญ่...พวกเราสนับสนุนประเทศแอฟริกาในความพยายามอย่างไม่ลดละเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งหมด ในหนทางแห่งการฟื้นฟูความรู้เรื่องของแอฟริกา...ในประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว มีภาระและพันธะในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การค้า การเงินระหว่างประเทศ เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแอฟริกา...ในกระบวนการดำเนินการของหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา นั้นประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วควรจะให้ความเอาใจใส่อย่างเต็มที่ต่อทางเลือกของประเทศแอฟริกา...ทั้งควรลดและยกเลิกหนี้สินของประเทศแอฟริกา ทั้งขยายตลาดและส่งต่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปยังแอฟริกา...จีนยังรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศแอฟริกามาเป็นเวลายาวนานและติดตามความก้าวหน้าของแอฟริกาอย่างใกล้ชิด ความร่วมมืออันแข็งแกร่งกับประเทศแอฟริกาในการพัฒนาร่วมกันนั้นถือเป็นส่วนประกอบสำคัญของนโยบายต่างประเทศจีน...”⁴²

นอกจากนี้การสนับสนุนหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกายังปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการแอดดิส อบาบา “Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006)” โดยจีนดำเนินการภายใต้กรอบการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา เพื่อเพิ่มความร่วมมืออันแข็งแกร่งกับประเทศในแอฟริกา องค์กรในภูมิภาคและอนุภูมิภาคของแอฟริกา ภายใต้หุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา อาทิ การพัฒนาสาธารณูปโภค การป้องกันและรักษาโรคติดต่อ อาทิ

⁴² Permanent Mission of the People's Republic of China to the UN, Speech by Chinese Foreign Minister Tang Jiaxuan At the High-level Plenary Meeting of the UN General Assembly To Consider How to Support The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) [Online]. 2002. Available from: <http://www.china-un.org/eng/ldhy/57/t28500.htm> [2009, January 11]

เอ็ดส์ มาลาเรีย วัณโรค รวมถึงในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเกษตรกรรม⁴³ ต่อมาในพิธีส่งมอบ ณ เมือง Midrand ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ.2006 รัฐบาลจีนได้มอบเช็คมูลค่า 500,000 เหรียญสหรัฐฯ แก่ผู้บริหารระดับสูงของสำนักเลขานุการหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา โดยเงินจำนวนนี้นำไปใช้เพื่อสนับสนุนโครงการฝึกอบรมระดับบัณฑิตวิทยาลัยของนางพยาบาลในแอฟริกาและพยาบาลผดุงครรภ์ที่ได้ดำเนินการในแทนซาเนียและเคนยา พิธีส่งมอบถือเป็นสัญลักษณ์ก้าวแรกของความร่วมมือระหว่างจีนและหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา อีกทั้งประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้กล่าวสุนทรพจน์ ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2006 เพื่อเน้นย้ำว่าจะสนับสนุนการดำเนินงานของหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกาและจะสนับสนุนประเทศแอฟริกาในความพยายามสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน⁴⁴

4.1.4.4 ความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาในเวทีระหว่างประเทศ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ห้วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งรัฐบาลไทยและปักกิ่งต่างอ้างถึงอำนาจความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนของประเทศจีน ทั้งสองฝ่ายต่างแข่งขันสถาปนาความสัมพันธ์กับประเทศแอฟริกา สำหรับสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้วถือว่าหลักการจีนเดียวยังคงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญก่อนมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ในปัจจุบันประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่ได้สนับสนุนความพยายามของจีนในการโดดเดี่ยวได้หวนออกจากประชาคมโลก สำหรับประเทศล่าสุดที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน คือ ประเทศชาด (ข้อมูลใน ค.ศ.2007) เนื่องจากในเดือนสิงหาคม ค.ศ.2006 ชาดต้องการเสียงสนับสนุนของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติและสาธารณรัฐประชาชนจีนก็เป็นหนึ่งในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้ ชาดจึงหันไปรับรองรัฐบาลจีนปักกิ่งแทนรัฐบาลไทย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีเพียงประเทศในแอฟริกา 5 ประเทศที่ยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับได้หวนประกอบไปด้วย บุร์กินาฟาโซ แกมเบีย มาลาวี เซาโตเมและปรินซีปีและสวาซิแลนด์ โดยได้หวน

⁴³ Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjih/t404123.htm> [2009, January 11]

⁴⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, The Chinese Government Grants \$500,000 to Support NEPAD Nurses and Midwives Post-Graduate Training Program [Online]. 2006. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/jmhzt/t403816.htm> [2009, January 11]

ยังคงสนับสนุนเงินกองทุน เพื่อเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและนำ ประชาธิปไตยเข้าไปสู่ประเทศในแอฟริกา⁴⁵

ในกิจการระหว่างประเทศนั้น จีนให้ความสำคัญในความร่วมมือแบบพหุภาคีและมี แนวทางดำเนินนโยบายร่วมกับแอฟริกาในลักษณะดังนี้ คือ เชื่อมมั่นในความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South co-operation) เสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนหรือในระดับพหุภาคี อาทิ องค์การสหประชาชาติ (UN) การประชุมสหประชาชาติเพื่อการค้าและการพัฒนา (the United Nations Conference on Trade and Development- UNCTAD) และองค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศกำลังพัฒนาและจัดตั้งระเบียบทางเศรษฐกิจโลกใหม่ ที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกัน⁴⁶

ความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South Cooperation)

แนวความคิดเรื่องความร่วมมือแบบใต้-ใต้นั้นได้พัฒนาขึ้นภายหลังจากการประชุมเอเชีย- แอฟริกาที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย แต่เริ่มปรากฏชัดขึ้นในปลายทศวรรษ 1990⁴⁷ ความ ร่วมมือแบบใต้-ใต้ออกให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ อาทิ ความไม่สมส่วนของระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความยากจน และความไม่มีเสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ในปัจจุบันมีองค์การจำนวนมากที่ส่งเสริมพัฒนาความร่วมมือแบบ ใต้-ใต้ ได้แก่ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (the United Nations Conference on Trade and Development- UNCTAD) สำนักงานโครงการพัฒนาแห่ง

⁴⁵ Joshua Eisenman, "China's Post-Cold War Strategy in Africa: Examining Beijing's Methods and Objectives," in Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchellods, *China and the Developing World: Beijing's Strategy for the Twenty-fist Century* (NewYork: Armork, 2007), pp.36-37.

⁴⁶ Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjih/t404122.htm> [2009, January 11]

⁴⁷ Chris Melville and Olly Owen, *China and Africa: a new era of South-South Cooperation* [Online]. 2005. Available from: http://www.opendemocracy.net/globalization-G8/south_2658.jsp [2009, January 11]

สหประชาชาติ (the United Nations Development Program- UNDP) และกลุ่ม G-77 (Group of Seventy-Seven) เป็นต้น⁴⁸

การประชุมสุดยอดเอเชีย-แอฟริกา ค.ศ. 2005 (Bandung II)

ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ.2005 ได้มีการประชุมครบรอบ 50 ปีของการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ครั้งที่ 1 ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในครั้งนี้ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาของจีนได้เข้าร่วมการประชุมพร้อมด้วยผู้นำระดับสูงของประเทศอื่นๆ ในการประชุมครั้งนี้ ประธานาธิบดี Susilo Bambang Yudhoyono แห่งอินโดนีเซียและประธานาธิบดี Thabo Mbeki แห่งแอฟริกาใต้ได้ลงนามในปฏิญญาหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ใหม่แห่งเอเชีย-แอฟริกา (Declaration on the New Asia-African Strategic Partnership-NAASP) ซึ่งปฏิญญาดังนี้เป็นกรอบในการสร้างความใกล้ชิดระหว่างเอเชียและแอฟริกา โดยมีเนื้อหาครอบคลุมความร่วมมือใน 3 เรื่อง ได้แก่ ความปรองดองทางการเมือง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม⁴⁹

4.1.4.5 ความร่วมมือด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการเกษตร

ความร่วมมือด้านการศึกษา

นับตั้งแต่การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาครั้งแรกในปี 2000 การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นก้าวใหม่ของการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแอฟริกา ต่อมาเมื่อมีการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการร่วมมือกันทางการศึกษาก็ยังคงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในแผนปฏิบัติ โดยจีนดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันเทคนิคและอาชีวศึกษาในแอฟริกา⁵⁰ ทั้งนี้ความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างจีน-แอฟริกา มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีการจัดการประชุมรัฐมนตรีศึกษาธิการจีน-แอฟริกา ในเดือนพฤศจิกายน

⁴⁸ Uche U. Ofodile, *Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa?* [Online]. 2009. Available from:

http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 20]

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Kenneth King, *The Beijing China-Africa Summit of 2006: The New Implementation Implications of Aid to Education* [Online]. 2006. Available from: www.hku.hk/cerc/KK.../5.Beijing.China-Africa.King.2006e.pdf [2008, October 23]

ค.ศ.2005 จีนได้ย้ำในพิธีเปิดการประชุมว่า จีนจะแลกเปลี่ยนและสนับสนุนทางการศึกษาแก่ประเทศแอฟริกา โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของจีนกล่าวยืนยันว่า จีนยังคงให้การสนับสนุนทางการศึกษา โดยรับนักศึกษาจากแอฟริกามาศึกษาที่ประเทศจีน พร้อมทั้งส่งนักวิชาการจีนไปยังแอฟริกาและยังจัดโครงการฝึกอบรมและดำเนินการสอนภาษาจีนในแอฟริกา⁵¹ ตามข้อมูลกระทรวงศึกษาธิการของจีน ในปลายปี ค.ศ.2005 จีนได้มอบทุนการศึกษาว่า 18,919 ทุนแก่นักศึกษาจากประเทศในแอฟริกาว่า 50 ประเทศ นอกจากนี้ยังมีโครงการช่วยเหลือแก่ประเทศแอฟริกา 25 ประเทศกว่า 60 โครงการ เพื่อพัฒนาและฝึกฝนความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งส่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 530 คนไปยังประเทศแอฟริกา 35 ประเทศ เพื่อช่วยเหลือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมและมัธยม ต่อมาในการประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2006 ซึ่งได้เพิ่มความร่วมมือด้านการศึกษา โดยเน้นไปที่การขยายการฝึกอบรม การดำเนินการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างจีนและแอฟริกา การเพิ่มจำนวนของทุนการศึกษา เป็นต้น⁵² นอกจากนี้ จีนยังได้จัดตั้งสถาบันขงจื้อซึ่งเป็นสถาบันเพื่อสอนภาษาและวัฒนธรรมจีน โดยในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2004 จีนได้ตั้งสถาบันขงจื้อขึ้นเป็นแห่งแรกในมหาวิทยาลัยไนโรบี จนถึงปี ค.ศ.2007 มีสถาบันขงจื้อถึง 11 แห่งในแอฟริกา ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศเคนยา ไนจีเรีย แอฟริกาใต้ อียิปต์ ซิมบับเว รวันดาและมาดากัสการ์ เป็นต้น⁵³

ความร่วมมือด้านการแพทย์และสาธารณสุข

นับตั้งแต่การประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาใน ค.ศ.2000 จีนได้สร้างความร่วมมือในเรื่องของสุขภาพ โดยขยายการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของแอฟริกา ริเริ่มโครงการป้องกันการแพร่เชื้อของโรคติดต่อต่าง ๆ อาทิ มาลาเรียและเอชไอวี พร้อมทั้งส่งอุปกรณ์ทางการแพทย์ไปยังประเทศในแอฟริกา ต่อมาใน ค.ศ.2002 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของจีนได้ดำเนินการจัดหลักสูตรฝึกอบรมในด้านเทคนิคระหว่างประเทศ เพื่อทำการป้องกันและ

⁵¹ China to further educational exchange with Africa [Online]. 2005. Available from:

<http://www.focac.org/eng/zt/zfjybzlt/t223754.htm> [2008, October 16]

⁵² Kenneth King, *The Beijing China-Africa Summit of 2006: The New Implementation Implications of Aid to Education* [Online]. 2006. Available from: www.hku.hk/cerc/KK.../5.Beijing.China-Africa.King.2006e.pdf [2008, October 23]

⁵³ China has educational exchanges with over 50 African counties [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/yhjl/t404110.htm> [2008, October 16]; He wenping, "The Balancing Act of China Policy," *China Security* 3, 3 (Summer 2007): 23-40.

รักษาโรคมาลาเรียและโรคในเขตร้อนชื้น โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมครั้งแรกว่าด้วยการควบคุมโรคมาลาเรีย มีผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน โดยมาจากประเทศในแอฟริกา 17 คนด้วยกัน และในปีเดียวกันนั้นมีการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาในเรื่องของยาแผนโบราณและเภสัชกรรมซึ่งมีผู้เข้าร่วมจากแอฟริกา 21 ประเทศ⁵⁴ นอกจากนี้ จีนได้เนิการส่งทีมแพทย์ไปยังแอฟริกา โดยใน ค.ศ.2003 จีนส่งบุคลากรด้านการแพทย์ทั้งสิ้นกว่า 860 คน ไปยัง 34 ประเทศ⁵⁵ จนถึงปลายปี ค.ศ.2005 จีนส่งทีมแพทย์ไปยังแอฟริกากว่า 47 ประเทศ รวมกว่า 15,000 คน⁵⁶ ทั้งนี้จีนยังมีความร่วมมือทางการแพทย์ระหว่างมณฑลต่างๆ ของจีนกับประเทศในแอฟริกา ดังตารางด้านล่างนี้

ตาราง 4.2 แสดงความร่วมมือทางการแพทย์ระหว่างมณฑลต่างๆของจีนกับประเทศในแอฟริกา⁵⁷

มณฑลของจีน	ประเทศผู้รับ
ฝูเจี้ยน	บอตสวานา
กานซู	มาดากัสการ์
กว่างตง	อิเควทอเรียลกินี
กวางสี	ไนเจอร์ คอโมโรส
เหอหนาน	แซมเบีย เจริเทรีย เอธิโอเปีย
หูเป่ย์	แอลจีเรีย เลโซโท

⁵⁴ Drew Thompson, "China's Soft Power in Africa: From the Beijing Consensus to Health Diplomacy," *China Brief* 5, 21 (13 October 2005): 3.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ China to continue to send medical teams to Africa [Online]. 2005. Available from: <http://www.focac.org/eng/yhjl/t404109.htm> [2008, October 10]

⁵⁷ Drew Thompson, "China's Soft Power in Africa: From the Beijing Consensus to Health Diplomacy," *China Brief* 5, 21 (13 October 2005): 4.

หูหนาน	เซียร์ราลีโอน เคปเวิร์ด ซิมบับเว
มองโกเลียใน	รวันดา
เจียงซี	ตูนิเซีย
หนิงเซีย	เบนิน
ชิงไห่	บุรุนดี
ซานซี	มอริทานี กินี ซูดาน
ซานตง	แทนซาเนีย เซย์เชลล์
เซียงไฮ้	มอรรอคโค
सानซี	โตโก แคมเมอรูน จิบูตี
เสฉวน	โมซัมบิก กินีบิสเซา
เทียนจิน	สาธารณรัฐคองโก กาบอง
ยูนนาน	ยูกันดา
เจ้อเจียง	มาลี นามิเบีย แอฟริกากลาง

ที่มา สรุปเนื้อหาจาก Drew Thompson, "China's Soft Power in Africa: From the Beijing Consensus to Health Diplomacy," *China Brief* 5, 21 (13 October 2005): 4.

ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการเกษตร

ในส่วนของความร่วมมือในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จีนได้ยกระดับความร่วมมือใน ส่วนงานวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ การพัฒนาและแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี ยกระดับเทคโนโลยี

ดั้งเดิมของแอฟริกา พัฒนาการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ การช่วยเหลือทางเทคนิค และนำเทคนิคให้มาปรับใช้ในแอฟริกาได้อย่างเหมาะสม⁵⁸

ในด้านโทรคมนาคม จีนได้ดำเนินความร่วมมือ ให้บริการทางเทคนิคและส่งออกเครื่องมือไปยังประเทศในแอฟริมากว่า 20 ประเทศ อาทิ การเข้าไปบุกตลาดแอฟริกาของบริษัท Huawei Technologies Co. และ Zhongxing Telecom Co.Ltd นอกจากนี้ยังมีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับรัฐมนตรีซึ่งได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.2004 ในเรื่องอุตสาหกรรมโทรคมนาคมระหว่างจีนและประเทศแอฟริกา โดยมีประเทศที่เข้าร่วมได้แก่ แอลจีเรีย อียิปต์ เอธิโอเปีย มอริทาเนีย ไนเจอร์ แอฟริกาใต้ ซูดาน แทนซาเนีย โตโก ตูนิเซีย ซิมบับเว⁵⁹ ซึ่งการประชุมครั้งนี้ถือเป็นการเพิ่มความร่วมมือระหว่างกันอย่างเป็นทางการ

ในส่วนความร่วมมือทางการเกษตร จีนและแอฟริกาพร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตรและการประมง นอกจากนั้น ยังตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความมั่นคงในเรื่องอาหาร และแสวงหาความร่วมมือ 3 ฝ่าย ได้แก่ จีน แอฟริกาและหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์การเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ (FAO)⁶⁰

ความร่วมมือด้านการทหาร

ในส่วนความร่วมมือทางการทหารนั้น ในปัจจุบันนี้ จีนมีสำนักงานผู้ช่วยทูตทหาร 14 แห่งในแอฟริกา ได้แก่ แอลจีเรีย คองโก อียิปต์ เอธิโอเปีย ไลบีเรีย ลิเบีย มอริออคโค โมซัมบิก นามิเบีย ไนจีเรีย ซูดาน ตูนิเซีย แซมเบียและซิมบับเว ทั้งนี้นับตั้งแต่ค.ศ.2001-2006 จีนและแอฟริกามีการแลกเปลี่ยนระหว่างกองทัพ อาทิ การเยือนแอฟริกาของผู้นำในกองทัพจีนซึ่งมีมากกว่า 30 ครั้ง การติดต่อด้านผู้เชี่ยวชาญ การช่วยเหลือด้านการทหารและการช่วยเหลือกองทัพในท้องถิ่น

⁵⁸ China's African policy [Online]. 2006. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm> [2008, January 19]

⁵⁹ China hopes to further expand telecom cooperation with African nations [Online]. 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/yhjl/t174600.htm> [2008, January 19]

⁶⁰ Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjjh/t404122.htm> [2009, January 11]

การสนับสนุนทางเทคนิค การแลกเปลี่ยนฝึกอบรม การขายอาวุธ การสนับสนุนความร่วมมือทางการทหาร เป็นต้น⁶¹

4.1.5 ความร่วมมือด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ การทูตพลังงาน (Energy Diplomacy) ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการทูตระดับสุดยอดของประเทศ การทูตพลังงานถือเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญสำหรับการพัฒนาชาติ⁶² ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2006 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเน้นย้ำในที่ประชุมสุดยอดกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่ 8 ประเทศ (G-8) ที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์กว่า “พื้นฐานเรื่องยุทธศาสตร์พลังงานของจีน คือ การรักษาพลังงานให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งสู่ตลาดภายในเพื่อรองรับการพัฒนาต่างๆ...และพยายามสร้างระบบการจัดหาพลังงานที่มีเสถียรภาพ ประหยัดและสะอาด...”⁶³ จีนมีความชัดเจนอย่างยิ่งว่าสนใจในเรื่องความมั่นคงด้านพลังงานมากขึ้นและสามารถกล่าวได้ว่า จีนนำการทูตพลังงาน (energy diplomacy) มาใช้เป็นเสาหลักของนโยบายต่างประเทศจีนในสมัยของประธานาธิบดีหูจิ่นเทา⁶⁴

โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ.2006 จีนได้ประกาศในแผน 5 ปี สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจีน ฉบับที่ 11 (The 11th five-years plan for National Economic and Social Development) ว่าจีนมีแนวทางขยายความร่วมมือในการพัฒนาน้ำมันและก๊าซในระดับสากล บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีความสนใจระบบพลังงานระหว่างประเทศและจะเข้าตลาดระหว่างประเทศเพื่อรับประกันความมั่นคงในการจัดหาพลังงานของจีน⁶⁵

⁶¹ Sino-African military relations [Online]. 2008. Available from: <http://sinoafrica.org/2008/07/21/sino-african-military-relations> [2009, January 11]

⁶² Xu Qinhua, *China's Energy Diplomacy and Its Implications for Global Energy Security* [Online]. 2006. Available from: library.fes.de/pdf-files/iez/global/04763.pdf [2008, January 11]

⁶³ Ibid.

⁶⁴ With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]

⁶⁵ Xu Qinhua, *China's Energy Diplomacy and Its Implications for Global Energy Security* [Online]. 2006. Available from: library.fes.de/pdf-files/iez/global/04763.pdf [2008, January 11]

ในส่วนนโยบายด้านพลังงานในแอฟริกา นั้น จีนมีแนวทางดังนี้ คือสร้างความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายในการสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการพัฒนาพลังงาน ขยายขอบเขตความร่วมมือ และจีนจะเพิ่มการลงทุนในพื้นที่เหล่านี้ ภายใต้หลักผลประโยชน์ร่วมกัน เชื้อประโยชน์ต่อกันและพัฒนาอย่างยั่งยืน⁶⁶ ทั้งนี้แอฟริกาได้ส่งออกน้ำมันดิบไปยังจีนเป็นครั้งแรกใน ค.ศ.1992 ต่อมาใน ค.ศ.2005 แอฟริกามีความสำคัญในฐานะผู้ส่งออกน้ำมันให้แก่จีน ซึ่งคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีนหรือประมาณ 701,000 บาร์เรลต่อวัน โดยจีนมีความใกล้ชิดกับประเทศผู้ผลิตน้ำมันสำคัญๆ หรือประเทศผู้สำรองน้ำมันรายใหญ่ๆ ในแอฟริกา อาทิ ประเทศแองโกลา ไนจีเรีย ซูดาน แอลจีเรีย กาบอง อิเควทอเรียลกินี สาธารณรัฐคองโก เป็นต้น⁶⁷ โดยเฉพาะมีความร่วมมือกับประเทศน้ำมันสำคัญอย่าง แองโกลา ไนจีเรีย ซูดาน

ความร่วมมือด้านน้ำมันระหว่างจีนกับแองโกลา

แองโกลาถือเป็นประเทศคู่ค้าน้ำมันที่สำคัญในแอฟริกา ในระหว่างที่รองนายกรัฐมนตรี เจิงเพียหยางเยือนแองโกลาในวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 2004 ธนาคารนำเข้าและส่งออกของจีน (EXIM bank) ได้เพิ่มข้อตกลงกู้ยืมในรูปแบบจ่ายเงินกู้คืนด้วยน้ำมัน (the oil-backed loan Agreement) ซึ่งมีจำนวนเงินสูงสุดในการปล่อยสินเชื่อกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่รัฐบาลแองโกลา ครั้งแรกสามารถจ่ายได้ในเดือนกันยายน ค.ศ.2004 ครั้งที่สองในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2005⁶⁸ นอกจากนี้ การเยือนแองโกลาของรองนายกรัฐมนตรีเจิงเพียหยางยังนำไปสู่การลงนามข้อตกลงทวิภาคีอย่างเป็นทางการ 9 ข้อ โดยเป็นข้อตกลงที่เกี่ยวกับพลังงานดังนี้

-ข้อตกลงครอบคลุมความร่วมมือระหว่างกระทรวงน้ำมัน กระทรวงธรณีวิทยาและแร่ของแองโกลากับคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติของจีน

-ข้อตกลงความร่วมมือ ครอบคลุมการจัดส่งน้ำมันจากบริษัท Sonangol (แองโกลา) สู่อู่บริษัท Sinopec (จีน)

⁶⁶ Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006) [Online]. 2006.

Available from: www.focac.org/eng/wjjh/t404123.htm [2008, June 25]

⁶⁷ Uche Ofodile, "Trade, Aid and Human Rights: China's Africa Policy in Perspective," *Journal of International Commercial Law and Technology* 4, 2 (2009): 88.

⁶⁸ Dorothy-Grace Guerrero, and Firoze manji (ed.), *China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective*, p.164.

-บันทึกความเข้าใจ (MOU) 2 เรื่องเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยร่วมกันในการสัมปทานน้ำมัน Block 3 ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท Sonangol (แองโกลา) และ บริษัท Sinopec (จีน)⁶⁹

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2006 บริษัท Sinopec และ Sonangol ได้ประกาศตั้ง Sinopec-Sonangol International (SSI) เข้าร่วมในการพัฒนาโรงกลั่นใหม่ที่เมือง Lobito (Sonaref) โดยใช้เงินลงทุนทั้งหมด 3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งบริษัท Sinopec ได้ถือหุ้น 55 เปอร์เซ็นต์ และบริษัท Sonangol ได้ถือหุ้น 45 เปอร์เซ็นต์⁷⁰ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2006 ระหว่างนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเยือนแองโกลา Luanda ได้ประกาศจำนวนเงินในการปล่อยสินเชื่อเพิ่มเติมจำนวน 2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ⁷¹

ความร่วมมือด้านน้ำมันระหว่างจีนกับไนจีเรีย

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2005 จีนและไนจีเรียได้ลงนามการขายน้ำมันดิบกว่า 800 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ระหว่างบริษัทปิโตรไชน่า อินเตอร์เนชันแนล (Petrochina International) กับบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติไนจีเรีย (NNPC) เพื่อจัดส่งน้ำมันดิบไปยังจีนกว่า 30,000 บาร์เรลต่อวัน⁷² ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 บริษัท CNOOC (ควบคุมโดยรัฐบาลจีน) ตกลงจ่ายเงิน 2,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับการถือหุ้น 45 เปอร์เซ็นต์ ในแหล่งน้ำมันชายฝั่งทะเลของไนจีเรีย⁷³ ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ.2006 บริษัท CNOOC ได้ประกาศถือหุ้น 35 เปอร์เซ็นต์ เพื่อสำรวจน้ำมันในไนจีเรียเป็นจำนวน 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁷⁴

⁶⁹ Ibid, pp.160-162.

⁷⁰ Ibid, pp.138, 160-162.

⁷¹ Henry Lee and Dan Shalmon, "Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, p.120.

⁷² [China-Africa trade links \[Online\]. 2007. Available from: www.chinadaily.com.cn/2007-01/29/content_765108.htm](http://www.chinadaily.com.cn/2007-01/29/content_765108.htm) [2008, June 25]

⁷³ Joshua Eisenman, "China's Post-Cold War Strategy in Africa: Examining Beijing's Methods and Objectives," in Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchellods, *China and the Developing World: Beijing's Strategy for the Twenty-first Century* (NewYork: Armork, 2007), p.39.

⁷⁴ Dorothy-Grace Guerrero and Firoze manji (ed.), *China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective*, p.138.

ความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างจีนกับซูดาน

ความร่วมมือทางด้านพลังงานระหว่างจีนกับซูดานเริ่มขึ้นใน ค.ศ.1995 โดยบริษัท CNPC ได้เป็นบริษัทน้ำมันสำคัญที่ดำเนินการในซูดาน⁷⁵ นับตั้งแต่ ค.ศ.1996 จีนได้กลายเป็นผู้ลงทุนหลักในซูดาน ซึ่งบริษัทน้ำมัน CNPC ไม่เพียงแต่ลงทุนในการสำรวจน้ำมันเท่านั้น แต่ยังทำการผลิตและขนส่ง ในปัจจุบันได้สร้างท่อส่งน้ำมันยาวกว่า 1,500 กิโลเมตรเพื่อการส่งน้ำมันไปยังท่าเรือซูดาน⁷⁶ ทั้งนี้ซูดานได้ส่งออกน้ำมันไปยังจีนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของการส่งออกน้ำมันทั้งหมดของซูดาน และจีนนำเข้าน้ำมันจากซูดาน รองจากซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน แองโกลา โอมาน สำหรับการร่วมทุนทางน้ำมันร่วมกับซูดานนั้น บริษัท CNPC ของจีน ถือเป็นหุ้นส่วนรายใหญ่ของบริษัท the Greater Nile Petroleum Operating Company- GNPOC (ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันสำคัญของซูดาน คือ ถือหุ้นประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีหุ้นส่วนจากประเทศอื่น คือ บริษัท Petronas จากมาเลเซีย และ ONGC จากอินเดีย) นอกจากนี้บริษัท CNPC ยังสร้างโรงกลั่นน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดของประเทศในความร่วมมือกับกระทรวงพลังงานของซูดาน ต่อมาในปี 2004 จีนได้ขยายการผลิตเป็น 2 เท่า⁷⁷ เมื่อถึง ค.ศ.2005 จีนซื้อน้ำมันจากซูดานคิดเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ในการส่งออกน้ำมันของซูดาน โดยบริษัท CNPC มีการลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันในประเทศซูดานมากกว่า 8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ อาทิ การลงทุนสร้างท่อส่งสำหรับน้ำมันกว่า 900 ไมล์ไปยังทะเลแดง⁷⁸

นอกจากการดำเนินการทูตเพื่อแสวงหาพลังงานน้ำมันแล้ว จีนยังดำเนินการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบรับกับการเติบโตและขยายตัวของอุตสาหกรรมต่างๆ อีกด้วย แอฟริกาถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้จีนยังสนใจแหล่งทรัพยากรอื่นๆ อาทิ ทองแดงซึ่งจีนเป็นผู้นำเข้าทองแดงรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยจีนซื้อทองแดงจากแซมเบีย ซิมบับเว นอกจากนี้ จีนยังมีความต้องการไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างหรือไม้สักซุงและได้นำเข้าจากแคมเมอรูน

⁷⁵ Daniel Large, "China and the changing context of development in Sudan," *Development* 50, 3(2007): 58-59. อ้างใน Janet Xuanli Liao, *China's Energy Diplomacy and Its Peaceful Rise* [Online]. 2008. Available from: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/4/1/7/pages254177/p254177-1.php [2009, June 25]

⁷⁶ Sanusha Naidu, *China and Africa's Natural Resource Sector: A View from South Africa* [Online]. 2009. Available from: <http://forums.csis.org/africa/?p=33> [2009, June 25]

⁷⁷ Eurasia group, *China's Overseas investments in oil and gas production* [Online]. 2006. Available from: www.uscc.gov/researchpapers/2006/oil_gas.pdf [2009, February 19]

⁷⁸ Ruchita Beri, "China's rising Profile in Africa," *China Report* 43, 3 (2007): 302.

คองโก อิควทอเรียลกินี กาบอง ไลปีเรีย อีกทั้งจีนยังมีความต้องการทรัพยากรอื่นๆ อีก เช่น จีนมีการนำเข้าฝ้ายจากเบนิน โตโก มาลี แคมเมอรูน⁷⁹ นำเข้าแมงกานีสจากกาบอง แอฟริกาใต้ กานา และนำเข้าโคบอลต์จากสาธารณรัฐคองโก สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก แอฟริกาใต้ เป็นต้น⁸⁰

4.2 การสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน

การสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนกับแอฟริกันนั้น ถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อแอฟริกันับตั้งแต่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ทั้งนี้ จีนได้ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่อแอฟริกาและพยายามสร้างแนวทางการร่วมมือกัน โดยเน้นย้ำในการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ค.ศ.2000⁸¹ การประชุมครั้งนี้ได้เกิดแนวทางในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของจีนต่อแอฟริกาในศตวรรษที่ 21 โดยมีความร่วมมือระหว่างรัฐบาล (Inter-governmental Co-operation) ดังนี้ คือ

-ในการพัฒนาและแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าของทั้งสองฝ่ายนั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบในการทบทวนและสรุปข้อตกลง เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงตลาดพิเศษของจีน สำหรับประเทศในแอฟริกา

-ส่งเสริมการเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูง ควบคุมระเบียบการเจรจาและความร่วมมือระหว่างรัฐบาล เพื่อสร้างบรรยากาศอันดีสำหรับการติดต่อทางธุรกิจและการค้าระหว่างจีนและแอฟริกา

-สนับสนุนประเทศแอฟริกาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยฝ่ายจีนดำเนินการช่วยเหลือแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับและอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South co-operation) การช่วยเหลือนี้อาจอยู่ใน

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Sanusha Naidu, *China and Africa's Natural Resource Sector: A View from South Africa* [Online]. 2009. Available from: <http://forums.csis.org/africa/?p=33> [2009, June 25]

⁸¹ Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006.

Available from: <http://www.focac.org/eng/wjjh/t404122.htm> [2009, January 11]

รูปแบบของการมอบความช่วยเหลือ (aid grants) เงินให้กู้ยืมที่มีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional loans) หรือ เงินให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย (interest-free loans) เป็นต้น⁸²

4.2.1 ความร่วมมือทางการค้า

ความร่วมมือทางการค้าถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญอย่างมาก โดยวางนโยบายการค้าร่วมกับแอฟริกา ดังนี้

- สร้างสมดุลและการยกระดับการค้าและความสามารถในการผลิตของแอฟริกา
- ประสานนโยบายการค้าของทั้งสองฝ่ายและเข้ามีส่วนร่วมในการเจรจาการค้าภายในกรอบขององค์การสหประชาชาติ
- ในการดำเนินการค้าทวิภาคี รัฐบาลจีนได้ดำเนินการดังนี้คือ จัดตั้งสภาธุรกิจจีน-แอฟริกา ให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าส่งออกของแอฟริกาตามของความต้องการและสภาพของตลาด พยายามผลักดันศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในแอฟริกาให้ประสบความสำเร็จ จัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าจีน-แอฟริกาในประเทศจีนเพื่อส่งเสริมการค้าของสองฝ่าย⁸³

นอกจากนี้ กรมกิจการเอเชียตะวันตกและแอฟริกา กระทรวงพาณิชย์ (MOFCOM) ยังชี้ว่า ในปัจจุบัน จีนได้ลงนามข้อตกลงการค้าทวิภาคีกับประเทศในแอฟริกา พร้อมส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจจีนและแอฟริกาในรูปแบบต่างๆ อาทิ การให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกาและเตรียมลงนามข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศและองค์กรส่วนภูมิภาคของแอฟริกา⁸⁴ ในขณะที่ประธานาธิบดีหูจิ่นเทากล่าวเน้นย้ำในสุนทรพจน์ก่อนการสัมมนาทางธุรกิจเอเชีย-แอฟริกา (The Asia-Africa Business Forum) เดือนเมษายน ค.ศ.2005 ว่า “ในฐานะที่จีนประเทศกำลังพัฒนา จีนได้สร้างมิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศกำลัง

⁸² Ibid.

⁸³ Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006.

Available from: <http://www.focac.org/eng/wjih/t404122.htm> [2009, January 11]

⁸⁴ Adopting various measures to push forward the economic and trade relations between China-Africa [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/jmhzt/178604.htm> [2009, January 11]

พัฒนา ในฐานะเสาหลักของนโยบายต่างประเทศจีน”⁸⁵ ต่อมาเมื่อจีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกาใน ค.ศ.2006 ในเอกสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการค้าของจีนไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลจีนจะนำระบบที่มีประสิทธิภาพมาใช้อำนวยความสะดวกแก่สินค้าจากแอฟริกาที่ส่งไปยังตลาดของจีนและให้การเข้าถึงโดยปลอดภาษีแก่สินค้าบางรายการที่มาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา รวมถึงความพยายามที่จะส่งเสริมประชาคมธุรกิจทั้งสองฝ่ายไปสู่การจัดตั้งหอการค้าและอุตสาหกรรมร่วมจีน-แอฟริกา ทั้งนี้ เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่พร้อมแล้ว จีนจะเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) และเจรจาทันทีกับองค์การระดับภูมิภาคของแอฟริกา⁸⁶

จากการให้ความสำคัญในนโยบายการค้านี้เองได้ทำให้มูลค่าการค้าของจีนกับแอฟริกาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2000 มูลค่าการค้าของจีนกับแอฟริกาถือได้ว่าเติบโตอย่างมาก มูลค่าการค้ารวมของจีนอยู่ที่ 10,597,080,000 เหรียญสหรัฐฯ และเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จนถึง ค.ศ.2007 มูลค่าการค้ารวมอยู่ที่ 73,656,930,000 เหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก ค.ศ.2000 ถึง 63,069,850,000 เหรียญสหรัฐฯ⁸⁷

⁸⁵ Joshua Eisenman, “China’s Post-Cold War Strategy in Africa: Examining Beijing’s Methods and Objectives,” in Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchell (eds), China and the Developing World: Beijing’s Strategy for the Twenty-first Century (New York: Armork, 2007), p.34. อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมของการประชุมได้จาก The Asia-Africa Cooperation Forum [Online]. 2005. Available from: www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zxxx/t192739.htm [2009, January 15]

⁸⁶ China’s African Policy [Online]. 2006. Available from: www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm [2008, February 11]

⁸⁷ National Bureau of Statistics of China, China Statistical yearbook 2001-2008 [Online]. 2009. Available from: www.stats.gov.cn [2009, February 20]

ตาราง 4.3 แสดงมูลค่าการส่งออกและนำเข้าระหว่างจีนกับแอฟริกา
(หน่วย/ 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ)⁸⁸

ปี	ยอดการค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า
2000	10,597.08	5,042.01	5,555.07
2001	10,799.52	6,006.57	4,792.95
2002	12,388.36	6,961.21	5,427.15
2003	18,541.84	10,181.85	8,359.99
2004	29,459.28	13,813.22	15,646.06
2005	39,743.73	18,681.60	21,062.13
2006	55,459.62	26,687.88	28,771.74
2007	73,656.93	37,297.73	36,359.20

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ตั้งแต่ปี 2001-2008

ในส่วนของประเทศคู่ค้าของจีนนั้น ประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ แอฟริกาใต้ แองโกลา ซูดาน อียิปต์ ไนจีเรีย คองโก ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ.2000-2005 แอฟริกาใต้เป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งกับจีน แต่ทว่านับตั้งแต่ ค.ศ.2006 ประเทศแองโกลาได้ขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งแทนที่แอฟริกาใต้⁸⁹

⁸⁸ National Bureau of Statistics of China, China Statistical yearbook 2001-2008, Op.cit.

⁸⁹ National Bureau of Statistics of China, China Statistical yearbook 2001-2008, Op.cit.

ตาราง 4.4 แสดงมูลค่าการค้ารวมระหว่างจีนกับประเทศในแอฟริกา
5 อันดับแรก (หน่วย / ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	แอฟริกาใต้ 2050.94	แอฟริกาใต้ 2222.23	แอฟริกาใต้ 2579.41	แอฟริกาใต้ 3869.35	แอฟริกาใต้ 5912.11	แอฟริกาใต้ 7269.02	แองโกลา 11827.48	แองโกลา 14118.41
2	แองโกลา 1876.43	ซูดาน 1158.02	ซูดาน 1549.98	แองโกลา 2351.73	แองโกลา 1910.86	แองโกลา 6954.62	แอฟริกาใต้ 9853.07	แอฟริกาใต้ 14046.33
3	อียิปต์ 907.37	ไนจีเรีย 11444.50	ไนจีเรีย 1168.46	ซูดาน 1920.24	ซูดาน 2521.76	ซูดาน 3908.05	ซูดาน 3353.81	ซูดาน 5708.03
4	ซูดาน 890.11	อียิปต์ 953.21	แองโกลา 1148.36	ไนจีเรีย 1857.63	ไนจีเรีย 2181.78	ไนจีเรีย 2830.04	อียิปต์ 3192.27	อียิปต์ 4672.53
5	ไนจีเรีย 856.08	แองโกลา 767.55	อียิปต์ 944.77	อียิปต์ 1089.58	คองโก 1662.09	คองโก 2422.74	ไนจีเรีย 3129.90	ไนจีเรีย 4332.92

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ตั้งแต่ปี 2001-2008

จากตารางข้างต้นนี้เห็นได้ว่า ประเทศคู่ค้าสำคัญระดับต้นๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศเศรษฐกิจสำคัญในแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ อียิปต์ หรือเป็นประเทศที่มีน้ำมันและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ แองโกลา ซูดาน ไนจีเรีย คองโก เป็นต้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.1.1 การส่งออก

ประเทศที่จีนส่งออกนั้นส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับด้อยๆ ของทวีปแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ และประเทศที่อยู่ในกลุ่มแอฟริกาเหนือ อาทิ อียิปต์ มอรรอโค แอลจีเรีย ไนจีเรีย เป็นต้น ในส่วนมูลค่ารวมของการส่งออกไปยังแอฟริกา นั้น ในปี ค.ศ.2000 อยู่ที่ 5,042,010,000 เหรียญสหรัฐฯ จนถึงปี ค.ศ.2007 ขึ้นไปอยู่ที่ 3,729,773,000 เหรียญสหรัฐฯ โดยตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ประเทศที่จีนส่งออกมากเป็นอันดับ 1 คือ แอฟริกาใต้ และยังมีประเทศคู่ค้าสำคัญอื่นๆ ได้แก่ อียิปต์ ไนจีเรีย มอรรอโค เบนิน แอลจีเรีย เป็นต้น⁹⁰

ตาราง 4.5 แสดงมูลค่าการส่งออก (Export) จีนไปยังแอฟริกา (5 อันดับแรก) (หน่วย/ 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ)⁹¹

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	แอฟริกาใต้ 1013.65	แอฟริกาใต้ 1049.12	แอฟริกาใต้ 1310.64	แอฟริกาใต้ 2029.36	แอฟริกาใต้ 2951.90	แอฟริกาใต้ 3825.97	แอฟริกาใต้ 5767.71	แอฟริกาใต้ 7428.26
2	อียิปต์ 805.30	ไนจีเรีย 917.34	ไนจีเรีย 1047.15	ไนจีเรีย 1785.97	ไนจีเรีย 1718.56	ไนจีเรีย 2303.16	อียิปต์ 2975.50	อียิปต์ 4432.80
3	ไนจีเรีย 548.78	อียิปต์ 872.89	อียิปต์ 852.92	อียิปต์ 936.76	อียิปต์ 1388.44	อียิปต์ 1934.04	ไนจีเรีย 2852.15	ไนจีเรีย 3795.84
4	เบนิน 370.41	เบนิน 520.43	มอรรอโค 451.26	มอรรอโค 695.79	แอลจีเรีย 980.52	แอลจีเรีย 1404.42	แอลจีเรีย 1947.51	แอลจีเรีย 2705.48
5	มอรรอโค 277.82	มอรรอโค 299.88	เบนิน 420.86	ซูดาน 478.42	มอรรอโค 943.48	ซูดาน 1293.59	มอรรอโค 1569.53	มอรรอโค 2162.22

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ตั้งแต่ปี 2001-2008

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

สำหรับสินค้าส่งออกไปยังแอฟริกา ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเส้นไหมพรม เครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีขั้นสูง และสินค้าอื่นๆ อาทิ รองเท้าประเภทต่างๆ ยางรถยนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ชา กาแฟและเครื่องเทศ เป็นต้น

ตาราง 4.6 แสดงสินค้าหลักที่จีนส่งออกไปยังแอฟริกา ⁹²

สินค้า	2004	2006	2007
เครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์	41 %	45 %	46 %
สิ่งทอและเส้นไหมพรม	18 %	15 %	13 %
เครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย	11 %	6 %	12 %
ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีขั้นสูง	8 %	11 %	11 %
สินค้าอื่นๆ อาทิ รองเท้า ยางรถยนต์	22 %	23 %	18 %

ที่มา เรียบเรียงจาก China Commerce Yearbook 2005, 2007-2008

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹² Ministry of Commerce, "The Economic and Trade Relations between China and African Countries in 2004," in China Commerce Yearbook 2005 (Beijing, 2005), pp.182-183.; China Commerce Yearbook 2007 (Beijing, 2007), p.615.; China Commerce Yearbook 2008 (Beijing, 2008)

4.2.1.2 การนำเข้า

สำหรับการนำเข้านั้น จีนมีการนำเข้าจากประเทศหลักๆ ได้แก่ ประเทศแองโกลา แอฟริกาใต้ ชูदान คองโก กาบอง อิเควทอเรียลกินี โดยเฉพาะตั้งแต่ค.ศ.2003-2007 ถือว่ามูลค่านำเข้าจากแองโกลานั้นสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยในค.ศ.2007 มูลค่าสูงถึง 12,888,660,000 เหรียญสหรัฐ⁹³ ซึ่งถือว่าเป็นมูลค่าการนำเข้าจากประเทศในแอฟริกาซึ่งสูงที่สุด⁹⁴

ตาราง 4.7 แสดงมูลค่าการนำเข้า (Import) ของจีนจากแอฟริกา (5 อันดับแรก)
(หน่วย/ 1 ล้านเหรียญสหรัฐ)⁹⁴

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	แองโกลา 1842.69	แอฟริกาใต้ 1173.11	แอฟริกาใต้ 1268.77	แองโกลา 2205.94	แองโกลา 4717.34	แองโกลา 6581.83	แองโกลา 10933.30	แองโกลา 12888.66
2	แอฟริกาใต้ 1037.29	ชูदान 938.13	ชูदान 1157.59	แอฟริกาใต้ 1839.99	แอฟริกาใต้ 2960.20	แอฟริกาใต้ 3443.05	แอฟริกาใต้ 4085.36	แอฟริกาใต้ 6618.07
3	ชูदान 731.73	แองโกลา 721.83	แองโกลา 1087.05	ชูदान 1441.82	ชูदान 1705.88	ชูदान 2614.46	คองโก 2791.64	ชูदान 4171.24
4	กาบอง 337.27	อิเควทอเรียลกินี 508.58	อิเควทอเรียลกินี 382.73	คองโก 814.66	คองโก 1569.06	คองโก 2278.03	อิเควทอเรียลกินี 2537.59	คองโก 2835.73
5	คองโก 323.72	กาบอง 259.35	คองโก 251.27	อิเควทอเรียลกินี 411.89	อิเควทอเรียลกินี 996.65	อิเควทอเรียลกินี 1437.83	ชูदान 1943.48	อิเควทอเรียลกินี 1697.28

⁹³ National Bureau of Statistics of China, China Statistical yearbook 2001-2008, Op.cit.

⁹⁴ National Bureau of Statistics of China, China Statistical yearbook 2001-2008, Op.cit.

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ตั้งแต่ปี 2001-2008

สำหรับสินค้าที่จีนนำเข้าจากแอฟริกาส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำมันดิบ แร่เหล็ก ฝ้าย เหล็กหรือเหล็กกล้า เพชร ไม้ซุง

ตาราง 4.8 แสดงสินค้าหลักที่จีนนำเข้าจากแอฟริกา⁹⁵

สินค้า	2004	2007
น้ำมันดิบ	64%	72%
เหล็กและเหล็กกล้า	3%	2%
เพชร	3%	2%
ฝ้าย	4%	2%
ไม้ซุง	3%	2%

ที่มา China Commerce Yearbook ค.ศ.2005, 2008

จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่า น้ำมันถือเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าสูงที่สุด หรือประมาณ 2 ใน 3 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากแอฟริกา ซึ่งแอฟริกาได้ส่งออกน้ำมันดิบไปยังจีนเป็นครั้งแรกในค.ศ. 1992 และการส่งออกก็เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี จนถึงในค.ศ.2005 แอฟริกาเป็นผู้ส่งออกน้ำมันแก่จีน โดยจีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีนหรือเกือบ 701,000 บาร์เรลต่อวัน นอกจากนี้บริษัทน้ำมันยังดำเนินการในประเทศ

⁹⁵ Ministry of Commerce, "The Economic and Trade Relations between China and African Countries in 2004," in China Commerce Yearbook 2005 (Beijing, 2005), pp.182-183.; China Commerce Yearbook 2008 (Beijing, 2008)

ผู้ผลิตน้ำมันสำคัญๆ หรือประเทศผู้สำรองน้ำมันรายใหญ่ในแอฟริกา เช่น ประเทศแองโกลา ไนจีเรีย ชูदान แอลจีเรีย กาบอง อีแควทอเรียลกินี สาธารณรัฐคองโก เป็นต้น⁹⁶

ตาราง 4.9 แสดงการนำเข้าน้ำมันของจีนจากแอฟริกา (หน่วย / ล้านตัน)⁹⁷

ประเทศ	2000	2001	2002	2003	2004	2005
แองโกลา	8.64	3.80	5.71	10.1	16.21	17.46
ชูदान	3.31	4.97	6.43	6.26	5.77	6.62
คองโก	1.45	0.64	1.05	3.39	4.78	5.53
อีแควทอเรียลกินี	0.92	2.15	1.78	1.46	3.45	3.84
ลิเบีย	0.13	0.25	...	0.13	1.34	2.26
ไนจีเรีย	1.19	0.77	0.49	0.12	1.49	1.31
แอลจีเรีย	...	...	...	0.13	0.68	0.82
รวมการนำเข้าจากทวีปแอฟริกาทั้งหมด	16.96	13.55	15.80	22.18	35.30	38.47
คิดเป็นสัดส่วนการนำเข้าน้ำมันของจีนจากทั่วโลก	24	22	23	24	29	30

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa*:

<http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf>

ในส่วนการนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกานั้น ในปี ค.ศ.2000 จีนนำเข้าน้ำมันรวมทั้งสิ้น 16.92 ล้านตัน โดยนำเข้าจากประเทศแองโกลามากที่สุดถึง 8.64 ล้านตัน รองลงมา คือ ชูदान 3.31 ล้านตันจนถึงปี 2005 จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาถึง 38.47 ล้านตัน คิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการ

⁹⁶ Uche Ofodile, "Trade, Aid and Human Rights: China's Africa Policy in Perspective," *Journal of International Commercial Law and Technology* 4, 2 (2009): 88

⁹⁷ Zhao Hong, *China's Oil Venture in Africa* [Online]. 2007. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]

นำเข้าทั้งหมดของจีน โดยประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ แองโกลา 17.46 ล้านตัน รองลงมา คือ ชูदान 6.62 ล้านตัน คองโก 5.53 ล้านตัน อิควทอเรียลกินี 3.38 ล้านตัน⁹⁸ สำหรับการนำเข้าใน 8 เดือนแรกของปี ค.ศ.2006 สูงถึง 95.80 ตัน เพิ่มขึ้นกว่า 15.3 เปอร์เซ็นต์ของปีก่อน⁹⁹

นอกจากนี้ แอฟริกายังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ โดยจีนยังได้นำเข้าทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ จากแอฟริกาอีกด้วย อาทิ ทองแดง แร่เหล็ก โคบอลท์ แมงกานีส ไม้ซุง และโครเมียม เป็นต้น

ตาราง 4.10 แสดงการนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติจากแอฟริกา¹⁰⁰

	ค.ศ. 2001			ค.ศ. 2006		
	อันดับ1	อันดับ2	อันดับ3	อันดับ1	อันดับ2	อันดับ3
ทองแดง	แอฟริกาใต้ 96 %	แซมเบีย 4%	-	แอฟริกาใต้ 26%	แทนซาเนีย 22%	คองโก (Rep.)13%
แร่เหล็ก	แอฟริกาใต้ 100%	-	-	แอฟริกาใต้ 97%	โมซัมบิก 2%	มอริทานี 1%
โคบอลท์	แอฟริกาใต้ 40%	คองโก (D.R.) 33%	คองโก (Rep.)22%	คองโก (D.R.)73%	คองโก (Rep.)18%	แอฟริกาใต้ 8%
แมงกานีส	กานา 52%	กาบอง 41%	แอฟริกาใต้ 3%	กาบอง 50%	แอฟริกาใต้ 35%	กานา 14%
ไม้ซุง	กาบอง 56%	Eq.กินี 21 %	ไลบีเรีย 8%	กาบอง 44%	คองโก (Rep.)16%	แคมเมอรูน 15%
โครเมียม	แอฟริกาใต้ 73%	มาดากัสการ์ 27%	-	แอฟริกาใต้ 91%	มาดากัสการ์ 5%	ชูदान 4%

ที่มา COMTRADE database by the UNSD, data Obtained using WITS software

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Africa accounts for 30 percent of China's oil imports [Online]. 2006. Available from:

<http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/newsrelease/commonnews/200610/20061003453904.htm>

[2008, June 25]

¹⁰⁰ Vivien Foster, William Butterfield and Chen Chuan, Build Bridge: China's Growing Role as

Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa, p.41.

4.2.2 การลงทุน

การลงทุนนั้นถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่จีนดำเนินการในแอฟริกา โดยจีนได้ขยายการลงทุนเข้าไปในแอฟริกาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ที่ผ่านมา เมื่อเข้าสู่ทศวรรษใหม่ จีนได้วางนโยบายด้านการลงทุนกับแอฟริกาชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะดังนี้ คือ ส่งเสริมการลงทุนร่วมกันระหว่างบริษัทจีนและแอฟริกาและเป็นหุ้นส่วนธุรกิจจีน-แอฟริกา จัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อส่งเสริมการลงทุนในประเทศแอฟริกาและการจัดเขตการค้าพิเศษกับแอฟริกา¹⁰¹ เนื่องจากแอฟริกาเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้บริษัทชาวจีนเข้าไปลงทุน ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงดำเนินข้อตกลงทวิภาคีเพื่อสนับสนุนการลงทุนและยังหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อน (Avoiding Double Taxation) เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ลงทุนทั้งสองฝ่าย¹⁰² ทั้งนี้การลงทุนในแอฟริกาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ ค.ศ.2003-2007 การลงทุนของจีน ที่ไม่ใช่ภาคการเงิน) เพิ่มขึ้นจาก 74.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในค.ศ.2003 เป็น 1,574.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ค.ศ.2007 ประเทศสำคัญที่จีนเข้าไปลงทุน ได้แก่ แอฟริกาใต้ ไนจีเรีย ชูदान แซมเบีย แอลจีเรีย อียิปต์ มอริเชียส แทนซาเนีย เอธิโอเปีย คองโก¹⁰³

ในสถานการณ์เข้าไปลงทุนโดยตรงก็มีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ ในค.ศ.2000 อยู่ที่ 287,710,000 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อถึง ค.ศ.2007 มีมูลค่าการลงทุนถึง 1,486,830,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงกว่าปี ค.ศ.2000 ประมาณ 5 เท่า

¹⁰¹ Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjjh/t404122.htm> [2009, January 11]

¹⁰² Adopting various measures to push forward the economic and trade relations between China-Africa [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/jmhzt/1178604.htm> [2008, January 15]

¹⁰³ China Commerce Yearbook 2008 (Beijing, 2008), p.216.

ตาราง 4.11 แสดงการลงทุนโดยตรง (FDI) ของจีนในแอฟริกาตั้งแต่ ค.ศ. 2000-2007/ หน่วยเหรียญสหรัฐฯ¹⁰⁴

ปี	มูลค่าการลงทุนโดยตรง
2000	287,710,000
2001	329,770,000
2002	564,620,000
2003	617,760,000
2004	775,680,000
2005	1,070,860,000
2006	1,217,350,000
2007	1,486,830,000

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีน ค.ศ.2001-2008

นอกจากนี้ จีนยังได้ลงนามข้อตกลงปกป้องการลงทุนแบบทวิภาคีกับประเทศในแอฟริกา รวม 29 ประเทศและยังลงนามข้อตกลงหลักเฉียงภาชีซ้ำซ้อนกับประเทศในแอฟริกา 9 ประเทศ (ข้อมูลถึงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2007) ได้แก่

¹⁰⁴ สรุปและเรียบเรียงจาก National Bureau of Statistics of China, Foreign Investment Actually Utilized by Countries or Regions 2001-2008 [Online]. 2009. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/R1715e.htm; www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2007/html/R1815e.htm; www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2006/html/R1816e.htm; www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/html/R1715e.htm; www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/yb2004-e/html/R1815ae.htm; www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/YB2002-e/html/q1715e.htm [2009, March 26]

ตาราง 4.12 แสดงประเทศในแอฟริกาที่จีนลงนามข้อตกลงปกป้องการลงทุน
แบบทวิภาคีและลงนามข้อตกลงหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อน¹⁰⁵

ข้อตกลงปกป้องการลงทุนแบบทวิภาคี	อียิปต์ ตูนิเซีย แอลจีเรีย มอรรอคโค ซูดาน แอฟริกาใต้ ไนจีเรีย เอธิโอเปีย จิบูตี เคนยา แซมเบีย โมซัมบิก มอริเชียส ซิมบับเว เซย์เชลล์ บอตสวานา นามิเบีย เคปเวิร์ด กินี โกตดิวัวร์ กานา เบนิน แคมเมอรูน สาธารณรัฐคองโก สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก มาดากัสการ์ เซียร์ราลีโอน ยูกันดา กาบอง
ข้อตกลงหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อน	อียิปต์ ตูนิเซีย แอลจีเรีย มอรรอคโค ซูดาน แอฟริกาใต้ ไนจีเรีย มอริเชียส เซย์เชลล์

ที่มา China Commerce Yearbook 2008

สำหรับการลงทุนในแอฟริกา นั้น โดยหลักๆ แล้ว เน้นที่การลงทุนใน 2 ประเภท คือ การลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ โครงการผลิตน้ำ ทำอวกาศยาน ทางรถไฟ ถนน สะพาน และการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ การลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

โดยในปลายเดือนมิถุนายน ค.ศ.2003 กระทรวงพาณิชย์ของจีนเห็นชอบให้บริษัทชาวจีน 602 แห่งเข้าไปลงทุนในแอฟริกา¹⁰⁶ จนถึงปลาย ค.ศ.2005 จีนได้จัดตั้งบริษัทในแอฟริกามากกว่า 800 แห่ง รวมมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ครอบคลุมโครงการก่อสร้าง ปีโตรเคมี วัฒนธรรม การศึกษา สุขภาพ¹⁰⁷

¹⁰⁵ Ministry of Commerce of the People's Republic of China, China Commerce Yearbook 2008: Table of Countries or Regions with which China has Signed Trade and Economic Cooperation Agreement, Investment Protection Agreements and Double Taxation Relief Agreements [Online]. 2009. Available from: www.yearbook.org.cn/english/yearbook_view/2008/jb.htm [2009, July 20]

¹⁰⁶ Lü Fuyuan, Great Achievements of Sino-African Economic and Trade Cooperation [Online]. 2003. Available from: <http://www1.china.org.cn/english/features/China-Africa/82202.htm> [2008, January 11]

¹⁰⁷ Sino-African trade to hit 50 bln U.S. dollars in 2006 [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhzt/403881.htm> [2008, January 22].

ต่อมาในพิธีเปิดการประชุมผู้บริหารธุรกิจจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 (the 2nd Conference of Chinese and African Entrepreneurs) ณ กรุงปักกิ่ง ในวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ.2006 มีการลงนามของผู้ประกอบการวิสาหกิจจีนและแอฟริกาในข้อตกลง 14 ฉบับระหว่างบริษัทชาวจีน 11 แห่งกับรัฐบาลและบริษัทต่างๆ ของแอฟริกา ด้วยมูลค่ารวมกว่า 1,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ข้อตกลงครอบคลุมการดำเนินการเกี่ยวกับสาธารณูปโภคพื้นฐาน การสื่อสาร เทคโนโลยี การพัฒนาพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเงินทุนและการประกันภัยร่วมกับประเทศแอฟริกา ได้แก่ อียิปต์ เอธิโอเปีย แอฟริกาใต้ ไนจีเรีย เคนยา กานา แซมเบีย ยูกันดา เซย์เชลล์ เลโซโท และเคปเวิร์ด โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้บริหารธุรกิจชาวจีนและแอฟริการวมกว่า 1,500 คน¹⁰⁸

ต่อมาในการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 รัฐบาลจีนได้ประกาศความตั้งใจที่จะพัฒนาเขตเศรษฐกิจ 3-5 แห่งในแอฟริกาเพื่อส่งเสริมการลงทุนของวิสาหกิจจีน ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones) นี้ เป็นที่คาดหมายว่าจีนจะใช้เพื่อเจรจาต่อรองแบบทวิภาคีระหว่างบริษัทชาวจีนกับรัฐบาลที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น โดยสามารถดำเนินการปลดภาษีและข้อจำกัดทางกฎหมายแรงงานซึ่งนับได้ว่าเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน¹⁰⁹ ในช่วงเวลากว่า 3 ทศวรรษ นับตั้งแต่การดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษภายในประเทศของจีน กระทรวงพาณิชย์ของจีนได้ส่งเสริมบริษัทจีนออกไปสู่ตลาดสากล และยุทธศาสตร์นี้ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผน 5 ปี ฉบับที่ 11 (ค.ศ.2006-2010) ของจีนและเป็นรูปแบบใหม่ซึ่งกำลังดำเนินอยู่ในประเทศแอฟริกา ในช่วงเริ่มแรกนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษในแอฟริกาต้องการลงทุนด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจำนวนมาก หากสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายแล้ว จะส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงระหว่างตลาดในแอฟริกาและจะส่งผลดีในเชิงบวกต่อการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค¹¹⁰

สำหรับการลงทุนในแอฟริกา นั้น โดยหลักๆ แล้ว เน้นที่การลงทุนใน 2 ประเภท คือ การลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ โครงการผลิตน้ำ ทำอากาศยาน ทางรถไฟ ถนน สะพาน

¹⁰⁸ Chinese, African entrepreneurs sign billion-dollar worth agreements [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhzt403887.htm> 2006/11/05 [2008, May 12]

¹⁰⁹ Dorothy-Grace Guerrero, and Firoze manji (ed.), *China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective* (Bangkok: Focus on the Global South Social Research Institute), pp.144-145.

¹¹⁰ Martyn J. Davies, "Special Economic Zones: China's Developmental Model Comes to Africa," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, pp.137-138.

และการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ การลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการลงทุนด้านการเงินและด้านแรงงานอีกด้วย

การลงทุนด้านสาธารณูปโภค

ในส่วนของลงทุนด้านสาธารณูปโภคในแอฟริกา โครงการที่จีนได้ทำสัญญาตกลงนั้น ได้ขยายและเติบโตอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการด้านการก่อสร้าง การขนส่ง การสื่อสาร การอนุรักษ์น้ำ ซึ่งโครงการขนาดใหญ่เหล่านี้ดำเนินการโดยบริษัทชาวจีน¹¹¹

ตาราง 4.13 แสดงบริษัทของจีนที่เข้าไปลงทุนในแอฟริกา (โครงการการผลิตน้ำทำอากาศยาน สะพาน ถนน ทางรถไฟ)¹¹²

โครงการการผลิตน้ำ (Hydro Generation)		
ปี	ประเทศ	บริษัท
2001	คองโก (Rep.)	China National Machinery & Equipment Import& Export Corp.
		Sinohydro
2002	เอธิโอเปีย	China National Water Resources and Hydropower Engineering Corp. (CWHEC)
2003	ซูดาน	Sinohydro
2004	โตโก	Sinohydro
	บุรุนดี	Xing Jiang Bei Xin construction Engineering Co.,Ltd
2005	แซมเบีย	Sinohydro

¹¹¹ Lü Fuyuan, Great Achievements of Sino-African Economic and Trade Cooperation [Online]. 2003. Available from: <http://www1.china.org.cn/english/features/China-Africa/82202.htm> [2008, January 11]

¹¹² Vivien Foster, William Butterfield and Chen Chuan, Build Bridge: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa (USA: The World Bank, 2009), pp.87-100.

2006	กาบอง	Sinohydro
	กินี	Sinohydro
	โมซัมบิก	Camargo Correa
	ไนจีเรีย	China Gezhouba Group Corporation
2007	กานา	Sinohydro
ท่าอากาศยาน (Airport)		
2004	คอโมโรส	China Airport Construction Group Corporation of Civil Aviation Administration of China (CAAC)
2007	คองโก (Rep.)	China Jiangsu International Economic Technical Cooperation
	คองโก (Rep.)	Weihai International Economic & Technical Cooperative Co., Ltd. (WIETC)
สะพาน (Bridge)		
2004	ซูดาน	Jilin Province International Economy & Trade Development Corporation (JIETDC)
2006	ซูดาน	China Poly Group Corporation
	เซเชลล์	Shanghai Construction Group
2007	ไนเจอร์	No.14 China Railway Group Co., Ltd.
ทางรถไฟ (Railway)		
2003	แองโกลา	CMEC
2005	นามิเบีย	China Railway Material Group
2006	กาบอง	China Railway Engineering Group Co.Ltd.

	ไนจีเรีย	China Civil Engineering Construction Corporation
2007	มอริทานี	Transtech Engineering Corporation
ถนน (Road)		
2001	อิเควทอเรียลกินี	CRBC
2003	บอตสวานา	CSCEC
	อิเควทอเรียลกินี	China Wuyi Co.,Ltd
	เซเชลส์	CRBC
	กานา	CREGC
	มาดากัสการ์	Anhui Foreign Economic & Trade Development Co.
2004	แองโกลา	CMEC
	เซเชลส์	CRBC
2005	แองโกลา	China Road and Bridge Corporation
2006	บอตสวานา	CSCEC
	เซเชลส์	CRBC
	เคนยา	CRBC
2007	ซาด	Guangdong Provincial Construction Engineering Group Co.
	คองโก (Rep.)	CSCEC

การลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

จีนได้เข้าไปลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันในแอฟริกา โดยประเทศสำคัญที่จีนเข้าไปลงทุน ได้แก่ แองโกลา ซาด สาธารณรัฐคองโก อิเควทอเรียลกินี ไนจีเรีย ซูดาน เป็นต้น

ตาราง 4.14 แสดงการดำเนินการของบริษัทน้ำมันของจีนในแอฟริกา ¹¹³

ประเทศ	ปี	โครงการ	บริษัทที่ลงทุน
แองโกลา	2003	บริษัท Sinopec เข้าไปดำเนินการบล็อก 3	SINOPEC
	2006	สำรวจน้ำมันดิบในแหล่งน้ำมันบริเวณชายฝั่งทะเล 3 แห่ง ในบล็อก 15,17,18	SINOPEC
ซาด	2003	ซื้อหุ้นส่วนน้ำมัน 50 % ในบล็อก H จากบริษัท Cliveden Petroleum ของสหราชอาณาจักร	CNPC
	2006	ซื้อหุ้นส่วน 50 % ในบล็อกน้ำมันจาก Canadian EnCana	CNPC
	2007	สร้างโรงกลั่นน้ำมันแห่งแรกในซาด	CNPC
คองโก (Rep)	2005	สัมปทานแหล่งน้ำมัน 2 แห่ง คือ Marine XII และ Haute Mer B	SINOPEC
อิเควทอเรียลกินี	2006	สำรวจน้ำมันบล็อก 5	CNOOC
กาบอง	2005	ซื้อบล็อก G4-188 จาก Transworld	SINOPEC
กาบอง	2006	ซื้อบล็อก G4-217 (1815 ตร.กม.)	SINOPEC
เคนยา	2006	สัญญาร่วมการผลิตในบล็อกชายฝั่ง 6 แห่ง (1,9,10A,L2,L3,L4)	CNOOC
ไลบีเรีย	2006	สำรวจปิโตรเลียม	SINOPEC
มาลี	2004	สำรวจ 4-5 บล็อก ในบริเวณ Timbakka และ Gao	SINOPEC

¹¹³ Vivien Foster, William Butterfield and Chen Chuan, Build Bridge: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa (USA: The World Bank, 2009), pp.121-134.

มาดากัสการ์	2007	สำรวจบล็อกร 3 และ 113	Sino union Petroleum & Chemical International
มอริทานี	2004	สำรวจบล็อกร 12 และ 13	CNPC
	2005	ถือหุ้น 35 % ในการสำรวจน้ำมันและก๊าซ บล็อกร 13	CNPC
ไนเจอร์	2003	สำรวจบล็อกร BILMA	CNPC
ไนจีเรีย	2006	แบ่งสัดส่วน 45 % ของผลประโยชน์ในการ สำรวจน้ำมันชายฝั่งทะเล OML130	CNOOC
	2006	แบ่งสัดส่วน 35 % ของผลประโยชน์ใน OPL 229	CNOOC
	2006	ถือหุ้น 35 % ใน Kaduna	CNPC
	2006	ใบอนุญาตสำหรับ 4 บล็อกร OPL 471,721,732,298	CNPC
	2006	เจรจาสิทธิการซื้อบล็อกรที่อยู่ชายฝั่ง	CNOOC
	2007	บริษัท CNOOC ได้รับอนุญาตในแหล่ง น้ำมัน 4 แห่ง	CNOOC
ซูดาน	2001	แหล่งน้ำมัน Heglig and Unity	CNPC
	2002	พัฒนาบล็อกร 3 และ 7	CNPC
	2003	สร้างท่อส่งน้ำมันยาว 750 กม. จาก บล็อกร 6 ในแหล่งน้ำมันทางตอนใต้ ของ Kordofan ไปยังตอนเหนือ ท่าเรือซูดาน	CNPC
	2007	ถือหุ้น 40 เปอร์เซ็นต์ใน บล็อกร 13 บริเวณ ทางชายฝั่งของทะเลแดง	CNPC

ที่มา World Bank-PPIAF Chinese Projects Database (2008)

นอกจากนี้จีนยังดำเนินการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา อาทิ ทองแดง โคบอลต์ แมงกานีส ทองคำ สังกะสี บ็อกไซต์ โครเมียม จากประเทศหลักๆ เช่น สาธารณรัฐคองโก กาบอง แอฟริกาใต้ แซมเบีย เป็นต้น

ตาราง 4.15 แสดงการดำเนินงานของจีนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ในแอฟริกา¹¹⁴

ประเทศ	ปี	โครงการ	ทรัพยากร	บริษัท
คองโก (Rep.)	2003	เช่าเหมืองทองแดง โคบอลต์	ทองแดง โคบอลต์	Xinglong Bicycle Co.Ltd.
	2005	พัฒนาเหมืองทองแดง-โคบอลต์ใน Kalumbwe-Myunga	ทองแดง โคบอลต์	China Railway Engineering Group Co.Ltd.
โกตดิวัวร์	2005	โครงการแร่แมงกานีส	แมงกานีส	China National Geological and Mining Corporation
เอริเทรีย	2006	สำรวจเหมืองทองแดง	ทองแดง	China National Geological and Mining Corporation
	2007	สำรวจทองคำและทองแดงใน Kenatib และ Defere	ทองคำ ทองแดง	Beijing Southeast Resources Company Limited
กาบอง	2006	ร่วมพัฒนาเหมืองทองคำ	ทองคำ	China National Geological and Mining Corporation
	2005	สำรวจเหมืองแร่แมงกานีส Mbigou	แมงกานีส	Sino Steel
	2006	การอนุมัติสำหรับเหมืองแมงกานีส Njielei	แมงกานีส	Ningbo Huazhou mines

¹¹⁴ Ibid, pp.121-134.

กินี	2006	การอนุมัติสำรวจตะกั่ว สังกะสีและเงิน	ตะกั่ว เงิน สังกะสี	Ningbo Huazhou mines
เคนยา	2005	การอนุมัติสำรวจบ็อกไซต์	บ็อกไซต์	Aluminium Corp of China
โมซัมบิก	2006	ซื้อหุ้นกู้ใน Tiomin Kenya	ไททานเนียม	Jinchuan Group Limited
นามิเบีย	2003	การอนุมัติสำรวจใน Manica	ทองคำ	Jiangsu Geology & Mineral Resource Bureau
ไนเจอร์	2005	ใบอนุญาตการสำรวจ ทองแดง เงิน ทองคำ สังกะสี ยูเรเนียมและหิน	ทองแดง ทองคำ เงิน หิน สังกะสี ยูเรเนียม	Namibia China Mining Resource Investment and Development Co. Ltd.
ไนจีเรีย	2006	สำรวจแร่ยูเรเนียมที่ Teguidda และ Madaouela	ยูเรเนียม	China Nuclear International Uranium Corporation
แอฟริกาใต้	2006	แร่ Asphalite	Asphalite	SINOPEC
	2006	โครงการพัฒนาโครเมียม	โครเมียม	JiuQuan Iron & Steel Company
	2007	สำรวจโครเมียมใน Naboom	โครเมียม	Minmetals Development Co., Ltd.
ชูดาน	2006	หุ้นส่วน 50 % ในโครเมียมและโรงหลอมแร่	โครเมียม	Sino Steel

แทนซาเนีย	2006	สำรวจทองคำพื้นที่ 6,000 ตร.กม.	ทองคำ	North China Geological Exploration Bureau
	2006	สนับสนุนทางเทคนิคในการผลิตของเหมืองถ่านหิน	ถ่านหิน	Shanxi Fenwei Energy Consulting Co.,Ltd.
แซมเบีย	2006	โครงการ Munali Nickel	นิกเกิล	Jinchuan Group Ltd
	2007	โครงการ Chambishi West Ore Body Project	ทองแดง	CNMC
ซิมบับเว	2007	พัฒนาถ่านหินในซิมบับเว	ถ่านหิน	Sanxing Coal

ที่มา World Bank-PPIAF Chinese Projects Database (2008)

นอกจากการลงทุนหลักๆ เกี่ยวกับสาธารณูปโภคพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติแล้ว จีนยังมีการลงทุนด้านการเงินในแอฟริกาอีกด้วย ในปี ค.ศ.2004 บรรษัทการเงินของจีนได้ก่อตั้งขึ้นใหม่ในแอฟริกากว่า 77 แห่ง ซึ่งเป็นการลงทุนตามที่ได้มีการสัญญาไว้โดยรวมทั้งหมด (total contracted investment) กว่า 432 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นการลงทุนตามความเป็นจริง (actual investment) กว่า 135 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ¹¹⁵ ในปลายปี ค.ศ.2004 มีโครงการ (ไม่ใช่ทางการเงิน) ประมาณ 715 โครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงพาณิชย์ของจีน¹¹⁶

นอกจากนี้ยังมีการลงทุนด้านการบริการ ในค.ศ.2005 ตามสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของจีน ในเดือนมกราคมถึงตุลาคมปี ค.ศ.2005 มูลค่าสัญญาที่มีการตกลงและลงนามให้บริการด้านแรงงานในแอฟริกาที่มีจำนวนถึง 6,340 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจริง 4,610 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ.2005 มีแรงงานชาวจีนทำสัญญาทำงานในแอฟริกา กว่า 780,000 คน¹¹⁷

¹¹⁵ Liang Guixuan, Perspectives on China-Africa Trade And Economic Cooperation [Online]. 2005. Available from: <http://www.chinese-embassy.org.za/eng/znlj/t194633.htm> [2008, January 2]

¹¹⁶ Ministry of Commerce, "The Economic and Trade Relations between China and African Countries in 2004," in China Commerce Yearbook 2005 (Beijing, 2005), p.183.

¹¹⁷ Hen feng, Survey on China-Africa trade and economic cooperation in 2005 [Online]. 2006.

4.3 การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา

การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศนั้นถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้ให้และประเทศผู้รับ นับตั้งแต่เริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกา ในทศวรรษที่ 1950 จีนได้เริ่มให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา โดยในช่วงเวลานั้น เป้าหมายของการให้ความช่วยเหลือของจีนเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือในโลกที่สามและผลประโยชน์ทางการเมืองกับแอฟริกาเป็นสำคัญ แต่ในศตวรรษใหม่นี้ จีนให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือแก่แอฟริกาอย่างมาก ทั้งนี้มีองค์กรที่ทำหน้าที่หลักในการให้ความช่วยเหลือ อาทิ สภาแห่งรัฐ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (EXIM Bank) อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การให้ความช่วยเหลือในด้านสาธารณูปโภค การให้เงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย หรือให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน และการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด เป็นต้น การช่วยเหลือเหล่านี้จะเป็นการสร้างความใกล้ชิด รวมถึงเป็นผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนในแอฟริกาอีกด้วย

4.3.1 สถาบันหลักในการให้ความช่วยเหลือ

สภาแห่งรัฐ (the state council) สภาแห่งรัฐเป็นองค์กรบริหารสูงสุดในการบริหารงานของรัฐ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำ รัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ โดยเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องส่วนแบ่งงบประมาณในส่วนเงินช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ¹¹⁸

กระทรวงพาณิชย์ (The Ministry of Commerce- MOFCOM) เป็นกระทรวงที่มีความสำคัญที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ โดยมีกรมความช่วยเหลือต่างประเทศทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือไปยังต่างประเทศ นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ยังรับหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ (Grant aid) และให้เงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ยของรัฐบาล (Government interest free loans) กระทรวงพาณิชย์ยังแบ่งหน่วยงานออกตามภูมิภาค อาทิ กรมกิจการเอเชียตะวันตกและแอฟริกา ซึ่งมีบทบาทในการให้คำปรึกษาเรื่องการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั่วไปกับแอฟริกา

Available from: http://www.gov.cn/english/chinatoday/2006-01/11/content_154337.htm [2008, January 2]

¹¹⁸ China and the end of poverty in Africa- toward mutual benefit? [Online]. 2007. Available from: www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats.../Kinarapport_A4.pdf [2008, September 30]

กระทรวงการต่างประเทศ (The Ministry of Foreign Affairs- MFA) เป็นกระทรวงที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย อาทิ โครงร่างนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African Policy) นอกจากนี้ กระทรวงยังแบ่งหน่วยงานตามภูมิภาค เช่น กรมกิจการแอฟริกาซึ่งทำหน้าที่ทางการทูตและประสานนโยบาย ดูแลสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของสถานทูตในประเทศผู้รับ ในส่วนการช่วยเหลือและการร่วมมือทางเศรษฐกิจนั้น กระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กระทรวงพาณิชย์

กระทรวงการเงิน (The Ministry of Finance) เป็นกระทรวงซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับงบประมาณ การช่วยเหลือประจำปี การช่วยเหลือแบบพหุภาคี อีกทั้งสถาบันการเงินระหว่างประเทศก็อยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวงการเงิน

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (The Export-import Bank of China- China EXIM Bank) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนก่อตั้งเมื่อ ค.ศ.1994 เป็นธนาคารตามนโยบายรัฐ ภายใต้การควบคุมโดยตรงของสภาแห่งรัฐ (State Council) ธนาคารได้ให้เครดิตส่งออก ได้แก่ เครดิตผู้ซื้อ เงินกู้ยืมในสัญญาการก่อสร้างและโครงการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งเป็นธนาคารแห่งเดียวที่ให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional loans)

นอกจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนแล้ว ยังมีธนาคารการพัฒนาแห่งประเทศจีน (the China Development Bank- CDB) ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของสภาแห่งรัฐ มีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมสำรองเงินเพื่อยุทธศาสตร์ก้าวออกไปข้างนอก (going out strategy) ของรัฐบาลจีน¹¹⁹ ธนาคารการพัฒนาแห่งประเทศจีนก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1994 เน้นการจัดเตรียมทางการเงินสำหรับโครงการพัฒนาภายในประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน ธนาคารก็กำลังเพิ่มเงินไปยังต่างประเทศมากขึ้นด้วย โดยในปี ค.ศ.2006 ธนาคารการพัฒนาแห่งประเทศจีนได้ลงนามกรอบความตกลงกับธนาคารการพัฒนาแห่งแอฟริกาตะวันออก (the East African Development Bank- EADB) เกี่ยวกับโครงการทางการเงินในภูมิภาค

¹¹⁹ ธนาคารการพัฒนาแห่งประเทศจีน (China Development Bank- CDB) เป็นหนึ่งในสามของธนาคารนโยบายของจีน (policy banks) เป็นสถาบันการเงินซึ่งเน้นการพัฒนาและควบคุมโดยสาธารณรัฐประชาชนจีน เริ่มก่อตั้งปี ค.ศ.1994 โดยทำโครงการหลักด้านการเงินและสนับสนุนการก่อสร้างสาธารณูปโภค เป็นเสาหลักของอุตสาหกรรมต่างๆ ตามนโยบายระดับมหภาคของจีน

สถานทูต สถานทูตทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติโครงการและรายงานความก้าวหน้าแก่รัฐบาลจีน นอกจากนี้สถานทูตยังมีเงินกองทุนจำนวนหนึ่งจากงบประมาณทั่วไปของกระทรวงการต่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือในยามฉุกเฉิน

กระทรวงอื่นๆ กระทรวงอื่นๆ ที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขซึ่งเกี่ยวข้องในโครงการทางการแพทย์และสุขภาพ อาทิ การส่งทีมแพทย์ไปยังแอฟริกา นอกจากนี้ยังมีกระทรวงศึกษาศึกษาธิการซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการด้านการศึกษา กระทรวงเกษตรกรรมซึ่งเกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาชนบท และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งให้ความช่วยเหลือในเรื่องวิทยาการต่างๆ เป็นต้น¹²⁰

4.3.2 ประเภทของการให้ความช่วยเหลือ

สำหรับรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. การให้ความช่วยเหลือที่ไม่ใช่ทางการเงิน (Grants-in kind not in cash) การให้ความช่วยเหลือรูปแบบนี้มักให้ในลักษณะโครงการสวัสดิการทางสังคม อาทิ โรงพยาบาล โรงเรียน การช่วยเหลือทางเทคนิค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบรรเทาความเสียหาย

2. เงินให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย (Interest free loans) ใช้ในโครงการที่มีขนาดใหญ่ โดยหลักๆ เน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น อาทิ สาธารณูปโภคต่างๆ

3. เงินให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional loans) หรือเรียกกันว่าเงินที่ให้สิทธิพิเศษ โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนเป็นผู้จัดให้ มีทั้งเงินให้กู้ยืมระยะกลางและระยะยาว ซึ่งระยะยาวที่สุด คือ 20 ปี

ทั้งนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนได้ให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional loans) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับมาตรฐานการครองชีพในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ยังช่วยในเรื่องบรรเทาหนี้สิน (Debt relief) ในรูปของเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย (Interest free loans) โดยรัฐบาลจีนได้ประกาศบรรเทาหนี้สินแก่แอฟริกาใน 3 ข้อเสนอดังกล่าว

¹²⁰ China and the end of poverty in Africa- toward mutual benefit? [Online]. 2007. Available from: www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats.../Kinarapport_A4.pdf [2008, September 30]

ข้อเสนอแรก ประกาศในการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ค.ศ.2000 มูลค่าประมาณ 1,380 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่ประเทศในแอฟริกา 31 ประเทศ

ข้อเสนอที่สอง ประกาศในการประชุมระดับสูงแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการเงินเพื่อการพัฒนา (the UN High Level Meeting on Financing for Development) ซึ่งจัดขึ้นในปี ค.ศ.2005 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ให้คำมั่นในการขยายความช่วยเหลือไปยังประเทศยากจนที่เป็นหนี้อย่างหนัก (HIPC) และประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (LDCs) โดยทำการยกเลิกภายใน 2 ปีข้างหน้า

ข้อเสนอที่สาม ประกาศในการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีน-แอฟริกา ในค.ศ.2006 โดยยกเลิกเงินกู้ยืมที่ไม่มีดอกเบี้ยซึ่งครบกำหนดจ่ายคืนในปลายปี ค.ศ.2005 ของประเทศยากจนที่เป็นหนี้อย่างหนัก (HIPC) และประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (LDCs) ในแอฟริกา ซึ่งกำลังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน¹²¹

ในช่วง ค.ศ.2000-2006 รัฐบาลจีนได้ยกเลิกหนี้แก่ประเทศที่ยากจนที่สุดในแอฟริกา โดยมีการบรรเทาหนี้สิน (debt relief) กว่า 381 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบด้วย แองโกลา 44.14 ล้านดอลลาร์สหรัฐ บุรุนดี 36 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เอธิโอเปีย 122 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เคนยา 13.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เลโซโท 3.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มาลี 49.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โมซัมบิก 22 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวันดา 16.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แซมเบีย 31.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แทนซาเนีย 58.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ยูกันดา 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นต้น¹²² นอกจากนี้ใน ส่วนโครงการช่วยเหลือ ประกอบด้วย โครงการ 3 ประเภท ได้แก่ โครงการซึ่งรัฐบาลจีนให้การช่วยเหลือแก่บริษัทต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด (turn key projects) โครงการซึ่งจัดให้วัสดุอุปกรณ์ในบางส่วนและความร่วมมือเกี่ยวกับเทคโนโลยี และโครงการฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์และจัดส่ง ทีมแพทย์หรืออาสาสมัคร¹²³

¹²¹ China and the end of poverty in Africa- toward mutual benefit? [Online]. 2007. Available from: www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats.../Kinarapport_A4.pdf [2008, September 30]

¹²² Helmut Asche and Margot Schüller, *China's Engagement in Africa: Opportunities and Risks for Development* [Online]. 2008. Available from: www.gtz.de/de/dokumente/gtz2008-de-china-afrika-lang.pdf [2008, September 30]

¹²³ China and the end of poverty in Africa- toward mutual benefit? [Online]. 2007. Available from: www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats.../Kinarapport_A4.pdf [2008, September 30]

4.3.3 การให้กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (China Exim bank)

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (The Export-Import Bank of China- EXIM Bank) ก่อตั้งใน ค.ศ.1994 เป็นธนาคารตามนโยบายรัฐบาลซึ่งดำเนินการโดยสภาแห่งรัฐ (the State Council) ธนาคารนี้ถือเป็นพันธมิตรสำคัญต่อการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการค้าและการลงทุนในระดับโลกของจีน ปัจจุบันธนาคารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการส่งออกของจีนและมีทำหน้าที่บริหารงานหลักๆ 3 ประการ คือ 1.ดูแลรับประกันการค้าและการลงทุนอย่างเป็นทางการ 2.จัดเตรียมการให้ความช่วยเหลือ 3.ดำเนินการในฐานะที่เป็นธนาคารตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือต่างประเทศ¹²⁴

นับตั้งแต่ ค.ศ.2000 เป็นต้นมา ได้มีพิธีลงนามสัญญาการให้กู้ยืมเงินแบบมีเงื่อนไขก่อนปรนระหว่างตัวแทนของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนกับรัฐบาลผู้รับ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹²⁴ Martyn Davies, How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]

ตาราง 4.16 แสดงความตกลงการให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน
(Concessional Lending) โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (Exim bank)¹²⁵

ปี	ผู้ยืม	จำนวน	ภาค
2000	คองโก-บราซาวิลล์	24.16	ปูนซีเมนต์
2000	คองโก-คินชาซา	9.66	ระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2000	มาลี	18.12	ปูนซีเมนต์
2001	ซิมบับเว	7.45	สาธารณูปโภคท้องถิ่น
2002	มอร็อกโค	6.03	เขื่อน
2003	จิบوتي	12.00	ระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2004	บอตสวานา	24.13	การก่อสร้างที่พักอาศัย
2004	ตูนิเซีย	16.89	ระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2005	บอตสวานา	18.29	ถนน
2005	อียิปต์	15.85	สิ่งทอ
2006	เอริเทรีย	20.80	ระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2006	เคนยา	20.17	ไฟฟ้า
2006	เคนยา	29.94	ระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2006	ซิมบับเว	25.06	เครื่องจักรกลการเกษตร

ที่มา สรุปและเรียบเรียงจาก Paul Hubbard, "Chinese Concessional Loans," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, pp.222-224.

¹²⁵ สรุปและเรียบเรียงจาก Paul Hubbard, "Chinese Concessional Loans," in Robert I. Rotberg (ed), *China into Africa: Trade, Aid, and Influence*, pp.222-224.

ตามรายงานธนาคารโลก ใน ค.ศ.2005 ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional Loans) จำนวน 55 โครงการ ใน 22 ประเทศ¹²⁶ นอกจากนี้ ยังมีโครงการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ที่จีนให้เงินช่วยเหลือแก่แอฟริกาโดยการจ่ายเงินกู้ยืมในรูปแบบของทรัพยากรธรรมชาติแทนการจ่ายเงิน

ตาราง 4.17 แสดงโครงการให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานแก่แอฟริกาโดยการจ่ายเงินด้วยทรัพยากรธรรมชาติ (หน่วยเหรียญสหรัฐฯ)¹²⁷

ประเทศ	ปี	รายละเอียดโครงการ	ทรัพยากร จ่ายเงิน	เงินทุน ของจีน
คองโก (Rep.)	2001	Congo River Dam	น้ำมัน	280
ซูดาน	2001	การก่อสร้าง EI-Gaili Power Plant	น้ำมัน	128
แองโกลา	2004	การซ่อมแซมสาธารณูปโภคที่เสียหายในสงครามกลางเมือง	น้ำมัน	1,020
ไนจีเรีย	2005	การก่อสร้าง gas turbine power ที่ Papalanto	น้ำมัน	298
กินี	2006	โครงการเขื่อน Souapiti	บอิลไซท์	1,000
กาบอง	2006	เงินให้กู้ยืมจ่ายเงินผ่านทางกรขายแร่เหล็กแก่จีน	แร่เหล็ก	-
ซิมบับเว	2006	การก่อสร้างเหมืองถ่านหินใหม่และสถานีพลังความร้อน 3 แห่งใน Dande	โครเมียม	-

ที่มา: World Bank-PPIAF Chinese Projects Database (2008)

¹²⁶ Bates Gill, Chin-hao Huan and J.Stephen Morrison, China's Expanding Role in Africa [Online]. 2007. Available from: www.csis.org [2008, September 30]

¹²⁷ Vivien Foster, William Butterfield and Chen Chuan, Build Bridge: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa (USA: The World Bank, 2009), p.57.

4.3.4 การให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries)

การให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries-LDCs) ถือเป็น การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศแอฟริกาในรูปแบบหนึ่ง โดยนายกรัฐมนตรี เวินเจียเป่าได้แถลงในการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 (the Second Ministerial Conference of FOCAC) ว่า จีนจะให้การนำเข้าปลอดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าบางประเภทที่ส่งมาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา (LDCs) ต่อมาได้มีการย้ำอีกครั้งจากโฆษกกระทรวงพาณิชย์จีนว่า จีนจะให้การนำเข้าปลอดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าบางประเภทที่ส่งมาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกาซึ่งได้ทำการแลกเปลี่ยนบันทึกกับรัฐบาลจีนในการดำเนินการปลอดอัตราภาษีศุลกากรไว้ก่อนวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.2004 ซึ่งสินค้าที่ได้สิทธิพิเศษจากการดำเนินการปลอดภาษีนี้มีรวมกันกว่า 190 รายการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายการนำเข้าจากประเทศในแอฟริกาและส่งเสริมการค้าทวิภาคีระหว่างจีนและแอฟริกา โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2005 ซึ่งมีประเทศที่ทำบันทึกกับรัฐบาลจีนรวม 25 ประเทศ ประกอบด้วย เบนิน บูรุนดี เคปเวิร์ด สาธารณรัฐแอฟริกากลาง คอโมโรส สาธารณรัฐคองโก จิบูตี เอริเทรีย เอธิโอเปีย กินี กินีบิสเซา เลโซโท ไลบีเรีย มาดากัสการ์ มาลี มอริทาเนีย โมซัมบิก ไนเจอร์ รวันดา เซียร์ราลีโอน ซูดาน แทนซาเนีย โตโก ยูกันดา แซมเบีย¹²⁸

¹²⁸ China Granting Tariff-free Treatment to Some Goods Exported to China by the Least Developed Countries [Online]. 2005. Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhzt/1181106.htm> [2008, January 19]

สรุปบทที่ 4

นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของโลก นอกจากนี้ ในด้านการต่างประเทศ จีนก็ได้วางนโยบายและยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในและสถานการณ์ระหว่างประเทศ สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนได้ให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ค่อยๆ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้การแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติก็กลายเป็นปัจจัยผลักดันการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเวลาต่อมา ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาไว้ 3 รูปแบบสำคัญดังนี้ 1.การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูง การแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศ 2.การดำเนินการทางการค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา 3.การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้การดำเนินนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง

ในการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในศตวรรษใหม่นี้ จีนเน้นการส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือกับแอฟริกาและประเพณีในหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและไม่แทรกแซงกิจการภายในของแอฟริกา โดยจีนได้ดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา ดังนี้

-การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา (the Forum on China-Africa Co-operation-FOCAC) รัฐบาลจีนได้จัดการประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 2000 เพื่อเสริมความร่วมมือฉันมิตรระหว่างจีนและแอฟริกาภายใต้สถานการณ์ใหม่ ซึ่งได้ผลตอบรับอย่างดีจากประเทศในแอฟริกา โดยการประชุมมีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและขยายความร่วมมือ มีจุดเน้นอยู่ที่ความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน ส่งเสริมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองและความร่วมมือด้านทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ได้มีการจัดประชุมขึ้น 3 ครั้ง ครั้งแรกได้จัดการประชุมขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2000 พร้อมกันนี้ ในที่ประชุมได้ประกาศเอกสารสำคัญ 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาปักกิ่งว่าด้วยการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา และโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ครั้งที่สองจัดขึ้นที่กรุงแอดดิส อบาบา เมืองหลวงของประเทศเอธิโอเปียในเดือนธันวาคม ค.ศ.2003 ในที่ประชุมยังได้ประกาศแผนปฏิบัติการแอดดิส อบาบา ในแผนปฏิบัติการนี้ได้วางโครงการความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาในค.ศ.2004-2006 และครั้งที่สามจัดที่กรุงปักกิ่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้นำของรัฐ ผู้นำรัฐบาล ผู้แทน

ระดับสูงจาก 48 ประเทศในแอฟริกาเข้าร่วมประชุมและในที่ประชุมยังได้ประกาศปฏิญญาการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีนแอฟริกาอีกด้วย

-การประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African policy) จีนได้ประกาศเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 โดยในเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา นั้น ได้แสดงอย่างเป้าหมายในการสร้างหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา

-การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูงของจีน การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูงของรัฐนั้น นอกจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศแล้ว ยังนำไปสู่ความร่วมมือด้านต่างๆ ระหว่างกันอีกด้วย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้ในระดับสูงของจีน ไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา นายกรัฐมนตรีจู่จวินเจี๋ย นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า ล้วนแต่ได้ไปเยือนประเทศต่างๆ ในแอฟริกา ซึ่งนอกจากเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาแล้ว ยังส่งผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในแอฟริกา อาทิ การร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ ก่อเกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งการค้าและการลงทุน รวมถึงความร่วมมือในการบุกเบิกแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกาอีกด้วย

-การสร้างความสัมพันธ์กับแอฟริกาในระดับพหุภาคี อาทิ การสร้างความสัมพันธ์กับสหภาพแอฟริกา (African Union- Au) ซึ่งเป็นองค์การทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างรัฐที่ใหญ่ที่สุดในแอฟริกา อีกทั้งจีนยังมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ในแอฟริกาอีกด้วย นอกจากนี้จีนยังสนับสนุนหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา (NEPAD) ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ เพื่อเผชิญหน้ากับประเด็นที่ท้าทายแอฟริกาในปัจจุบันและยังสนับสนุนความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South Cooperation)

-ความร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา ได้เกิดโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแอฟริกา จีนได้เน้นย้ำอีกครั้งในนโยบายจีนต่อแอฟริกาซึ่งประกาศในปี ค.ศ.2006 โดยเน้นขยายการฝึกอบรม การดำเนินการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างจีนและแอฟริกา การเพิ่มจำนวนของทุนการศึกษา เป็นต้น ความร่วมมือด้านการแพทย์และสาธารณสุข จีนได้สร้างความร่วมมือในเรื่องของสุขภาพ ขยายการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของแอฟริกา โครงการป้องกันการแพร่เชื้อของโรคติดต่อ อาทิ มาลาเรียและเอชไอวี รวมถึงส่งอุปกรณ์ทางการแพทย์ไปยังประเทศในแอฟริกา ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จีนได้ยกระดับความร่วมมือในส่วนงานวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ การพัฒนาและแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี สนับสนุนและยกระดับเทคโนโลยีดั้งเดิมของแอฟริกา ในด้านโทรคมนาคม จีนได้ร่วมมือและบริการทางเทคนิคกับประเทศในแอฟริกามากกว่า 20 ประเทศ ใน

ส่วนความร่วมมือทางการเกษตร จีนและแอฟริกาได้เตรียมพร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละประเทศในการพัฒนาการเกษตรและการประมงและสร้างความมั่นคงในเรื่องอาหาร

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาในอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ การสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน ในการสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนกับแอฟริกา นั่นคือได้ว่าเป็นรูปแบบสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อแอฟริกา นับตั้งแต่เข้าสู่ทศวรรษที่ 21 เป็นต้นมา จีนได้ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับแอฟริกาและพยายามสร้างแนวทางความร่วมมือ โดยการค้าและการลงทุนมีลักษณะดังนี้

-ความร่วมมือทางการค้า ความร่วมมือทางการค้าถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญอย่างมาก โดยวางนโยบายการค้าร่วมกับแอฟริกา อาทิ สร้างความสมดุลและการยกระดับการค้า จัดตั้งสภาธุรกิจร่วมจีน-แอฟริกาเพื่อประสานกับหอการค้าของประเทศแอฟริกา พยายามผลักดันศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในแอฟริกาให้ประสบความสำเร็จ จัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าจีน-แอฟริกาในประเทศจีนเพื่อส่งเสริมการค้าของสองฝ่าย เมื่อจีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกาใน ค.ศ.2006 ในเอกสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการค้าของจีนไว้อย่างชัดเจนว่า “รัฐบาลจีนจะนำระบบที่มีประสิทธิภาพมาใช้อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงของสินค้าจากแอฟริกาไปยังตลาดของจีนและให้การเข้าถึงปลอดภาษีแก่สินค้าบางรายการที่จากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา รวมถึงความพยายามที่จะส่งเสริมประชาคมธุรกิจทั้งสองฝ่ายไปสู่การจัดตั้งหอการค้าและอุตสาหกรรมร่วมจีน-แอฟริกา ทั้งนี้ เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่พร้อมแล้ว จีนจะเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) และเจรจาทันทีกับองค์กรระดับภูมิภาคของแอฟริกา

เมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2000 มูลค่าการค้าของจีนต่อแอฟริกาถือได้ว่าเติบโตอย่างมาก มูลค่ารวมการค้าของจีนอยู่ที่ 10,597,080,000 เหรียญสหรัฐฯ และมูลค่าการค้าก็เติบโตขึ้นทุกปี จนเมื่อถึง ค.ศ.2007 มูลค่าการค้ารวมอยู่ที่ 73,656,930,000 เหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2000 ถึง 63,069,850,000 เหรียญสหรัฐฯ ในส่วนของประเทศคู่ค้าของจีนนั้น ประเทศคู่ค้าสำคัญอันดับต้นๆ ได้แก่ แอฟริกาใต้ แองโกลา ซูดาน อียิปต์ ไนจีเรีย คองโก ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ.2000-2005 แอฟริกาใต้เป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งกับจีน แต่ทว่านับตั้งแต่ ค.ศ.2006 ประเทศแองโกลาได้ขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งแทนแอฟริกาใต้ ประเทศคู่ค้าสำคัญระดับต้นๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศเศรษฐกิจสำคัญในแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ อียิปต์ หรือ ประเทศที่มีน้ำมันและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ เช่น แองโกลา ซูดาน ไนจีเรีย คองโก เป็นต้น

ในส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังแอฟริกานั้น ค.ศ.2000 มีมูลค่า 5,042,010,000 เหรียญสหรัฐฯ จนถึง ค.ศ.2007 เพิ่มสูงถึง 3,729,773,000 เหรียญสหรัฐฯ ตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ประเทศที่จีนส่งออกเป็นอันดับ 1 คือ แอฟริกาใต้ นอกจากนี้ยังมีประเทศสำคัญอื่นๆ ได้แก่ อียิปต์

ไนจีเรีย มอโรคโค เบนิน แอลจีเรีย เป็นต้น ประเทศส่วนใหญ่ที่จีนส่งออกนั้นเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับต้นๆ ของทวีปแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้และประเทศที่อยู่ในกลุ่มแอฟริกาเหนือ เช่น อียิปต์ มอโรคโค แอลจีเรีย ไนจีเรีย เป็นต้น สำหรับสินค้าส่งออกไปยังแอฟริกาประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเส้นไหมพรม เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีขั้นสูง รองเท้า ยางรถยนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก

สำหรับการนำเข้านั้น จีนนำเข้าจากประเทศหลักๆ ได้แก่ ประเทศแองโกลา แอฟริกาใต้ ซูดาน คองโก กาบอง อิควทอเรียลกินี โดยเฉพาะตั้งแต่ ค.ศ.2003-2007 มูลค่าการนำเข้าจากแองโกลานั้นสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยใน ค.ศ.2007 มูลค่าสูงถึง 12,888,660,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งถือว่าเป็นมูลค่าการนำเข้าจากประเทศในแอฟริกาซึ่งสูงที่สุด สำหรับสินค้าที่การนำเข้าจากแอฟริกาส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำมันดิบ แร่เหล็ก ฝ้าย เหล็ก เหล็กกล้า เพชร ไม้ซุง ซึ่งน้ำมันถือเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าสูงที่สุดหรือประมาณ 2 ใน 3 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากแอฟริกา ในปีค.ศ. 2000 จีนนำเข้าน้ำมันรวมทั้งสิ้น 16.92 ล้านตัน โดยนำเข้าจากประเทศแองโกลามากที่สุดถึง 8.64 ล้านตัน รองลงมา คือ ซูดาน 3.31 ล้านตัน จนถึงค.ศ.2005 จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาถึง 38.47 ล้านตัน คิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าทั้งหมดของจีน โดยประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ แองโกลา 17.46 ล้านตัน รองลงมา คือ ซูดาน 6.62 ล้านตัน คองโก 5.53 ล้านตัน อิควทอเรียลกินี 3.38 ล้านตัน นอกจากนี้ จีนยังนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ จากแอฟริกา อาทิ ทองแดง แร่เหล็ก โคบอลต์ แมงกานีส ไม้ซุงและโครเมียม เป็นต้น

-การลงทุนนั้นถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่จีนดำเนินการอยู่ในแอฟริกา โดยจีนได้ขยายการลงทุนเข้าไปในแอฟริกาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เมื่อเข้าสู่ศตวรรษใหม่ จีนได้วางนโยบายด้านการลงทุนกับแอฟริกาชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะดังนี้ คือ ส่งเสริมการลงทุนร่วมกันระหว่างบริษัทจีนและแอฟริกาและเป็นหุ้นส่วนธุรกิจจีน-แอฟริกา จัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของบริษัทจีนในประเทศแอฟริกา แอฟริกานั้นเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้บริษัทของจีนเข้าไปลงทุน ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงดำเนินการข้อตกลงทวิภาคีเพื่อสนับสนุนและรับรองการลงทุน ทั้งยังหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อน เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ลงทุนทั้งสองฝ่าย ในส่วนการเข้าไปลงทุนโดยตรงนั้นมีมูลค่าสูงชันเรื่อยๆ ใน ค.ศ.2000 มีมูลค่า 287,710,000 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อถึง ค.ศ.2007 มีมูลค่าการลงทุนถึง 1,486,830,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงกว่าปี ค.ศ.2000 ประมาณ 5 เท่านอกจากนี้ จีนยังได้ลงนามข้อตกลงปกป้องการลงทุนแบบทวิภาคีกับประเทศในแอฟริกา รวม 29 ประเทศและยังลงนามข้อตกลงหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อนกับประเทศในแอฟริกา 9 ประเทศ สำหรับการลงทุนในแอฟริกานั้น โดยหลักๆ แล้วเน้นที่การลงทุนใน 2 ประเภทหลักๆ คือ การลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ โครงการผลิตน้ำ ทำอวกาศยาน ทางรถไฟ ถนน สะพาน และการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ การ

ลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ ในปลายปี ค.ศ.2005 จีนได้จัดตั้งบริษัทในแอฟริกากว่า 800 แห่ง รวมมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้นกว่า 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำและระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีนและแอฟริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 รัฐบาลจีนได้ประกาศความตั้งใจที่จะพัฒนาเขตเศรษฐกิจ 3-5 แห่งในแอฟริกาเพื่อส่งเสริมการลงทุนของวิสาหกิจจีนในปีนี้ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ เป็นที่คาดหวังว่าจีนจะใช้เพื่อเจรจาต่อรองแบบทวิภาคีสำหรับบริษัทชาวจีนกับรัฐบาลที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น โดยสามารถดำเนินการปลดภาษีและข้อจำกัดทางกฎหมายแรงงาน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน นอกจากนี้การดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกายังมีรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1.การให้ความช่วยเหลือที่ไม่ใช่ทางการเงิน มักให้ในลักษณะโครงการสวัสดิการทางสังคม อาทิ โรงพยาบาล โรงเรียน การช่วยเหลือทางเทคนิค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบรรเทาความเสียหาย 2.เงินให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย โดยหลักๆเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น อาทิ สาธารณูปโภคต่างๆ 3.เงินให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรนหรือเรียกกันว่าเงินที่ให้สิทธิพิเศษ

โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (Exim bank) ให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (Concessional loans) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและยกมาตรฐานการครองชีพในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งกระทรวงพาณิชย์ยังบรรเทาหนี้สิน (Debt relief) ในรูปของเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ยนอกจากนี้ ยังมีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (LDCs) ซึ่งถือเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกาในรูปแบบหนึ่ง

กล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาอย่างมาก โดยการแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบาย ดังนี้ 1.การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูง การแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศ 2.การดำเนินการทางการค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา 3.การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้การดำเนินนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สรุปเนื้อหา

นับตั้งแต่เปลี่ยนผ่านศตวรรษ จีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของโลก จีนไม่เพียงมีบทบาทโดดเด่นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเท่านั้น หากแต่ยังมีฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในด้านการต่างประเทศ จีนได้ให้ความสำคัญต่อการวางนโยบายและยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในและระหว่างประเทศ พร้อมทั้งขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ นโยบายต่างประเทศของจีนไม่เพียงมุ่งให้ความสนใจต่อประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย กลุ่มสหภาพยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจต่อประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญต่อประเทศในแอฟริกา

“แอฟริกา” เป็นทวีปที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสองรองจากทวีปเอเชีย อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลาย เป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมที่เก่าแก่ แต่แอฟริกาก็ยังไม่ได้เปิดกว้างออกสู่โลกภายนอกมากนักและยังคงตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกมาเป็นเวลายาวนาน จึงทำให้ประเทศในแอฟริกามีข้อจำกัดในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งยังต้องเผชิญกับความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาเรื่องดินแดนและความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ต่างๆ ดังนั้นการศึกษานโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของจีนที่มีต่อแอฟริกา เนื่องจากนโยบายต่างประเทศเป็นแนวทางที่ประเทศใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศหรือตัวแสดงต่างๆ ทั้งนี้เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาก็ได้มีการปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ภายในประเทศและต่างประเทศของจีนในแต่ละช่วงเวลาด้วยเช่นกัน

นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของสงครามเย็นและท่าทีของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนรัฐบาลจีนใหม่ก็ยังมีอำนาจที่ไม่มั่นคง ทำให้จีนต้องแสวงหาพันธมิตรซึ่งมีกำลังแสนยานุภาพทัดเทียมสหรัฐอเมริกา นั่นคือ สหภาพโซเวียต ดังนั้นหลักนโยบายต่างประเทศที่จีนนำมาใช้ในช่วงเวลานี้จึงเป็นนโยบายอิงไปข้างเดียว ต่อมานับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1950 จีนเริ่มหันไปสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในการประชุมครั้งนี้ได้ปรากฏแนวคิดเรื่องโลกที่สามขึ้น ซึ่งเป็นการต่อต้าน 2 มหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตและการต่อสู้เพื่อเอกราชจากการควบคุมของชาติตะวันตก

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1960 จีนยิ่งเพิ่มความหวาดระแวงและไม่พอใจสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ขยายบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองยิ่งทวีความตึงเครียด นอกจากนี้ ความสัมพันธ์จีนกับสหภาพโซเวียตเริ่มมีความขัดแย้งมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1950 ทำให้พันธมิตรอย่างสหภาพโซเวียตกลับกลายเป็นศัตรู จีนจึงต้องเผชิญกับภัยจากอภิมหาอำนาจทั้งสองด้าน นั่นคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ดังนั้น ในช่วงทศวรรษ 1960 จีนได้วางพื้นฐานนโยบายต่างประเทศ ดังนี้คือ ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมหรือการควบคุมโลกของสหรัฐอเมริกา ต่อต้านความกดดันทุกรูปแบบจากสหภาพโซเวียต รวมถึงดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา

สำหรับประเทศในแอฟริกา จีนได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับแอฟริกาอย่างเป็นทางการ ในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการสานสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นอีกครั้ง หลังจากความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาได้ขาดช่วงไปในเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา ในช่วงเวลา 30 ปี นับตั้งแต่ค.ศ.1949-1978 ความสัมพันธ์ของจีนและแอฟริกาอยู่บนการสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง นั่นคือ การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม การต่อต้านอำนาจของสหภาพโซเวียตและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชเป็นสำคัญ ทั้งนี้การแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกายังส่งผลดีต่อจีนในการการฟื้นฟูที่หนึ่งเวทีสหประชาชาติและเพิ่มความมั่นคงทางการเมืองของจีนอีกด้วย โดยจีนได้ดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาใน 3 รูปแบบ คือ การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา การสนับสนุนแอฟริกาในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช และการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา

ในส่วนการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและแอฟริกา จีนเริ่มแสวงหามิตรประเทศในแอฟริกาซึ่งส่วนใหญ่อยู่แถบตอนบนของทวีป เป้าหมายที่สำคัญคือการขยายอำนาจของจีนในการเมืองระหว่างประเทศและต้องการมีอิทธิพลเหนือความคิดทางการเมืองของโลกที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยประเทศแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน คือ ประเทศอียิปต์ ใน ปี ค.ศ.1956 สำหรับบริเวณอื่นๆ นั้น ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเอกราชและประเทศนี้ถือเป็นประเทศแรกในกลุ่มตอนใต้ทะเลทรายซาฮาราที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1960 ในช่วงเวลานี้จีนให้ความสนใจในการสร้างความสัมพันธ์ต่อแอฟริกาเป็นอย่างมาก จีนไม่เพียงแต่ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศได้รับเอกราชใหม่ แต่ยังเพิ่มสนธิสัญญามิตรภาพและข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและเทคนิคกับประเทศเหล่านี้อีกด้วย เหตุการณ์สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นการสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นั่นคือ การเยือน 10 ประเทศในแอฟริกาของนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล ในช่วง

ระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 พร้อมทั้งได้เสนอหลัก 5 ประการ เพื่อเป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับชาวแอฟริกาและอาหรับ

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1970 ประเทศในแอฟริกาตอนล่างจำนวนมากทยอยสถาปนา ความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และยังมี การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน นอกจากนี้การสร้าง ความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกายังส่งผลดีต่อการเข้าสู่เวทีสหประชาชาติ ของจีนอีกด้วย โดยในการประชุมครั้งที่ 26 ของสมัชชาสหประชาชาติ ที่ประชุมได้รับรองรัฐบาล สาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นถึง 76 เสียง ส่งผลให้รัฐบาลสาธารณรัฐ ประชาชนจีนเป็นผู้ครอบครองที่นั่งในสหประชาชาตินับตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ.1971 ซึ่งใน จำนวนบัตรสนับสนุนทั้งหมด 76 ประเทศนั้น มาจากแอฟริกาถึง 26 ประเทศ หรือ คิดเป็น 1 ใน 3 ของทั้งหมด

ในด้านการสนับสนุนแอฟริกาเพื่อต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและต่อสู้เรียกร้องเอกราชนั้น การช่วยเหลือในช่วงแรกได้มุ่งไปยังประเทศอียิปต์เมื่อเกิดวิกฤตการณ์คลองสุเอซ และยังมีสนับสนุน การต่อสู้เพื่อเอกราชของแอลจีเรียในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ทั้งนี้ จีนไม่เพียงสนับสนุนการต่อสู้ ของแอฟริกาในทางแนวคิดทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังคงดำเนินการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือเมื่อประเทศในแอฟริกาได้รับเอกราชก็รีบส่งสารด่วนไปแสดงความยินดีและพร้อมเปิด ความสัมพันธ์ของทั้งสองในทันที อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของ ประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของ โปรตุเกสในแองโกลา กินีบิสเซาและโมซัมบิก ต่อต้านการปกครองและกดขี่โดยคนผิวขาวใน ซิมบับเวและนามิเบีย รวมทั้งต่อต้านการปกครองของลัทธิแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้

ในด้านการให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกา นั้น จีนก็ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่อง จาก การให้ความช่วยเหลือถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อ แอฟริกา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี รวมทั้งช่วยให้จีนบรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่วาง ไว้ โดยจีนให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติ การต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมและความปรองดองใน โลกที่สาม ซึ่งความคิดในเชิงการเมืองนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญอันดับแรก ในช่วงระหว่างที่โจวเอินไหล เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกาอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม ค.ศ.1963 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1964 นั้น จีนได้เสนอหลักการช่วยเหลือ 8 ประการต่อประเทศโลกที่สาม ซึ่งแสดงถึงการให้ ความสำคัญต่อแอฟริกาอย่างยิ่ง หลังจากนั้นจีนก็ให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาอย่างสม่ำเสมอ โดยจีนเน้นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี การเงิน การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การแพทย์และการศึกษา เป็นต้น

อย่างไรก็ดีสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองภายในครั้งสำคัญ เนื่องจากการถึงแก่อสัญกรรมของเหมาเจ๋อตงใน ค.ศ.1976 ต่อจากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 ค.ศ.1978 กลุ่มอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิงได้เข้าไปมีตำแหน่งสำคัญต่างๆ ของพรรคฯ ที่สำคัญในที่ประชุมนี้ได้มีมติให้ดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่านำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองภายในของจีนครั้งยิ่งใหญ่ รวมถึงการปรับนโยบายต่างประเทศของจีนในเวลาต่อมา

ในส่วนของนโยบายต่างประเทศนั้น หลังจากค.ศ.1978 เป็นต้นมา จีนได้มีการปรับนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ด้วยเช่นกัน โดยจุดเด่นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศจีนใหม่ คือ 1.ยืนหยัดในนโยบายที่อิสระและเป็นตัวของตัวเอง 2.ขยายขอบเขตการติดต่อ 3.เน้นรูปแบบการติดต่อแบบสันติ 4.ให้ความสำคัญกับการทูตเศรษฐกิจ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

โดยการดำเนินนโยบายและความสัมพันธ์ต่อแอฟริกันั้น ได้เน้นไปที่เป้าหมายสำคัญ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้กลายเป็นเป้าหมายใหม่ในการดำเนินนโยบายของจีนต่อภูมิภาคนี้ สืบเนื่องจากการเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา ส่งผลให้จีนขยายตลาดการค้าและการลงทุนไปทั่วโลกและโดยเฉพาะเข้าไปยังทวีปแอฟริกา เป้าหมายที่สอง คือ เป้าหมายด้านพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เชื่อมโยงกับการพัฒนาและเติบโตของประเทศ ดังนั้นแอฟริกาจึงได้เป็นเป้าหมายสำคัญของจีน

สำหรับการเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนภายหลัง ค.ศ.1978 นั้น จีนได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเข้าสู่เศรษฐกิจตลาดสังคมนิยม นั่นคือ การทำให้ตลาดมีบทบาทพื้นฐานในการจัดสรรทรัพยากรภายใต้การปรับตัวควบคุมทางมหภาคของรัฐสังคมนิยม ให้การเคลื่อนตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปตามความต้องการของกฎมูลค่าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของอุปทานและอุปสงค์ เมื่อจีนดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเปิดประตูสู่ภายนอก เดินตามระบบเศรษฐกิจการตลาด ซึ่งจีนเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม ในปี ค.ศ.1978 จีนก็พยายามเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อาทิ เอเปค (APEC) และแกตต์ (GATT) นอกจากนี้จีนยังพยายามเข้าไปมีความสัมพันธ์กับองค์กรให้กู้เงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุน

การเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก อีกทั้งในช่วงตั้งแต่ครั้งหลังของค.ศ.1999 จีนได้เร่งกระบวนการเจรจาในการเข้าสู่องค์การการค้าโลก (WTO)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศและกับต่างประเทศของจีนนับตั้งแต่ ค.ศ.1978 เป็นต้นมาได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างรวดเร็ว ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product) เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี ค.ศ.1978 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) อยู่ที่ 364,520 ล้านดอลลาร์ เมื่อเข้าสู่ค.ศ.1990 มีมูลค่า 1,871,830 ล้านดอลลาร์ ในปีค.ศ.2000 มีมูลค่าสูงถึง 9,800,050 ล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นจากค.ศ.1990 ประมาณ 8,000,000 ล้านดอลลาร์และตัวเลขผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) นั้นสูงขึ้นทุกๆ ปี การเติบโตนี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายการค้าและการลงทุนกับภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะความต้องการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา และนับจากความสำเร็จและความก้าวหน้าของจีนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา บริษัทของจีนได้เริ่มมองออกไปยังต่างประเทศ เมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษที่ 1980 บริษัทจีนและบริษัทของรัฐได้ขยายเข้าไปทั่วทวีปแอฟริกา โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1990 จีนยังให้ความสำคัญในพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกับแอฟริกาไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือการลงทุน

ในส่วนความต้องการใช้พลังงานน้ำมันนั้น นับตั้งแต่การปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมาได้ปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเข้าสู่กลางทศวรรษ 1990 จีนก็ตระหนักดีว่าไม่อาจพึ่งตนเองด้านพลังงานได้และมีความจำเป็นต้องสร้างความสามารถเพื่อการแข่งขันในธุรกิจระหว่างประเทศ สำหรับการไปลงทุนสำรวจและผลิตน้ำมันในต่างประเทศนั้น ในช่วงเริ่มแรกดำเนินการโดยบริษัทน้ำมันใหญ่ที่สุด 3 แห่งของจีน ซึ่งล้วนเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ ได้แก่ บริษัท CNPC บริษัท CNOOC และ บริษัท Sinopec และความต้องการในการบริโภคน้ำมันนั้นได้เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี และนับตั้งแต่ ค.ศ.1993 เป็นต้นมา จีนกลายเป็นผู้นำเข้าน้ำมันสุทธิและการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี โดยในค.ศ.2000 ปริมาณการใช้อยู่ที่ 582,000 ตันต่อวัน จนถึงปลายปี ค.ศ.2003 จีนได้นำเข้าน้ำมันในปริมาณที่สูงกว่าประเทศญี่ปุ่นและทำให้จีนกลายเป็นผู้บริโภคน้ำมันรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลก

ในปัจจุบัน เป้าหมายสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางการทูตกับแอฟริกา คือ การเข้าไปแสวงหาแหล่งพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกา เพื่อตอบรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาคิดเป็นหนึ่งในสามของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีน นอกจากแอฟริกาจะเป็นแหล่งน้ำมันที่สำคัญแล้ว ก็ยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด

แห่งหนึ่งของโลก ได้แก่ โคบอลต์ แทนทาลัม ฟอสฟอรัส เพชร ทองคำ ทองคำขาว ยูเรเนียม บอแรกซ์ เรเดียม ทอเรียม ทองแดง ดีบุก ก๊าซธรรมชาติ ตะกั่ว ถ่านหิน แร่เหล็ก เป็นต้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ทางการทูตก็ยังคงดำเนินต่อไป ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1982 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย มอร็อกโค กินี กาบอง ซาอีร์ สาธารณรัฐคองโก แซมเบีย ซิมบับเว เคนยา และแทนซาเนีย โดยในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ.1983 นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้ประกาศหลัก 4 ประการในพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับประเทศในแอฟริกา นอกจากนี้ จีนยังหันไปสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแอฟริกามากยิ่งขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมินในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ.1989 เนื่องจากชาติตะวันตกได้ประณามต่อการใช้มาตรการอันเด็ดขาดของรัฐบาลจีน ในช่วงเวลา 3 ปีหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน นายเฉียนฉีเซินรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา เนื่องจากแอฟริกามีส่วนในการสนับสนุนและเห็นอกเห็นใจรัฐบาลจีน

กล่าวได้ว่า หลังจากจีนดำเนินนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเป็นต้นมา ทำให้ภารกิจสำคัญของประเทศเน้นไปที่การสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังนั้นยุทธศาสตร์หรือนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกานั้นต้องมีการปรับให้สอดคล้องด้วย ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกาตลอด 30 ปีที่ผ่านมาได้เริ่มลดความสำคัญลง ในขณะเดียวกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจกลับค่อยๆ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ด้วยเหตุนี้การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจเริ่มกลายเป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างจีนและแอฟริกา นอกจากนี้การแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นปัจจัยผลักดันการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยเหล่านี้ก็ยังมีบทบาทต่อการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา อีกทั้งจีนยังขยายความสัมพันธ์กับแอฟริกาชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

สำหรับนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนได้ให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกา โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ค่อยๆ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้การแสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติก็กลายเป็นปัจจัยผลักดันการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเวลาต่อมา ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาไว้ 3 รูปแบบสำคัญดังนี้ 1.การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูง การแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับระหว่างประเทศ 2.การดำเนินการ

ทางการค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา 3.การให้ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้การดำเนินนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง

ในการดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกาในศตวรรษใหม่นี้ จีนเน้นการส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือกับแอฟริกาและประเพณีในหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและไม่แทรกแซงกิจการภายในของแอฟริกา โดยจีนได้ดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกา ดังนี้

-การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา (the Forum on China-Africa Co-operation-FOCAC) รัฐบาลจีนได้จัดการประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาขึ้นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 2000 เพื่อเสริมความร่วมมือฉันมิตรระหว่างจีนและแอฟริกาภายใต้สถานการณ์ใหม่ ซึ่งได้ผลตอบรับอย่างดีจากประเทศในแอฟริกา โดยการประชุม มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและขยายความร่วมมือ มีจุดเน้นอยู่ที่ความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันและเท่าเทียมกัน ส่งเสริมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองและความร่วมมือด้านทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ได้มีการจัดประชุมขึ้น 3 ครั้ง ครั้งแรกได้จัดการประชุมขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2000 พร้อมกันนี้ ในที่ประชุมได้ประกาศเอกสารสำคัญ 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาปักกิ่งว่าด้วยการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา และโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ครั้งที่สองจัดขึ้นที่กรุงแอดดิส อบาบา เมืองหลวงของประเทศเอธิโอเปียในเดือนธันวาคม ค.ศ.2003 ในที่ประชุมยังได้ประกาศแผนปฏิบัติการแอดดิส อบาบา ในแผนปฏิบัติการนี้ได้วางโครงการความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาในค.ศ.2004-2006 และครั้งที่สามจัดที่กรุงปักกิ่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้นำของรัฐ ผู้นำรัฐบาล ผู้แทนระดับสูงจาก 48 ประเทศในแอฟริกาเข้าร่วมประชุมและในที่ประชุมยังได้ประกาศปฏิญญาการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีนแอฟริกาอีกด้วย

-การประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African policy) จีนได้ประกาศเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกาในเดือนมกราคม ค.ศ.2006 โดยในเอกสารนโยบายจีนต่อแอฟริกา นั้น ได้แสดงอย่างเปี่ยมหมายในการสร้างหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ใหม่และการพัฒนาร่วมกันระหว่างจีนและแอฟริกา

-การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูงของจีน การเยี่ยมเยือนของผู้ในระดับสูงของรัฐนั้น นอกจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสร้างสัมพันธ์มิตรระหว่างประเทศแล้ว ยังนำไปสู่ความร่วมมือด้านต่างๆ ระหว่างกันอีกด้วย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้ในระดับสูงของจีน ไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา นายกรัฐมนตรีจู่จวินเจี๋ย นายกรัฐมนตรีเวินเจี๋ยเป่า ล้วนแต่ได้ไปเยือนประเทศต่างๆ ในแอฟริกา ซึ่งนอกจากเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีกับ

ประเทศต่างๆ ในแอฟริกาแล้ว ยังส่งผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในแอฟริกา อาทิ การร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ ก่อเกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งการค้าและการลงทุน รวมถึงความร่วมมือในการบุกเบิกแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติในแอฟริกาอีกด้วย

-การสร้างความสัมพันธ์กับแอฟริกาในระดับพหุภาคี อาทิ การสร้างความสัมพันธ์กับสหภาพแอฟริกา (African Union- Au) ซึ่งเป็นองค์การทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในแอฟริกา อีกทั้งจีนยังมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ ในแอฟริกาอีกด้วย นอกจากนี้จีนยังสนับสนุนหุ้นส่วนใหม่เพื่อการพัฒนาแอฟริกา (NEPAD) ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเชิงยุทธศาสตร์ใหม่เพื่อเผชิญหน้ากับประเด็นที่ท้าทายแอฟริกาในปัจจุบัน และยังสนับสนุนความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South Cooperation)

-ความร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา ได้เกิดโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแอฟริกา จีนได้เน้นย้ำอีกครั้งในนโยบายจีนต่อแอฟริกาซึ่งประกาศในปี ค.ศ.2006 โดยเน้นขยายการฝึกอบรม การดำเนินการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างจีนและแอฟริกา การเพิ่มจำนวนของทุนการศึกษา เป็นต้น ความร่วมมือด้านการแพทย์และสาธารณสุข จีนได้สร้างความร่วมมือในเรื่องของสุขภาพ ขยายการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของแอฟริกา โครงการป้องกันการแพร่เชื้อของโรคติดต่อ อาทิ มาลาเรีย และเอชไอวี รวมถึงส่งอุปกรณ์ทางการแพทย์ไปยังประเทศในแอฟริกา ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จีนได้ยกระดับความร่วมมือในส่วนงานวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ การพัฒนาและแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี สนับสนุนและยกระดับเทคโนโลยีดั้งเดิมของแอฟริกา ในด้านโทรคมนาคม จีนได้ร่วมมือและบริการทางเทคนิคกับประเทศในแอฟริกามากกว่า 20 ประเทศ ในส่วนความร่วมมือทางการเกษตร จีนและแอฟริกาได้เตรียมพร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละประเทศในการพัฒนาการเกษตรและการประมงและสร้างความมั่นคงในเรื่องอาหาร

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาในอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ การสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน ในการสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนกับแอฟริกา นั่นถือได้ว่าเป็นรูปแบบสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อแอฟริกา นับตั้งแต่เข้าสู่ทศวรรษที่ 21 เป็นต้นมา จีนได้ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับแอฟริกาและพยายามสร้างแนวทางความร่วมมือ โดยการค้าและการลงทุนมีลักษณะดังนี้

-ความร่วมมือทางการค้า ความร่วมมือทางการค้าถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญอย่างมาก โดยวางนโยบายการค้าร่วมกับแอฟริกา อาทิ สร้างความสมดุลและการยกระดับการค้า จัดตั้งสภาธุรกิจร่วมจีน-แอฟริกาเพื่อประสานกับหอการค้าของประเทศแอฟริกา พยายามผลักดันศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในแอฟริกาให้ประสบความสำเร็จ จัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าจีน-แอฟริกาในประเทศจีนเพื่อส่งเสริม

การค้าของสองฝ่าย เมื่อจีนได้ประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกาใน ค.ศ.2006 ในเอกสารฉบับนี้ ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการค้าของจีนไว้อย่างชัดเจนว่า “รัฐบาลจีนจะนำระบบที่มีประสิทธิภาพมาใช้อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงของสินค้าจากแอฟริกาไปยังตลาดของจีนและให้การเข้าถึงปลอดภัยแก่สินค้าบางรายการที่จากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา รวมถึงความพยายามที่จะส่งเสริมประชาคมธุรกิจทั้งสองฝ่ายไปสู่การจัดตั้งหอการค้าและอุตสาหกรรมร่วมจีน-แอฟริกา ทั้งนี้ เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่พร้อมแล้ว จีนจะเจรจาเขตการค้าเสรี (FTA) และเจรจาทันทีกับองค์การระดับภูมิภาคของแอฟริกา

เมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2000 มูลค่าการค้าของจีนต่อแอฟริกาถือได้ว่าเติบโตอย่างมาก มูลค่ารวมการค้าของจีนอยู่ที่ 10,597,080,000 เหรียญสหรัฐฯ และมูลค่าการค้าก็เติบโตขึ้นทุกปี จนเมื่อถึง ค.ศ.2007 มูลค่าการค้ารวมอยู่ที่ 73,656,930,000 เหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2000 ถึง 63,069,850,000 เหรียญสหรัฐฯ ในส่วนของประเทศคู่ค้าของจีนนั้น ประเทศคู่ค้าสำคัญอันดับต้นๆ ได้แก่ แอฟริกาใต้ แองโกลา ซูดาน อียิปต์ ไนจีเรีย คองโก ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ.2000-2005 แอฟริกาใต้เป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งกับจีน แต่ทว่านับตั้งแต่ ค.ศ.2006 ประเทศแองโกลาได้ขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งแทนแอฟริกาใต้ ประเทศคู่ค้าสำคัญระดับต้นๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศเศรษฐกิจสำคัญในแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ อียิปต์ หรือ ประเทศที่มีน้ำมันและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ เช่น แองโกลา ซูดาน ไนจีเรีย คองโก เป็นต้น

ในส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังแอฟริกานั้น ค.ศ.2000 มีมูลค่า 5,042,010,000 เหรียญสหรัฐฯ จนถึง ค.ศ.2007 เพิ่มสูงถึง 3,729,773,000 เหรียญสหรัฐฯ ตั้งแต่ ค.ศ.2000-2007 ประเทศที่จีนส่งออกเป็นอันดับ 1 คือ แอฟริกาใต้ นอกจากนี้ยังมีประเทศสำคัญอื่นๆ ได้แก่ อียิปต์ ไนจีเรีย มอโรคโค เบนิน แอลจีเรีย เป็นต้น ประเทศส่วนใหญ่ที่จีนส่งออกนั้นเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับต้นๆ ของทวีปแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้และประเทศที่อยู่ในกลุ่มแอฟริกาเหนือ เช่น อียิปต์ มอโรคโค แอลจีเรีย ไนจีเรีย เป็นต้น สำหรับสินค้าส่งออกไปยังแอฟริกาประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเส้นไหมพรม เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีขั้นสูง รองเท้า ยางรถยนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก

สำหรับการนำเข้านั้น จีนนำเข้าจากประเทศหลักๆ ได้แก่ ประเทศแองโกลา แอฟริกาใต้ ซูดาน คองโก กาบอง อิเควทอเรียลกินี โดยเฉพาะตั้งแต่ ค.ศ.2003-2007 มูลค่าการนำเข้าจากแองโกลานั้นสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยใน ค.ศ.2007 มูลค่าสูงถึง 12,888,660,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งถือว่าเป็นมูลค่าการนำเข้าจากประเทศในแอฟริกาที่สูงที่สุด สำหรับสินค้าที่มีการนำเข้าจากแอฟริกาส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำมันดิบ แร่เหล็ก ฝ้าย เหล็ก เหล็กกล้า เพชร ไม้ซุง ซึ่งน้ำมันถือเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าสูงที่สุดหรือประมาณ 2 ใน 3 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากแอฟริกา การนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกา ในปี 2000 จีนนำเข้าน้ำมันรวมทั้งสิ้น 16.92 ล้านตัน โดยนำเข้าจาก

ประเทศแองโกลามากที่สุดถึง 8.64 ล้านตัน รองลงมา คือ ชูदान 3.31 ล้านตัน จนถึงค.ศ. 2005 จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาถึง 38.47 ล้านตัน คิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าทั้งหมดของจีน โดยประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ แองโกลา 17.46 ล้านตัน รองลงมา คือ ชูदान 6.62 ล้านตัน คองโก 5.53 ล้านตัน อิควทอเรียลกินี 3.38 ล้านตัน นอกจากนี้ จีนยังนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ จากแอฟริกา อาทิ ทองแดง แร่เหล็ก โคบอลท์ แมงกานีส ไม้ซุงและโครเมียม เป็นต้น

-การลงทุนนั้นถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่จีนดำเนินการอยู่ในแอฟริกา โดยจีนได้ขยายการลงทุนเข้าไปในแอฟริกาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เมื่อเข้าสู่ศตวรรษใหม่ จีนได้วางนโยบายด้านการลงทุนกับแอฟริกาชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะดังนี้ คือ ส่งเสริมการลงทุนร่วมกันระหว่างบริษัทจีนและแอฟริกาและเป็นหุ้นส่วนธุรกิจจีน-แอฟริกา จัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของบริษัทจีนในประเทศแอฟริกา แอฟริกานั้นเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้บริษัทของจีนเข้าไปลงทุน ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงดำเนินการข้อตกลงทวิภาคีเพื่อสนับสนุนและรับรองการลงทุน ทั้งยังหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อน เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ลงทุนทั้งสองฝ่าย ในส่วนการเข้าไปลงทุนโดยตรงนั้นมีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ ใน ค.ศ.2000 มีมูลค่า 287,710,000 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อถึง ค.ศ.2007 มีมูลค่าการลงทุนถึง 1,486,830,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงกว่าปี ค.ศ.2000 ประมาณ 5 เท่านอกจากนี้ จีนยังได้ลงนามข้อตกลงปกป้องการลงทุนแบบทวิภาคีกับประเทศในแอฟริกา รวม 29 ประเทศและยังลงนามข้อตกลงหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อนกับประเทศในแอฟริกา 9 ประเทศ สำหรับการลงทุนในแอฟริกานั้น โดยหลักๆ แล้วเน้นที่การลงทุนใน 2 ประเภทหลักๆ คือ การลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ โครงการผลิตน้ำ ทำอากาศยาน ทางรถไฟ ถนน สะพาน และการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ การลงทุนเกี่ยวกับน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ ในปลายปี ค.ศ.2005 จีนได้จัดตั้งบริษัทในแอฟริกา กว่า 800 แห่ง รวมมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้นกว่า 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำและระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือจีนและแอฟริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 รัฐบาลจีนได้ประกาศความตั้งใจที่จะพัฒนาเขตเศรษฐกิจ 3-5 แห่งในแอฟริกาเพื่อส่งเสริมการลงทุนของวิสาหกิจจีนในทวีปนี้ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ เป็นที่คาดหมายว่าจีนจะใช้เพื่อเจรจาต่อรองแบบทวิภาคีสำหรับบริษัทชาวจีนกับรัฐบาลที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น โดยสามารถดำเนินการปลอดภาษีและข้อจำกัดทางกฎหมายแรงงาน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการช่วยส่งเสริมบรรยากาศการลงทุน นอกจากนี้การดำเนินนโยบายจีนต่อแอฟริกายังมีรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1.การให้ความช่วยเหลือที่ไม่ใช่ทางการเงิน มักให้ในลักษณะโครงการสวัสดิการทางสังคม อาทิ โรงพยาบาล โรงเรียน การช่วยเหลือทางเทคนิค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบรรเทาความเสียหาย 2.เงินให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย โดยหลักๆ เน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น อาทิ สาธารณูปโภค

ต่างๆ 3.เงินให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน ทั้งนี้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของเงิน (Exim bank) ให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (Concessional loans) เพื่อส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจและยกมาตรฐานการครองชีพในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจระหว่างเงินกับประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งกระทรวงพาณิชย์ยังบรรเทาหนี้สิน (Debt relief) ในรูปของเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย นอกจากนี้ยังมีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่ พัฒนาน้อยที่สุด (LDCs) ซึ่งถือเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกาในรูปแบบหนึ่ง

กล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้ จีนให้ความสำคัญ ในการดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาอย่างมาก โดยการแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการ แสวงหาแหล่งน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญการดำเนินนโยบายต่อ แอฟริกา ทั้งนี้จีนได้วางรูปแบบการดำเนินนโยบาย ดังนี้ 1.การให้ความสำคัญกับการสร้าง ความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกา อาทิ การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา การเยี่ยมเยือนของผู้นำระดับสูง การแลกเปลี่ยนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนายุทธศาสตร์ใน ระดับระหว่างประเทศ 2.การดำเนินการทางการค้าและการลงทุนกับประเทศในแอฟริกา 3.การให้ ความช่วยเหลือแก่แอฟริกาในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้การดำเนินนโยบายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลดี ต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง

5.2 บทวิเคราะห์

5.2.1 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับจีนและแอฟริกา

5.2.1.1 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับจีน

-การค้าและการลงทุน

ในด้านการค้านั้น มูลค่าการค้าระหว่างจีนกับแอฟริกาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าสู่ ค.ศ.2000 มูลค่ารวมการค้าของจีนอยู่ที่ 10,597,080,000 เหรียญสหรัฐฯ และก็เติบโตขึ้นทุกปี จนถึง ค.ศ.2007 มูลค่าการค้ารวมอยู่ที่ 73,656,930,000 เหรียญสหรัฐฯ ในส่วนของมูลค่าการ ส่งออกไปยังแอฟริกา นั้น ในปี ค.ศ.2000 อยู่ที่ 5,042,010,000 เหรียญสหรัฐฯ จนถึง ค.ศ.2007 เพิ่ม สูงถึง 3,729,773,000 เหรียญสหรัฐฯ โดยนับตั้งแต่ค.ศ.2000-2007 ประเทศที่จีนส่งออกเป็น อันดับ 1 คือ แอฟริกาได้ นอกจากนี้ยังมีประเทศสำคัญอื่นๆ ได้แก่ อียิปต์ ไนจีเรีย มอริสซัส เบนิน แอลจีเรีย เป็นต้น สำหรับสินค้าที่จีนส่งออกไปยังแอฟริกา ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับ เครื่องจักรและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเส้นไหมพรม เครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีขั้นสูง รองเท้าประเภทต่างๆ ยางรถยนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นต้น

ในส่วนการเข้าไปลงทุนโดยตรงนั้นก็มียุทธศาสตร์เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยใน ค.ศ.2000 อยู่ที่ 287,710,000 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อถึง ค.ศ.2007 มียุทธศาสตร์การลงทุนถึง 1,486,830,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงกว่าปี ค.ศ.2000 ประมาณ 5 เท่า สำหรับการลงทุนในแอฟริกา นั้น โดยหลักๆ แล้วเน้นที่การลงทุนใน 2 ประเภท คือ การลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ โครงการผลิตน้ำ ทำอวกาศยาน ทางรถไฟ ถนน สะพาน และการลงทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ การลงทุนเกี่ยวกับน้ำมัน และทรัพยากรธรรมชาติ จนถึงในปลายปี ค.ศ.2005 จีนได้จัดตั้งบริษัทในแอฟริกา กว่า 800 แห่ง รวมมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้นกว่า 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีการลงทุนครอบคลุมโครงการก่อสร้าง ปิโตรเคมี การศึกษา สุขภาพ

-ด้านการแสวงหาน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ

การดำเนินนโยบายต่อแอฟริกายังก่อให้เกิดผลดีต่อจีนในการแสวงหาพลังงานน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการความต้องการใช้น้ำมันที่เพิ่มขึ้นของจีนได้ส่งผลให้จีนแสวงหาน้ำมันไปยังภูมิภาคต่างๆ และแอฟริกา ก็เป็นแหล่งน้ำมันที่มีสำคัญอย่างมาก โดยจีนได้นำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาประมาณ 2 ใน 3 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากแอฟริกา เมื่อถึงปี ค.ศ.2005 จีนนำเข้าน้ำมันจากแอฟริกาคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของจีนหรือเกือบ 701,000 บาร์เรลต่อวัน นอกจากนี้บริษัทน้ำมันของจีนยังดำเนินการในประเทศผู้ผลิตน้ำมันสำคัญ ในแอฟริกา อาทิ แองโกลา ไนจีเรีย ซูดาน แอลจีเรีย กาบอง อิควทอเรียลกินี สาธารณรัฐคองโก เป็นต้น นอกจากนี้แอฟริกาจะเป็นแหล่งน้ำมันที่สำคัญแล้วก็ยังมีทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก อาทิ โคบอลต์ แทนทาลัม ฟอสฟอรัส เพชร ทองคำ ทองคำขาว ยูเรเนียม บอแรกซ์ เบริลียม ทอเรียม ทองแดง ดีบุก ก๊าซธรรมชาติ ตะกั่ว ถ่านหิน แร่เหล็ก ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ก็เป็นที่ต้องการของจีนเช่นกัน

-การสนับสนุนจากแอฟริกาในเวทีระหว่างประเทศ

ในกิจการระหว่างประเทศนั้น ตลอดเวลาที่ผ่านมามีจีนได้ประกาศนโยบายจีนเดียว ปัจจุบันประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่ให้สนับสนุนความพยายามของจีนในการโดดเดี่ยวได้ทุกวัน ออกจากประชาคมโลก ซึ่งมีเพียงประเทศในแอฟริกา 5 ประเทศที่ยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับไต้หวัน นอกจากนี้ จีนให้ความสำคัญกับความร่วมมือแบบพหุภาคี ความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-South co-operation) และแลกเปลี่ยนหรือในระดับพหุภาคี อาทิ ในองค์การสหประชาชาติ (UN) การประชุมสหประชาชาติเพื่อการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) และองค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศกำลังพัฒนาและจัดตั้งระเบียบทางเศรษฐกิจโลกใหม่ที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

5.2.1.2 ผลประโยชน์และโอกาสสำหรับแอฟริกา

-โอกาสทางการค้า

การที่จีนไปดำเนินการค้ากับแอฟริกาได้ส่งผลดีต่อการส่งออกของแอฟริกาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศในแอฟริกายังต้องการโอกาสทางการค้าเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งแอฟริกายังมักประสบปัญหาภาษีศุลกากรในอัตราที่สูง โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าทางการเกษตร อย่างไรก็ตามการดำเนินค้ากับจีนนั้นถือเป็นโอกาสใหม่สำหรับแอฟริกา เพราะจีนได้ให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries- LDCs) ซึ่งถือเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในแอฟริกาในรูปแบบหนึ่ง โดยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าได้แถลงในการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 2 ว่า จีนจะให้การนำเข้าปลอดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าบางประเภทที่ส่งมาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกา ต่อมาโฆษกกระทรวงพาณิชย์จีนได้ย้ำอีกครั้งว่า จีนจะให้การนำเข้าปลอดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าบางประเภทที่ส่งมาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกาซึ่งได้ทำการแลกเปลี่ยนบันทึกกับรัฐบาลจีนในการดำเนินการปลอดอัตราภาษีศุลกากรไว้ก่อนวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.2004 ซึ่งสินค้าที่ได้สิทธิพิเศษจากการดำเนินการปลอดภาษีนี้มีรวมกันกว่า 190 รายการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายการนำเข้าจากประเทศในแอฟริกาและส่งเสริมการค้าทวิภาคีระหว่างจีนและแอฟริกา โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2005 ซึ่งมีประเทศที่ทำบันทึกกับรัฐบาลจีนมีทั้งสิ้น 25 ประเทศ ต่อมาในการประชุมจีน-แอฟริกา ครั้งที่ 3 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาฯ ได้ประกาศข้อผูกมัดใหม่แก่แอฟริกา ในปี ค.ศ.2007-2009 ซึ่งรัฐบาลจีนจะดำเนินการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือจีน-แอฟริกา เปิดตลาดการค้าของจีน โดยการขยายบัญชีรายการสินค้าส่งออกปลอดภาษีของแอฟริกาจากประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในแอฟริกาที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนจาก 190 รายการ เป็น 440 รายการ

-โอกาสทางการลงทุน

ในด้านการลงทุนนั้น แอฟริกามีความต้องการการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และในขณะเดียวกันแอฟริกาเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้บรรษัทจีนเข้าไปลงทุน ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงได้ดำเนินข้อตกลงทวิภาคีเพื่อสนับสนุนและรับรองการลงทุน ทั้งยังหลีกเลี่ยงภาษีซ้ำซ้อนเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ลงทุนทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้การเข้าไปลงทุนโดยตรงของจีนนั้นมีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ ใน ค.ศ.2000 มีมูลค่า 287,710,000 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อถึง ค.ศ.2007 มีมูลค่าการลงทุนถึง 1,486,830,000 เหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงกว่าปี ค.ศ.2000 ประมาณ 5 เท่า

-โอกาสในการช่วยเหลือทางเทคนิค

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ แล้ว แอฟริกาก็ยังถือว่าเป็นทวีปที่พัฒนาน้อยที่สุดในหลายๆ ด้าน ทั้งการศึกษา การแพทย์ การเกษตร เทคโนโลยี ซึ่งจีนก็ได้เข้าไปช่วยเหลือทางเทคนิค เช่น ด้านการศึกษา นับตั้งแต่การประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกา ในค.ศ.2000 ก็ได้เกิดโครงการความร่วมมือจีน-แอฟริกา อาทิ กองทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแอฟริกา การประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นก้าวใหม่ของการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ต่อมาจีนยังได้เน้นย้ำอีกครั้งในการประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา ค.ศ.2006 ที่จะขยายการฝึกอบรมและเพิ่มจำนวนของทุนการศึกษา เป็นต้น สำหรับความร่วมมือด้านการแพทย์และสาธารณสุขนั้น นับตั้งแต่การประชุมความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกาใน ค.ศ.2000 จีนได้สร้างความร่วมมือในเรื่องของสุขภาพขยายการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของแอฟริกา ริเริ่มโครงการป้องกันการแพร่เชื้อของโรคติดต่อและส่งอุปกรณ์ทางการแพทย์ไปยังประเทศในแอฟริกา ในส่วนความร่วมมือในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จีนได้ยกระดับความร่วมมือในส่วนงานวิจัยพื้นฐานและประยุกต์ การพัฒนาและแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและสนับสนุนและยกระดับเทคโนโลยีดั้งเดิมของแอฟริกา ในด้านโทรคมนาคม จีนได้ดำเนินความร่วมมือและการบริการทางเทคนิคร่วมกับประเทศในแอฟริกา มากกว่า 20 ประเทศ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือทางการเกษตร โดยจีนและแอฟริกาได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาการเกษตรและการประมง และสร้างความมั่นคงในเรื่องอาหาร

-โอกาสการช่วยเหลือด้านการเงิน

ในส่วนการช่วยเหลือทางการเงินนั้น แอฟริกาได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากจีนในหลายรูปแบบ อาทิ เงินให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย (Interest free loans) ซึ่งใช้ในโครงการที่มีขนาดใหญ่ อาทิ การก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ และเงินให้กู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (concessional loans) หรือ เรียกกันว่าเงินที่ให้สิทธิพิเศษ โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนเป็นผู้จัดให้ มีทั้งเงินให้กู้ยืมระยะกลางและระยะยาว ทั้งนี้ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีนให้เงินกู้ยืมแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรนเพื่อส่งเสริมเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและยกมาตรฐานการครองชีพในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์ยังให้การช่วยเหลือบรรเทาหนี้สิน (Debt relief) ในรูปของเงินกู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย (Interest free loans) อีกด้วย

5.2.2 ผลกระทบต่อการดำเนินนโยบาย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายต่อแอฟริกาในช่วงศตวรรษใหม่นี้ ยังมีข้อกังขาและมีข้อถกเถียงถึงเป้าหมายการดำเนินนโยบายในแอฟริกา โดยเฉพาะการเข้าไปในแอฟริกาของจีนนี้เป็นลักษณะของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่หรือนักจักรวรรดินิยมใหม่ทางเศรษฐกิจ ซึ่งทัศนะเหล่านี้เป็นที่แพร่หลายในสื่อทางตะวันตก นอกจากนี้จีนยังถูกวิจารณ์ว่าสนับสนุนระบอบเผด็จการที่ทุจริตและละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกรณีของดาร์ฟูร์ (Darfur) ประเทศซูดานและกรณีของประเทศซิมบับเว

ในกรณีซูดาน รัฐบาลคาร์ตุม (Khartoum) ได้ถูกประเทศทางตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาประกาศว่าเป็นรัฐบาลที่สนับสนุนการก่อการร้ายและดำเนินการทางทหารอันเด็ดขาดในภูมิภาคที่มีความกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล ดังนั้นการที่จีนเข้าไปมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลคาร์ตุม รวมถึงดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับน้ำมันโดยเฉพาะในดาร์ฟูร์ รวมถึงการที่จีนส่งอาวุธขายไปซูดานก็เป็นการส่งเสริมต่อการกระทำที่เลวร้ายและรุนแรงของรัฐบาลซูดาน จึงทำให้จีนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก นอกจากนี้จีนยังได้ออกเสียงคัดค้านการแทรกแซงทางเศรษฐกิจซูดานจากประเทศตะวันตกในเวทีสหประชาชาติอีกด้วย แต่เมื่อมีการเรียกร้องจากนานาประเทศให้คว่ำบาตรการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกของจีนในปี ค.ศ.2008 จึงทำให้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 จีนหันไปชักชวนรัฐบาลซูดานให้ยอมรับกองกำลังสันติภาพของสหประชาชาติและสหภาพแอฟริกา ภายใต้ข้อตกลงแอดดิส อบาบา หรือ แผนการอันนันัม (the Annan Plan)²

ในกรณีของซิมบับเว รัฐบาลของประธานาธิบดี Robert Mugabe ได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนัก ทั้งนี้ประเทศตะวันตกได้เรียกร้องให้ลงโทษต่อซิมบับเว แม้แต่กองทุนการเงินระหว่างประเทศยังยุติการให้ช่วยเหลือ เมื่อเผชิญกับการโดดเดี่ยวในประชาคมระหว่างประเทศและวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ.2005 ประธานาธิบดี Mugabe จึงได้หันไปพึ่งเอเชียโดยเฉพาะประเทศจีน (ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่การต่อสู้เรียกร้องเอกราชในทศวรรษ 1970) เพื่อโอกาสทางการค้าการลงทุน และเงินกู้ยืม โดยเหตุนี้ จีนจึงกลายเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะเป็นประเทศที่จัดส่งอาวุธยุทโธปกรณ์แก่ซิมบับเว ซึ่งการดำเนินนโยบายจีนต่อซิมบับเวนี้ ทำให้จีนถูก

¹ Princeton Lyman, China Rising Role in Africa [Online]. 2008. Available from: www.cfr.org/publication/8436/ [2008, December 26]; Lindsey Hilsum, "China's Offer to Africa: Pure Capitalism," New Statesman 3 (July 2006): 23-24.

² Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence (Virginia: R.R.Donnelley, 2008), pp.36-38, 126-129, 256-259; Marc Lanteigne, Chinese Foreign Policy: An Introduction (England: Routledge, 2009), pp.135-137.

วิจารณ์ว่าสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการและละเมิดสิทธิมนุษยชน³ อย่างไรก็ตามจีนก็ยืนยันว่าดำเนินความสัมพันธ์กับแอฟริกาบนหลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเฉพาะการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน⁴

5.3 แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศจีนต่อแอฟริกา

สำหรับแนวโน้มของนโยบายจีนต่อแอฟริกาในอนาคตนั้น เป็นที่คาดการณ์ได้ว่าแอฟริกาจะยิ่งทวีความสำคัญต่อจีน ซึ่งเห็นได้จากการที่จีนได้วางนโยบายเพิ่มความสัมพันธ์กับแอฟริกาในหลายๆด้าน อีกทั้งในการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีน-แอฟริกา เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2006 ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ประกาศข้อผูกมัดต่อแอฟริกาใน ค.ศ.2007-2009 อาทิ การลงทุนโดยตรง การค้า การให้ความช่วยเหลือและบรรเทาหนี้สินหรือการช่วยเหลือทางเทคนิค เป็นต้น และจากการประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกาใน ค.ศ.2006 ทำให้เห็นถึงแนวโน้มของความร่วมมือในด้านต่างๆ ซึ่งมีการพัฒนาและขยายขอบเขตมากขึ้น นอกจากนี้ จีนและแอฟริกายังได้เตรียมพร้อมจัดการประชุมความร่วมมือจีน-แอฟริกาครั้งที่ 4 ในค.ศ.2009 ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างมิตรภาพและความร่วมมือต่อไปในอนาคตอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ Ibid.

⁴ Uche Ofodile, "Trade, Aid and Human Rights: China's Africa Policy in Perspective," *Journal of International Commercial Law and Technology* 4, 2 (2009): 86-99.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การต่างประเทศ, กระทรวง, กองแอฟริกา. รวมบทความเกี่ยวกับแอฟริกา. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2544.
- การต่างประเทศ, กระทรวง, กองแอฟริกา. ข่าวสารนิเทศ ฉบับที่ 513/2540 (มิถุนายน 2540)
- เขียน ธีระวิทย์. จีนผลัดแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- เขียน ธีระวิทย์. จีนใหม่ในทศวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549.
- เขียน ธีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการโลก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- จิระพร จีระนันท์กิจ. นโยบายต่างประเทศจีนต่อสหรัฐอเมริกาในยุคประธานาธิบดีบิล คลินตัน (ค.ศ.1993-2001). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- จุลชีพ ชินวรรณ. สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดมหานาจอัจฉริยะกับการเมืองโลก, หน้า 516. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542.
- เขียนฉีเชิน. บันทึกการทูตจีน 10 เรื่อง. แปลโดย อาทร พึ่งธรรมสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2549.
- ไชยหาทรง. ประวัติศาสตร์จีน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
- ธนู แก้วโอภาส. ประวัติศาสตร์แอฟริกา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2548.
- บุญศักดิ์ แสงระวี. จีนก้าวสู่อนาคต: รายงานของเจียงเจ๋อหมินในสมัชชาผู้แทนทั่วประเทศครั้งที่ 16 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2546.
- ไพฑูริย์ ดัสเช. โฉมหน้าแอฟริกา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดมหานาจอัจฉริยะกับการเมืองโลก. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. เศรษฐกิจการเมืองจีน. สถาบันเอเชียศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจ. ใน ประทุมพร วัชรเสถียรและ
ไชยวัฒน์ คำชู, จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 61-63. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

วราภรณ์ จุลปานนท์. การเมืองระหว่างประเทศในแอฟริกา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2544.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. สารานุกรมเศรษฐกิจจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2548.

วิวัฒน์ มุ่งการดี. ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา. ใน ประทุม วัชรเสถียรและไชยวัฒน์
คำชู (บรรณาธิการ), จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 124. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สันติ ตั้งรพีพากร. จีนาภิวัตน์สู่ตลาดโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถืทรรศน์, 2546.

สันติ ตั้งรพีพากร. จากเจียงเจ๋อหมินสู่หูจิ่นเทา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร, 2544.

อภิัญญา รัตนมงคลมาศ. นโยบายต่างประเทศ แนวทางการศึกษา ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ภาษาอังกฤษ

Adopting various measures to push forward the economic and trade relations between
China-Africa [Online]. 2005. Available from:

<http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/jmhz/t178604.htm> [2009, January 11]

Africa accounts for 30 percent of China's oil imports [Online]. 2006. Available from:

<http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/newsrelease/commonnews/200610/20061003453904.htm> [2008, June 25]

Agricultural and Mineral Resources: African Countries [Online]. 2006. Available from:

http://exploringafrica.matrix.msu.edu/teachers/curriculum/m6/natural_resources.html [2008, June 25]

Alden, Chris. China in Africa. Survival 47, 3 (Autumn 2005):147-164.

Average Daily Energy Consumption by Type of Energy [Online]. 2007. Available from:

www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2007/indexeh.htm [2008, January 11]

- Asche, Helmut and Margot Schüller. China's Engagement in Africa: Opportunities and Risks for Development [Online]. 2008. Available from: www.gtz.de/de/dokumente/gtz2008-de-china-afrika-lang.pdf [2008, September 30]
- Beijing Review (ed). A Chronology of the People's Republic of China. Beijing: Beijing Review, 1989.
- Beri, Ruchita. China's rising Profile in Africa. China Report 43, 3 (2007): 302
- Boateng, E.A. A political geography of Africa. UK: Cambridge University Press, 1978.
- Boyd, R.G. Communist China's Foreign Policy. New York: Frederick A. Praeger, 1962.
- Brautigam, Deborah. China's African Aid: Transatlantic Challenges [Online]. 2008. Available from: www.gmfus.org/doc/Bratigam04109FINAL.pdf [2008, August 26]
- Brief Introduction to China-Africa Business Council [Online]. 2008. Available from: www.cabc.org.cn/english/introduce.asp [2008, June 22]
- Characteristics of FOCAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/ltjj/t157576.htm> [2008, June 12]
- Chen, King C.(ed.). China and the three Worlds. London: The Macmillan press LTD, 1979.
- Chen Qimao. New Approaches in China's Foreign Policy: The Post-Cold War Era. Asian Survey, 33, 3 (March 1993): 241-244.
- Chen shenyen. China's Strategy in ITs Pursuit of African Oil [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p268163_index.html [2008, December 24]
- Cheng, Joseph Y. S. and Shi Huangao. China's African Policy in the Post-Cold War Era. Journal of Contemporary Asia 39, 1 (February 2009): 87–115.
- China-Africa trade links [Online]. 2007. Available from: www.chinadaily.com.cn/2007-01/29/content_765108.htm [2008, June 25]
- China and the end of poverty in Africa- toward mutual benefit? [Online]. 2007. Available from: www.eurodad.org/uploadedFiles/Whats.../Kinarapport_A4.pdf [2008, September 30]
- China Granting Tariff-free Treatment to Some Goods Exported to China by the Least Developed Countries [Online]. 2005. Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhz/t181106.htm> [2008, January 19]

China has educational exchanges with over 50 African counties [Online]. 2006.

Available from: <http://www.focac.org/eng/yhjl/t404110.htm> [2008, October 16]

China hopes to further expand telecom cooperation with African nations [Online]. 2004.

Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/yhjl/t174600.htm> [2008, January 19]

China National Petroleum Corporation (CNPC) [Online]. 2009. Available from:

<http://www.cnpc.com.cn/eng/> [2009, January 20]

China Petroleum & Chemical Corporation [Online]. 2009. Available from:

english.sinopec.com/about_sinopec/ [2009, January 20]

China's Engagement in Africa-Opportunities and Risks for Development [Online]. 2008.

Available from: www.gtz.de/de/dokumente/gtz2008-de-china-afrika-lang.pdf
[2008, March 12]

China's Position on Establishing a New International Political and Economic Order

[Online]. 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24883.htm>
[2009, January 11]

China's Policy Toward Africa [Online]. 2000. Available from:

http://english1.people.com.cn/english/200010/09/eng20001009_52152.html [2008,
January 11]

China to continue to send medical teams to Africa [Online]. 2005. Available from:

<http://www.focac.org/eng/yhjl/t404109.htm> [2008, October 10]

China to further educational exchange with Africa [Online]. 2005. Available from:

<http://www.focac.org/eng/zt/zfjybzlt/t223754.htm> [2008, October 16]

China to increase aid to Africa under cooperation forum framework: Premier. 2003.

http://english.peopledaily.com.cn/200312/15/eng20031215_130457.shtml [2008,
January 15]

China to Strengthen Cooperation with Africa on NEPAD Priorities [Online]. 2003.

Available from: <http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82629.htm>
[2008, January 11]

Chinese, African entrepreneurs sign billion-dollar worth agreements [Online]. 2006.

Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhzt/t403887.htm> 2006/11/05 [2008,
May 12]

Chinese Leaders on Sino-African Relations [Online]. 2003. Available from:

<http://www.china.org.cn/english/features/China-Africa/82054.htm> [2008, January 11]

Chinese Vice Premier Meets OAU Secretary-General [Online]. 2000. Available from:

http://English.peopledaily.com.cn/English/200010/11/print20001011_52299.html [2008, August 25]

Cristina Alves, Ana. Chinese Economic Diplomacy in Africa: The Lusophone Strategy [Online]. 2008. Available from:

www.ciaonet.org/book/cup/0005392/f_005392_4692pdf [2009, March 16]

Cole, Bernard D. Oil for the Lamps of China"-Beijing's 21st -Century Search for Energy

[Online]. 2007. Available from: www.ndu.edu/inss/mcnair/mcnair67/198-428.McNair.PDF [2009, January 9]

Davies, Martyn J. Special Economic Zones: China's Developmental Model Comes to Africa. In Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, pp.137-138. USA: Brookings Institution Press, 2008.

Davies, Martyn. How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008.

Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, June 25]

Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China.

China's Foreign Affairs 2004. Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2004.

Department of Policy Planning Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China.

China's Foreign Affairs 2007. Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2007.

Desta, Asayeghn. China's South-South Cooperative Investments [Online]. 2008.

Available from:

http://www.aigaforum.com/articles/Chinese_Investment_In_Ethiopia_part2.htm [2009, January 11]

Document of the 2nd Ministerial Conference [Online]. 2003. Available from:

<http://www.focac.org/eng/gylt/dejzbzhy/t157584.htm> [2008, January 19]

Drew Thompson. China's Soft Power in Africa: From the "Beijing Consensus" to Health Diplomacy. China Brief 5, 21 (13 October 2005): 3.

- Eisenman, Joshua. China's Post-Cold War Strategy in Africa: Examining Beijing's Methods and Objectives. In Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchellods, China and the Developing World: Beijing's Strategy for the Twenty-first Century, p.39. New York: Armork, 2007.
- Esther, Pan. China, Africa, and Oil [Online]. 2007. Available from: <http://www.cfr.org/publication/9557/> [2008, March 12]
- Eurasia group, China's Overseas investments in oil and gas production [Online]. 2006. Available from: www.uscc.gov/researchpapers/2006/oil_gas.pdf [2009, February 19]
- Fernando, Sithara. Chronology of China-Africa Relations. China Report 43, 3 (2007): 363-373.
- Forum on China-Africa Cooperation [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjjh/t404125.htm> [2008, January 19]
- Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006) [Online]. 2006. Available from: www.focac.org/eng/wjjh/t404123.htm [2008, June 25]
- Foster, Vivien, William Butterfield and Chen Chuan. Build Bridge: China's Growing Role as Infrastructure Financier for Sub-Saharan Africa. USA: The World Bank, 2009.
- Four -Point Proposal of the Chinese side [Online]. 2007. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dejzbzhy/t157583.htm> [2008, January 11]
- Frankel, Joseph. International Relations. London: Oxford University Press, 1969.
- Full text: Address by Hu Jintao at the Opening Ceremony of the Beijing Summit of The Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjjh/t404123.htm> [2009, January 11]
- Gill, Bates, Chin-hao Huan and J.Stephen Morrison. China's Expanding Role in Africa [Online]. 2007. Available from: Available at: www.csis.org [2008, September 30]
- Gillboy, George. China's Energy Security Policy After September 11: Crossing the River When the Stones Are Moving. CEAR Private Report (February 2002)
- Gross Domestic Product [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/c0201e.htm [2009, January 26]

Guerrero, Dorothy-Grace and Firoze manji (ed.). China's New Role in Africa and the South: A search for a new perspective. Bangkok: Focus on the Global South Social Research Institute, 2008.

Han Nianlong (ed.). Diplomacy of Contemporary China. HongKong: New Horizon Press, 1990.

Hanson, Stephanie. China, Africa, and Oil [Online]. 2008. Available from:
<http://www.cfr.org/publication/9557/> [2009, January 11]

He wenping. The Balancing Act of China Policy. China Security 3, 3 (Summer 2007): 23-40.

Hen feng. Survey on China-Africa trade and economic cooperation in 2005 [online]. 2006. Available from:
http://www.gov.cn/english/chinatoday/2006-01/11/content_154337.htm [2008, January 2]

Hilsum, Lindsey. China's Offer to Africa: Pure Capitalism. New Statesman 3 (July 2006): 23-24

Hodel, Mike. Colby Pacheco (ed.). The Scramble for Energy: China's Oil Investment in Africa. The Journal of International Policy Solutions 9 (Spring 2008): 50-51.

Hu's 8-Nation African Tour Successful [Online]. 2007. Available from:
www.china.org.cn/english/international/199702.htm [2008, November 25]

Hubbard, Paul. Chinese Concessional Loans. In Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, pp.222-224. USA: Brookings Institution Press, 2008.

Hurst, Cindy. China's oil rush in Africa [Online]. 2006. Available from: www.iags.org [2008, January 21]

Hutchings, Granham. Modern China: A Guide to a Century of Chance. USA: Harvard University Press, 2001.

Jakobson, Linda. China's Africa Policies: Drivers and Constraints [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p254247_index.html [2008, December 24]

Jiang Zemin. China and Africa Usher in the New Century Together [Online]. 2000. Available from: www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjih/t404120.htm [2009, January 11]

- Joshua Eisenman. China's Post-Cold War Strategy in Africa: Examining Beijing's Methods and Objectives. In Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchell (eds), China and the Developing World: Beijing's Strategy for the Twenty-first Century, p.34. NewYork: Armork, 2007.
- Kambara, Tatsu and Christopher Howe. China and the Global Energy Crisis: Development and Prospects for China's Oil and Natural Gas. UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2007.
- Kenneth King. The Beijing China-Africa Summit of 2006: The New Implementation Implications of Aid to Education [Online]. 2006. Available from: www.hku.hk/cerc/KK.../5.Beijing.China-Africa.King.2006e.pdf [2008, October 23]
- Kent, Huughes Butts and Brent Bankus. China's Pursuit of Africa's Natural Resources [Online]. 2009. Available from: www.csi.Army.mil/usacs/publicationas/ccs1_09_ChinasPursuittoAficasNaturalResources.pdf [2009, August 17]
- Kim, Samuel S. China and the world: Chinese foreign policy faces the new millennium. USA: Westview press, 1998.
- Kong Minghui. Sino-African Relations and China's Policy towards Africa [Online]. 2003. Available from: http://bic.cass.cn/English/infoShow/Arcitle_Show_Conference_Show.asp?ID=32&Title=&strNavigation=Home-%3EForum&BigClassID=4&SmallClassID=11 [2008, January 30]
- Lanteigne, Marc. Chinese Foreign Policy: An Introduction. England: Routledge, 2009.
- Large, Daniel. China and the changing context of development in Sudan. Development 50, 3(2007): 58-59.
- Lerche, Charles O. Jr. and Abdul A. Said. Concept of International Politic. New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited, 1972.
- Lee, Henry and Dan Shalmon. Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africa. In Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, pp.109-136. USA: Brookings Institution Press, 2008.

- Legum, Colin. Sino-Soviet Rivalry in Africa. In Douglas T. Stuart and William T. Tow (eds.), China, The Soviet Union and The West: Strategic and Political Dimensions in The 1980s, p.203. USA: Westview press, 1982.
- Li Anshan. China and Africa: policy and Challenges. China Security 3, 3 (Summer 2007): 69-93.
- Li Anshan. China's New Policy toward Africa. In Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, pp.21-49. USA: Brookings Institution Press, 2008.
- Li Zhaoxing. Forging a New Chapter in Sino-African Friendship and Cooperation [Online]. 2000. Available from: www.china.org.cn [December 11, 2003]
- Liang Guixuan. Perspectives on China-Africa Trade And Economic Cooperation [online]. 2005. Available from: <http://www.chinese-embassy.org.za/eng/znlj/t194633.htm> [2008, January 2]
- Liao, Janet Xuanli. China's Energy Diplomacy and Its Peaceful Rise [Online]. 2008. Available from: http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/4/1/7/pages254177/p254177-1.php [2009, June 25]
- Liu Xuecheng. China's Energy Security and Its Grand Strategy [Online]. 2006. Available from: www.stanleyfoundationa.org/publications/pab/pab06chinasenergy.pdf [2008, August 24]
- Lü Fuyuan. Great Achievements of Sino-African Economic and Trade Cooperation [Online]. 2003. Available from: <http://www1.china.org.cn/english/features/China-Africa/82202.htm> [2008, January 11]
- Lyman, Princeton. China Rising Role in Africa [Online]. 2008. Available from: www.cfr.org/publication/8436/ [2008, December 26]
- Mackerras, Colin, Pradeep Taneja and Graham Young. China Since 1978: Reform, Modernisation and Socialism with Chinese Characteristics. New York: ST.Martin's Press, 1994.
- Major Commitments of the Chinese side [Online]. 2007. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dejbyhy/t157585.htm> [2008, August 25]
- Malaquias, Assis. Thirsty powers: The United States, China, and Africa's Energy Resources [Online]. 2008. Available from: www.ipri.pt/eventos/pdf/FLAD05_AMalaquias.pdf [2008, December 26]

- Mao Zedong. There are two Intermediate Zones. In Mao Zedong Waijiao WenXuan (Selected works of Mao Zedong on diplomacy), pp.506-509. Beijing: Central Documents Press, 1994.
- Martyn, Davies. How China delivers development assistance to Africa [Online]. 2008. Available from: http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf [2008, December 5]
- Meidan, Michal. China's Africa Policy: Business Now, Politics Later. Asian Perspective 30, 4 (2006): 69-93.
- Ministry of Commerce, Department of West Asia and Africa. China Commerce Yearbook 2005. Beijing, 2005.
- Ministry of Commerce, Department of West Asia and Africa. China Commerce Yearbook 2008. Beijing, 2008.
- Ministry of Commerce of the People's Republic of China, China Commerce Yearbook 2008: Table of Countries or Regions with which China has Signed Trade and Economic Cooperation Agreement, Investment Protection Agreements and Double Taxation Relief Agreements [Online]. 2009. Available from: www.yearbook.org.cn/english/yearbook_view/2008/jb.htm [2009, July 20]
- Melville, Chris and Olly Owen. China and Africa: a new era of South-South Cooperation [Online]. 2005. Available from: http://www.opendemocracy.net/globalization-G8/south_2658.jsp [2009, January 11]
- Ministry of Foreign Affairs the People's Republic of China. Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation [online]. 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjih/hywj/t157833.htm> [2008, January 2]
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. The Chinese Government Grants \$500,000 to Support NEPAD Nurses and Midwives Post-Graduate Training Program [Online]. 2006. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/jmhzt403816.htm> [2009, January 11]
- Moumouni, Guillaume. Domestic Transformations and Change in Sino-African Relations [Online]. 2008. Available from: www.allacademic.com/meta/p180639_index. [2008, August 3]

- Naidu, Sanusha. China and Africa's Natural Resource Sector: A View from South Africa [Online]. 2009. Available from: <http://forums.csis.org/africa/?p=33> [2009, June 25]
- Naidu, Sanusha and Martyn Davies. China Fuels its Future with Africa's Riches. South African Journal of International Affairs 13, 2 (Winter/Spring 2006): 69-83.
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2001 [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/english/statistical/yearlydata/YB2001e/indexE.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2002 [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/english/statistical/yearlydata/YB2002e/ml/indexE.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2004 [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/english/statistical/yearlydata/yb2004-e/indexeh.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2005 [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexeh.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2006 [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2006/indexeh.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2007 [Online]. 2007. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2007/indexeh.htm [2009, February 20]
- National Bureau of Statistics of China. China Statistical yearbook 2008 [Online]. 2009. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/indexeh.htm [2009, February 20]
- Naughton, Barry. The Chinese Economy: Transitions and Growth. USA: Massachusetts Institute of Technology, 2007.
- Naughton, Barry. The Foreign Policy Implications of China's Economic Development Strategy. In Thomas W. Robinson and David Shambaugh (eds.), Chinese Foreign Policy: Theory and Practice, pp.50-51. England: Oxford University Press, 1994.

- Obuah, Emmanuel. China's investment in Africa: a catalyst for growth and development or a "Trojan horse" for exploitation [Online]. 2009. Available from: www.allacademic.com/meta/p311109_index.html [2009, October 28]
- Obuah, Emmanuel. Understanding Contemporary Sino-Africa Relations: Continuity and Change [Online]. 2008. Available from: http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/1/8/3/p251834_index.html [2008, January 30]
- Ofofodile, Uche U. Trade, Empires and Subjects: China-Africa Trade- A New Fair Trade Arrangement or The Third Scramble for Africa? [Online]. 2009. Available from: http://works.bepress.com/uche_ewelukwa/1/ [2009, July 20]
- Ofofodile, Uche. Trade, Aid and Human Rights: China's Africa Policy in Perspective," Journal of International Commercial Law and Technology 4, 2 (2009): 88.
- Ogden, Suzanne. Global Studies: China. USA: McGraw Hill Companies, 1999.
- Papp, Daniel S. Contemporary International Relations: Frameworks for Understanding. USA.: Macmillan Publishing Company, 1991.
- Permanent Mission of the People's Republic of China to the UN. Speech by Chinese Foreign Minister Tang Jiaxuan At the High-level Plenary Meeting of the UN General Assembly To Consider How to Support The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) [Online]. 2002. Available from: <http://www.china-un.org/eng/ldhy/57/t28500.htm> [2009, January 11]
- Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development [Online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/wjih/t404122.htm> [2009, January 11]
- Poster, Richard H. and Robert V. Edington. Viewing International Relations an World Politics. New Jersey: Englewood Cliffs, 1985.
- Robert A. Manning. The Third World looks at China. In Lillian Craig Harris and Robert L. Worden (Ed.), China and the Third World: Champion or Challenger?, p.148. USA.: Auburn House Publishing Company, 1986.
- Rotberg, Robert I.(ed.). China into Africa Trade, Aid, and Influence. USA: Brookings Institution Press), 2008.

- Rourke, John I. International on the World Stage. USA.: The Dushkin Publishing Group, 1991.
- Scott, Burchill. The National Interest in International Relations Theory. New York: Macmillan, 2005.
- Shi Guangsheng. China's Foreign Economic Trade in The 21st Century. In Laurence J. Brahm (ed). China's Century: The Awakening of the Next Economic Powerhouse, p.121. Singapore: John Welley & Sons (ASIA) Pte Ltd, 2001.
- Shinn, David H. Military and Security Relations: China, Africa and the Rest of the World. In Robert I. Rotberg (ed), China into Africa: Trade, Aid, and Influence, USA: Brookings Institution Press, 2008.
- Simmonds, J.D. China's World: The Foreign Policy of a Developing State. New York: Columbia University Press, 1970.
- Sino-African trade to hit 50 bln U.S.dollars in 2006 [online]. 2006. Available from: <http://www.focac.org/eng/jmhzt403881.htm> [2008, January 22]
- Stephen Blank. China's Emerging Energy Nexus with Central Asia. China Brief 6,15 (19 July 2006) [Online]. 2008. Available from: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=31886&tx_ttnews%5BbackPid%5D=196&no_cache=1 [2008, September 25]
- Taylor, Ian. China and Africa: Engagement and Compromise. UK: Routledge, 2006.
- Taylor, Ian. China's Foreign Policy toward Africa in the 1990s. The Journal of Modern African Studies 36, 3 (1998): 443-460.
- Taylor, Ian. China's oil diplomacy in Africa. International Affairs 82, 5 (2006): 937-959.
- The Asia-Africa Cooperation Forum [Online]. 2005. Available from: www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zxxx/t192739.htm [2009, January 15]
- The China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) [Online]. 2009. Available from: <http://www.cnooc.com.cn/yyww/gsjj/default.shtml> [2009, January 20]
- The creation of FOACAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/ttj/t157569.htm> [2008, June 12]
- The Department of African Affairs. Countries in the Region [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zjig/fzs/> [2009, January 11]

- The Department of West Asian and North African Affairs. Countries in the Region [Online]. 2005. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzig/xybfs/> [2009, January 11]
- The First Ministerial Conference of FOAC [Online]. 2000. Available from: <http://www.focac.org/eng/gylt/dyjbzhy/t157577.htm> [2008, June 12]
- Total Consumption of Energy and Its Composition [Online]. 2008. Available from: www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2008/html/G0602e.htm [2009, January 9]
- Tu Jianjun. Sino-African Relations: Historical Development and Long-term Challenges. China: An International Journal 6, 2 (September 2008): 330-343.
- Vanness, Peter. China and the third world. In Robert C. North. The foreign relations of China, pp.152-155. Massachusetts: Duxbury press, 1978.
- Vanness, Peter. China and the third world: Patterns of Engagement and indifference. In Samuel S. Kim (ed). China and the world: Chinese foreign policy faces the new millennium, pp.155-156. USA: Westview press, 1998.
- Wang Jia Shu. Petroleum and National Security. Beijing: Beijing Earth Quack Press, 2001.
- White, Gordon. The Decline of Ideology. In Robert Benewick and Paul Wingrove (eds), China in the 1990s, pp.21-22. London: Macmillan Press LTD, 1999.
- With the grain or against the grain Energy security and Chinese Foreign policy in the Hujintao era [Online]. 2006. Available from: www.brookings.edu/papers/2006/10china_tang.aspx - [2008, March 25]
- Xu Qinhua. China's Energy Diplomacy and Its Implications for Global Energy Security [Online]. 2006. Available from: library.fes.de/pdf-files/iez/global/04763.pdf [2008, January 11]
- Xu Yihe. China Energy Watch: Onshore Depletion Problems Loom. Dow Jones Energy Service (2 April 2002)
- Yang Fuchang (ed.). Contemporary China and its Foreign Policy. Beijing: Shijiezhishichubanshe, 2002.
- Yu, George T. Sino-African Relations: A Survey. Asian Survey 5, 7 (July 1965): 321-332
- Zha Daojong. China's Energy Security: From the Perspective of International Relation. Review of International Economics 12 (November 2005)

- Zhao Hong. China's Oil Venture in Africa [Online]. 2007. Available from:
<http://www.eai.nus.edu.sg/BB348.pdf> [2009, January 11]
- Zhao Hong. Sino-African Relations: Going Beyond Energy Resources [Online]. 2009.
 Available from: www.esi.nus.edu.sg/BB435.pdf [2009, May 20]
- Zhou Enlai. Selected Works of Zhou Enlai on Diplomacy. Beijing: China Youth Press, 1997.
- Zhu Zhiqun. China's New Diplomacy in Africa and Its Implications [Online]. 2007.
 Available from: www.allacademic.com/meta/p180639_index.htm [2008, January 31]

ภาษาจีน

- 陆苗耕. 中非友好关系回顾与展望. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.11. 北京: 世界知识出版社, 2006.
- 孙晓萌. 试析 21 世纪的中非战略伙伴关系. In 北京外国语大学亚法学院编, 亚非研究《第 1 辑》, p.214. 北京: 时事出版社, 2007.
- 袁武. 中国与非洲. 北京: 五洲传播出版社, 2006.
- 楚树龙, 金威. 中国外交战略和政策. 北京: 时事出版社, 2008 .
- 黄安余. 新中国外交史. 北京: 人民出版社, 2005.
- 王泰平. 中国人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969. 北京: 世界知识出版社, 1998.
- 王泰平. 中国人民共和国外交史 第三卷: 1970-1978. 北京: 世界知识出版社北京, 1999.
- 顾章义. 当代中国与非洲的新型关系. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.25. 北京: 北京大学出版社, 2000.

楚树龙, 金威, 中国外交战略和政策. 北京: 时事出版社, 2008.

陆庭恩. 中国与非洲国家首脑外交的范例: 周恩来总理首次访问非洲. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.1. 北京: 北京大学出版社, 2000.

中国与非洲关系大事记 (1960-1969) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150711371306.shtml> [2008, January 11]

郑克军. 八十年代初期中国对非洲政策的调整. 硕士研究生学位论文 国际关系学院 北京大学, 1999.

黄安余. 新中国外交史. 北京: 人民出版社, 2005.

王泰平. 中华人民共和国外交史 第二卷: 1957-1969. 北京: 世界知识出版社, 1998.

夏吉生. 新中国与马格里布国家友好合作关系的发展. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.117. 北京: 北京大学出版社, 2000.

周弘. 中国对外援助于改革开放. 中国人民大学中国外交 3 (2009): 54.

中华人民共和国对外关系文件集 (1956-1957 年). 北京: 世界知识出版社, 1958.

顾章义. 当代中国与非洲的新型关系. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.21. 北京: 北京大学出版社, 2000.

陆苗耕. 毛泽东主席对中非关系的历史性贡献. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.63. 北京: 世界知识出版社, 2006.

罗建波. 21 世纪的中国外交战略与中非关系 (Chinese Diplomatic Strategy and the Relation between China and Africa in 21 Century). The Journal of Harbin Committee School of the CCP 4 (2008).

袁武. 中国与非洲. 北京: 五洲传播出版社, 2006.

北京大学非洲研究中心编. 中国与非洲. 北京: 北京大学出版社, 2000.

陆苗耕, 黄舍骄, 林怡. 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程. 北京: 世界知识出版社, 2006.

北京外国语大学亚法学院编, 亚非研究第1辑. 北京: 时事出版社, 2007.

吉林出版集团有限责任公司编委会 (eds). 图说中国历史. 长春: 吉林出版集团有限责任公司, 2009.

鲁毅, 黄金祺. 外交学概论. 北京: 世界知识出版社, 2003.

李宝俊. 当代中国外交概论. 北京: 中国人民大学出版社, 2009.

楚树龙, 金威. 中国外交战略和政策. 北京: 时事出版社, 2008.

裴坚章 (ed.). 中华人民共和国外交史(第一卷 1949-1956). 北京: 世界知识出版社, 1998.

黄舍骄. 中国的真诚援助深受非洲国家欢迎和赞扬. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.246. 北京: 世界知识出版社, 2006.

注重贵. 进一步加强我国与非洲国家的经贸合作关系: 面临的机遇和挑战. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, pp.143-145. 北京: 北京大学出版社, 2000.

李文锋. 中非贸易成果显著. In 王运泽 《主编》, 携手同行: 中非人民友情写真, pp.73-74. 北京: 世界知识出版社, 2006.

阎学通. 国际政治与中国. 北京: 北京大学出版社, 2006.

李津津 郭业凌. 中非关系乘上新世纪的航船. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, pp.49-50. 北京: 世界知识出版社, 2006.

中非经贸发展五十年 [Online]. 2006. Available from:
www.fmpr.gov.cn/zfjmhzt/tl55757.htm [2008, May 5]

张宏明. 中国对非经济政策的回顾与思考. 海外投资与出口信贷 3 (2006) [Online]. 2006. Available from: http://www.eximbank.gov.cn/hwtz/2006/1_09.doc [2008, June 12]

George T. Yu. The Tanzania-Zambia Railway. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.274. 北京: 北京大学出版社, 2000.

中国与非洲关系大事记 (1980-1989) [Online]. 2006. Available from:
<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtm> [2008, January 11]

李津津, 郭业凌. 中非关系乘上新世纪的航船. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.54. 《北京: 世界知识出版社, 2006.

叶自成. 新中国外交思想: 从毛泽东到邓小平. 北京: 北京大学出版社, 2004.

中国与非洲关系大事记 (1949年—1959年) [Online]. 2006. Available from:
<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150511371288.shtml> [2008, July 10]

谢益显. 中国外交史: 中华人民共和国时期 1949-1976. 河南: 河南人民出版社, 1998.

赵干城. 改革开放与中国队发展中国家关系的调整. 中国人民大学中国外交 3 (2009): 36.

扬凡著. 中国外交方略-和平共处五项原则与中国. 武汉: 湖北人民出版社, 2006.

陆庭恩. 中国与非洲国家首脑外交的范例: 周恩来总理首次访问非洲. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, p.1. 北京: 北京大学出版社, 2000.

中国与非洲关系大事记 (1960-1969) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/150711371306.shtml> [2008, January 11]

尹承德. 周恩来总理: 中非友好关系的奠基人. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡, 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, pp.86-91. 北京: 世界知识出版社, 2006.

陆苗耕. 毛泽东主席对中非关系的历史性贡献. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡(注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.63. 北京: 世界知识出版社, 2006.

徐人龙. 中国坚决支持非洲国家维护独立 主权和领土完整的正义斗争. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡(注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, pp.158-160. 北京: 世界知识出版社, 2006.

王鲁新. 中国与非洲国家的教育交流与合作. In 北京大学非洲研究中心, 中国与非洲, pp.327-328. 北京: 北京大学出版社, 2000.

李宝俊. 当代中国外交该轮. 北京: 中国人民大学出版社, 2009.

扬凡著. 中国外交方略-和平共处五项原则与中国. 武汉: 湖北人民出版社, 2006.

中国与非洲关系大事记 (1980-1989) [Online]. 2006. Available from:

<http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtm> [2008, January 11]

中华人民共和国外交部政策研究室. 中国外交 2001 年版. 北京: 世界知识出版社, 2001.

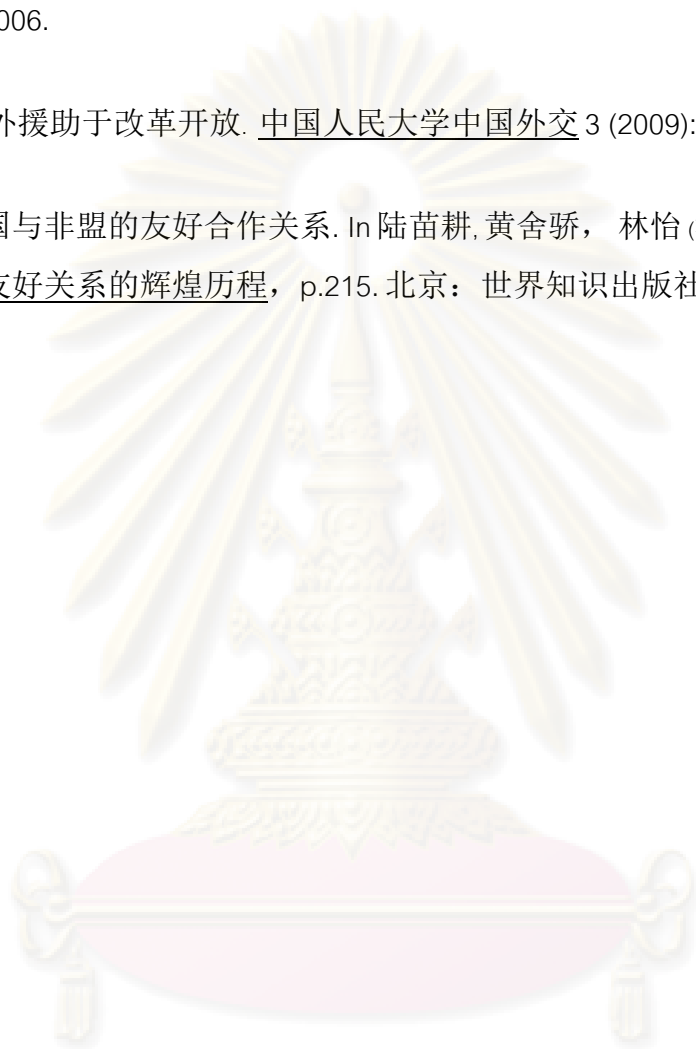
中华人民共和国外交部政策研究室. 中国外交 2002 年版. 北京: 世界知识出版社, 2002.

中华人民共和国外交部政策研究室. 中国外交 2003 年版. 北京: 世界知识出版社, 2003.

中华人民共和国外交部政策研究室. 中国外交 2005 年版. 北京: 世界知识出版社, 2006.

周. 中国对外援助于改革开放. 中国人民大学中国外交 3 (2009): 54.

徐人龙. 中国与非盟的友好合作关系. In 陆苗耕, 黄舍骄, 林怡 (注), 通信若金: 中非友好关系的辉煌历程, p.215. 北京: 世界知识出版社, 2006.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

กาลานุกรมความสัมพันธ์จีน-แอฟริกา

ค.ศ.	เดือน	เหตุการณ์
ค.ศ.1955	เมษายน	นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลต้อนรับประธานาธิบดีไนส์เซอร์แห่งอียิปต์ที่ท่าอากาศยานกรุงร่างกุ้ง ประเทศพม่า บนหนทางสู่การประชุมเอเชีย-แอฟริกาครั้งแรกที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลกล่าวสุนทรพจน์ในที่ประชุมเอเชีย-แอฟริกาถึงการต่อสู้เพื่อเอกราชในแอลจีเรีย มอรรอคโค ตูนิเซีย ความปรารถนาของอียิปต์ที่ฟื้นคืนอธิปไตยเหนือคลองสุเอซและการแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้
	สิงหาคม	คณะผู้แทนทางการค้าจากอียิปต์นำโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมเยือนจีนและลงนามข้อตกลงทางการค้า
ค.ศ.1956	30 พฤษภาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอียิปต์
ค.ศ.1958	1 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอรรอคโค
	20 ธันวาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอลจีเรีย
ค.ศ.1959	4 กุมภาพันธ์	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับซูดาน
	4 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกินี
ค.ศ.1960	25 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาลี
	14 ธันวาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไซมาเลีย
ค.ศ.1962	18 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับยูกันดา
ค.ศ.1963	14 ธันวาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเคนยา
ธันวาคม ค.ศ.1963 - กุมภาพันธ์ ค.ศ.1964		คณะผู้แทนจากจีนนำโดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลเยือนอียิปต์ มอรรอคโค แอลจีเรีย ซูดาน กินี กานา มาลี ไซมาเลีย ตูนิเซีย และ

		เอธิโอเปีย ประเด็นซึ่งนำมาพิจารณาตลอดการเดินทางครั้งนี้ คือ ความแตกแยกระหว่างจีนและโซเวียต ความขัดแย้งระหว่างจีนและอินเดีย การเข้าในสหประชาชาติของจีน ปัญหาไต้หวัน และความสัมพันธ์เอเชีย-แอฟริกา ระหว่างการเยือนนี้ นายกรัฐมนตรี โจวเอินไหลยังได้ประกาศหลัก 8 ประการในการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของจีน
ค.ศ.1964	10 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับตูนิเซีย
	22 กุมภาพันธ์	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคองโก
	29 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแซมเบีย
	26 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแทนซาเนีย
ค.ศ.1965	19 กรกฎาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอริทาเนีย
ค.ศ.1966		รัฐบาลใหม่ของกานาตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน
ค.ศ.1967		เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน เอกอัครราชทูตของจีนในแอฟริกา ถูกเรียกกลับประเทศ(ยกเว้นอียิปต์)
ค.ศ.1968-1969		จีนลงนามในอนุสัญญาการก่อสร้างทางรถไฟสายแทนซาเนีย-แซมเบีย
ค.ศ.1970	10 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิตาลี
	11 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเอธิโอเปีย
ค.ศ.1971	10 กุมภาพันธ์	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไนจีเรีย
	12 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรวันดา
	26 มีนาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแคเมอรูน
	29 กรกฎาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเซียร์ราลีโอน
	13 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบูรุนดี

ค.ศ.1972	29 กุมภาพันธ์	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกานา
	15 เมษายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมอริเชียส
	19 กันยายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโตโก
	6 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาดากัสการ์
	24 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคองโก (คินชาซา)
	19 ธันวาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเบนิน
ค.ศ.1974	20 เมษายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกาบอง
ค.ศ.1975	6 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับบอตสวานา
	25 กรกฎาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโมซัมบิก
	13 พฤศจิกายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคอมมอโรส
ค.ศ.1976	25 เมษายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเคปเวิร์ด
	30 มิถุนายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเซียร์ราลีโอน
ค.ศ.1978	9 สิงหาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับลิเบีย
ค.ศ.1979	8 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจิบอตี
ค.ศ.1980	18 เมษายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับซิมบับเว
ธันวาคม ค.ศ 1983- มกราคม ค.ศ.1984		นายกรัฐมนตรีจ้าวจื่อหยางได้เดินทางไปเยือนประเทศแอฟริกา 11 ประเทศ ได้แก่ อียิปต์ แอลจีเรีย โมร็อกโค กินี กาบอง ซาอีร์ (ปัจจุบันคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก) สาธารณรัฐคองโก แซมเบีย ซิมบับเว เคนยา และแทนซาเนีย
ค.ศ.1983	12 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแองโกลา
	2 มีนาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับโกตดิวัวร์

ค.ศ.1990	22 มีนาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับนามิเบีย
ค.ศ.1993	24 พฤษภาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเอริเทรีย
ค.ศ.1994	13 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเลโซโท
ค.ศ.1996	พฤษภาคม	ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเยือนเคนยา อียิปต์ เอธิโอเปีย มาลี นามิเบีย ซิมบับเว
	19 สิงหาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไนเจอร์
ค.ศ.1998	1 มกราคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับแอฟริกาใต้
	กุมภาพันธ์	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐแอฟริกากลาง
	23 เมษายน	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกินีบิสเซา
ค.ศ.1999		จีนและอียิปต์สร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเชิงยุทธศาสตร์
ค.ศ.2000	มกราคม	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายถังเจี๋ยเสวียนไปเยือน ไนจีเรีย นามิเบีย ซิมบับเว โมแซมบิก และเซเชลล์
	24 - 27 เมษายน	ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเยือนแอฟริกาใต้ ในครั้งนี้จีนและแอฟริกาใต้ได้ประกาศแถลงการณ์พินทอเรียว่าด้วยความสัมพันธ์ทางหุ้นส่วนของจีนและแอฟริกาใต้
	10 - 12 ตุลาคม	การประชุมระดับรัฐมนตรีในความร่วมมือจีนแอฟริกา (The First Ministerial Conference of the Forum for China-Africa Cooperation) (FOCAC) ณ กรุงปักกิ่ง
ค.ศ.2001	มกราคม	นายถังเจี๋ยเสวียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนเยือนแอฟริกากลาง
	17 - 20 มกราคม	รองประธานาธิบดีหูจินเทาเยือนยูกันดา
	16 - 28 เมษายน	นายหลี่ถู่ยว่นประธาน CPPCC เยือนมอริเชียส แอฟริกาใต้ และมออคโค
ค.ศ.2002	13 - 18 เมษายน	ประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินเยือนลิเบีย ไนจีเรีย ตูนิเซีย

	19 - 27 เมษายน	นายกรัฐมนตรีจู่เหว่งจีเยือนอียิปต์ เคนยา
	25 สิงหาคม - 6 กันยายน	นายกรัฐมนตรีจู่เหว่งจีเยือนแอลจีเรีย มอร็อกโค แคมเมอรูน และแอฟริกาใต้ ในระหว่างการเยือนจีนได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือการค้าทวิภาคี 13 ฉบับ
ค.ศ.2003	9 - 19 กุมภาพันธ์	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนแทนซาเนีย นามิเบีย แซมเบีย
	11 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไลบีเรีย
	15 - 16 ธันวาคม	การประชุมระดับรัฐมนตรีครั้งที่สองในความร่วมมือจีน-แอฟริกา (The Second Ministerial Conference of the Forum for China-Africa Cooperation) ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองแอดดิส อบาบา ประเทศเอธิโอเปีย โดยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเดินทางไปร่วมการประชุมครั้งนี้
ค.ศ.2004	9 มกราคม - 4 กุมภาพันธ์	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือนแอลจีเรีย อียิปต์และกาบอง จีนกับแอลจีเรียได้ประกาศสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเชิงยุทธศาสตร์ ในกาบองได้เสนอความร่วมมืออย่างลึกซึ้งรอบด้านระหว่างจีนและแอฟริกาและส่งเสริมการพัฒนา ร่วมกันภายใต้สภาวะแวดล้อมใหม่ ระหว่างเยือนครั้งนี้จีนลงนามเอกสารความร่วมมือมากกว่า 10 ฉบับ
	20 - 29 มิถุนายน	รองประธานาธิบดีเจิงชิงหิงเยือนตูนิเซีย โตโก เบนินและแอฟริกาใต้อย่างเป็นทางการ
	29 ตุลาคม - 8 พฤศจิกายน	นายอู๋ปังกั๋วประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติจีน (NPC) เยือนเคนยา ซิมบับเว แซมเบียและไนจีเรีย เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์
ค.ศ.2005	25 ตุลาคม	จีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเซเนกัล
	-	นายอู๋ปังกั๋วประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติจีน (NPC) เยือนมอร็อกโค
ค.ศ.2006	มกราคม	รัฐบาลจีนประกาศนโยบายจีนต่อแอฟริกา (China's African Policy)

	24 - 29 เมษายน	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เยือน 3 ประเทศ ได้แก่ มอร็อกโค ไนจีเรียและเคนยา ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้เตรียมแผนโครงการล่วงหน้าเพื่อกระชับความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา อาทิ เพิ่มความเชื่อมั่นทางการเมืองและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ บนผลประโยชน์ร่วมกัน
	17- 24 มิถุนายน	นายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่าเยือนแอฟริกา 7 ประเทศอย่างเป็นทางการ ได้แก่ อียิปต์ กานา คองโก-บราซิล แองโกลา แอฟริกาใต้ ทานซาเนีย และอูกานดา
	4-5 พฤศจิกายน	การประชุมระดับสุดยอดผู้นำและระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 3 ในความร่วมมือจีน-แอฟริกา (BEIJING SUMMIT & THIRD MINISTERIAL CONFERENCE OF FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION)
ค.ศ.2007	30 มกราคม- 8 กุมภาพันธ์	ประธานาธิบดีหูจิ่นเทาเยือน 8 ประเทศในแอฟริกา ได้แก่ แคมเมอรูน ไลบีเรีย ซูดาน แซมเบีย นามิเบีย แอฟริกาใต้ โมซัมบิกและเซย์เชลล์ เพื่อส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือระหว่างจีนและแอฟริกา ซึ่งเป็นการเยือนของผู้นำจีนภายหลังการประชุมสุดยอดความร่วมมือจีนแอฟริกาใน ค.ศ.2006

ที่มา รวบรวมและเรียบเรียงจาก Sithara Fernando, "Chronology of China-Africa Relations," *China Report* 43, 3 (2007): 363-373; *中国与非洲关系大事记 (1980-1989)* [Online]. 2006. Available from: <http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151411371321.shtm> [2008, January 11]; *中国与非洲关系大事记 (2000-2006)* [Online]. 2006. Available from: <http://news.sina.com.cn/c/2006-10-30/151811371338.shtml> [2008, January 9]; *Diplomatic Ties Between China and African Countries* [Online]. 2004. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/ce/ceza/eng/zghfz/zfgx/t165322.htm> [2008, January 9]; *Hu's 8-Nation African Tour Successful* [Online]. 2007. Available from: www.china.org.cn/english/international/199702.htm [2008, November 25]

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

China and Africa-Usher in the New Century Together
Speech by President Jiang Zemin of The People's Republic of China
At the Opening Ceremony of The Forum on China-Africa Cooperation-
Ministerial Conference Beijing 2000

10 October 2000

Your Excellencies President Eyadema, President Bouteflika President Chiluba President Mkapa and Secretary-General Salim.

Excellencies,

Ladies and Gentlemen:

In this golden autumn of October, we are gathering here in Beijing for the Forum on China-Africa Co-operation-Ministerial Conference Beijing 2000. This is the first of its kind in the history of Sino-African relationship On behalf of the Chinese Government and people and in my own name, I wish to extend our warm welcome to all our distinguished guests coming from afar and express my sincere congratulations on the successful Convocation of the Forum.

China is the largest developing country in the world and Africa is the continent with the largest number of developing countries. At the turn of the millennium and the century. China and Africa are faced with both historical opportunities for greater development and unprecedented challenges. At this important historical juncture, an in-depth discussion between us on how to strengthen co-operation and promote common development will undoubtedly exert a far-reaching important impact on the cross-century development of Sino-African relations, closer South-South co-operation and the establishment of an equitable and just new international political and economic order.

The 20th century has witnessed earth-shaking changes in both China and Africa. The Chinese and African peoples once fought courageously for their national independence and freedom. They have since made strenuous efforts for peace and development. They have scored remarkable achievements and made historical progress in building up their countries.

During the Second World War, the Chinese people and the African people fought an anti-Fascist war bravely on their respective fronts and contributed tremendously to the final victory of the war.

Having smashed the shackles of the colonial rule that lasted for several centuries, the African people won their national liberation and independence. They have since registered gratifying progress in social and economic development.

The Chinese people did away with imperialism. Feudalism and bureaucrat-capitalism, known as the "three big mountains" weighing down on the backs of the Chinese people. And founded the People's Republic of China where the people become the masters of the country. They have finally found a development path of building socialism with Chinese characteristics and have been marching along this path confidently.

We have come to the conclusion after a review of the history of the past one hundred years that the Chinese people and the African people both treasure independence, love peace and long for development and that they are both important forces for world peace and common development. It is the unremitting efforts made by the people throughout the world, including the Chinese and African peoples, that forces for world peace have kept growing and the world development cause has made considerable progress.

The world today is moving towards multi-polarity and the international situation is on the whole easing off. Modern science and technology driven by information technology and life science are advancing rapidly. Economic globalisation is gaining momentum.

Countries in the world have engaged themselves in ever extensive and in-depth co-operation and exchanges. The lofty cause of peace and development of mankind has promised a bright prospect.

However, development in different countries is extremely uneven. Hegemonism and power politics still exist. Developing countries are still faced with an arduous task of safeguarding their sovereignty, security and interests. The gap between the North and the South is being widened not only economically, but also in science and technology. Hence, there has emerged a disturbing "digital divide" The Prolonged poverty and backwardness, Coupled with external factors, have exacerbated the otherwise latent ethnic rifts, religious feuds and social conflicts in some developing countries, led to conflicts and wars in these countries and impaired their state stability and national development.

At the root of these problems are many irrational and inequitable factors in the current international political and economic order. They are detrimental not only to world peace and development, but also to the stability and development of the vast number of Developing countries.

Mankind is about to usher in a new century. It has been the demand of the times and call of the people all over the world to establish an equitable and just new international political and economic order. Let us work together with wisdom and courage to build such a new order and advance the lofty cause of peace and development for mankind.

The Five Principles of Peaceful Coexistence, the purposes and principles of the UN Charter, the principles and spirit enshrined in the OAU Charter and other universally recognised norms governing international relations should form the political basis for the new international order. Furthermore, it is imperative to establish some new principles responsive to the spirit of the times and to the changes and developments in the world provided that people of all nations can reach consensus.

In the new international order, the right of all countries to sovereign equality and to freedom from outside interference in their internal affairs must be ensured to them. All countries, big or small, strong or weak, rich or poor, should respect each other's sovereignty and independence. This is of paramount importance to world peace. They should have the right to choose their own development path and model in light of their national conditions. No country should be allowed to impose its own social system or ideology on others, nor should it be allowed to make irresponsible remarks on other countries' internal affairs. Peacekeeping operations must be based on the basic principles of getting prior consent from the parties concerned, neutrality, no use of force except for self-defense and obtaining authorization from the UN Security Council. Such operations must aim at maintaining peace and should not be used as a means to pursue selfish ends.

In the new international order, all countries should be ensured their right to participate in international affairs on an equal footing. It is the people of all countries who are the main players behind the world development. As such, they should participate in the management of the world. It is imperative to promote democracy in international relations, address international issues through consultation and meet the challenges facing mankind together. The movement towards political multi-polarity of the world will be conducive to the democratization of international relations. The positive role of the United Nations should be strengthened, so should the status and role of the developing countries and international and regional organizations composed of such countries.

In the new international order, the right of all countries to development based on equality, especially that of the developing countries, should be ensured. To help developing countries to boost their economy is vital to a lasting peace and common development of the world. Developed countries should effectively reduce or exempt the debts owed by developing countries, help them to enhance their capabilities for self-development and vigorously develop their human resources with a view to gradually narrowing the gap between the North and the South in economy, science and technology and other fields. They should not do nothing but seek natural resources,

market and profit from the developing countries. The international community should take more aggressive and effective measures to reform the international economic, trade and financial systems so as to effectively safeguard the legitimate rights and interests of developing countries.

In the new international order, all ethnic groups and civilizations should be ensured their right to common development. The world is a colorful and diverse one. Various ethnic groups and civilizations inevitably differ from one another and each has its own advantages, given their distinctive histories, cultures and development models. This is the fundamental reason why the world is full of vitality. Only when the diversity of the world is respected can various ethnic groups and civilizations live in harmony, learn from each other and complement each other. All ethnic groups and civilizations should respect each other, treat each other as equals and pursue common progress and improvement in the spirit of seeking common ground while putting aside differences. Their differences should serve to encourage them to seek common development. Only by so doing will various civilizations in the world blossom with radiant splendor.

An equitable and just new international political and economic order cannot possibly be put in place overnight. It will take an incremental process for such a system to take shape. So long as the international community, China and Africa included, work together, a new international political and economic order responsive fully to the demands and wishes of all peoples in the world will surely be established.

Ladies and Gentlemen,

Both China and Africa are the cradles of the ancient human civilizations. Their time-honored histories and cultures an important part of world civilization.

It was Mao Zedong, Zhou Enlai, Ding Xiaoping and other Chinese leaders of the older generation and the forerunners of the African movement for national liberation who forged and nurtured this great China-Africa friendship. And the friendship between the

Chinese and African peoples is based on a solid foundation. The past five decades have witnessed frequent exchange of high-level visits between China and African countries and a growing friendship between their peoples. We have always understood, respected, sympathized with and supported each other in international affairs, and carried out fruitful cooperation in the political, economic, trade, scientific, technological, cultural, educational, public health, sports, social and other fields on the basis of equality and mutual benefit. In the process of developing friendship and cooperation over the years, China and African countries have developed many important and viable principles governing international relations.

To establish a new international political and economic order and enable our future generations to live in a beautiful world. I recommend that we should make concerted efforts in the following areas:

Strengthen solidarity and promote South-South cooperation. South-South cooperation is an important means through which developing countries may effectively respond to the changes in the international situation and meet the challenges that may be brought about by economic globalization. It helps developing countries to give full play to their advantages in natural and human resources, tap to the full their respective productive and technological potential, take advantage of the others' strengths to make up for their own weaknesses, and achieve common improvement. Developing countries must enhance their capacity for self-development and increase their national aggregates. This is a fundamental guarantee for accelerating their development.

Enhance dialogue and improve North-South relations. The development of developing countries is indispensable for world prosperity and the concerted efforts of all countries are essential to human progress. Developed countries and developing countries should conduct dialogue, eliminate prejudice, seek common ground while reserving differences and respect each other. Developed countries should take full account and care of the interests of the less privileged developing countries and increase financial investment and technology transfer to them to help build up their capacity for development. A

smaller development gap and better political and economic relations between the North and the South is an important foundation for a just and equitable new international

Political and economic order.

Take part in international affairs on the basis of equality and in an enterprising spirit. China and African countries should increase consultation, coordination and cooperation on the bilateral and multilateral fronts, participate actively in the management of international affairs and formulation of international rules and promote the reform of the international political, economic, financial and trading systems. In this way, the voice of developing countries will be heard more clearly in the world, a fair international environment will be created and the legitimate rights and interests of developing countries will be effectively safeguarded.

Look forward into the future and establish a new long-term stable partnership of equality and mutual benefit. The establishment of stronger friendly ties and closer cooperation between China and Africa serves the interests of their peoples and conforms to the trend towards world peace and development. We will deepen our mutual understanding and trust through various forms of exchanges, especially direct contacts between top leaders of both China and African countries. We will take various measures to tap the potential and explore new ways and areas of our economic cooperation and trade so that a new pattern of China-Africa economic relations and cooperation based on mutual benefit and aimed at common development will gradually take shape. We will also give play to the initiative of all quarters, and promote an all-round friendship between us. We will make special efforts to educate our younger generations so that the traditional friendship between China and Africa will be passed on from generation to generation.

Ladies and Gentlemen:

To establish a fair and reasonable new international political and economic order is a lofty cause benefiting all mankind. Despite twists and turns on the road ahead, there are

bright prospects for this cause. So long as we work together tirelessly, we will surely achieve the great goals that we have been pursuing together and accomplish the lofty cause that we have been promoting .

Thank you.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t24964.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation

We, the ministers in charge of foreign affairs, foreign trade and international co-operation, economic or social affairs from China and African countries, met in Beijing from 10 to 12 October 2000 for the Forum on China-Africa Co-operation-Ministerial Conference 2000, the first gathering of its kind in the history of China-Africa relations.

We had an extensive exchange of views on international affairs and the state of relations between China and African countries. We agree that the China-Africa Cooperation Forum is a framework for collective dialogue between China and African countries on the basis of equality and mutual benefit and that to seek peace and Development is our common objective.

We realise that at the dawn of a new century, there still exist serious destabilising factors in the world and a huge gap between the rich North and the poor South and that peace and development are far from being fully realised.

We reaffirm that the injustice and inequality in the current international system are incompatible with the trend of the times towards world peace and development, hinder the development of the countries of the South and pose threats to international peace and security. We stress that the establishment of a just and equitable new international political and economic order is indispensable for the democratisation of international relations and for the effective participation of developing countries in the international process of decision-making.

We believe that it is of vital importance to world peace and security to carry out general and complete disarmament and prohibition of all weapons of mass destruction.

We note that globalisation makes all economies more inter-dependent, but it benefits

developed countries more while putting most developing countries, especially small and vulnerable economies and the least developed countries in Africa, at a disadvantage and subjecting their economic security or even state sovereignty to severe challenges.

We recall the courageous struggle waged by African countries and people for independence and their commendable post-independence efforts for the growth of their national economy and note that African countries and the African continent as a whole are still faced with many difficulties and challenges in their process of development.

We note, with grave concern, that efforts over the years have failed to bring about political, economic and social stability in some African countries and stress that economic and social factors are at the root of political instability, social tensions and frequent conflicts in Africa. Moreover, the scourge of HIV/AIDS, malaria, TB and other communicable diseases is taking a heavy toll on the human and economic resources of African countries, and the aggravated poverty is seriously hindering the development of Africa.

We stress that the heavy debt burden has impeded the development efforts of African countries and impoverished their economies. We believe that the international community has the responsibility and obligation to help solve the African debt problem.

We are highly appreciative of the stable development of Sino-African relations over the past decades; have full confidence in the future co-operation; and agree that there exists a solid foundation for friendly relations and co-operation between China and Africa, given their time-honoured traditional friendship. We also emphasise that both China and African countries are developing countries with common fundamental interests and believe that close consultation between the two sides on international affairs is of great importance to consolidating solidarity among developing countries and facilitating the establishment of a new international order.

We review the development of co-operation between China and African countries in the economic, trade and other area, and realise that there are considerable potentials for such co-operation. We believe that this co-operation is part of South-South co-operation and that to strengthen this co-operation serves their immediate and long-term interests of both China and African countries.

We hereby solemnly declare that:

1. The purposes and principles of the UN Charter and the Charter of the Organisation of African Unity (OAU), the Five Principles of Peaceful Coexistence and other universally recognised principles governing relations among states must be respected. All countries should have the right to participate in international affairs, on an equal footing. No country or group of countries, has the right to impose its will on others, to interfere, under whatever pretext, in other countries' internal affairs, or to impose unilateral coercive economic measures on others. The North and the South should strengthen their dialogue and co-operation on the basis of equality.

2. The principle of peaceful settlement of international disputes must be adhered to. Disputes between states should be resolved through negotiation, consultation or other peaceful means, rather than through force, or threat of force, including nuclear threat. All the nuclear-weapon-states must undertake not to be the first to use nuclear weapons and not to use or threaten to use, nuclear weapons against non-nuclear states or regions. All the parties concerned should strive to advance the process of disarmament and nuclear non-proliferation, with a view to realising the ultimate goal of complete prohibition and thorough destruction of nuclear weapons and other weapons of mass destruction, so as to ensure security to all countries. We support efforts to create new nuclear-weapon-free zones, freely subscribed to by the countries concerned. The two sides are ready to enhance their co-operation in stopping the illicit proliferation, circulation and trafficking of small arms and light weapons.

3. The primary role of the UN Security Council in safeguarding world peace and security

should be respected and enhanced and vigorous efforts should be made to push forward the reform of the United Nations and international financial institutions. The developing countries should be more adequately represented in the UN Security Council and international economic and financial institutions so as to fully reflect the democratic principle governing international relations. In this respect, we call for the recognition of the legitimate place due to Africa in the Security Council and the organisations and specialised agencies of the United Nations system.

4. The universality of human rights and fundamental freedoms should be respected and the diversity of the world and the principle of seeking common ground while reserving differences must be upheld and carried forward. Each country has the right to choose, in its course of development, its own social system, development model and way of life in light of its national conditions. Countries, that vary from one another in social system, stages of development, historical and cultural background and values, have the right to choose their own approaches and models in promoting and protecting human rights in their own countries. Moreover, the politicisation of human rights and the imposition of human rights conditionalities on economic assistance should be vigorously opposed to as they constitute a violation of human rights.

5. The principle of conducting mutually beneficial co-operation and seeking common development should be advocated. Developed countries have the responsibility and obligation to provide financial, technological and other assistance to developing countries, African countries in particular. They should work out feasible development programs for and co-operate with them on the basis of equality and mutual benefit with a view to achieving common development for both the North and the South. The developing countries, on their part, should unite and co-ordinate with each other more closely, maximising advantages while minimising disadvantages and adversities, as well as tackle together challenges brought about by globalisation.

6. We welcome efforts made by the African continent to enhance sub-regional co-operation and further consolidate African unity by establishing the African Union. We

urge the international community and international organisations to support the measures adopted by African countries for this purpose. All parties concerned should commit themselves to solidarity, peace and development of Africa and properly settle the conflicts. We appreciate the active role by OAU and other relevant regional and sub-regional organisations in resolving African conflicts. The international community, especially the United Nations, should give special attention to the resolution of conflicts in Africa. In this connection, it should adopt all necessary measures, including formulating effective peacekeeping programs and relief plans.

7. We appreciate the efforts made by African countries and the international community to combat HIV/AIDS, malaria and other infectious/communicable diseases as well as the actions undertaken to eradicate poverty. In this respect, we welcome the initiative to establish a World Solidarity Fund and call for vigorous support by appropriate institutions for the establishment of this Fund.

We agree to work together to improve co-operation in the fight against terrorism with a view to eliminating this phenomenon in all its forms and manifestations.

8. We welcome the laudable efforts made by certain middle income countries and other bilateral initiatives by donors aimed at the cancellation of African official debts. We appreciate the recent enhancement of the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) initiative, geared at relieving the debt burden and alleviating poverty, particularly in Africa. We stress that the HIPC initiative is being undertaken against the background of the decline in ODA to historical levels and that the rescheduling of Africa's debt must not be conducted with political strings attached or at the expense of official development assistance. We strongly appeal to the relevant international financial institutions and creditor developed countries to adopt more concrete measures aimed at debt relief and reduction for the least developed and middle income African countries. We welcome concrete measures and contribution to be made in this regard by China, a developing country itself.

9. We are determined to further consolidate and expand China-Africa co-operation at all levels and in all fields and to establish within the framework of South-South co-operation a new-type long-term and stable partnership based on equality and mutual benefit. We will deepen dialogue, broaden consensus, continue to harmonise our positions on international affairs and enhance mutual support so as to uphold the legitimate rights and interests of China and African countries and to expand and deepen this new-type partnership between China and African countries.

10. We decide to vigorously promote further China-Africa co-operation in the economic, trade, financial, agricultural, medical care and public health, scientific and technological, cultural, educational, human resources development, transportation, environmental, tourism and other areas on the basis of the principles enshrined in this declaration and the Program for China-Africa Co-operation in economic and social Development adopted at the Forum so as to promote the common development of China and Africa.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zyzl/hywj/t157833.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

**Speech by Mr. Sun Guangxiang on Follow-up Action of China-Africa
Co-operation Forum at the Briefing Meeting with African Diplomatic
Envoys (06/02/2001)**

Your Excellencies Diplomatic Envoys,

Mr. Ji Peiding, Vice Minister of Foreign Affairs, just now talked about the overall follow-up action of China-African Co-operation Forum. Now, I would like to take this opportunity to brief you on the economic and trade cooperation in 2000 between China and Africa, and follow-up actions that have been taken or will be carried out in the fields of trade, investment, debt reduction and human resource development for the implementation of the Program for China-Africa Co-operation in Economic and Social Development.

1. China-Africa Economic and Trade Co-operation in 2000.

I. Bilateral Trade

The year 2000 has seen a remarkable growth of bilateral trade between China and Africa. The total trade volume exceeded US\$10 billion, reaching a record high in the history of China-Africa trade. According to Chinese Customs' statistics, the total import and export volume amounted to US\$10.598 billion, up by 63.3% from 1999. In a breakdown, China's export to Africa reached US\$5.043 billion, increased by 22.5% as compared to the previous year; and its import from Africa stood at US\$5.555 billion, up by 133.9% from 1999. At present, there are 19 African countries whose bilateral trade with China has exceeded US\$100 million.

In 2000, China's import from Africa, which is 133.9% higher than that in 1999, has outpaced its export to Africa. There was US\$512 million deficit on Chinese side. Last year China imported from Africa 17.01 million tons of crude oil, which was valued at US\$3.615 billion. The other main imports from Africa are timber, mineral products and etc.

At present, China maintains trade ties with all 53 African countries and regions. China has signed Trade Agreement with 39 of them, and has had Agreement for Encouragement and Protection of Investment with 17 African countries, and has signed Agreement on Avoidance of Double Taxation with 4 countries in Africa.

II. Investment

According to MOFTEC's statistics, Chinese companies set up 57 new companies in Africa in 2000, with a total contractual investment of 251million US dollar, in which Chinese capital was 216 million US dollar, 119 million US dollar more than that of 1999. By the end of 2000, Chinese companies have established 499 companies in Africa with a total contractual investment of 990 million US dollar, in which Chinese capital was 680 million. In addition, more and more Chinese private enterprises have begun to focus on African market. They are earnestly expanding their trade with African companies and injecting their investment into Africa.

III. Economic & Technological Co-operation

In 2000, China provided new assistance to over 30 African countries, undertaking more than 20 new complete projects and 20 technical co-operative projects in over 20 countries. Altogether there are 12 newly opened projects, 32 complete projects and 38 technical co-operative projects that are still under construction, 11 projects have been completed in 2000. China also granted more than 30 batches of urgently needed materials to over 20 African countries. In the aspect of human resource development, more than 40 officials from over 30 African countries attended China-Africa Seminar for Economic and Management Officials. Over 100 African technicians participated in TCDC program. Further more, Chinese companies have set up several co-operative and joint venture projects in Africa, aided by concessional loans and special fund.

2. Follow-up Work of China-Africa Cooperation Forum

I. The Symposium on China-Africa Economic Co-operation.

In order to implement the Program for China-Africa Co-operation in Economic and Social Development, the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Foreign Trade and Economic Co-operation co-hosted the Symposium on China-Africa Economic Cooperation in Beijing, from 27 to 29 November 2000. Over 200 participants from 25 ministries and commission, including State Development Planning Commission, State Economic and Trade Commission, Ministry of Finance, People's Bank of China and China Export & Import Bank, and 23 Provinces and cities, 47 enterprises and 7 research institutes took part in the Symposium. Mr. Tang Jiaxuan, Minister of Foreign Affairs and Mr. Shi Guangsheng, Minister of MOFTEC delivered very important speeches on how to further strengthen China-Africa collaboration. Mr. Ji Peiding, Vice Minister of Foreign Affairs and I talked about the implementation of the Forum's document and promotion of China-Africa friendly cooperation. Wei Yu, Vice Minister of Education, briefed the delegates on exchange and cooperation between China and Africa in the field of education. Delegates from Ministry of Health and Ministry of Agriculture talked about the cooperation with Africa in their respective fields. Representatives from 8 companies made presentations about their experiences of operation in Africa. The successful conclusion of this symposium has laid a good foundation for the follow-up action of China-Africa Cooperation Forum.

II. Promotion of Trade

China will take measures to support the development of Investment Promotion and Trade Development Center in Africa so that they can play a more active role in promoting China-Africa trade. More African business people will be invited to attend Chinese Export Commodities Fair. Similar ones will also be held in different African countries so as to help Africa to know more about Chinese products. Chinese companies will be encouraged to expand import from Africa. While importing primary products from Africa, they will also buy other African products that can find ready market in China so that trade imbalance with some African countries could be gradually alleviated. Measures and policies, which are within the scope of WTO rules and regulations, will be carried out to further promote bilateral trade between our two sides.

III. Investment in Africa

China will actively promote its competent companies to invest in Africa in accordance with the principle of taking enterprise as the mainstay, setting economic performance as the aim and emphasizing market demand as the orientation.

In order to safeguard legitimate rights and facilitate business activities for companies from both sides, China will negotiate and sign Agreement on Encouragement and Protection of Investment and Agreement on Avoidance of Double Taxation with relevant African countries.

China will provide special fund to competent companies with credit so as to support and encourage them to develop bilateral trade and economic cooperation with Africa on the basis of equality, mutual benefit and reciprocity. Chinese companies, by investing and setting up factories in Africa with capital, technology and equipment, can make their contribution to the development of local economy. According to their business operation in Africa, the Chinese government will organize a group of Chinese companies to visit Africa this year, so as to help to strengthen the exchanges and communications between businesses from both sides.

IV. Aid and Debt Reduction

During China-Africa Co-operation Forum, China announced to reduce or exempt the debts of 10 billion RMB yuan owed by those heavily indebted poor and the least developed countries in Africa. To implement this commitment, the Ministry of Foreign Trade and Economic Co-operation and the Ministry of Foreign Affairs have jointly informed African countries concerned, which have been listed on debt reduction plan, to verify the amount of loans rendered by China in the past. Recently the Chinese government has reached agreement with Ugandan government on debt reduction and signed relative documents, which marks the substantive step towards debt reduction

process. From the first half of this year, MOFTEC will start negotiation with other African countries concerned about debt reduction.

The Chinese government will expand the scale of aid program to Africa in accordance with China's financial capability and needs of recipient countries. This year, China's new aid program to Africa will be increased and plan to sign new aid agreements with over 40 African countries, and will increase the proportion of aid gratis.

V. Human Resource Development

In 2000, MOFTEC hosted 2 seminars for more than 40 economic and management officials from over 30 African countries. 20 technical training courses under TCDC program, including cultivation, fishing, acupuncture, environment protection and etc, were organized and more than 100 African professionals took part in these courses. In 2001, MOFTEC will put more emphasis on human resource development. 4-5 Seminars for China-Africa Economic and Management officials, which will have over 100 officials from African countries, will be held. Over 200 African trainees will participate 9 technical training courses under TCDC program, which are specially designed for Africa. African professionals will also be invited to attend another 18 training courses of different nature.

Apart from MOFTEC, other Chinese government agencies will also make their plans to enhance collaboration with Africa in the area of human resource development.

VI. Enhancement of Information Service

At present, the main obstacle faced by Chinese companies when dealing with their counterparts in Africa, is the lack of basic information about Africa in the fields of politics, economic development, environment for trade and investment, relevant laws and regulations. Therefore, MOFTEC will try to provide Chinese companies with prompt and accurate information about trade and investment in Africa by making good use of its official web site--www.moftec.gov.cn, www.ec.com and other networks. The Economic & Commercial Sections of the Chinese Embassies in Africa will be encouraged to set up their home page so that Chinese companies at home can get whatever information they

need. In the meantime, MOFTEC will organize special training program for those who want to establish business ties with African counterparts and help them to have a better understanding of markets, politics, economies and legal structures in Africa, which will be helpful for them when doing business there.

Source: www.chinaembassy.org.zw/eng/zt/zflt/t150409.htm

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

Speech by Chinese Foreign Minister Tang Jiaxuan At the High-level
Plenary Meeting of the UN General Assembly To Consider How to
Support The New Partnership for Africa's Development (NEPAD)

New York, 16 September 2002 (Translation)

Mr. President,

The high-level plenary meeting of the UN General Assembly to consider how to support the New Partnership of Africa's Development (NEPAD) is opened here in the wake of the World Summit on Sustainable Development which was held on the African continent. The meeting is once again focusing the world's attention on the issue of Africa's development. I wish to express, on behalf of the Chinese Government, our appreciation for the efforts of the United Nations which have made this Conference possible.

Mr. President,

In recent years, African countries have made positive progress in maintaining political stability, promoting economic development and accelerating the regional cooperation. Africa is now playing a greater role in international affairs. The official launching of the African Union in July marked a new historical stage of Africa's pursuit of common development and rejuvenation. However, the economic and social situation on Africa as a whole remains grim. African countries have yet to enjoy the benefits of economic globalization and the gap between Africa and the world's overall development level is still widening. This is not only a challenge to African countries, but also an issue that the international community must pay closer attention to and endeavor to address.

NEPAD is an important step taken by African countries to meet the challenges of the new century through greater unity and self-improvement. It displays to the international community the strong desire and firm resolve of the African continent to rely on its own

strength, enhance international cooperation, integrate with the rest of the world and strive for common development. In July 2002, the First Summit of the African Union decided to incorporate NEPAD into its framework, thus making NEPAD an important document in the process of African development and providing an institutional guarantee for the gradual implementation of NEPAD. We support African countries in their unremitting efforts to achieve all NEPAD objectives in the light of their needs and actual conditions and to realize Africa's renaissance.

The state of peace and development in Africa has its profound and complicated historical and practical reasons and is largely due to the many unfair and unreasonable factors in the current international political and economic order. The international community, especially the developed countries, have the responsibility and obligation to adopt more active and effective measures to reform the existing international economic, trading and financial systems, so as to create a sound international environment for the economic development of African countries. The Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development held in March 2002 calls in explicit terms for an increase of development funds and the elimination of extreme poverty. The just concluded World Summit on Sustainable Development has also reiterated the principle of "common but differentiated responsibilities". All countries in the world have an obligation to translate the political will as expressed at the above meetings into concrete actions and turn the commitment into reality. In the process of the NEPAD's implementation, the international community, developed countries in particular, should fully respect African countries' own choice and reverse the trend of declining development assistance as soon as possible. They should work to ensure that their official development assistance account for 0.7% of their GNP, and should reduce or cancel the debts of African countries, expand and improve the market access for African countries and transfer applicable technologies to Africa. They should also help African countries to combat diseases, including HIV/AIDS in a joint effort to protect African human resources from the damaging effect of diseases.

The United Nations has an irreplaceable role in promoting African development. For many years, promotion of peace and development in Africa has always been a top priority on the UN's political and economic agenda. In 1991, the UN-NADAF was adopted and the United Nations has called for the solution to the poverty issue in Africa at many world conferences and summits thereafter. The UN has also helped Africa to develop its capacities in information and communications technologies, health and education and disease prevention, thus making its own contribution to peace and security in Africa. China supports the UN in playing a greater role in promoting the international community's support for NEPAD.

China has for long maintained a good and cooperative relationship with African countries and is following closely the progress of Africa. Strengthening cooperation with African countries for a common development is an important component of China's foreign policy. As a developing country, China has, within the context of South-South cooperation, initiated and successfully hosted the Forum on China-Africa Cooperation -- Ministerial Conference Beijing 2000 and established relevant follow-up mechanisms. We have begun to cancel 10 billion yuan worth of African countries' debts to China as we had promised. Follow-up actions in the technical and economic cooperation and many other fields are also in progress. The Forum on China-Africa Cooperation and NEPAD share the same objective of promoting cooperation and common development. We believe that the active implementation of Forum follow-up activities by China and Africa will be a strong boost to the process of African development and NEPAD.

I am convinced, as long as African countries realize stability, follow a development path suited to their national conditions and receive effective help from the international community, they will surely be able to overcome the difficulties and realize the grand objective of African renaissance and development in the new century. We will, as always, support reasonable demands and just propositions of African countries. We sincerely hope to see a gradual and full implementation, and continuous progress of NEPAD.

Thank you, Mr. President.

Source: www.china-un.ch/eng/qtzz/wtojjwt/t85655.htm

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

Let Us Build on Our Past Achievements and Promote China-Africa
Friendly Cooperation on All Fronts--Address by H.E. Mr. Wen Jiabao
Premier of the State Council of the People's Republic of China At
Opening Ceremony of the Second Ministerial Conference of the
China-Africa Cooperation Forum
Addis Ababa, 15 December 2003

Your Excellency Prime Minister Meles Zenawi,

Your Excellencies the Heads of State and Government,

Your Excellency Chairman Alpha Oumar Konaré of the AU Commission,

Your Excellencies the Heads of National Delegations, Ministers and Ambassadors,
Ladies and Gentlemen,

It is my great pleasure to come to Addis Ababa and join our African friends at the Second Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation in identifying the way forward for closer China-Africa cooperation. As Premier of China, the Co-Chair country of this Conference, I would like to extend, on behalf of the Chinese Government, my warmest welcome to all delegates, and express my heartfelt thanks to the Ethiopian Government for its commendable efforts and thoughtful arrangements which have made this meeting possible.

Three years ago, Chinese and African ministers gathered in Beijing and jointly launched the China-Africa Cooperation Forum, ushering in a new era of cooperation between China and African nations.

The past three years since then have witnessed steady growth and remarkable achievements of cooperation between China and Africa on all fronts. Our friendship and mutual trust are stronger and deeper. Our cooperation on international affairs has been constructive and fruitful. Our trade and economic cooperation are growing with a more robust momentum.

China on its part has taken further measures to increase its imports from African countries, and China-Africa two-way trade is increasing by more than 20 percent. A total of 117 new China-invested enterprises are up and running in Africa, and our bilateral cooperation in energy development and hi-tech industries is getting off the ground. Our cooperation in human resources development is on the upswing. China has sponsored a variety of training programmes and trained nearly 7,000 African personnel of a wide range of professions. The Chinese Government has fulfilled ahead of schedule its debt exemption commitments and cancelled 31 African countries' debts totalling 10.5 billion RMB yuan. The Forum follow-up activities have been implemented as a strong support to the brotherly African nations and people in their endeavours to overcome difficulties and realize national rejuvenation and development, testifying to the broad prospect and strong vitality of China-Africa friendship and cooperation under the new historical conditions.

Despite the complex and profound changes of the present day world, peace and development remain the themes of our time. The people of the world share the aspiration for peace, stability and development. But hegemonism is raising its ugly head. Regional conflicts are going on unabated. And non-traditional security problems, such as terrorism, communicable diseases, environmental degradation and aggravating poverty, have become more prominent. Economic globalisation, while bringing development opportunities to all nations, is also posing unprecedented challenges to the developing world. The widening gap between the North and the South and between the rich and the poor makes it all the more difficult for developing nations, particularly African nations, to maintain economic security and achieve sustainable development.

The rapid advancement of science and technology and the ever deepening of economic globalisation are bringing nations closer and making countries more interconnected. Given such situation, how to build a world where all nations shall be winners and where dialogue, cooperation and mutual benefit shall prevail is an important, urgent and practical issue before us all. It is all too clear that world peace and development cannot possibly be sustained if the North-South divide grows wider and developing nations go poorer. The international community must therefore devote more care, pay more attention and give more understanding towards African nations, who are faced with special daunting challenges in the process of economic globalisation. The international community must provide more and tangible support and assistance to the African governments and people, and must help African nations to develop on their own.

Ladies and Gentlemen,

Friends,

China is the largest developing country, and Africa the largest developing continent. China-Africa cooperation is part and parcel of South-South cooperation. It is an unshakable policy of the new Chinese Government to strengthen solidarity and cooperation with African countries and other developing nations. We are ready to work with African countries to further develop and strengthen our new-type partnership featuring long-term stability, equality and mutual benefit and all-round cooperation, so as to make it a paragon of South-South cooperation. It is our belief that China-Africa cooperation should be substantiated with more actions, and should contribute to the economic and social development of African countries and their efforts to improve people's livelihood. Under such a principle, I would like to make the following proposals on how to further promote China-Africa relations:

1. Promote further development of China-Africa traditional friendship through mutual support.

The Chinese Government is ready to further expand high-level exchanges between the two sides, and provide new impetus to China-Africa friendly relations and the mechanism of the China-Africa Cooperation Forum through regular leadership meetings and dialogues. China supports African countries in establishing the African Union, implementing the programme of New Partnership for Africa's Development (NEPAD), and promoting the process of regional and sub-regional integration and cooperation. The Chinese Government will continue to urge the international community, the United Nations in particular, to take all necessary measures to support African countries and regional organizations in their efforts to settle conflicts. China will continue to participate in UN peacekeeping operations in Africa, and provide assistance to the peacekeeping efforts of African regional organizations.

2. Promote democratisation of international relations through intensified consultation.

China and Africa share the same goal and interests in promoting democratisation of international relations. We support Africa's position on multilateralism. The international community should intensify consultation, work to maintain a diversified world, and facilitate mutual exchanges and emulation among different civilizations and modes of development. We stand for the observance of the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the safeguarding of the authority of the UN and its leading role in handling major international issues. As a permanent member of the UN Security Council, China will always stand side by side with developing countries in Africa and other parts of the world, and support their legitimate requests and reasonable propositions.

3. Jointly meet the challenges of globalisation through coordination of positions.

We maintain that the developing countries should benefit from the process of globalisation, instead of being marginalized. The international community should take steps to help them overcome difficulties, and enhance their capacity for self-improvement, environmental protection and sustainable development. The developed countries have the obligation and responsibility to further open their markets, eliminate trade barriers and farm subsidies, and earnestly fulfil their commitments to developing

countries through more aid and debt relief. The Chinese Government supports and will actively participate in the North-South dialogue. China is ready to coordinate its positions with African countries in the process of international economic rules formulation and multilateral trade negotiations, with a view to safeguarding the legitimate rights and interests of developing countries.

4. Turn a new page in China-Africa friendly relations through enhanced cooperation.

To facilitate pragmatic cooperation between China and Africa, the Chinese Government will gradually increase its aid to Africa under the framework of the China-Africa Cooperation Forum. We will further open our market, and grant duty-free market access for some of the commodities from the least developed countries in Africa. We will increase our capital investment to the African Human Resources Development Fund by 33 percent, and provide professional training of various kinds to 10,000 African personnel in the next three years. We will encourage and facilitate mutually beneficial cooperation between Chinese and African enterprises, and encourage Chinese enterprises to invest in Africa. To step up our tourism cooperation with Africa, China will grant eight more African countries the status of approved destination for outbound Chinese tourists. We propose to stage a "China-Africa Youth Festival" and grand Africa-themed cultural exchange activities in China next year. We will vigorously cooperate with African countries in the prevention and treatment of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis and other infectious diseases, in the prevention of natural disasters and in environmental protection.

Ladies and Gentlemen,

Friends,

Thanks to more than 20 years of reform and opening-up, China has made a historic breakthrough in economic development and aggregate national strength. The Chinese people as a whole are living a better life. But China has a huge population of 1.3 billion, and even though its total economic volume is among the largest in the world, in per

capita terms, it is still quite low. China is a big country with uneven development and relatively low overall productivity level. We still have a long way to go before the goal of modernization is accomplished. Against such background, the assistance China can provide to African countries is limited. However, we do offer our assistance with the deepest sincerity and without any political conditions. It is our firm belief that support and help between countries are mutual, and we will never forget the invaluable support China has received from African countries over the years in our endeavours to safeguard China's sovereignty and territorial integrity. We are ready to continue such sincere cooperation as always.

Ladies and Gentlemen,

Friends,

China and Africa together have more than one-third of the world's population. The friendly cooperation between us in the promotion of development and reinvigoration of our own nations is in itself a significant contribution to world peace and development. Let us, under the new circumstances, join hands to build on our past achievements and bring China-Africa friendly cooperation to a new high.

I wish the Ministerial Conference a complete success.

Thank you.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t56252.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

Speech by Li Zhaoxing to the Second Ministerial Conference of the
China-Africa Cooperation Forum

Report by H.E. Mr. Li Zhaoxing Minister of Foreign Affairs of the
People's Republic of China to the Second Ministerial Conference of
the China-Africa Cooperation Forum

Addis Ababa, 15 December 2003

Mr. Chairman,

Ladies and Gentlemen,

As the co-chair of the Second Ministerial Conference Addis Ababa 2003 of the Forum on China-Africa Cooperation, I would like to begin by extending my warmest welcome to the delegates from African countries, guests from international and regional organizations and all friends participating in this event.

As the host of the second ministerial meeting, the Ethiopian Government has done a great job in coordinating and preparing for this conference. On behalf of the Chinese Government, I want to express our sincere appreciation.

I started my career as a diplomat here in Africa, where I spent nearly ten memorable years working on this beautiful land and among the warm and friendly people of this great continent. I am therefore exceptionally pleased to get together with so many friends here in Addis Ababa to discuss our enhanced cooperation with the African nations.

Premier Wen Jiabao has, in his address, reaffirmed the new Chinese Government's commitment to the solidarity and cooperation between China and other developing

countries including African countries. We look forward to working closely with the governments of African countries to bring our friendship and cooperation to a new high. The creation and launch of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) three years ago marked a historic event in China-Africa relations. Thanks to the concerted efforts by both sides, the follow-up actions of the First Ministerial Conference have been successfully implemented with gratifying achievements. Now I would like to report to you the following:

First, the Forum as a mechanism has been improved steadily.

Leaders of China and African countries have all agreed to jointly make FOCAC a new platform for closer China-Africa cooperation. Inter-ministerial committee was set up between China and a number of African countries for coordinating the follow-up actions of the Forum.

The bilateral Ministerial Consultation in Lusaka, the Senior Officials' Meeting in Addis Ababa, and the adoption of the Procedures of the Follow-up Mechanism of the FOCAC were instrumental in making the Forum more standardized.

What is more, the African diplomatic corps in Beijing and the Chinese Follow-up Committee Secretariat have conducted fruitful collaboration.

Second, political exchanges and cooperation between China and African countries have been strengthened continuously.

To begin with, the exchange of high-level visits as well as interactions in all circles have become more frequent. Chinese leaders have visited Africa on 20 occasions and China has received more than 30 African Presidents, Vice Presidents, Prime Ministers and parliamentary leaders. Increasing exchanges at all levels have shown not only in our political, economic and trade relations, but in cultural, public health and education fields and among peoples as well.

In addition, bilateral dialogue and cooperation mechanisms have made steady progress. Such cooperation mechanisms on political dialogue between foreign ministries, joint economic and trade commission and joint commission for science and technology have been established by China and some African countries.

China supports Africa's efforts to safeguard regional peace and stability and has provided assistance in cash and kind to relevant regional organizations and countries. China has sent its first group of 218 peacekeepers to Africa to join the UN peacekeeping operation in the Democratic Republic of the Congo, which will be followed by another group of personnel to the UN peacekeeping operation in Liberia in recent future.

China supports Africa's endeavours to strengthen solidarity and self-reliance. To showcase our support for the launch of the African Union, the Chinese leaders have sent messages of congratulations and dispatched a high-level delegation to participate the first AU Summit. China also supports the implementation of NEPAD and calls for closer international attention to and support for Africa's development.

China and Africa have continued to stand by and work with each other in international affairs. At the UN and other international forums, as well as in the ongoing multilateral trade talks, China supports Africa's propositions and keeps strengthening consultation and cooperation between the two sides, with a view to safeguarding the legitimate rights and interests of the developing world.

In the meantime, the vast number of African countries stick to the one China policy and support China's reunification. When the Chinese people were fighting SARS in the past spring, African countries came to our aid with sympathy and solidarity of one way or another, embodying the friendly sentiments of governments and peoples in Africa, which are well received and appreciated by the Chinese Government.

Third, bilateral cooperation in areas of economic and social development has increased steadily.

The Chinese Government has made good on its promise undertaken at the first ministerial meeting by completing ahead of schedule greater reduction of African debts. By June 2002, China had signed debt exemption protocols with 31 African nations, cancelling 156 African debts totalling 10.5 billion RMB yuan. At the same time, China has been actively urging the international community to honour their debt reduction promises without further delay.

China-Africa trade has been growing year by year. The total trade volume reached US\$12.39 billion in 2002, eight times that of the 1991 figure. In the first ten months of this year, two-way trade continued to rise to US\$14.98 billion. To address the problem of trade imbalance, China has actively increased its imports from African countries by holding African products exhibitions and promotional fairs in China aimed at facilitating their entry into China's market. In recent years, exports to China from African countries have gone up substantially, resulting in steady dwindling in their trade deficit with China. China-Africa cooperation in investment is accelerating.

China has thus far signed bilateral investment protection agreements with more than 20 African countries and set up "China Trade and Investment Promotion Centre" in 11 countries. As a result of the Chinese Government's policy to encourage competitive Chinese enterprises to invest in Africa, 117 new China-invested enterprises have been established in 49 African countries, ranging from processing, manufacturing, transportation, telecommunication and resources development, to agriculture and trade. Some African countries, such as South Africa, have kept increasing their investment in China and expanding technological exchanges and cooperation.

China has continued to provide, to the extent possible, assistance to African countries with no political conditions attached. China has signed 245 additional agreements with African countries on economic assistance, accounting for 44 percent of the total cash

value of China's additional foreign aid programme in that period. The proportion of grant has further increased. Under this programme, China has helped build in some African countries a number of urgently needed infrastructure and welfare projects such as roads, urban water supply systems, schools, hospitals and others.

China-Africa cooperation in human resources development has made remarkable headway. The Chinese side has set up the African Human Resources Development Fund, sponsored a variety of training courses geared to African professionals and trained nearly 7,000 African personnel in a wide range of areas.

Besides, China's Follow-up Committee has sent Chinese experts to six African countries for regional training courses on "malaria prevention and treatment", "maize farming technique" and "applied solar energy technology", etc. These courses have yielded fruitful results.

In addition, China has made contribution to the African Capacity Building Foundation initiated by the IMF for the construction of new technical aid centres in Africa, and sponsored nearly 20 vocational courses under the framework of Technical Cooperation amongst Developing Countries (TCDC) exclusively for African trainees.

China-Africa cooperation in financial sector has grown stronger. The People's Bank of China has continued to contribute to the African Development Fund (ADF). China is now the largest shareholder of PTA Bank outside the region and has taken active steps to subscribe to shares of the West African Development Bank. China has worked with the African Development Bank in providing agricultural technical assistance to Africa and hosted joint high-level workshops on economic reform and development strategy.

In agricultural field, with preparatory work for pilot cooperation projects in countries concerned well under way, China has sent agricultural study missions to some African countries and both sides have expressed intent of cooperation.

China has increased the number of scholarships for African students in China. Some Chinese universities have established contact with their African counterparts for cooperation on laboratory and computer centre construction.

What is more, China has signed or renewed agreements on dispatching Chinese medical teams with 40 African countries, while pledging continued provision free of charge of pharmaceuticals, medical equipment and other hospital materials, and cooperation with Africa in the prevention and treatment of HIV/AIDS, malaria and tuberculosis.

China-Africa cooperation in tourism has made its impressive start, with Egypt, South Africa and Morocco already becoming the destinations of Chinese tourists.

Our friends in Africa have put forward many constructive suggestions on how to expand the pragmatic cooperation between the two sides. On their part, they have faithfully acted on the agreements signed by the two sides, shouldered their due obligations to facilitate the smooth running of the many cooperation projects in the economic and social development.

Mr. Chairman,

I find it hard to list everything the Forum has done in the past three years, but we have reason to state here that the Forum has not let down the expectations of the Chinese and African peoples. Against the new backdrop, the Forum has an increasing role to play in bringing about a new type of partnership between China and Africa featuring long-term stability, equality and mutual benefit and all-round cooperation. The principles of enhanced consultation and expanded cooperation laid down by the Forum are of far-reaching significance in charting the future development of China-Africa friendship and cooperation.

Mr. Chairman,

At present, popular concern for world peace and desire for development have never been stronger. However, uncertainties in international situation have gone on unabated, with traditional and non-traditional security threats intertwining, the gap between the North and South widening and the challenges brought by economic globalisation to the developing countries, African countries in particular, looming even larger. The collapse of the WTO talks in Cancun has reminded people of the renewed urgency in considering the strengthening of South-South cooperation, North-South dialogue, as well as the establishment of a new international economic order that is fair and rational.

Here, I would like to brief you on some steps to be taken by the Chinese Government within the framework of the Forum,

First, we will grant some African countries tariff-free treatment for their export to China. To help the LDCs in Africa expand export, increase revenue and alleviate poverty, China has decided to exempt import tariffs for certain commodities of these countries so as to facilitate their entry into the Chinese market. Negotiations to this end will begin in 2004.

Second, we will pump more resources into the African Human Resources Development Fund. China has decided to launch the 2004-2006 China-Africa Inter-governmental Human Resources Development Plan under the Fund. The 33 percent increase in the fund available will allow China to hold 300 training courses in three years for some 10,000 African professionals in various fields. At the same time, China will provide more scholarships for African exchange students.

Third, we will step up cooperation in tourism by encouraging more Chinese citizens to travel to Africa. China has decided to grant the eight applying countries the Approved Destination Status. They are Mauritius, Zimbabwe, Tanzania, Kenya, Ethiopia, Seychelles, Tunisia and Zambia.

Fourth, we will hold a series of events, including the "2004 China-Africa Youth Carnival", "Meet in Beijing" – an international art festival focusing on African arts and the "Voyage of Chinese Culture to Africa", with a view to promoting better understanding between the peoples, especially the younger generations of the two sides.

We are gratified to see that the China-Africa Business Conference that started yesterday has attracted such active participation from both Chinese and African business communities. This is a fresh attempt by the Forum to promote business cooperation between the two sides. Represented at the meeting are many Chinese business people well-known at home and internationally. Let me wish the conference a complete success. Let me call on all business participants to work harder in their cooperation so as to benefit peoples both in China and Africa with their new successes.

Mr. Chairman, before concluding my report, I have the privilege, as mandated by the Conference, to brief you on the draft document to be submitted to, and hopefully adopted by the Ministerial Conference, i.e. the draft Addis Ababa Action Plan (2004-2006) of the China-Africa Cooperation Forum. The draft has been jointly prepared by the Chinese and African sides on the basis of many rounds of consultations. It has been deliberated and endorsed by our Chinese and African colleagues at the Senior Officials Meeting. The proposed Action Plan, which builds on the Beijing Declaration and the Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development adopted by the Forum's First Ministerial Conference, sets out the guiding principles, key targets and practical measures for China-Africa cooperation in the key areas in the next three years. The proposed Action Plan has six parts.

The first part is Preamble, which introduces the proceedings and background of our current meeting.

The second part covers Political Affairs, Peace and Security. It records the consensus between China and Africa in respect of high-level exchanges and political dialogue,

peace and security as well as non-traditional security issues and outlines the way forward for our future cooperation in the next three years.

The third part relates to Multilateral Cooperation. It reaffirms the desire of China and Africa for stronger cooperation on international affairs and for collaboration between the Forum and the AU/NEPAD.

The fourth part touches on China-Africa cooperation in Economic Development, such as agriculture, infrastructure, trade, investment, tourism, debt relief, development assistance, and natural resources and energy development.

The fifth part focuses on China-Africa cooperation in Social Development, such as human resources development, education, medical care and public health, cultural and people-to-people exchanges.

The sixth part is the Forum's Follow-up Mechanism, which outlines the Two Sides' decision that the Third Ministerial Conference will be held in China in three years' time and the Senior Officials Meeting for that purpose one year earlier.

Now, in my capacity as Co-Chairperson of the Conference, I hereby submit to you the draft Addis Ababa Action Plan (2004-2006) of the China-Africa Cooperation Forum for your consideration and endorsement.

Mr. Chairman,

Ladies and Gentlemen,

The first FOCAC meeting in 2000 adopted the Beijing Declaration and the Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development. This time, we will discuss and hopefully adopt the Addis Ababa Action Plan (2004-2006). With the three

documents as our guide, let us work hand in hand and side by side to ensure the well being of the Chinese and African peoples, and to bring about an ever better world.

Thank you.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjih/t404117.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ

Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan

(2004-2006)

PREAMBLE

1.1 We, the ministers in charge of foreign affairs and international economic cooperation from China and 44 African countries, met in Addis Ababa, capital of Ethiopia from 15-16 December 2003 for the Second Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation.

1.2 In conformity with the principles and objectives of intensifying consultations and expanding cooperation as upheld by the Forum on China-Africa Cooperation (hereinafter the "Forum"), we reviewed the progress of joint implementation by China and African countries (hereinafter the "Two Sides") of the follow-up actions of the Forum on China-Africa Cooperation-Ministerial Conference Beijing 2000, held consultations on cooperation between the Two Sides in the fields listed below for the period from 2004 to 2006 and adopted unanimously this Action Plan.

1.3 We are convinced that the Action Plan will facilitate the implementation of the principles and objectives set out in the Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation and the Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development. We are determined to make the new China-Africa partnership a highly dynamic and effective one by working together to implement the Action Plan with concrete measures.

2. POLITICAL AFFAIRS, PEACE AND SECURITY

2.1 High-level Exchanges and Political Dialogue

2.1.1 We note that since the Forum on China-Africa Cooperation-Ministerial Conference Beijing 2000, the Two Sides have maintained frequent exchange of high-level visits, which has led to a high-level political dialogue and cooperation. The Forum mechanism has improved and the consultation mechanism and dialogue channels between the Two Sides are diversified with the establishment of political consultation mechanisms and joint committees on economic cooperation and trade and on science and technology between China and some African countries, laying a sound political foundation for the implementation of the follow-up actions of the Forum and development of friendly and cooperative relations between the Two Sides in different fields.

2.1.2 We recognize the importance of high-level visits and the dialogue to enhancing consultation and cooperation between the Two Sides under the new situation and agree to promote the exchange of high-level visits and meetings between our leaders, enrich the contents of such visits and political dialogues, and with regards to peace and development and other important issues, expand common ground, coordinate positions, deepen cooperation, share experiences and pursue common development.

2.1.3 We reaffirm that the principles enshrined in the Charter of the United Nations and the Constitutive Act of the African Union, the Five Principles of Peaceful Co-existence as well as other universally recognized norms governing international relations must be respected.

2.1.4 We agree to give full support to the various existing dialogue mechanisms under the overall framework of the Forum and make political dialogue more oriented towards comprehensive cooperation.

2.2 Peace and Security

2.2.1 We note with satisfaction the deepening of cooperation between the Two Sides in resolving regional conflicts and other problems in Africa. We appreciate China's participation in peacekeeping operations in Africa and express the hope that in order to

make this operation fulfill the mandate early, China should consider intensifying participation. In this context also and in order to strengthen the capacity of African States to undertake Peace Keeping operations, China should give consideration to support Africa in the areas of logistics.

2.2.2 We are resolved to step up cooperation and work together to support an even greater role of the United Nations, the African Union and other sub-regional African organizations in preventing, mediating and resolving conflicts in Africa. We will continue to pay attention to the issue of African refugees and displaced persons. China will continue its active participation in the peacekeeping operations and de-mining process in Africa and provide, within the limits of its capabilities, financial and material assistance as well as relevant training to the Peace and Security Council of the African Union. In order to strengthen the capacity of African States to undertake peacekeeping operations, we look forward to the strengthening of China's cooperation with African States and Sub -regional organizations in the areas of logistics.

2.3 Non-Traditional Security Issues

2.3.1 We realize that non-traditional security issues such as terrorism, small arms trafficking, drug trafficking, illegal migration, transnational economic crimes, infectious diseases and natural disasters have become new variables affecting international and regional security, posing new challenges to international and regional peace and stability.

2.3.2 We further agree that non-traditional security issues, given their complexity and profound background, must be addressed with an integrated approach of political, economic, legal, scientific and technological means and through extensive and effective international cooperation.

2.3.3 We are determined to intensify dialogue on the way forward for our coordination and joint action in respect of new non-traditional security issues.

2.4 Terrorism

2.4.1 We agree that terrorism is a threat to peace and security of all countries and therefore must be fought through close and effective cooperation. China supports Africa's efforts to prevent and combat terrorism, including its adoption of a counter-terrorism convention and the establishment of a centre of studies and research on terrorism in Algiers.

2.4.2 We agree to further strengthen our cooperation in combating terrorism under the auspices of the United Nations and at other international fora.

3. MULTILATERAL COOPERATION

3.1 Cooperation on International Affairs

3.1.1 We note that consultations and cooperation between the Two Sides on international affairs are gaining momentum, which is evidenced by their common position, mutual support and joint efforts to safeguard their common interests on major issues of principle such as national sovereignty and territorial integrity, non-interference in internal affairs, peaceful settlement of disputes, peaceful co-existence, national dignity and right to development.

3.1.2 We recognize that the world is undergoing complex and profound changes with peace and development remaining the major themes of our era. Destabilizing factors against world peace and security are on the rise, while the unfair and inequitable international order has not seen fundamental changes. Economic globalization, on the other hand, has reinforced interdependence among countries and regions, while at the same time bringing more challenges than opportunities to developing countries. Under

such new situations, both sides reaffirmed that it is necessary for them to step up their consultations and cooperation.

3.1.3 The Two Sides agree to strengthen their coordination and mutual support in multilateral fields. China reaffirms its position and commitment that as a permanent member of the UN Security Council, it will as always stand by the African countries at the United Nations and other international fora and support proposals and positions of the African Union.

3.1.4 We are resolved to intensify, within the framework of the Forum, consultations and substantial cooperation between the Two Sides in the UN system, the World Trade Organization and other international organizations. The Chinese side pledges to support those African countries that are not yet WTO members in their efforts to join the organization.

3.1.5 The Two Sides welcome the adoption by the UN General Assembly during its 57th session of Resolution 57/265 related to the effective and immediate establishment of the "World Solidarity Fund for the Struggle Against Poverty", and appeal to the regional and international organizations concerned to implement this resolution with a view to ensuring speedy and concrete operation of the Fund.

3.2 The Forum Mechanism and the AU/NEPAD

3.2.1 We note the unremitting efforts of African countries to promote their unity and revitalize their economy, particularly the general framework developed by the AU through the NEPAD process for democracy, unity, rejuvenation and development of Africa. The African side expresses its appreciation for the attention and support of China in this respect. We call upon the international community to pay greater attention to the special challenges and difficulties facing the African continent, and provide stronger support and assistance to African governments and peoples in accordance with the priorities outlined in NEPAD document.

3.2.2 The Chinese side, encouraged by the progress of the NEPAD implementation and African regional cooperation, will support and assist African countries in realizing their objectives for peace and development of the continent. China will, under the framework of the Forum on China-Africa Cooperation, take concrete measures to strengthen cooperation with African countries, African regional and sub-regional organizations in priority sectors identified under the NEPAD, such as infrastructure development, prevention and treatment of communicable and infectious diseases (HIV/AIDS, malaria and tuberculosis, etc.) human resources development and agriculture.

3.2.3 In order to promote and develop a mutually beneficial cooperation in all these sectors, both parties need to enhance consultation and coordination.

4. ECONOMIC DEVELOPMENT

4.1 Agriculture

4.1.1 We recognize that agricultural development is an effective approach to ensure food security, eradicate poverty and improve people's livelihood in Africa. To strengthen cooperation in agriculture, which will facilitate experience-sharing and promote Africa's economic development, is an important measure to consolidate follow-up actions to the Forum, to develop agriculture in order to strengthen the food security of Africa and to increase its exports to China and other markets.

4.1.2 We take note of the positive efforts and the experience thus accumulated by agricultural institutions of the Two Sides in developing exchanges, exploring new measures for agricultural cooperation and strengthening agro-technological cooperation and personnel training. We agree that a work plan on China-Africa agricultural cooperation for the period 2004-2006 is essential for enhanced agricultural cooperation in such areas as land and water resource management, agro-infrastructure

development, farming, breeding, aquaculture, food security, exchange and transfer of applied agricultural technology, skills transfer, technical assistance, manufacturing of farm machinery and processing of farm produce.

China will continue to support and encourage strong and viable Chinese enterprises, through financial and policy incentive schemes, to develop agricultural cooperation projects in Africa.

4.2 Infrastructure

4.2.1 We agree that underdeveloped infrastructure is still an obstacle to Africa's social and economic development. Infrastructure development and improvement have been identified by African countries as one of the priority areas under NEPAD. We note that the Chinese Government has for decades provided loans and grant assistance to African countries mainly to help them build roads, bridges, hospitals, schools and other infrastructure projects, thus making positive contribution to social and economic development of recipient countries.

4.2.2 We agree to continue to place infrastructure development on top of China-Africa cooperation agenda and actively explore diversified forms of mutually beneficial cooperation. To this effect, China will support particularly the infrastructural projects aiming at contributing to the reduction of the negative impact on land locked economies due to lack of access to the sea. China will encourage its enterprises to take an active part in Africa's infrastructure projects and expand cooperation in transportation, telecommunication, energy, water supply, electricity and other fields.

African countries welcome China's position and will identify priority projects under the principle of friendly consultation and acting in accordance with one's capability. Enterprises on both sides are encouraged to conduct mutually beneficial cooperation, particularly in areas like roads, construction, telecommunication and power supply.

4.3 Trade

4.3.1 We take note of the rapid development of China-Africa trade, the continued growth of trade volume, the increasing movement of business people and the continued improvement of trade laws and regulations.

4.3.2 We recognize the need to expand the balanced two-way trade between the Two Sides.

4.3.3 We also recognize the importance of greater market access, which should be complemented by enhancing the supply capabilities of African countries.

4.3.4 The Chinese side has decided to grant zero-tariff treatment to some commodities of African LDCs for access to Chinese market. The Chinese side will, starting from 2004, negotiate lists of tariff-free goods and the rules of origin with the countries concerned on a bilateral basis.

African countries express their appreciation of China's gesture. The countries concerned are ready to cooperate closely with China in identifying such tariff-free goods and determining the rules of origin and to make all necessary preparations for the bilateral negotiation for that purpose.

4.4 Investment

4.4.1 We take note of the continuous increase of mutual investment between the Two Sides, particularly the rapid growth in China's investment in Africa. Our Governments' measures to support and encourage enterprise investment have produced initial results.

4.4.2 We agree that the "China-Africa Business Conference", which was held in parallel with the Ministerial Conference, has contributed to better mutual understanding between entrepreneurs on the Two Sides and will boost investment and cooperation. We reaffirm

our support and encouragement to enterprises of our respective countries to implement the investment and cooperation initiatives reached at the Business Conference.

4.4.3 We are resolved to take concrete measures to continuously promote investment in both directions. China will further encourage and support its strong and viable enterprises of all ownerships to invest in Africa, including through the creation of China-Africa joint ventures aimed at encouraging the transfer of technology and the creation of employment in African countries. Both sides agree to take investment facilitation measures by also focusing on simplification of approval procedures for Chinese companies, which are interested in investing in Africa. African countries are encouraged to conclude with China bilateral agreements on investment protection and on the avoidance of double taxation.

4.4.4 African countries and regional groupings are urged to designate a competent organization to hold consultations with the China Council for the Promotion of International Trade (CCPIT) with a view to establishing a China-Africa Chamber of Industry and Commerce at an early date.

4.5 Tourism Cooperation

4.5.1 We agree that tourism development by African countries is an effective measure to boost national economic development. We note that tourism cooperation between China and some African countries have made substantive progress.

4.5.2 With a view to further enhancing China-Africa tourism cooperation and cognizant of China's significant gesture of granting Approved Destination Status (ADS) to Mauritius, Zimbabwe, Tanzania, Kenya, Ethiopia, Seychelles, Tunisia, and Zambia, African countries call on China to grant ADS to other African countries.

4.6 Debt Relief

4.6.1 African countries note with satisfaction that China has signed protocols on debt relief and cancellation with 31 least developed and heavily indebted poor countries (HIPC) in Africa ahead of its committed schedule, reducing or canceling altogether 156 matured debts totaling RMB 10.5 billion Yuan. African countries express their appreciation to China, which has heavy foreign debts of its own, for what it has done to reduce the African debts owed to the country.

4.6.2 The African debt issue constitutes one of the major obstacles to Africa's development. The Two Sides are resolved to work closely and continuously to urge the international community to pay greater attention to the issue and seek an expeditious solution. China is ready to coordinate its position with African countries at international fora and appeal to the international community, particularly developed countries, to take concrete steps to implement expeditiously the HIPC Debt Initiative. This should include the new approach for those countries with low and intermediate income that are not eligible for HIPC Debt Initiative and alleviate the burden on Africa's economic development and rejuvenation.

4.7 Development Assistance

4.7.1 African countries take note of the positive efforts of China, which is itself an assistance recipient country, to provide assistance to African countries to the best of its capability.

4.7.2 To support the development cause of African countries, China agrees to continue to provide, in light of China's financial position and economic development, economic assistance to African countries without attaching any political conditions and increase grant assistance as may be appropriate for projects to be agreed by both sides.

African countries undertake that they will, in the spirit of South-South cooperation and under the principle of acting in accordance with one's capability, propose, discuss and reach agreement with China on priority projects and strive to ensure their implementation.

4.8 Natural Resources and Energy Development

4.8.1 We recognize that the Two Sides share the same position on sustainable exploration and utilization of natural resources to promote social and economic prosperity and development of mankind. The cooperation between the Two Sides on natural resources exploration, particularly energy development, has been very productive, but the scope of such cooperation has yet to be expanded.

4.8.2 In this regard, we agree to strengthen our consultations on such cooperation and work out modalities to promote the objectives. China is ready to take an active part in resources development projects in African countries and increase its investment in this area under the principle of mutual benefit, reciprocity and sustainable development. African countries will provide all necessary information to and accord facilities for Chinese enterprises and promote the effective cooperation between enterprises on the Two Sides in accordance with international commercial rules and practice.

The Two Sides undertake to see to it that all cooperation projects comply with the principle of environmental protection and that enterprises implementing cooperation projects formulate specific plans for environmental protection in general and forestry exploitation in particular.

5. SOCIAL DEVELOPMENT

5.1 Human Resources Development and Educational Cooperation

5.1.1 We note that as a follow-up to the Forum on China-Africa Cooperation -- Ministerial Conference Beijing 2000, China has set up an African Human Resources Development

Fund exclusively for African personnel training. Over the past three years, China has organized training courses or programmes of diverse forms for Africa under this special fund.

African countries, attaching great importance to stronger cooperation with China in human resources development, have initiated cooperation plans and provided logistic support for training programmes and cooperation projects.

5.1.2 We are fully aware of the vital importance of talent training and capacity building to sustainable development in Africa and of the great potential for cooperation between the Two Sides in human resources development.

5.1.3 We are resolved to take concrete measures to strengthen performance-based and result-specific cooperation between the Two Sides in human resources development. China will, in the next three years, further increase its financial contribution to the African Human Resources Development Fund for the training of up to 10,000 African personnel in different fields.

African countries undertake to contribute to such cooperation by providing necessary logistic support and facilitation and selecting the appropriate persons from their own countries for the training programmes.

5.1.4 We take note of the fact that bilateral human resources development co-operation will be coordinated by each individual country bilaterally. However, in order to make the cooperation on a multilateral basis more effective, we agree that Ethiopia, the host and co-chair of the current conference will, in cooperation with the African diplomatic corps in Beijing, serve as a coordinator responsible for communicating with China on African countries' requests, proposals and specific arrangements concerning human resources development in the next three years.

5.1.5 We agree to step-up educational cooperation. The Two Sides will exchange teachers and new scholarships and set-up channels of communication for exchange of

ideas between their institutions of higher learning and Technical and Vocational Education and Training (TVET). China will continue to help African institutions of higher learning and Technical and Vocational Education and Training (TVET) to improve and expand their academic disciplines and fields of specialization.

5.1.6 The Two Sides will strengthen their exchange of experience and cooperation in science and technology under the framework of the China-Africa Cooperation Forum with a view to promoting economic development and social progress.

5.2 Cooperation in Medical Care and Public Health

5.2.1 We take note of the new progress in the bilateral cooperation in the health field. On the one hand, China has continued to dispatch medical teams to Africa. In the past three years, 53 protocols have been concluded or renewed for this purpose. On the other is the convocation in 2002 of the China-Africa Forum on Traditional Medicine and adoption of the Plan of Action for the Cooperation of Traditional Medicine between China and African Countries.

5.2.2 We are aware of the common threat to mankind posed by the worldwide spread of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis, Ebola and SARS, and find it necessary for the Two Sides to enhance cooperation on public health contingency response mechanism and vigorously carry out activities in connection with the exchange of experience in the health and medical fields.

5.2.3 China will continue to send medical teams to Africa. In view of the current scope of its overseas medical mission and in light of its own capacity and African countries' needs, China will consider the requests of African countries for new, renewed or additional medical teams. China will endeavor to address African countries' request about the composition of the teams. China will continue to provide African countries with some free medicine, medical instruments or materials. It will step up the training of local medical workers. African countries for their part undertake to provide appropriate working and living conditions for Chinese medical teams.

5.2.4 The Two Sides, decide to extend to new areas and enhance their traditional medicine R&D cooperation, experience-sharing and technical exchanges, in particular, in the prevention and control of HIV/AIDS, malaria, tuberculosis, SARS and Ebola, take the training of specialized health care personnel as a priority of their cooperation on human resources development.

5.3 Cultural Exchange and Cooperation

5.3.1 We note with pleasure the increasingly frequent cultural exchanges of diverse forms between the Two Sides. We recognize the importance of cultural exchanges and cooperation to maintaining the diversity of human culture, enhancing mutual understanding and friendship between different nations and ethnic groups, defusing the confrontations and conflicts endangering world peace and stability, and achieving common prosperity and the progress of mankind.

5.3.2 We are resolved to enhance cultural exchanges between the Two Sides. In this connection, China has decided that the annual international art festival "Meet in Beijing" to be held in 2004 will feature Africa and its arts. Eight to ten African art troupes will be invited to perform and a number of African art exhibitions will be staged in China. In addition, under bilateral cultural exchange programs, China will invite government cultural delegations from Africa to attend the art festival.

China has further decided to organize a culture programme "Voyage of Chinese Culture to Africa" in 2004. China will send its performing, acrobatic and martial arts troupes to Africa and stage a Chinese Art Festival.

African countries undertake to respond positively to the Chinese initiative and provide all necessary support and facilities for these activities.

5.4 People-to-people Exchange

5.4.1 We note that all our governments attach great importance and provide proper guidance to expanded people-to-people exchanges so as to promote understanding, trust and cooperation between peoples of the Two Sides.

5.4.2 We are resolved to continue to encourage people-to-people contacts and exchanges and to deepen the traditional friendship between the Two Sides. To this end, China proposes a "China-Africa Youth Festival" to be celebrated in China in 2004, which will serve as a channel for collective dialogue and cooperation between Chinese and African youth organizations, help boost their cooperation and exchanges and lay the groundwork for China-Africa friendship from generation to generation. African countries respond positively to China's initiative and encourage their youth organizations, statesmen and entrepreneurs to participate in this event.

6. FOLLOW-UP MECHANISM

The Two Sides are satisfied with the smooth progress of the Forum's follow-up mechanism and agree to hold the Third Ministerial Conference in China in three years' time and the Senior Officials' Meeting (SOM) in two years' time pursuant to the Procedures of the Follow-up Mechanism of the Forum on China-Africa Cooperation.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zyzl/hywj/t157710.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ**Follow-Up Actions of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC)****Remarks by Assistant Minister of Foreign Affairs, Mr. He Yafei**

Thanks to the concerted efforts of China and Africa, all the follow-up actions of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) have progressed smoothly since the Fourth Senior Official's Meeting of FOCAC in August 2005.

I. Cooperations in the political field were further strengthened.

High-level exchange of visits between China and Africa reached a new high. From last September to now, six presidents, three prime ministers, one vice president and eight foreign ministers of African countries visited China. Last year, Chairman Wu Bangguo of the Standing Committee of China's National People's Congress, Li Changchun, Member of the Standing Committee of the Political Bureau of the CPC Central Committee, and Vice Premier Huang Ju of the State Council visited Africa respectively. Early this year, Foreign Minister Li Zhaoxing visited six African countries and this was the 16th year in a run in which the Chinese Foreign Minister had chosen Africa as the first place to visit in a new year. Last April, President Hu Jintao visited Morocco, Nigeria and Kenya. In the middle of this June, Premier Wen Jiabao will visit seven African countries, namely, Egypt, Ghana, the Republic of the Congo, Angola, South Africa, Tanzania and Uganda.

The Chinese Government has all along given a high priority in its diplomacy to the development of friendly ties and cooperation with Africa. Last January, the Chinese Government issued China's African Policy, and expressed its readiness to establish and develop a new type of strategic partnership with Africa featuring political equality and mutual trust, economic win-win cooperation and cultural exchange. It was the first time for the Chinese Government to issue a document comprehensively expounding on China's policy towards Africa and it was also the first time for the Chinese Government to issue a policy paper that focused on an entire continent. It demonstrates China's

sincere wish and firm resolve to develop friendly ties and cooperation between the two sides in the new circumstances. On May 25th, State Councilor Tang Jiaxuan reaffirmed in his speech that the Chinese Government placed high value on the development of friendly and cooperative China-Africa relations when he attended the reception celebrating the 43rd anniversary of the "African Liberation Day" hosted by the African diplomatic corps in China.

In international affairs, China and Africa continued to maintain close consultation and cooperation. Not long ago, in the election of the UN Human Rights Council, China and Africa supported each other and produced very good results. On the UN Security Council and other multilateral occasions, China has, as always, supported the reasonable stands of African countries, taken their concerns seriously and spoken out in favor of its African friends to uphold justice on issues concerning their legitimate rights and interests. China closely follows and actively supports the peace cause of Africa. Early this year, as the special envoy of the Chinese Government, Vice Foreign Minister Lu Guozeng was invited to the Sixth African Union Summit in Sudan as an observer. On behalf of the Chinese Government, he provided the AU with assistance gratis worth US\$400,000 to be used in AU's peacekeeping operations in Darfur, Sudan. Vice Minister Lu specially went to the Darfur region to learn the situation on the ground. By the end of May, the 435-person peacekeeping force sent by China had been deployed in Sudan. As things stand now, China takes part in seven UN peacekeeping operations in Africa and 1,295 Chinese are on peacekeeping missions on the continent.

African countries have given staunch support to China over the Taiwan question and other major issues. Last February, the Taiwan authorities, regardless of the opposition from people on both sides of the Straits, announced the decision to cease the function of the "National Unification Council" and the application of the "National Unification Guidelines". Forty-seven African countries having diplomatic ties with China expressed their support in various forms for the just position of the Chinese Government and people in opposing "Taiwan Independence" and safeguarding national unity. Thanks to the support of the friendly countries from Africa and other regions, China defeated the

Taiwan authorities' plot of "returning to the UN" for the 13th time last September and foiled their attempt to participate in the World Health Assembly for the 10th time last May. The Chinese side expresses its appreciation and gratitude to its African friends for upholding justice and supporting the great cause of China's reunification.

II. Economic cooperation and trade between China and Africa continued to register robust growth.

In 2005, China-Africa trade volume was US\$39.74 billion, up by 34.9% than the previous year and China ran a trade deficit of US\$2.4 billion. The Chinese side takes seriously some African countries' trade deficit with China and has taken measures to encourage Chinese companies to increase imports from African countries in order to close the gap. At the Second Ministerial Conference of FOCAC at the end of 2003, the Chinese Government announced that it would give zero-tariff treatment to 190 kinds of commodities imported from least developed countries in Africa having diplomatic relations with China with a view to increasing Chinese imports from Africa. After 26 African countries began to enjoy this preferential policy from 1 January 2005, Angola and Senegal will join them from 1 July of this year. According to the statistics of the Chinese Customs, in 2005, the value of the imported African goods covered by this preferential policy totaled US\$380 million, up by 87.8% on a year-on-year basis, which was 53 percentage points higher than the growth rate of China's imports from Africa in the same period of the previous year. This has shown that the Chinese policy of exempting tariff for some African goods has brought about tangible results. In the future, China will continue to take new measures to facilitate the sound and fast growth of trade with Africa.

China's investment in Africa was also on the rise. According to preliminary statistics, China's accumulated direct investment in Africa had amounted to US\$1.18 billion by the end of 2005, and China had established more than 800 enterprises in Africa. It had investment projects in 49 African countries in a wide range of areas including trade,

manufacturing and processing, resources development, transportation, telecommunication and agriculture.

In addition, China, within its own capacity, continued to provide African countries with assistance gratis, interest-free loans and concessional loans. China also undertook infrastructure projects such as road paving, hospital building, urban water supply facilities and house construction to help African countries achieve economic and social development. Starting from 2005, the Chinese Government provided African countries plagued by droughts, pests and diseases with emergency disaster-relief assistance, including humanitarian assistance supplies, medicines, food and cash.

III. China-Africa cooperation in social development made fresh headway.

At the second Ministerial Conference of the Forum in December 2003, Premier Wen Jiabao announced that from 2004 to 2006 China would help train 10,000 Africans of various professions. From January 2004 to April 2006, China trained 7,600 people for African countries, among whom 4,600 received training in 2005 alone. Both government officials and technicians from African countries were trained. The training courses covered a wide range of areas, including administration, economic management, medicine and health care, computer network and communication, agro-technology, consular protection, education and environmental protection. It is estimated that this year China will train 3,000 Africans. As the plan is now being smoothly implemented, the Chinese side will train even more Africans than what Premier Wen solemnly pledged.

China-Africa cooperation in education within the framework of the Forum was enhanced. On 27 November 2005, China-African Forum of Ministers of Education was held in Beijing. Seventeen African ministers of education attended the forum, during which they held dialogue on national strategies on educational development in China and African countries and international exchanges and cooperation. The Chinese side announced that in the coming five years the number of African students covered by the scholarship program of the Chinese Government would be doubled, that from 2006 to 2008, 1,000 educational officials and teachers would be trained annually for Africa, and that new

measures would be taken to strengthen academic exchanges and to help teach the Chinese language in Africa. All this has been a success story of multilateral educational cooperation between China and Africa under the framework of the Forum.

In the second half of 2005, Namibia, Botswana, Madagascar and Lesotho were given the Approved Destination Status (ADS) by China for Chinese tourists. So far sixteen African countries have become approved destinations for outbound Chinese tourists traveling at their own expenses.

China and Africa continued their rich and fascinating cultural exchanges and cooperation. Since August 2005, six Chinese art troupes have been to seven African countries, staging performances of singing, dancing, acrobatics and martial arts. Six African art troupes visited China. The two sides had active exchanges in literature, film and TV industry, archeology, and museum exhibition. In addition, China continued to train acrobatic performers for Ethiopia, Kenya and Tanzania and sent experts to Cameroon to give training courses on modern dancing. In the latter half of this year, China will hold in South Africa a series of cultural events known as "Get the Feel of China".

In August 2005, the first group of 12 young Chinese volunteers went to Ethiopia for half-year service there, which proved a success. Their service was fully recognized by the Ethiopian Government, securing a good beginning for young Chinese volunteers to serve Africa in the future. This August, the second China-Africa Youth Festival will be held in China. We are confident that the volunteers' service and events like the youth festival will become the highlights in China-Africa youth exchanges.

In the multilateral context, fresh progress was made in exchange and cooperation between China and NEPAD. China places value on and supports NEPAD. Within the framework of the Forum, the Chinese side has carried out fruitful cooperation through bilateral channels with African countries in those priority areas under NEPAD such as infrastructure development, prevention and treatment of communicable diseases,

human resources development, education and agriculture. The Chinese side has already established direct contact with NEPAD Secretariat. During her visit to South Africa last March, Mme. Xu Jinghu, Secretary-General of the Chinese Follow-up Committee of the Forum, held working talks with Mr. Mucavele, CEO of the NEPAD Secretariat. In the talks, the two sides agreed to strengthen cooperation in human resources development. Mr. Mucavele will visit China in July and discuss with the competent Chinese authorities on how to further expand bilateral cooperation.

In addition, as the scope of China-Africa cooperation continued to expand, more members joined the Chinese Follow-up Committee of the Forum. In the latter half of last year, five ministerial-level Chinese authorities joined the Committee. They are respectively in charge of information industry, radio, film and television, quality inspection, civil aviation and youth exchanges. We now have 27 institutional members on the Committee.

Thanks to the concerted efforts of China and Africa, progress has been made in various follow-up actions in a conscientious and orderly way since the Second Ministerial Conference of the Forum. We are confident that all the objectives set at the Conference will be fully met.

Source: <http://bw.china-embassy.org/eng/xnyfgk/t257860.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ญ

**Full text of Hu Jintao's speech
at Asian-African Business Summit reception**

2005-04-22

The following is the official translation of the speech delivered by Chinese President Hu Jintao at the official reception of the Asian-African Business Summit here Thursday.

Mr. President,

Dear Friends,

Ladies and Gentlemen,

It is a great pleasure today for me to attend this official dinner reception of the Asian-African Business Summit 2005. As business leaders, you are the driving force behind Asian-African economic development and important participants of the two continents' cooperation as well. At a time when Asian and African countries are discussing the establishment of a new-type strategic partnership, more dialogues and exchanges among their businesses communities will definitely add new life to closer Asian-African cooperation.

In the world today, economic globalization is further developing, which presents Asian and African countries with rare opportunities as well as severe challenges. Advancing science and technology, optimization and regrouping of production factors, quickening industrial shift and greater interdependence among states have turned the global economy into an inter-active and integral whole. This has brought about favorable conditions for Asian and African countries to tap their advantages and take an active part in international division of labor and cooperation so as to realize their own development goals. In the meantime, economic globalization has sharpened world-wide

economic and technological competition. New trade barriers, recurring economic and financial crises and widening North-South gap have placed some Asian and African countries in difficult straits of being marginalized.

Faced with both opportunities and challenges, we Asian and African countries must seize opportunities, strengthen cooperation to cope with challenges and seek common development. I would like to share with you some ideas for achieving our objectives.

First, we must proceed from our national conditions while mapping out plans for development. This is the fundamental approach for Asian and African countries to respond to opportunities and challenges posed by deepening economic globalization. Facts have proved that to proceed from the reality and find a development road and model suited to one's national conditions are crucial to gaining the initiative and speeding up development. Therefore, we should have full exchange and share of our respective experiences, draw upon achievements of modern civilization, better grasp and apply the objective laws on developing economy in the context of deepening economic globalization and improve the capacity of self-improvement. It is important to carry out institutional reform and innovation, take advantage of market mechanism, fully tap the potential and strike a balance between long term and immediate interests, growth and environment, and efficiency and fairness. We need to rely on scientific and technological advancement and innovation, optimize economic structure and transform the growth pattern so as to realize all-round, coordinated and sustainable socio-economic development.

Second, we should carry out mutually beneficial cooperation in all fields on an equal footing. This constitutes an effective way for us to respond to the opportunities and challenges of deepening economic globalization. With a variety of resources and different industrial structures, our economies are complementary to one another, hence the great potential for cooperation. We should bring into full play the coordinating role of our respective governments, mobilize and integrate the resources of governments, enterprises, individuals and international economic institutions and adopt a new

approach of intensifying, expanding and enriching our cooperation and giving play to our respective advantage in a wide range of areas with focus on trade, investment, agriculture, resources exploitation, construction of infrastructure and human resource development. We should open up our markets to one another, actively work for free trade arrangements, and coordinate our economic and trade policies. We should work together to raise funds for development, deepen industrial cooperation and guard against financial risks. It is likewise important to increase contacts and exchanges between regional organizations in Asia and Africa with a view to improving South-South cooperation.

Third, we should work together to create an international development environment featuring win-win cooperation. This is an important factor which will enable countries in Asia and Africa to respond successfully to the opportunities and challenges brought about by deepening economic globalization. A fair and rational new international economic order featuring mutual benefit is not only the common aspiration of all developing countries, but a prerequisite for sustainable development. We must strengthen coordination and urge developed countries to show more concern for the interests of developing countries and take concrete steps such as debt alleviation and development assistance with no strings attached. Assistance is also needed to improve the capacity of developing countries in human resources and scientific and technological development and to tap their market potentials. We must cooperate more closely to facilitate the reform of the international economic, trade and financial regime and improve trade environment in the interest of narrowing the gap between the North and the South. We also need to promote North-South dialogue and cooperation on the basis of equality and mutual benefit, support the coordinating role of the United Nations on development issues and bring about an equitable and win-win economic globalization that benefits all.

Ladies and Gentlemen,

The past 27 years of reform and opening-up have brought about earth-shaking changes in China. From 1979 to 2004, China's economy has grown by an average 9.4 percent annually, annual average consumption up 7 percent and trade 16.7 percent. In 2004, China's GDP topped 1.6494 trillion US dollars. Total imports and exports reached 1.1548 trillion US dollars. We have basically put in place a socialist market economy system. Our productivity and overall national strength are constantly growing, social undertakings flourishing and the historic leap from subsistence to a moderately prosperous society is realized on the whole.

However, there remain many problems and challenges on the road ahead posed by a large population, a weak economic foundation and uneven development, and consequently the mounting pressure arising from population, resources and environment. Despite the considerable size of its GDP, China's per capita GDP still trails behind the 100th in the world. Especially, there are about 26 million rural population living in poverty and 22 million urban residents still depending on the subsistence allowances. It is a long uphill journey before China achieves modernization.

Under the new circumstances of deepening economic globalization, one of the major strategic questions demanding close attention is how to maintain the momentum of sustained, rapid, coordinated and healthy economic and social development by keeping in line with reality, seizing the opportunity and coping with the challenges. After years of groping and experiment, we have found a road to development that conforms to China's reality, the trend of our times and reflects the desire of the people. This is the road of building socialism with Chinese characteristics and the road of peaceful development. We will adhere unwaveringly to this road.

We will adhere to the scientific concept on development, remain committed to the people-centered principle, and always work to realize the fundamental goals of elevating people's livelihood, spread the benefits of development to as many people as possible, and give full play to the enthusiasm, initiative and creativity of the people for development.

We will stick to the central task of economic development, strive for a balanced development between urban and rural areas, different regions, economic and social undertakings, man and nature as well as domestic development and opening-up to the world with a view to bringing about a harmonious society with an all-round and parallel development in the economic, social, political and cultural fields.

We will adhere to the direction of building socialist market economy in our reforms, deepen reforms, give full play to the basic role of the market in resources allocation, eliminate the institutional obstacles to economic and social development, put into place and improve system guarantee for comprehensive, coordinated and sustainable development, and constantly increase the creativity of the whole society and strengthen the internal driving force for social progress.

We will stick to a new road of industrialization, focus our efforts on adjusting the economic structure, accelerating the transformation of the economic growth mode and increasing the quality and efficiency of economic growth through scientific advancement and innovation. We will give equal importance to resources development and conservation, step up environmental protection and amelioration, and make rigorous efforts to develop cyclic economy with a view to building a resource-efficient and environment-friendly society along a road of civilized development featuring growing productivity, prosperous life and sound eco-system.

We will adhere to the basic policy of opening up, open our door even wider to the outside world, improve investment and business environment, improve the legal system and build up a more open market system and participate in international economic and technological cooperation and competition in more areas, on a larger scope and at a higher level so as to effectively use international and domestic markets and resources in our quest for common development.

In formulating and implementing development strategies and plans, we take into account both the current and future needs and both the immediate improvement of the

people's livelihood and the long-term development so as to facilitate the sustained, rapid, coordinated and healthy development of China's economy and society. Our goal is quadrupling the GDP of 2000 by 2020, reaching 4 trillion US dollars with a per capita GDP of 3,000 US dollars, and to build a moderately prosperous society benefiting the whole population so that we can play a more constructive role in maintaining world peace and strengthening international cooperation.

Ladies and Gentlemen,

For a long time, China's development has benefited from the vigorous support of the developing countries. As a developing country itself, China takes the strengthening of its friendship and cooperation with developing countries as the cornerstone of its foreign policy and always attaches great importance to enhancing its economic and trade cooperation with Asian and African countries. In 2004, the trade between China and Asian and African countries reached 462.99 billion US dollars, up by 35.5 percent year on year. Imports from Asian countries amounted to 254.07 billion US dollars with a year-on-year growth rate of 35.7 percent and, imports from African countries reached 15.65 billion US dollars, up by 87.1 percent. China has provided preferential tariff treatment to a number of least developed countries and relieved or exempted 172 items of debts of 38 Asian and African countries with a total volume of RMB 13.778 billion. Along with its development, China will expand and deepen its mutually beneficial cooperation with Asian and African countries and increase its assistance to the underdeveloped countries in Asia and Africa.

Facts show that China cannot develop in isolation and the world needs China to achieve global prosperity. I am firmly convinced that a stable, open and prosperous China which adheres to its road of peaceful development will surely contribute more to world peace and common development.

Ladies and Gentlemen,

To build and develop a new type of strategic partnership between Asia and Africa is the common cause of all countries in the two continents. China will, as always, do its utmost to strengthen Asian-African friendship and solidarity and intensify all-round cooperation between us. We are ready to work with other countries in Asia and Africa to carry on the Bandung spirit and contribute to the continuous progress in Asia and Africa.

Thank you.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zt/yf/t192832.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

China's African Policy January 2006

2006/01/12

Foreword

The first few years of the new century witness a continuation of complex and profound changes in the international situation and further advance of globalization. Peace and development remain the main themes of our times. Safeguarding peace, promoting development and enhancing cooperation, which is the common desire of all peoples, represents the irresistible historical trend. On the other hand, destabilizing factors and uncertainties in the international situation are on the rise. Security issues of various kinds are interwoven. Peace remains evasive and development more pressing.

China, the largest developing country in the world, follows the path of peaceful development and pursues an independent foreign policy of peace. China stands ready to develop friendly relations and cooperation with all countries on the basis of the Five Principles of Peaceful Coexistence so as to contribute to peace, stability and common prosperity around the world.

The African continent, which encompasses the largest number of developing countries, is an important force for world peace and development. China-Africa traditional friendly relations face fresh opportunities under the new circumstances. By this African Policy Paper, the Chinese Government wishes to present to the world the objectives of China's policy towards Africa and the measures to achieve them, and its proposals for cooperation in various fields in the coming years, with a view to promoting the steady growth of China-Africa relations in the long term and bringing the mutually-beneficial cooperation to a new stage.

Part I:

Africa's Position and Role

Africa has a long history, vast expanse of land, rich natural resources and huge potential for development. After long years of struggle, the African people freed themselves from colonial rule, wiped out apartheid, won independence and emancipation, thus making significant contribution to the progress of civilization.

Following their independence, countries in Africa have been conscientiously exploring a road to development suited to their national conditions and seeking peace, stability and development by joint efforts. Thanks to the concerted efforts of African countries and the Organization of African Unity (OAU)/the African Union (AU), the political situation in Africa has been stable on the whole, regional conflicts are being gradually resolved and economy has been growing for years. The NEPAD has drawn up an encouraging picture of African rejuvenation and development. African countries have actively participated in the South-South cooperation and worked for the North-South dialogue. They are playing an increasingly important role in international affairs.

Africa still faces many challenges on its road of development. However, with the persistent efforts of African countries and the continuous support of the international community, Africa will surely surmount difficulties and achieve rejuvenation in the new century.

Part II:

China's Relations with Africa

China-Africa friendship is embedded in the long history of interchange. Sharing similar historical experience, China and Africa have all along sympathized with and supported each other in the struggle for national liberation and forged a profound friendship.

The founding of the People's Republic of China and the independence of African countries ushered in a new era in China-Africa relations. For over half a century, the two

sides have enjoyed close political ties and frequent exchange of high-level visits and people-to-people contacts. Our bilateral trade and economic cooperation have grown rapidly; cooperation in other fields has yielded good results; and consultation and coordination in international affairs have been intensified. China has provided assistance to the best of its ability to African countries, while African countries have also rendered strong support to China on many occasions.

Sincerity, equality and mutual benefit, solidarity and common development-these are the principles guiding China-Africa exchange and cooperation and the driving force to lasting China-Africa relations.

Part III:

China's African Policy

Enhancing solidarity and cooperation with African countries has always been an important component of China's independent foreign policy of peace. China will unswervingly carry forward the tradition of China-Africa friendship, and, proceeding from the fundamental interests of both the Chinese and African peoples, establish and develop a new type of strategic partnership with Africa, featuring political equality and mutual trust, economic win-win cooperation and cultural exchange. The general principles and objectives of China's African policy are as follows:

- Sincerity, friendship and equality. China adheres to the Five Principles of Peaceful Coexistence, respects African countries' independent choice of the road of development and supports African countries' efforts to grow stronger through unity.
- Mutual benefit, reciprocity and common prosperity. China supports African countries' endeavor for economic development and nation building, carries out cooperation in various forms in the economic and social development, and promotes common prosperity of China and Africa.

- Mutual support and close coordination. China will strengthen cooperation with Africa in the UN and other multilateral systems by supporting each other's just demand and reasonable propositions and continue to appeal to the international community to give more attention to questions concerning peace and development in Africa.

- Learning from each other and seeking common development. China and Africa will learn from and draw upon each other's experience in governance and development, strengthen exchange and cooperation in education, science, culture and health. Supporting African countries' efforts to enhance capacity building, China will work together with Africa in the exploration of the road of sustainable development.

The one China principle is the political foundation for the establishment and development of China's relations with African countries and regional organizations. The Chinese Government appreciates the fact that the overwhelming majority of African countries abide by the one China principle, refuse to have official relations and contacts with Taiwan and support China's great cause of reunification. China stands ready to establish and develop state-to-state relations with countries that have not yet established diplomatic ties with China on the basis of the one China principle.

Part IV

Enhancing All-round Cooperation Between China and Africa

1. The political field

(1) High-level visits

China will maintain the momentum of mutual visits and dialogues between Chinese and African leaders, with a view to facilitating communication, deepening friendship and promoting mutual understanding and trust.

(2) Exchanges between legislative bodies

China favors increased multi-level and multi-channel friendly exchanges on the basis of mutual respect between China's National People's Congress (NPC) on the one hand and parliaments of African countries and the Pan-African Parliament of the AU on the other, for the purpose of deepening understanding and cooperation.

(3) Exchanges between political parties

The Communist Party of China (CPC) develops exchanges of various forms with friendly political parties and organizations of African countries on the basis of the principles of independence, equality, mutual respect and non-interference in each other's internal affairs. The purpose of such exchanges is to increase understanding and friendship and seek trust and cooperation.

(4) Consultation mechanisms

Mechanisms such as national bilateral committees between China and African countries, political consultation between foreign ministries, joint(mixed) committees on trade and economic cooperation and mixed committees on science and technology should be established and improved, so as to institutionalize dialogue and consultation in a flexible and pragmatic manner.

(5) Cooperation in international affairs

China will continue to strengthen solidarity and cooperation with African countries on the international arena, conduct regular exchange of views, coordinate positions on major international and regional issues and stand for mutual support on major issues concerning state sovereignty, territorial integrity, national dignity and human rights. China supports African nations' desire to be an equal partner in international affairs. China is devoted, as are African nations, to making the UN play a greater role,

defending the purposes and principles of the UN Charter, establishing a new international political and economic order featuring justice, rationality, equality and mutual benefit, promoting more democratic international relationship and rule of law in international affairs and safeguarding the legitimate rights and interests of developing countries.

(6) Exchanges between local governments

China's Central Government attaches importance to the exchanges between local governments of China and African countries, vigorously supports twin province/state and twin city relationship aimed at facilitating bilateral exchanges and cooperation in local development and administration.

2. The economic field

(1) Trade

The Chinese Government will adopt more effective measures to facilitate African commodities' access to Chinese market and fulfill its promise to grant duty-free treatment to some goods from the least developed African countries, with a view to expanding and balancing bilateral trade and optimizing trade structure. It intends to settle trade disputes and frictions properly through bilateral or multilateral friendly consultation, mutual understanding and mutual accommodation. Efforts will be made to encourage business communities on both sides to set up China-Africa Joint Chamber of Commerce and Industry. When conditions are ripe, China is willing to negotiate Free Trade Agreement (FTA) with African countries and African regional organizations.

(2) Investment

The Chinese Government encourages and supports Chinese enterprises' investment and business in Africa, and will continue to provide preferential loans and buyer credits

to this end. The Chinese Government is ready to explore new channels and new ways for promoting investment cooperation with African countries, and will continue to formulate and improve relevant policies, provide guidance and service and offer convenience. African countries are welcome to make investment in China. The Chinese Government will continue to negotiate, conclude and implement the Agreement on Bilateral Facilitation and Protection of Investment and the Agreement on Avoidance of Double Taxation with African Countries. The two sides should work together to create a favorable environment for investment and cooperation and protect the legitimate rights and interests of investors from both sides.

(3) Financial cooperation

To further develop China-Africa cooperation in the area of finance, the Chinese Government will support the effort of Chinese financial institutions to increase exchanges and cooperation with their counterparts in African countries as well as regional financial institutions in Africa.

(4) Agricultural cooperation

China intends to further promote its agricultural cooperation and exchanges with African nations at various levels, through multiple channels and in various forms. Focus will be laid on the cooperation in land development, agricultural plantation, breeding technologies, food security, agricultural machinery and the processing of agricultural and side-line products. China will intensify cooperation in agricultural technology, organize training courses of practical agricultural technologies, carry out experimental and demonstrative agricultural technology projects in Africa and speed up the formulation of China-Africa Agricultural Cooperation Program.

(5) Infrastructure

The Chinese Government will step up China-Africa cooperation in transportation, communication, water conservancy, electricity and other infrastructures. It will vigorously encourage Chinese enterprises to participate in the building of infrastructure in African countries, scale up their contracts, and gradually establish multilateral and bilateral mechanisms on contractual projects. Efforts will be made to strengthen technology and management cooperation, focusing on the capacity-building of African nations.

(6) Resources cooperation

The Chinese Government facilitates information sharing and cooperation with Africa in resources areas. It encourages and supports competent Chinese enterprises to cooperate with African nations in various ways on the basis of the principle of mutual benefit and common development, to develop and exploit rationally their resources, with a view to helping African countries to translate their advantages in resources to competitive strength, and realize sustainable development in their own countries and the continent as a whole.

(7) Tourism cooperation

China will implement the program of Chinese citizens' group tour to some African nations and, grant more African countries, as they wish and as far as feasible, Approved Destination Status for out-bound Chinese tourist groups. China welcomes citizens from African nations for a tour of the country.

(8) Debt reduction and relief

China is ready to continue friendly consultation with some African countries with a view to seek solution to, or reduction of, the debts they owe to China. It will urge the international community, developed countries in particular, to take more substantial action on the issue of debt reduction and relief for African nations.

(9) Economic assistance

In light of its own financial capacity and economic situation, China will do its best to provide and gradually increase assistance to African nations with no political strings attached.

(10) Multilateral cooperation

China is ready to enhance consultation and coordination with Africa within multilateral trade systems and financial institutions and work together to urge the UN and other international organizations to pay more attention to the question of economic development, promote South-South cooperation, push forward the establishment of a just and rational multilateral trade system and make the voices of developing countries heard in the decision-making of international financial affairs. It will step up cooperation with other countries and international organizations to support the development of Africa and help realize Millennium Development Goals in Africa.

3. Education, science, culture, health and social aspects

(1) Cooperation in human resources development and education

The Chinese Government will give full play to the role of its "African Human Resources Development Foundation" in training African personnel. It will identify priority areas, expand areas of cooperation and provide more input according to the needs of African countries so as to achieve greater results.

Exchange of students between China and Africa will continue. China will increase the number of government scholarships as it sees fit, continue to send teachers to help African countries in Chinese language teaching and carry out educational assistance project to help develop Africa's weak disciplines. It intends to strengthen cooperation in such fields as vocational education and distance learning while encouraging exchanges and cooperation between educational and academic institutions of both sides.

(2) Science and technology cooperation

Following the principles of mutual respect, complementarity and sharing benefits, China will promote its cooperation with Africa in the fields of applied research, technological development and transfer, speed up scientific and technological cooperation in the fields of common interest, such as bio-agriculture, solar energy utilization, geological survey, mining and R&D of new medicines. It will continue its training programs in applied technologies for African countries, carry out demonstration programs of technical assistance, and actively help disseminate and utilize Chinese scientific and technological achievements and advanced technologies applicable in Africa.

(3) Cultural exchanges

China will implement agreements of cultural cooperation and relevant implementation plans reached with African countries, maintain regular contacts with their cultural departments and increase exchanges of artists and athletes. It will guide and promote cultural exchanges in diverse forms between people's organizations and institutions in line with bilateral cultural exchange programs and market demand.

(4) Medical and health cooperation

China is ready to enhance medical personnel and information exchange with Africa. It will continue to send medical teams and provide medicines and medical materials to African countries, and help them establish and improve medical facilities and train medical personnel. China will increase its exchanges and cooperation with African countries in the prevention and treatment of infectious diseases including HIV/AIDS and malaria and other diseases, research and application of traditional medicine and experience concerning mechanism for public health emergencies.

(5) Media cooperation

China wishes to encourage multi-tiered and multi-formed exchange and cooperation between the media on both sides, so as to enhance mutual understanding and enable objective and balanced media coverage of each other. It will facilitate the communication and contacts between relevant government departments for the purpose of sharing experiences on ways to handle the relations with media both domestic and foreign, and guiding and facilitating media exchanges.

(6) Administrative cooperation

China will carry out exchange and cooperation with African countries in civil service system building, public administration reform and training of government personnel. The two sides may study the feasibility of setting up a mechanism for personnel and administrative cooperation.

(7) Consular cooperation

China will hold regular/irregular consular consultations with African countries during which the two sides may have amicable discussions on urgent problems or questions of common interest in bilateral or multilateral consular relations in order to improve understanding and expand cooperation. The Chinese side will work with Africa to facilitate personnel flow and ensure the safety of their nationals.

(8) People-to-people exchange

China will encourage and facilitate the exchanges between people's organizations of China and Africa, especially the youth and women, with a view to increasing the understanding, trust and cooperation of people on both sides. It will encourage and guide Chinese volunteers to serve in African countries.

(9) Environmental cooperation

China will actively promote China-Africa cooperation in climate change, water resources conservation, anti-desertification, bio-diversity and other areas of environmental protection by facilitating technological exchange.

(10) Disaster reduction, relief and humanitarian assistance

China will actively carry out personnel exchange, training and technological cooperation in the fields of disaster reduction and relief. It will respond quickly to African countries' request for urgent humanitarian aid, encourage and support exchange and cooperation between the Red Cross Society of China and other NGOs on the one side and their African counterparts on the other side.

4. Peace and security

(1) Military cooperation

China will promote high-level military exchanges between the two sides and actively carry out military-related technological exchanges and cooperation. It will continue to help train African military personnel and support defense and army building of African countries for their own security.

(2) Conflict settlement and peacekeeping operations

China supports the positive efforts by the AU and other African regional organizations and African countries concerned to settle regional conflicts and will provide assistance within our own capacity. It will urge the UN Security Council to pay attention to and help resolve regional conflicts in Africa. It will continue its support to and participation in UN peacekeeping operations in Africa.

(3) Judicial and police cooperation

China is prepared to promote exchange and cooperation between Chinese and African judicial and law enforcement departments. The two sides may learn from each other in legal system building and judicial reform so as to be better able to prevent, investigate and crack down on crimes. China will work together with African countries to combat transnational organized crimes and corruption, and intensify cooperation on matters concerning judicial assistance, extradition and repatriation of criminal suspects.

China will cooperate closely with immigration departments of African countries in tackling the problem of illegal migration, improve exchange of immigration control information and set up an unimpeded and efficient channel for intelligence and information exchange.

(4) Non-traditional security areas

In order to enhance the ability of both sides to address non-traditional security threats, it is necessary to increase intelligence exchange, explore more effective ways and means for closer cooperation in combating terrorism, small arms smuggling, drug trafficking, transnational economic crimes, etc.

Part V:

Forum on China-Africa Cooperation And Its Follow-up Actions

Launched in 2000, the Forum on China-Africa Cooperation has become an effective mechanism for the collective dialogue and multilateral cooperation between China and Africa and put in place an important framework and platform for a new type of China-Africa partnership featuring long-term stability, equality and mutual benefit.

China attaches importance to the positive role of the Forum on China-Africa Cooperation in strengthening political consultation and pragmatic cooperation between China and Africa, and stands ready to work with African countries to conscientiously implement the

Beijing Declaration of the Forum on China-Africa Cooperation, the Program for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development and the Forum on China-Africa Cooperation-Addis Ababa Action Plan (2004-2006) and its follow-up action plans. China will work with African countries within the framework of the Forum to explore new ways to enhance mutual political trust, promote the comprehensive development of pragmatic cooperation, further improve the mechanism of the forum, and try to find the best way for furthering cooperation between the Forum and the NEPAD.

Part VI:

China's Relations with African Regional Organizations

China appreciates the significant role of the AU in safeguarding peace and stability in the region and promoting African solidarity and development. China values its friendly cooperation with the AU in all fields, supports its positive role in regional and international affairs and stands ready to provide the AU assistance to the best of its capacity.

China appreciates and supports the positive role of Africa's sub-regional organizations in promoting political stability, economic development and integration in their own regions and stands ready to enhance its amicable cooperation with those organizations.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm>

ภาคผนวก ก

Full text: Address By Hu Jintao President of the People's Republic of China At the Opening Ceremony of the Beijing Summit of The Forum on China-Africa Cooperation Beijing, 4 November 2006

Your Excellency Prime Minister Meles Zenawi,

Distinguished colleagues and guests,

Ladies and Gentlemen,

Dear Friends,

Our meeting today will go down in history. We, leaders of China and African countries, in a common pursuit of friendship, peace, cooperation and development, are gathered in Beijing today to renew friendship, discuss ways of growing China-Africa relations and promote unity and cooperation among developing countries. On behalf of the Chinese Government and people and in my own name, I wish to extend a very warm welcome to you and deep appreciation to you for attending the Summit. I also want to extend, through the African leaders present today, the cordial greetings and best wishes of the Chinese people to the brotherly African people.

The Forum on China-Africa Cooperation was jointly set up by China and Africa in October 2000, a major initiative taken to promote traditional China-Africa friendship and cooperation. In the six years since then, two ministerial conferences have been held, first in Beijing and then in Addis Ababa. Today, the Forum serves as an important platform and effective mechanism for conducting collective dialogue, exchanging

experience in governance and enhancing mutual trust and cooperation in practical terms between China and African countries.

Dear colleagues and friends,

This year marks the 50th anniversary of the inauguration of diplomatic ties between New China and African countries. Though vast oceans keep China and Africa far apart, the friendship between our peoples has a long history and, having been tested by times, is strong and vigorous. In the long course of history, the Chinese and African peoples, with an unyielding and tenacious spirit, created splendid and distinctive ancient civilisations. In the modern era, our peoples launched unremitting and heroic struggle against subjugation, and have written a glorious chapter in the course of pursuing freedom and liberation, upholding human dignity, and striving for economic development and national rejuvenation. The progress and development of China and Africa are a major contribution to the advancement of human civilisation.

During the past five decades, the Chinese and African peoples have forged close unity, and our friendship has flourished. China-Africa exchanges and cooperation have grown in all fields and yielded fruitful results. In international affairs, China and Africa enjoy trust and cooperate closely to uphold the legitimate rights and interests of the developing world.

In all these years, China has firmly supported Africa in winning liberation and pursuing development. China has trained technical personnel and other professionals in various fields for Africa. It has built the Tanzara Railway and other infrastructural projects and sent medical teams and peacekeepers to Africa. All this testifies to the friendship cherished by the Chinese people towards the African people. We in China will not forget Africa's full support for restoring the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations. Nor will we forget the sincere and ardent wish of African countries and people for China to realise complete and peaceful reunification and achieve the goal of building a modern nation.

Today, China-Africa friendship is deeply rooted in the hearts of our two peoples, and our friendship has endured the test of time and changes in the world. This is because we have never strayed from the principle of enhancing friendship, treating each other as equals, extending mutual support and promoting common development in building our ties.

- Friendship provides a solid foundation for reinforcing China- Africa friendly ties. We both value our traditional friendship and are committed to enhancing it.

- Treating each other as equals is crucial for ensuring mutual trust. We both respect the development path independently embarked upon by the other side. We both are serious in addressing each other's concerns and are eager to benefit from each other's practice in development.

- Mutual support is the driving force behind the ever growing China-Africa cooperation. We both wish to see progress in the development endeavour of the other side and sincerely support such endeavour. And we are engaged in comprehensive cooperation.

- Common development is the shared aspiration of the Chinese and African peoples. We are committed to pursuing mutually beneficial cooperation to bring the benefits of development to our peoples.

Dear colleagues and friends,

The world today is undergoing profound and complex changes. But peace, development and cooperation remain the calling of the times. There is a growing trend towards multipolarity and economic globalization. Science and technology are making daily advance, regional cooperation is deepening and there is increasing interdependence among nations. All this has created rare development opportunities for the international community. On the other hand, imbalance in global development, widening gap between North and South, the combination of traditional and non-

traditional security threats as well as increasing factors of instability and uncertainty standing in the way of peace and development all pose a daunting challenge to developing countries in their pursuit of sustainable development.

China is the largest developing country, and Africa is home to the largest number of developing countries. Our combined population accounts for over a third of the world total. Without peace and development in China and Africa, there will be no global peace and development.

In this new era, China and Africa share increasing common interests and have a growing mutual need. The forging of a new type of China-Africa strategic partnership is determined by the dynamics of China-Africa cooperation, and it represents our wish to promote global peace and development. Building strong ties between China and Africa will not only promote development of each side, but also help cement unity and cooperation among developing countries and contribute to establishing a just and equitable new international political and economic order. To enhance this new type of strategic partnership, China will strengthen cooperation with Africa in the following fields:

First, deepen political relation of equality and mutual trust. We will maintain high-level contacts and mutual visits, establish a regular high-level political dialogue mechanism and conduct strategic dialogue to enhance mutual political trust and traditional friendship and achieve common progress through unity.

Second, broaden win-win economic cooperation. We will give full play to our respective strength, enhance economic and trade ties, broaden areas of cooperation, support cooperation between our business communities, upgrade cooperation in human resources development and explore new ways of cooperation so that both sides will share the benefits of development.

Third, expand exchange for cultural enrichment. We will strengthen cultural and people-to-people exchanges to increase mutual understanding and friendship between our two peoples and particularly between the younger generation. We will enhance exchanges and cooperation in education, science and technology, culture, public health, sports and tourism to provide intellectual motivation and cultural support for China-Africa cooperation.

Fourth, promote balanced and harmonious global development. We will enhance South-South cooperation and promote North-South dialogue. We urge developed countries to honour their promises on market access, aid and debt relief. We should strive to meet the Millennium Development Goals and steer economic globalisation in the direction of creating prosperity for all.

Fifth, strengthen cooperation and mutual support in international affairs. We are committed to upholding the purposes and principles of the UN Charter, respecting diversity of the world and promoting democracy in international relations. We call for enhancing international security cooperation based on mutual trust and benefit and addressing each other's concerns through consultation and coordination so that we can jointly respond to threats and challenges to global security.

Dear colleagues and friends,

China values its friendship with Africa. To strengthen unity and cooperation with Africa is a key principle guiding China's foreign policy. China will continue to support Africa in implementing the New Partnership for Africa's Development and in its effort to strengthen itself through unity, achieve peace and stability and economic revitalisation in the region and raise its international standing.

To forge a new type of China-Africa strategic partnership and strengthen our cooperation in more areas and at a higher level, the Chinese Government will take the following eight steps:

1. Double its 2006 assistance to Africa by 2009.
2. Provide US\$3 billion of preferential loans and US\$2 billion of preferential buyer's credits to Africa in the next three years.
3. Set up a China-Africa development fund which will reach US\$5 billion to encourage Chinese companies to invest in Africa and provide support to them.
4. Build a conference centre for the African Union to support African countries in their efforts to strengthen themselves through unity and support the process of African integration.
5. Cancel debt in the form of all the interest-free government loans that matured at the end of 2005 owed by the heavily indebted poor countries and the least developed countries in Africa that have diplomatic relations with China.
6. Further open up China's market to Africa by increasing from 190 to over 440 the number of export items to China receiving zero-tariff treatment from the least developed countries in Africa having diplomatic ties with China.
7. Establish three to five trade and economic cooperation zones in Africa in the next three years.
8. Over the next three years, train 15,000 African professionals; send 100 senior agricultural experts to Africa; set up 10 special agricultural technology demonstration centres in Africa; build 30 hospitals in Africa and provide RMB 300 million of grant for providing artemisinin and building 30 malaria prevention and treatment centres to fight malaria in Africa; dispatch 300 youth volunteers to Africa; build 100 rural schools in Africa; and increase the number of Chinese government scholarships to African students from the current 2000 per year to 4000 per year by 2009.

Dear colleagues and friends,

Both China and Africa are cradles of human civilisation and lands of great promise. Common destiny and common goals have brought us together. China will remain a close friend, reliable partner and good brother of Africa.

Let's join hands and endeavour to promote development in both China and Africa,
improve the well-being of our peoples and build a harmonious world of enduring peace
and common prosperity!

Thank you.

Source: <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/wjih/t404125.htm>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์ เกิดวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2527 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยศิลปากร (เกียรตินิยมอันดับ 2) ในปี พ.ศ.2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปีการศึกษา 2549 ในระหว่างการศึกษได้ทำงานเป็นผู้ช่วยอาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้ช่วยอาจารย์ประจำสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย